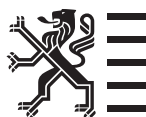

STADSMONITOR 2008

Een monitor voor leefbare en duurzame Vlaamse steden

Luk BRAL
Gerlinde DOYEN
Hilde SCHELFAUT
Stefaan TUBEX
Ann VANDERHASSELT

Vlaamse overheid

De Stadsmonitor 2008 is een uitgave van het Agentschap voor Binnenlands Bestuur, tot stand gekomen via een samenwerking tussen het team Stedenbeleid en de Studiedienst van de Vlaamse Regering (SVR).

Redactie

Luk Bral, Gerlinde Doyen, Hilde Schelfaut, Stefaan Tubex, Ann Vanderhasselt

Leden stedenstuurgroep

Marleen Van Ouytsel (adviseur Stedenbeleid), Rebecca Van de Voorde en Stijn Vermassen (Aalst), Reinhard Stoop, Stijn Valgaeren en Annick Schoups (Antwerpen), Maarten Hillewaert en Eric Van Hove (Brugge), Noora Paruys (Genk), Els Verhasselt en Els Bauwens (Gent), Marc Verachtert (Hasselt), Bart Verhaeghe (Kortrijk), Kurt Peeters (Leuven), Ingrid Van Laer (Mechelen), Gwenny Cooman (Oostende), Sofie Van Audenhove (Sint-Niklaas), Bart Marichal en Piet Ternest (Roeselare) en Veerle Claes (Turnhout)

SVR-medewerkers

Veerle Beyst, Pieter De Maesschalck, Dirk Festraets, Michaël Goethals, Dirk Moons, Jo Noppe, Guy Pauwels, Edwin Pelfrene, Jan Pickery, Greta Sienap, Myriam Vanweddingen, Thierry Vergeynst.

Taalcorrectie

Janneke Cocle (Agentschap voor Binnenlands Bestuur)

Helpdesk Centrum voor Duurzame Ontwikkeling (UGent)

Jo Van Assche, Trui Maes en Dominiek Vandewiele

Foto's cover

Paul Pitteljon (Oostende), Anneleen De la Marche (Leuven, Philippe Samyn and Partners), Ralph Vanneste (Hasselt), Franckie van de Winckel (Aalst), Marc Vanderbiesen (Brugge, Mechelen, Antwerpen, Genk), Lieve De Becker (Kortrijk), Jackueline De Smet (Gent), Wim Massoels (Genk), Marc Vervoort (Turnhout), Frank Dejonckheere (Roeselare), Marc Van Deun (Turnhout), Monica Monté (Gent), stad Sint-Niklaas en stad Gent

De Stadsmonitor is ook te raadplegen via www.thuisindestad.be

Depotnummer

D/2009/3241/014

Verantwoordelijke uitgever

Guido Decoster, Administrateur-generaal
Agentschap voor Binnenlands Bestuur
Boudewijnlaan 30
1000 Brussel

Grafische vormgeving en opmaak

Perplex | Aalst

Druk en afwerking

Die Keure nv, Brugge

Voorwoord

Temp

Inhoudstafel

Inleiding

Situering	9
Definitie	10
Visie	12
Van visie naar indicatoren	13
Van indicatoren naar data	14
Editie 2008	15

Leeswijzer	18
-------------------------	----

Hoofdstuk 1 Cultuur en vrije tijd

Amateurgezelschappen	20
Podiumvoorstellingen	22
Tentoonstellingen	24
Ticketverkoop bioscopen	26
Bioscoopbezoek	28
Bezoekers van sportevenementen	30
Bezoekers van podiumvoorstellingen	32
Bibliotheekbezoek	34
Bezoekers van musea, tentoonstellingen en historische plaatsen	36
Verblijfstoerisme	38
Fierheid over de eigen stad	40
Participatie in het verenigingsleven	42
Participatie in sport	44
Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd	46
Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt	48
Tevredenheid over contact in de buurt	50
Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie	52
Tevredenheid over het culturele aanbod	54
Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés	56
Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelveorzieningen	58

Hoofdstuk 2 Leren en onderwijs

Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs	62
Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs	64
Schoolse vertraging in het lager onderwijs	66
Schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs	68
Schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs	70
Schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs	72
Participatie van niet-Belgen in het beroepssecundair onderwijs	74
Levenslang leren	76
Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs	78
Participatie van laaggeschoolde werklozen in beroepsopleidingen	80

Hoofdstuk 3 Ondernemen en werken

Netto-aangroei ondernemingen	84
Overlevingsgraad van ondernemingen	86
Economische specialisatie	88
Economische groeikracht	90
Kennis en creativiteit – werknemers	92
Kennis en creativiteit – zelfstandigen	94
Economische concentratie	96
Netto-jobcreatie	98
Vervullingsgraad vacatures	100
Individuele beroepsopleiding	102
Kansengroepen aan het werk – 50-plussers	104
Kansengroepen aan het werk – niet-Belgen	106
Deeltijdse arbeidsplaatsen	108
Loopbaanonderbreking en tijdskrediet	110
Ruimteproductiviteit	112
Ruimtevoorraad in de stedelijke regio	114
Werkgelegenheidsgraad	116
Langdurige werkloosheid	118
Allochtone werklozen	120
Laaggeschoolde werklozen	122

Hoofdstuk 4 Veiligheidszorg

Algemeen onveiligheidsgevoel	126
Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad	128
Slachtoffersgraad	130
Criminaliteitsgraad voor autodiefstal	132
Criminaliteitsgraad voor handtasroof	134
Criminaliteitsgraad voor woninginbraak	136
Verkeersslachtoffers	138
Verkeersslachtoffers bij fietsers	140
Onaangepaste snelheid van het verkeer in de buurt	142
Rommel in de buurt	144

Hoofdstuk 5 Wonen

Spreading van sociale huurwoningen	148
Kandidaten uit de stad voor sociale huurwoningen	150
Wachttijden bij toekenning sociale huurwoningen	152
Wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen	154
Woningkwaliteit	156
Betaalbaarheid van het wonen voor eigenaars	158
Algemeen migratiesaldo	160
Migratiesaldo van jonge gezinnen	162
Tevredenheid over de buurt	164
Tevredenheid over de stad	166
Betalingsmoeilijkheden bij huisvesting	168

Hoofdstuk 6 Zich verplaatsen / Mobiliteit

Verplaatsingen in de vrije tijd	172
Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school	175
Parkeergelegenheid voor bewoners	178
Niet-milieuvriendelijke voertuigen	180
Tevredenheid over aanwezigheid haltes openbaar vervoer in de buurt	182

Hoofdstuk 7 Zorg en opvang

Wachttijdstijnd bijzondere zorg voor personen met een handicap	186
Wachttijdstijnd in Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg	188
Residentiële ouderenzorg	190
Gezinszorg	192
Voorschoolse kinderopvang	194
Huisartsen in de wijk	196
Apothekers in de wijk	198
Lokale dienstencentra in de wijk	200
Afdelingen van het Sociaal Huis in de wijk	202
Voorschoolse kinderopvang in de wijk	204
Rusthuizen in de wijk	206
Serviceflats in de wijk	208
Regionale spreiding van huisartsen	210
Regionale spreiding van apothekers	212
Regionale spreiding van lokale dienstencentra	214
Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang	216
Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg	218
Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt	220
Tevredenheid over kinderopvang in de buurt	222
Betaalbaarheid van zorg en opvang	224
Formeel netwerk zorg en opvang	226
Informeel netwerk zorg en opvang	228

Hoofdstuk 8 Sociale principes

Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar etniciteit	232
Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar gender	234
Diversiteit in publieke kaderfuncties naar etniciteit	236
Diversiteit in publieke kaderfuncties naar gender	238
Gerechtigden op het leefloon	240
Fiscale inkomens beneden de kritische grens	242
Voorkeursregeling in de ziekteverzekering	244
Personen met overmatige schuldenlast	246

Hoofdstuk 9 Natuur- en milieubeheer

Groenindruk van de eigen buurt	250
Oppervlakte waardevolle natuur	252
Bereikbaar openbaar buurtgroen	254
Huishoudelijk afval	256
Milieuzorg op school	258
Indruk van de netheid in de buurt	260
Indruk van de netheid in de stad	262
Oppervlaktewaterkwaliteit	264

Hoofdstuk 10 Fysieke principes

Basismobiliteit in de wijk	268
Basisscholen in de wijk	270
Speelruimte in de wijk	272
Jeugdruimte in de wijk	274
Tevredenheid over de uitstraling van de gebouwen in de buurt	276
Tevredenheid over de uitstraling van de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad	278
Woningdichtheid bij nieuwbouw	280

Hoofdstuk 11 Institutionele principes

☰ Vertrouwen in de medemens	284
☰ Vertrouwen in de federale overheid en de Vlaamse overheid	286
☰ Vertrouwen in de stedelijke overheid	288
☰ Vertrouwen in het gerecht, de politie en de pers.....	290
☰ Spreiding van informatie over en door de stad	292
☰ Consultatie van bewoners door het stadsbestuur	294
☰ Actieve betrokkenheid van de burger.....	296
☰ Politieke betrokkenheid van de burger	298

Afkortingen	301
--------------------------	-----

Alfabetische lijst van de indicatoren	302
--	-----

SITUERING

DE STADSMONITOR beschrijft de ontwikkelingen in 13 Vlaamse steden. Het zijn de steden waar het Vlaamse stedenbeleid zich primordiaal naar richt: de grootsteden Antwerpen en Gent en de centrumsteden Aalst, Brugge, Genk, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout.

Dit is de derde editie van de Stadsmonitor. Vorige edities dateren van 2004 en 2006. Met deze monitor beschikken de Vlaamse overheid en de steden over een instrument waarmee ze de ontwikkelingen in de steden kunnen opvolgen. Aan de hand van indicatoren wordt nagegaan of de steden in een meer leefbare en duurzame richting evolueren. Wat onder een leefbare en duurzame stad verstaan wordt, is gebaseerd op een gezamenlijk ontwikkelde en gemeenschappelijk gedragen visie, waarbij zowat alle actoren die met stedelijkheid in Vlaanderen te maken hebben, werden betrokken.

De visie en de daaraan gekoppelde indicatoren zijn het resultaat van een lang interactief proces. Dit startte in de lente van 2001 op initiatief van de Vlaamse overheid. Het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling (Universiteit Gent) en het Departement Handelswetenschappen en Bestuurskunde (Hogeschool Gent) werden met het ontwikkelen van de monitor belast. Van bij de start is geopteerd voor een interactieve aanpak. Zowel het uittekenen van het concept, de visieontwikkeling als de keuze van de indicatoren verliep via intens overleg tussen de onderzoeksinstituten, de Vlaamse overheid en de steden. Het ganse traject werd daarbij aangestuurd door een Stedenstuurgroep met vertegenwoordigers van de Vlaamse overheid en de steden.

Na twee edities werd in 2007 het ganse instrumentarium en de knowhow overgedragen aan de Vlaamse overheid. Een samenwerkingsverband tussen het Agentschap voor Binnenlands Bestuur en de Studiedienst van de Vlaamse Regering staat sindsdien in voor de verdere uitbouw en actualisering van deze monitor. Het concept, de visie en de opbouw van de monitor werden voor de editie 2008 niet gewijzigd. In overleg met de Stedenstuurgroep werden wel een aantal bijstellingen doorgevoerd, die in deze inleiding verder aan bod komen.

Deze boekversie van de monitor beperkt zich tot het beschrijven van de indicatoren die samen een goed beeld moeten schetsen van de ontwikkelingen in de steden. Telkens worden wel de achterliggende visie en de bekommernissen kort geschetst, maar voor een uitgebreidere toelichting en de methodologische onderbouw van de indicatoren wordt de lezer verwezen naar de webversie die te vinden is op www.thuisindestad.be. Voor de betrokken steden zijn daar, voor een aantal indicatoren, ook meer gedetailleerde gegevens beschikbaar.

Deze derde editie maakt duidelijk dat de Stadsmonitor stilaan voldoet aan de vereisten en kenmerken van een volwaardige monitor. Zoveel als mogelijk worden de indicatoren op basis van een gestandaardiseerde meetmethode ingevuld. Deze aanpak laat toe verschillende meetmomenten naast elkaar te zetten en zo ontwikkelingen in de tijd in beeld te brengen. De achterliggende visie en de wijze waarop de monitor wordt ontwikkeld en aangestuurd staan bovendien garant voor de beleidsrelevantie van het instrument. De beleidsrelevantie slaat daarbij vooral op het schetsen van de omgevingskenmerken die belangrijk zijn om de ontwikkelingen in de steden op te volgen. De monitor is echter geen evaluatie-instrument. Om dat duidelijk te maken wordt in wat volgt stilgestaan bij de definitie en de visie zoals deze bij aanvang van het proces werden ontwikkeld en die onverkort gelden voor deze editie.

Vele indicatoren konden zonder probleem geactualiseerd worden waardoor reeds interessante reeksen beschikbaar zijn. Voor een aantal domeinen werd – op vraag van de Stedenstuurgroep – de visie bijgestuurd. Nieuwe indicatoren werden hieraan gekoppeld en verder uitgewerkt. Leemtes en pistes werden zoveel als mogelijk ingevuld en in sommige gevallen werd een aangepaste methodiek gehanteerd. Dit brengt mee dat vergelijken niet altijd vanzelfsprekend is en in sommige gevallen onmogelijk. Met de verantwoording daarvan wordt dit inleidende hoofdstuk afgesloten.

DEFINITIE

De Stadsmonitor bestaat uit 2 onderdelen: een *visie* en *indicatoren*. De visie bestaat uit doelen en intenties die aangeven wat onder een leefbare en duurzame stad dient verstaan te worden. De visie is geconcretiseerd in indicatoren. Deze indicatoren laten toe na te gaan of de steden in de gewenste richting evolueren.

Wat de Stadsmonitor nu juist is, kan worden teruggebracht tot 3 kenmerken die elkaar overlappen en beïnvloeden. Deze 3 kenmerken laten toe het doel en de functie van de Stadsmonitor duidelijk af te bakenen.

❶ De Stadsmonitor is een meet-, communicatie- en leerinstrument op strategisch niveau bestemd voor alle bij de stedelijke ontwikkeling betrokken actoren.

De Stadsmonitor is een instrument op strategisch niveau. Hiermee bedoelen we dat de Stadsmonitor op een geïntegreerde manier de stedelijke leefbaarheid benadert en zich tevens richt op de toekomst. Beide elementen sluiten nauw aan bij het denkkader van duurzame ontwikkeling. Dergelijke brede focus vraagt selectief gekozen indicatoren en zo veel als mogelijk gecomprimeerde data. De aanvankelijke ambitie om met een beperkte set van indicatoren te werken is niet gehaald. Heel wat concepten kunnen moeilijk in één cijfer gevat worden. Dikwijls zijn meerdere indicatoren nodig om één concept goed in beeld te brengen.

De leereffecten van de Stadsmonitor zitten in de opbouw van een gemeenschappelijke kijk naar de stad (wie ziet wat?), in de communicatie en discussie over indicatoren (wat meet wat?), in de discussie over de manier waarop trends moeten of kunnen worden gewijzigd (wat moet er gebeuren?), in de discussie over de verdeling van verantwoordelijkheden (wie moet wat doen?) en opbouw van partnerschappen (hoe kan worden samengewerkt?). De monitor is in zijn geheel een communicatie-instrument over de stad en zijn ontwikkeling, tussen stadsbestuur, bewoners, maatschappelijk middenveld, bedrijven, ...

Hoewel bedoeld voor iedereen die bij de stedelijke ontwikkeling betrokken is, dient de Stadsmonitor in de eerste plaats voor beleidsdebatten op het niveau van de gemeenteraad, het college, het ambtelijke managementcomité. Voor deze collectieve organen dus die verantwoordelijk zijn voor het overkoepelend functioneren van stadsbesturen en voor de strategische keuzes van het beleid.

❷ De Stadsmonitor is geen beleidseffectmeting of prestatiemeting, maar bevat omgevingsindicatoren die maatschappelijk relevante evoluties tonen.

Een monitor meet en werkt met indicatoren. Indicatoren worden gebruikt om vaak vage en complexe verschijnselen samengevat weer te geven in functie van een doel.

De Stadsmonitor bevat omgevingsindicatoren. Deze indicatoren tonen evoluties van factoren en actoren die deel uitmaken van de maatschappelijke omgeving. De Stadsmonitor is bijgevolg één van de instrumenten die de kwaliteit van de omgevingsanalyse moet verbeteren. Het maken van een omgevingsanalyse gaat meestal vooraf aan het bepalen van de beleidsvisie en de strategische doelstellingen. Dergelijke analyse moet een goede stand van zaken geven van de problemen, de potenties en de verwachte ontwikkelingen op korte, middellange en lange termijn, waarmee i.c. de stad en het stedelijke beleid rekening moeten houden. Dat geldt bijvoorbeeld voor sociale en ecologische evoluties, politieke ontwikkelingen, maatschappelijke behoeften, waardepatronen, economische conjunctuur, demografische evoluties, ... De Stadsmonitor brengt niet al deze evoluties in beeld. Hiermee wordt meteen duidelijk dat naast de Stadsmonitor ook andere gegevens noodzakelijk zijn om de omgeving in kaart te brengen (vb. contextvariabelen en meer kwalitatieve elementen).

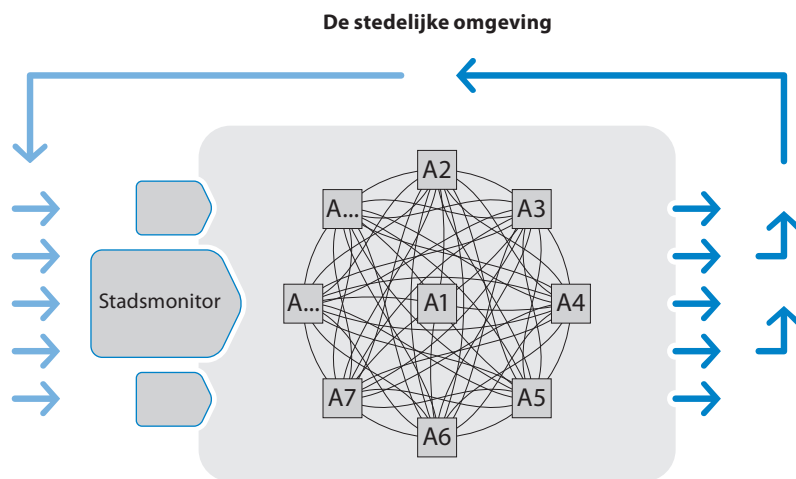
De Stadsmonitor geeft alvast niet aan wie in welke dienst en op welk beleidsniveau gisteren wat gedaan heeft en wat die morgen moet doen. Evenmin omvat de Stadsmonitor indicatoren die de eigenlijke impact van één bepaald beleid op de omgeving nagaan. Daar dienen andere instrumenten en modellen voor ingezet zoals de Balance Scorecard, het Excellence-model van de European Foundation of Quality Management (EFQM) of het Common Assessment Framework (CAF) dat door de jaren heen is uitgegroeid tot het referentiemodel

in de publieke sector. Beleideffectmeting is een methodisch complexe materie. Kan men bijvoorbeeld de doelstellingen voldoende operationaliseren om na te gaan of ze effectief bereikt zijn? Is het mogelijk om de effecten van één bepaald beleid werkelijk te meten? Hoe vaststellen wie of wat welke invloed heeft? Hoe effecten in verband brengen met genomen maatregelen?, ...

De Stadsmonitor is dus geen evaluatie-instrument van operationele programma's van bepaalde diensten en is ook niet ontwikkeld als een instrument voor evaluatie van het beleid van het stadsbestuur. In de stedelijke omgeving zijn immers veel meer actoren actief dan het stadsbestuur (vb. bovenlokale overheden, bedrijven, het maatschappelijke middenveld, vzw's, burgers, ...). De Stadsmonitor kan wel worden gezien als een evaluatie-instrument op een zeer algemeen niveau, als een evaluatie van de collectieve effecten op de maatschappelijke omgeving van alle handelingen en inspanningen van de verschillende publieke en private actoren. Een nuancering is hier wel nodig; het is mogelijk dat een stadsbestuur (of een andere actor) zelf vindt dat bepaalde elementen van de Stadsmonitor als rechtstreekse effectmeting van eigen beleidsinspanningen kunnen worden ingebouwd. Sommige aspecten van de monitor staan immers directer in verband met taken en bevoegdheden van één actor dan andere.

③ **De Stadsmonitor heeft als doel het strategische beleid van alle relevante actoren en van het stadsbestuur in het bijzonder beter te onderbouwen door het geven van een input voor planning en beleidsprogramma's.**

De monitor moet het strategische beleidsproces van alle actoren voeden. In dit project staan vooral de ambities van het stadsbestuur (in onderstaand schema wordt het stadsbestuur met A1 aangeduid) centraal, maar de Stadsmonitor kan dus evengoed voeding of input geven aan strategische debatten op Vlaams niveau, in bedrijven en scholen in de stad, het maatschappelijke middenveld, gesubsidieerde diensten, enz. (zie A2, A3, A4, ... in onderstaande figuur).

De invalshoek om naar stadsbesturen te kijken is de systeembenadering (cf. het theoretische werk van Luhmann (1965) en Easton (1966)). De figuur laat zien dat het stadsbestuur als systeem deel uitmaakt van het systeem stad als leefgemeenschap, het geheel van alle actoren die in of ten aanzien van de stad actief zijn. De systeembenadering legt vooral de nadruk op de relatie tussen de organisatie en haar maatschappelijke omgeving. In die zin leidt de systeembenadering tot het inzicht van de contingentie, een kernstuk in de organisatieleer. Contingentie betekent dat elke organisatie specifiek is omdat ze werkt in een eigen maatschappelijke omgeving en zich daaraan moet aanpassen.

Vandaar de keuze om enkel omgevingsindicatoren in de Stadsmonitor op te nemen die de complexe maatschappelijke stedelijke omgeving inzichtelijk maken (zie boven). Het instrument bevindt zich dan ook aan de inputzijde van het systeem. De outputs (acties van allerlei actoren) werken op de omgeving in en hun impact samen (de effecten van alle outputs), beïnvloedt de omgevingskenmerken. Dan zijn ze een nieuwe input voor het systeem 'stad' en in het bijzonder voor het stadsbestuur. De Stadsmonitor meet dus de 'outcome' van acties van vele actoren in de stedelijke context (en van buiten de stad, vb. de impact van acties van de centrale overheden).

Zoals al vermeld hebben de stadsbesturen in dat proces een bijzondere rol; ze zijn gelegitimeerd voor het algemene belang van vorige, huidige en toekomstige generaties in de stad. Ze hebben dan ook een bijzondere verantwoordelijkheid in de regio van de inspanningen van de overheidsactoren en van maatschappelijke actoren. Uiteraard is de Stadsmonitor voor de stadsbesturen zelf ook een richtinggevend instrument om de eigen taken en bevoegdheden bij te sturen.

VISIE

Aan de basis van de keuze van de indicatoren in de Stadsmonitor ligt een visie op een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Daarin zijn de begrippen 'leefbaarheid' en 'duurzaamheid' toegepast op alle belangrijke activiteiten in de stad. De visie heeft de vorm van een matrix bestaande uit rijen en kolommen (zie figuur). In de rijen staan de activiteiten (wonen, leren, werken, ondernemen, ...), in de kolommen staan de vier principes van het duurzaamheidsconcept: economisch, sociaal, fysiek-ecologisch en institutioneel. Zo worden activiteiten met principes verweven en omgekeerd. Op de kruisingen van rijen en kolommen staan de intenties of bekommernissen, die allemaal samen de volledige visie op een leefbare en duurzame toekomst vormen. De volledig ingevulde visiematrix staat op de website van het Vlaamse stedenbeleid, namelijk www.thuisindestad.be.

	Economische principes	Sociale principes	Fysiek-ecologische principes	Institutionele principes
Cultuur & vrije tijd				
Leren & onderwijs				
Natuur & milieubeheer				
Ondernemen & werken				
Veiligheidszorg				
Wonen				
Zich verplaatsen / Mobiliteit				
Zorg & opvang				

De eerste versie van de visiematrix werd in 2002 ter discussie voorgelegd aan meer dan honderd experts. Tijdens vele overlegmomenten werden intenties toegevoegd, verscherpt en geschrapt waardoor de visiematrix vorm en inhoud kreeg. Deze participatieve aanpak is zeer zinvol gebleken; het bracht vele mensen samen in interessante discussies over de stad waardoor het draagvlak voor de Stadsmonitor groeide. Tevens werd ook duidelijk dat de visievorming nog niet op alle domeinen even sterk is ontwikkeld. Nadien werden – opnieuw in nauw overleg – de intenties uit de visiematrix opgedeeld in verschillende clusters. Een cluster bestaat uit een aantal intenties die verband houden met eenzelfde thema. Er zijn rijclusters (intenties afkomstig uit een

activiteitendomein of rij) én kolomclusters (intenties gebaseerd op een principe of kolom). Het zijn deze clusters of thema's die de basis vormden voor de keuze van de gewenste indicatoren. Als voorbeeld de 7 clusters voor het domein cultuur & vrije tijd:

- BEVORDEREN VAN HET VERENIGINGSLEVEN
- CULTUREEL ERFGOED BEWAREN EN ONTSLUITEN
- POSITIEVE UITSTRALING VAN DE STAD OP HET VLAK VAN CULTUUR & VRIJE TIJD
- RECREATIEF MEDEGEBRUIK VAN RUIMTE EN INFRASTRUCTUUR STIMULEREN
- SPORT & SPEL BEVORDEREN
- STIMULEREN VAN CULTUURCREATIE EN -PARTICIPATIE
- VERSTERKEN VAN BURGERPARTICIPATIE ROND CULTUUR & VRIJE TIJD

VAN VISIE NAAR INDICATOREN

Het ontwerpen van de indicatoren gebeurde, net als voor de visiematrix, op een participatieve manier. De Stadsmonitor is dus dankzij en doorheen vele discussies met allerlei betrokkenen opgebouwd. De clusters van de activiteiten en de principes hebben daarbij als basis gediend om een explosie van indicatoren te vermijden.

Per cluster werd gezocht naar een set van gewenste indicatoren, waardoor het thema meetbaar werd. Telkens werd op zoek gegaan naar de meest gewenste of ideale indicatoren. Pas achteraf werd nagegaan of voor deze indicatoren ook cijfers beschikbaar waren. Vaak gebeurt in de praktijk het omgekeerde: vanuit de beschikbare cijfers worden indicatoren ontworpen (data-driven).

Als voorbeeld een rijcluster uit het activiteitendomein 'wonen'. De cluster 'kwaliteit van de woonomgeving' bundelt 5 intenties of doelstellingen rond wonen:

- De kwaliteit van de woonomgeving (wijk/buurt) wordt verbeterd door te werken aan het straatbeeld, de aanwezigheid en toegankelijkheid van groen-, speel- en buurtvoorzieningen, verkeersleefbaarheid en veiligheid.
- De kwaliteit van ontmoetingsmogelijkheden in de buurt laat menselijk contact toe in al zijn diversiteit (zowel met bekenden als vreemden).
- De ruimte voor wonen wordt zorgvuldig gebruikt met het oog op een gedifferentieerde dichtheid van het stedelijk wonen. De densiteit doet geen afbreuk aan leefbare woonkwaliteit.
- In de stad worden woontypologieën ingepast in het karakter van de omgeving.
- In stadsbuurten is de woonomgeving (zowel onbebouwd gedeelte op privé-domein, als de semi-publieke en de openbare ruimte) multifunctioneel.

Dit geeft volgende set van ontwerpindicatoren voor de cluster 'kwaliteit van de woonomgeving':

- Tevredenheid over de woonstraat én buurt als speel- en ontmoetingsplek
  - onderdeel: Tevredenheid over speelvoorzieningen en -plekken in de buurt
  - onderdeel: Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt
  - onderdeel: Tevredenheid over contact in de buurt
- Subjectieve verkeersonveiligheid in de buurt
- Onaangepaste snelheid van het verkeer in de buurt
- Verloedering in de buurt
- Rommel in de buurt
- Overmatige leegstand van woningen
- Algemeen migratiesaldo
- Migratiesaldo naar leeftijd
- Tevredenheid over de woonomgeving
  - onderdeel: Tevredenheid over de buurt
  - onderdeel: Tevredenheid over de stad
- Parkeergelegenheid voor bewoners

- ☒ Nood aan voorschoolse kinderopvang
- ☒ Aanbod voorschoolse kinderopvang
- ☒ Nood aan buitenschoolse kinderopvang
- ☒ Groenindruk van de eigen buurt
- ☒ Oppervlakte aan groen
- ☒ Bereikbaar openbaar groen
  - onderdeel: Bereikbaar openbaar buurtgroen
  - onderdeel: Bereikbaar stadsgroen
- ☒ Geluidshinder
- ☒ Last van lawaai of geluidshinder
- ☒ Indruk van de netheid
  - onderdeel: Indruk van de netheid in de buurt
  - onderdeel: Indruk van de netheid in de stad
- ☒ Uitrustingsniveau van de wijk
  - onderdeel: Basismobiliteit in de wijk
  - onderdeel: Winkelvoorzieningen in de wijk
  - onderdeel: Basisscholen in de wijk
  - onderdeel: Speelruimte in de wijk
  - onderdeel: Jeugdruimte in de wijk
  - onderdeel: Sport- en recreatievoorzieningen in de wijk
- ☒ Wooninbreiding in de stadsregio
- ☒ Kwaliteit van de openbare ruimte
- ☒ Tevredenheid over de architecturale uitstraling
  - onderdeel: Tevredenheid over de uitstraling van de gebouwen in de buurt
- ☒ Woondichtheid in de stad
  - onderdeel: Woondichtheid in buurten
  - onderdeel: Woningdichtheid bij bouwactiviteiten
  - onderdeel: Woningdichtheid bij nieuwbouw

De vele besprekingen resulteerden in een 60-tal rij- en kolomclusters waaraan meer dan 600 indicatoren werden gekoppeld. Op basis van 4 criteria werd een selectie gemaakt van te ontwikkelen indicatoren:

- Relevantie: de indicator dient een zeer duidelijk verband te hebben met een thema uit de visiematrix.
- Interpreteerbaarheid: enkel indicatoren, die zonder veel interpretatieprobleem de richting van meer leefbaarheid en duurzaamheid aangeven, werden opgenomen.
- Prioriteit voor indicatoren die verband houden met meerdere activiteitsdomeinen.
- Voorkeur voor indicatoren die de activiteiten raken van veel actoren in de stad gezien hun strategisch karakter.

Veel overleg, wikken en wegen, resulteerden in een set van circa 190 indicatoren. Veel meer dan de 100 die aanvankelijk waren voorop gezet. De complexiteit van het begrip 'leefbare en duurzame stad' kan de uiteindelijke selectie wel verantwoorden.

VAN INDICATOREN NAAR DATA

Zoals aangegeven werd in een eerste fase geopteerd om een zo optimaal mogelijke set van indicatoren op te stellen zonder rekening te houden met het al dan niet beschikbaar zijn van data. Uiteraard moesten in een tweede fase de indicatoren wel van data voorzien worden. Bij de zoektocht naar data werd beroep gedaan op drie soorten bronnen:

- centrale databanken of surveys beschikbaar in federale of Vlaamse instellingen;
- decentrale data die door de steden zelf worden verzameld en bezorgd;
- grootschalige survey bij de inwoners van de centrumsteden.

De zoektocht naar data heeft duidelijk gemaakt dat er wat schort aan de datacultuur en het datamanagement en dit op alle beleidsniveaus. Heel wat indicatoren konden niet worden ingevuld bij gebrek aan relevante data.

In vele gevallen moest teruggegrepen worden naar tweedekeus- of 'second best'-indicatoren. Dit bracht mee dat sommige indicatoren dienden ontdebeld te worden om toch voldoende informatie te verschaffen.

Twee soorten indicatoren werden bij de steden opgevraagd. Enerzijds allerhande GIS-toepassingen die de aanwezigheid en spreiding van voorzieningen in beeld brengen. Enkele voorbeelden: speel- en jeugdruimte in de wijk, basismobiliteit, aanwezigheid van openbaar groen, ... Daarnaast werd op de steden een beroep gedaan om de zichtbaarheid en de diversiteit in publieke functies in beeld te brengen.

Voor heel wat data werd uiteindelijk een beroep gedaan op een survey bij de stadsbewoners zelf. In 2004 en 2006 werd hiervoor een telefonische enquête opgezet, in 2008 werd gekozen voor een schriftelijke of postenquête (zie verder).

Niet alle indicatoren konden worden ingevuld. Voor deze indicatoren zijn pistes uitgetekend om verder uit te werken.

EDITIE 2008

De huidige editie van de Stadsmonitor verschilt op een aantal punten van de twee vorige edities. De indicatorensets voor de domeinen 'Zorg in de stad' en 'Ondernemen in de stad' werden volledig herwerkt. Beide domeinen vertoonden heel wat leemtes en zowel bij de steden als de Vlaamse overheid had men het aanvoelen dat bijkomend onderzoek en overleg voor een betere set van indicatoren zouden kunnen zorgen.

Daarnaast werd voor de survey bij de stadsbewoners afgestapt van telefonische enquêtes en geopteerd voor een postenquête.

'Zorg in de stad'

De onderzoeksoopdracht voor het uitwerken van een aangepaste set van indicatoren werd toegewezen aan het Centrum voor Duurzame Ontwikkeling (CDO) van de Universiteit Gent. Vermits dit onderzoeksteam de genese en de twee vorige versies van de Stadsmonitor had uitgewerkt werden zij als de meest geschikte partner aanzien om een nieuwe set van zorgindicatoren te ontwikkelen. Het CDO kon hiervoor beroep doen op de expertise en terreinkennis van talrijke sleutelpersonen uit de zorgsector, bekomen tijdens een reeks interviews. Daarnaast werden experts betrokken uit de sociale diensten van stadsbesturen, OCMW's en een aantal Centra Algemeen Welzijnswerk en welzijnsraden uit de 13 betrokken steden. Dit heeft ertoe bijgedragen dat een draagvlak werd gecreëerd voor een gezamenlijke visie en een nieuwe indicatorenset rond 'Zorg in de stad'. De set bevat een 30-tal omgevingsindicatoren ondergebracht in 4 clusters die relevant en goed interpreteerbaar zijn om de toestand van dit activiteitendomein op te volgen. Voor 9 indicatoren werden nog geen data gevonden en werd een piste uitgetekend (P). 5 indicatoren worden via de survey (S) van de Stadsmonitor ingevuld.

CLUSTER 1: zorg op maat voor iedereen (21 weerhouden)

- Wachtlijsten/wachttijden (of 2e keus)
  - wachtlijst bijzondere zorg voor personen met een handicap
  - wachttijden in Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg
  - residentiële ouderenzorg
  - gezinszorg
  - voorschoolse kinderopvang (0-3 jaar)
  - buitenschoolse kinderopvang (3-12 jaar) P

- Uitrustingsniveau van de wijk (ook cluster 3)
  - eerstelijnsvoorzieningen: huisartsen
  - eerstelijnsvoorzieningen: apothekers
  - eerstelijnsvoorzieningen: lokale dienstencentra
  - eerstelijnsvoorzieningen: 'afdelingen van het Sociaal Huis'
  - voorschoolse kinderopvang (0-3 jaar)
  - buitenschoolse kinderopvang (3-12 jaar) P
  - residentiële ouderenzorg: rusthuizen
  - residentiële ouderenzorg: serviceflats
- Regionale spreiding van het zorgaanbod over stad en stadsrand
  - eerstelijnsvoorzieningen: huisartsen
  - eerstelijnsvoorzieningen: apothekers
  - eerstelijnsvoorzieningen: lokale dienstencentra
  - voorschoolse kinderopvang (0-3 jaar)
  - buitenschoolse kinderopvang (3-12 jaar) P
  - residentiële ouderenzorg
- Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt S
- Tevredenheid over de kinderopvang in de buurt S

CLUSTER 2: zelfredzaamheid bevorderen (2 weerhouden)

- Formeel netwerk zorg en opvang S
- Informeel netwerk zorg en opvang S

CLUSTER 3: geen drempels in de zorg voor doelgroepen (10 weerhouden)

- Betaalbaarheid van zorg en opvang S
- Fysieke toegankelijkheid van zorgvoorzieningen P
- Uitrustingsniveau van de wijk (ook cluster 1)

CLUSTER 4: samenwerking en participatie: 5 pistes rond kwaliteit van de samenwerking op het vlak van ouderenzorg, kinderopvang, thuiszorg, jeugdzorg en lokaal sociaal beleid.

'Ondernemen in de stad'

Een bijsturing van het activiteitendomein 'Ondernemen' werd toevertrouwd aan Idea-consult. Ook zij hebben interactief via interviews en workshops met experts en stakeholders de visietekst op het vlak van ondernemen bijgestuurd en een nieuwe set ontwikkeld. Dit resulteerde in 20 gedocumenteerde indicatoren in 3 clusters. 13 indicatoren werden van data voorzien, 6 indicatoren moeten nog verder ontwikkeld worden (P).

CLUSTER 1: gezond ondernemingsweefsel

- netto-aangroei ondernemingen
- overlevingsgraad van ondernemingen
- economische specialisatie
- economische groeikracht
- kennis en creativiteit
  - werknemers
  - zelfstandigen
- economische concentratie
- maatschappelijk verantwoord ondernemen P

CLUSTER 2: talent aan het werk

- netto-jobcreatie
- dynamiek van de jobcreatie P
- vervullingsgraad vacatures
- lerende ondernemingen P
- interactie onderneming-onderwijs P
  - individuele beroepsopleiding
  - stageplaatsen P
- kansengroepen aan het werk P
  - 50+
  - niet-Belgen
- deeltijdse arbeidsplaatsen
- loopbaanonderbreking & tijdskrediet

CLUSTER 3: aantrekkelijke plaats om te ondernemen

- ondernemingsvriendelijk klimaat P
- ruimteproductiviteit
- ruimtevoorraad
- eco-efficiëntie P
- bereikbaarheid van de steden P

Survey Stadsmonitor

Voor een veertigtal indicatoren is door de onderzoeksploeg zowel in 2004 als in 2006 een uitgebreide survey in de 13 steden opgezet. Door middel van een telefonische enquête werden bijna 8.000 respondenten uit de 13 centrumsteden van 15 jaar en ouder bevestigd over de leefbaarheid en beleving van hun woonomgeving, buurt en stad. In 2006 werd reeds gewezen op de tekortkomingen van de telefonische enquêtes maar om de vergelijkbaarheid te garanderen werd toen opnieuw voor een telefonische enquête gekozen. Het gebruik van deze methodiek zorgt ervoor dat niet iedereen in aanmerking komt om bevestigd te worden: huishoudens zonder telefoon, huishoudens met enkel een privé nummer en huishoudens met enkel een gsm konden aldus niet gecontacteerd worden. Wegens een gebrek aan volledige en officiële lijsten van mobiele telefoonnummers wordt een groot deel van de bevolking in de steekproef ondervetegenwoordigd. Dit schaadt de representativiteit.

Analyses op de survey's van 2004 en 2006 geven aan dat heel wat van de vastgestelde verschillen enkel te wijten zijn aan verschuivingen in de respondentengroep. Verschuivingen in houdingen en opinies wijzen dus niet op een veranderde visie of mening bij de stedelingen. Dit zet de geldigheid van de metingen zwaar onder druk. Een nieuwe onderzoeksmethodiek drong zich dus op. Gezien het beschikbare krediet was een face-to-face enquête in 13 steden uitgesloten. Een multimodale aanpak, waarbij postenquêtes zouden gekoppeld worden aan telefonische of gsm-enquêtes, werd om methodologische redenen verworpen. Uiteindelijk werd – in overleg met de Stedenstuurgroep – geopteerd voor een schriftelijke bevestiging of postenquête bij een representatief staal van de stadsbewoners. De keuze voor deze methodiek brengt mee dat de resultaten van 2004 en 2006 niet vergelijkbaar zijn met 2008. Bovendien heeft onderzoek aangetoond dat respondenten anders reageren wanneer ze anoniem een schriftelijke vragenlijst invullen dan wanneer ze antwoorden op vragen die hen via de telefoon of face to face door een enquêteur worden gesteld. De percentages van de verschillende metingen vergelijken is dus niet mogelijk. Wat wel nog kan, is de relatieve posities van de steden onderling vergelijken. Een stad kan daarbij nagaan of haar positie er ten opzichte van de andere steden de voorbije jaren op is vooruit of achteruit gegaan. Een uitgebreide toelichting bij de afweging van de methodieken en een beschrijving van de postenquête is te vinden in het methodologische rapport van de survey 2008 dat op de website www.thuisindestad.be kan worden geraadpleegd.

Nieuw aan deze survey is ook dat steden – tegen kostprijs – extra bevestigingen konden laten uitvoeren om zo zicht te krijgen op onderlinge verschillen binnen hun stad. Zowel Antwerpen als Turnhout hebben hiervan gebruik gemaakt. Zo beschikt Antwerpen over representatieve uitspraken op districtsniveau en heeft Turnhout zicht op verschillen tussen 7 door hen afgebakende wijken.

DE BOEKVERSIE wijkt op een aantal punten af van de webversie op www.thuisindestad.be. In de boekversie is geopteerd voor een compacte weergave van de indicator. Voor de uitvoerige toelichting bij de visie en de uitgebreide fiches met beschrijving van de kwaliteitsaspecten van de indicatoren kan men terecht op de webversie. De pistes met nog te ontwikkelen indicatoren zijn niet in de boekversie opgenomen. Niet geactualiseerde indicatoren zijn ook enkel op de website te vinden.

Het boek bevat – naast de inleiding – 11 hoofdstukken waarin de indicatoren worden geordend per activiteitendomein of duurzaamheidsprincipe.

Elk hoofdstuk start met een overzicht van de indicatoren die betrekking hebben op het activiteitendomein of principe.

Elke indicator bevat volgende onderdelen:

- **TITEL VAN DE INDICATOR**;
- **DEFINITIE**: omschrijving van de indicator met informatie over de berekeningswijze;
- **TABEL EN GRAFIEK**: resultaten van de meting voor de 13 steden met een momentopname voor 2008 en de evolutie van de voorbije jaren. Om de grafieken overzichtelijk te houden worden niet steeds alle meetpunten die in de tabellen terug te vinden zijn, mee opgenomen;
- **VASTSTELLINGEN**: een korte toelichting bij de cijfers waarbij de meest recente meting eerst wordt belicht om daarna de evolutie te bekijken;
- **AANDACHTSPUNTEN**: naast een situering van de indicator binnen de visie en het aangeven van de bekommernis worden – waar nodig – een aantal methodologische toelichtingen gegeven die nodig zijn om de indicator goed te kunnen interpreteren.

De opmaak van de tabellen en grafieken van de indicatoren gebaseerd op de survey van de Stadsmonitor 2008 wijkt af van de andere tabellen en grafieken:

- **TABEL**: gezien de resultaten van de metingen van 2004 en 2006 niet vergelijkbaar zijn, worden enkel de percentages voor 2008 weergegeven. Vermits het effect van de wijziging van methode in alle steden speelt, is het wel mogelijk de relatieve posities van de steden aan te geven. Dit gebeurt door een rangorde op te maken voor de verschillende meetpunten.
- **GRAFIEK**: enkel de resultaten voor 2008 worden grafisch weergegeven. In de grafiek zijn de betrouwbaarheidsintervallen aangegeven. Daarmee wordt onderstreept dat de resultaten op basis van steekproeven schattingen zijn. Het betrouwbaarheidsinterval geeft de marges of het gebied aan waarbinnen met grote waarschijnlijkheid kan gesteld worden dat de werkelijke waarde voor een bepaalde populatie ligt. Voor deze survey is een betrouwbaarheidsinterval van 95% gehanteerd.

Wie op zoek is naar een specifieke indicator kan terecht in de alfabetische lijst van indicatoren, die achteraan het boek is opgenomen. Daar kan men ook terecht voor een verklaring van alle afkortingen die in het boek gebruikt worden.

Cultuur en vrije tijd

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Cultuur en vrije tijd' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Cultuur en vrije tijd' samengebond in 7 clusters:

- 📁 STIMULEREN VAN CULTUURCREATIE EN -PARTICIPATIE
- 📁 CULTUREEL ERFGOED BEWAREN EN ONTSLUITEN
- 📁 POSITIEVE UITSTRALING VAN DE STAD OP HET VLAK VAN CULTUUR EN VRIJE TIJD
- 📁 SPORT EN SPEL BEVORDEREN
- 📁 BEVORDEREN VAN HET VERENIGINGSLEVEN
- 📁 RECREATIEF MEDEGEBRUIK VAN RUIMTE EN INFRASTRUCTUUR STIMULEREN
- 📁 VERSTERKEN VAN BURGERPARTICIPATIE ROND CULTUUR EN VRIJE TIJD

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 1 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op het aanbod, het gebruik en de tevredenheid in verband met cultuur en vrije tijd. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 7 clusters. Dit is mogelijk via www.thuisindestad.be.

📄 Amateurgezelschappen	20
📄 Podiumvoorstellingen	22
📄 Tentoonstellingen	24
📄 Ticketverkoop bioscopen	26
📄 Bioscoopbezoek	28
📄 Bezoekers van sportevenementen	30
📄 Bezoekers van podiumvoorstellingen	32
📄 Bibliotheekbezoek	34
📄 Bezoekers van musea, tentoonstellingen en historische plaatsen	36
📄 Verblijfstoerisme	38
📄 Fierheid over de eigen stad	40
📄 Participatie in het verenigingsleven	42
📄 Participatie in sport	44
📄 Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd	46
📄 Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt	48
📄 Tevredenheid over contact in de buurt	50
📄 Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie	52
📄 Tevredenheid over het culturele aanbod	54
📄 Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés	56
📄 Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelveorzieningen	58

Amateurgezelschappen

Definitie

Aantal amateurgezelschappen per 10.000 inwoners.

Amateurgezelschappen zijn verenigingen die amateurkunsten beoefenen, namelijk kunstvormen die aan iedere burger de kans geven om zich via kunstbeoefening en kunstbeleving te ontplooiën en zijn creatieve vermogens te ontwikkelen (en dat op vrijwillige basis en zonder beroepsmatige doeleinden). In het decreet betreffende de amateurkunsten (2000, decreetwijziging in 2006), worden volgende kunstdisciplines vernoemd: theater, dans, beeldende kunst, beeldexpressie (foto, dia, film, video, computerkunst), letteren, popmuziek, vocale muziek, instrumentale muziek en volks- en jazzmuziek. De indicator neemt het aantal popgroepen niet mee op omdat men niet werkt met een echt registratiesysteem (zie verder) en dit de cijfers per stad te sterk zou beïnvloeden. Het aantal popgroepen per stad kan men wel bekijken op www.thuisindestad.be.

Vaststellingen

Aalst, Antwerpen en Oostende hebben in 2007 minder dan 6 amateurgezelschappen per 10.000 inwoners. Mechelen, Sint-Niklaas, Gent, Brugge, Genk en Hasselt hebben 6 tot 8 gezelschappen per 10.000 inwoners. Roeselare, Kortrijk, Turnhout en Leuven hebben tenslotte 9 tot 11 gezelschappen. Tussen 2004 en 2005 is het aantal gezelschappen in 5 steden gedaald en in 8 steden gestegen. Tussen 2005 en 2007 daalt het aantal gezelschappen in 4 steden en is er een stijging in 9 steden. De steden waar het aantal gezelschappen sinds 2004 enkel gestegen is, zijn Antwerpen, Brugge, Kortrijk en Leuven.

Amateurgezelschappen per 10.000 inwoners

	2004	2005	2007
Aalst	3,9	5,1	4,3
Antwerpen	4,5	4,8	5,4
Brugge	5,0	6,4	7,1
Genk	6,8	6,1	7,2
Gent	7,3	7,4	6,8
Hasselt	8,0	8,8	8,1
Kortrijk	7,6	8,3	9,9
Leuven	9,6	10,9	11,0
Mechelen	6,6	5,4	6,0
Oostende	5,6	5,4	5,9
Roeselare	8,0	6,9	8,7
St Niklaas	5,8	6,8	6,1
Turnhout	10,1	7,6	10,7

Bron: 9 landelijke amateurkunstenorganisaties: Centrum voor Beeldexpressie, Creatief Schrijven, Danspunt, Koor & Stem, Kunstwerk(t), Muziekmozaïek, Opendoek, Poppunt en Vlam

Aandachtspunten

De indicator over het aantal amateurgezelschappen is relevant voor het stimuleren van cultuurcreatie en -participatie. In een leefbare en duurzame stad zijn amateurgezelschappen een belangrijke opstap om de cultuur van het woord, beeld, muziek en lichamelijke beweging voor een groot publiek toegankelijk te maken. Amateurkunst biedt mensen een creatieve uitlaatklep. Daarnaast hebben amateurgezelschappen een sociale functie.

Gegeven deze bekommernis kan men deze indicator samen lezen met de indicatoren '*Podiumvoorstellingen*', '*Tentoonstellingen*', '*Bezoekers van podiumvoorstellingen*' en '*Tevredenheid over het culturele aanbod*'.

Om deze gegevens te beoordelen moet men rekening houden met een aantal beperkingen.

Als amateurkunstorganisatie hoeft men zich niet aan te sluiten bij een landelijke amateurkunstorganisatie. Het werkelijke aantal kan dus een stuk hoger liggen.

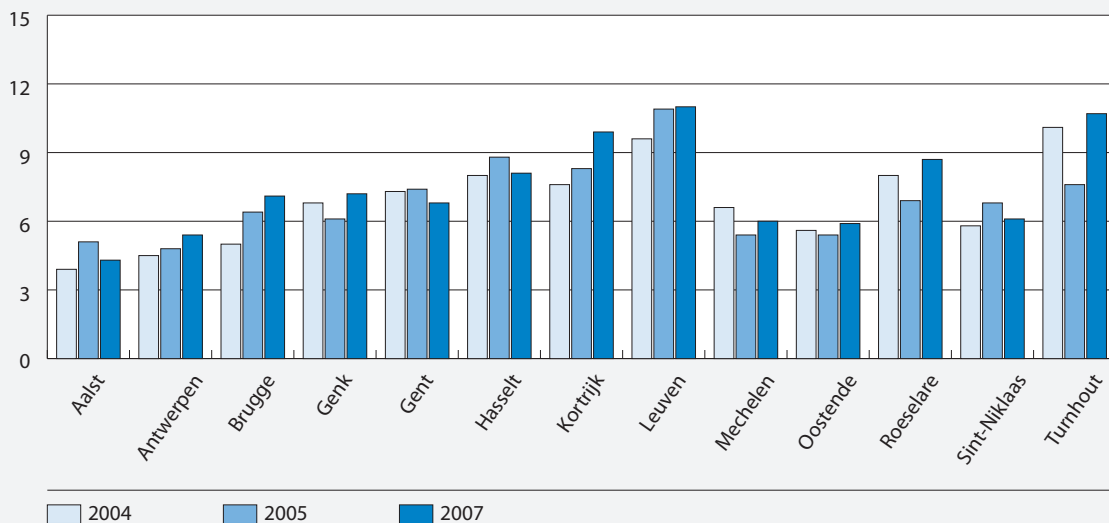
Het aantal popgroepen werd niet in de gemeenschappelijke indicator opgenomen. Poppunt houdt geen echte registratie bij van het aantal popgroepen, maar noteert hoeveel groepen zich spontaan melden op hun website. Dit aantal varieert sterk van jaar tot jaar en zou de cijfers per stad te veel beïnvloeden.

Deze indicator neemt de individuele amateurkunstenaars niet op.

De organisatie Kunstwerk(t) vzw kon geen data bezorgen voor het jaar 2005, wel voor 2004 en 2007.

Het was niet mogelijk om voor alle landelijke amateurkunstorganisaties data voor 2006 terug te vinden.

Amateurgezelschappen per 10.000 inwoners

Bron: 9 landelijke amateurkunstorganisaties: Centrum voor Beeldexpressie, Creatief Schrijven, Danspunt, Koor & Stem, Kunstwerk(t), Muziekmozaïek, Opendoek, Poppunt en Vlam

Podiumvoorstellingen

Definitie

Aantal podiumvoorstellingen op jaarbasis per 10.000 inwoners.

Het betreft hier podiumvoorstellingen die zijn opgenomen in het databestand van de cultuurdatabank van CultuurNet Vlaanderen.

Het podiumaanbod is ingedeeld in drie grote categorieën: theater, muziek en dans. Muziek wordt onderverdeeld in populaire muziek, klassieke muziek en een categorie die opera, operette, musical en muziektheater omvat.

De cijfers hebben betrekking op de periode september 2006- september 2007.

Als een podiumvoorstelling vijf keer in een stad plaatsvindt, dan wordt die ook vijf keer geteld.

Vaststellingen

Leuven, Mechelen en Aalst vormen de top-3 wat betreft het aantal theatervoorstellingen per 10.000 inwoners. Kortrijk, Gent en Brugge zijn de koplopers voor de muziekvoorstellingen. Dansvoorstellingen zijn het sterkst aanwezig in Leuven en Antwerpen. Ook Gent, Hasselt en Oostende kennen een relatief sterk dansaanbod. Muziek- en theatervoorstellingen komen duidelijk meer voor en zijn ook meer verspreid dan dansvoorstellingen. In Antwerpen, Genk, Leuven en Sint-Niklaas zien we de meest gelijkmatige spreiding over de verschillende genres. In Mechelen, Turnhout en Aalst is er een duidelijk overwicht van de theatervoorstellingen. Brugge, Kortrijk en Roeselare hebben dan weer een groot aandeel muziekvoorstellingen.

Aandachtspunten

Podiumvoorstellingen per 10.000 inwoners, 2006-2007

	dans	muziek	theater
Aalst	1,0	23,4	29,4
Antwerpen	15,9	104,1	95,8
Brugge	9,7	158,4	66,0
Genk	2,5	16,7	16,4
Gent	12,1	172,1	115,9
Hasselt	11,8	137,1	98,0
Kortrijk	10,7	181,4	64,2
Leuven	20,3	139,9	152,6
Mechelen	7,5	66,4	129,7
Oostende	10,0	78,0	55,6
Roeselare	2,3	32,5	17,6
Sint-Niklaas	6,0	49,3	36,1
Turnhout	4,8	37,1	59,7

Bron: Cultuurdatabank van CultuurNet Vlaanderen, verwerking Jan Colpaert

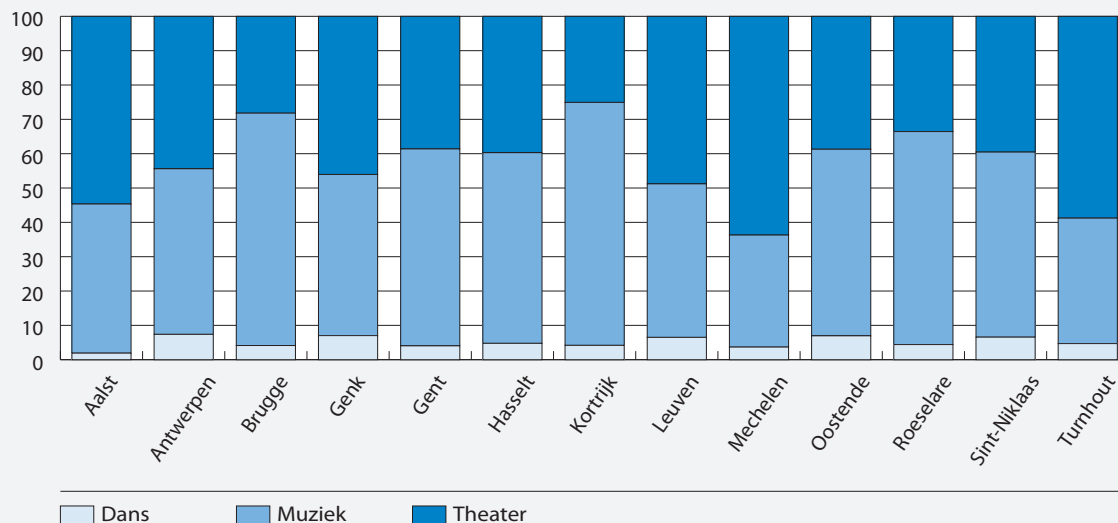
De indicator over het aantal podiumvoorstellingen is relevant voor het culturele aanbod. Voldoende cultureel aanbod kan de cultuurparticipatie stimuleren. Een divers en kwalitatief cultureel aanbod kan mogelijk ook inspiratie bieden voor artistieke creatie en vernieuwing. Deze indicator wordt daarom ook best samen gelezen met *'Bezoekers van podiumvoorstellingen'*, *'Podiumvoorstellingen'* en *'Tevredenheid over het culturele aanbod'*.

Bij de beoordeling van de gegevens dient men rekening te houden met een aantal beperkingen.

Wie voor zijn podiumvoorstelling geen gebruik wenst te maken van het gratis aanbod om de productie aan te kondigen op de website van CultuurNet Vlaanderen of wie dit aanbod niet kent (bijvoorbeeld beginnende artiesten), zal ook niet in de cultuurdatabank worden opgenomen.

Daarnaast wordt een deel van de voorstellingen ook dubbel geteld doordat in de cultuurdatabank meer dan één thema aan een activiteit gelinkt kan worden. Een bepaalde activiteit kan dus geteld worden als dans-, muziek- en theateervoorstelling. Vooral bij de data voor de steden komt dit vrij vaak voor. De cijfers kunnen daarom niet zomaar opgeteld worden om tot het totale (unieke) podiumaanbod te komen. Men gaat ervan uit dat hoe meer voorstellingen er zijn, hoe groter het aantal vernieuwende voorstellingen is. Podiumvoorstellingen zijn echter een heel beperkt onderdeel van cultuur. Festivals zijn hierin bijvoorbeeld niet opgenomen.

Podiumvoorstellingen per 10.000 inwoners, 2006-2007

Bron: Cultuurdatabank van CultuurNet Vlaanderen, verwerking Jan Colpaert

Tentoonstellingen

Definitie

Aantal tentoonstellingen op jaarbasis per 10.000 inwoners.

Gegevens over tentoonstellingen hebben zowel betrekking op het aanbod van gesubsidieerde als van niet-gesubsidieerde tentoonstellingen, zowel op tentoonstellingen die plaats vinden in cultuur-, gemeenschaps- en kunstencentra als op tentoonstellingen in privé-galerijen, banken, ziekenhuizen, enzovoort. Niet alleen het professionele maar ook het amateur-aanbod is opgenomen. Er is ook geen onderscheid gemaakt tussen artistieke en educatieve tentoonstellingen. De tentoonstellingen hebben tal van onderwerpen: architectuur, beeldhouwkunst, fotografie, grafiek, juwelen, kunstambacht, meubelen, mode, schilderkunst, sierkunst, strips en cartoons, video, enzovoort. Ongeacht de duur van de tentoonstelling, wordt deze éénmaal geteld.

Vaststellingen

Het aantal tentoonstellingen per 10.000 inwoners ligt in 2007 het laagst in Genk, Roeselare en Aalst. Ook Sint-Niklaas en Oostende hebben minder dan 10 tentoonstellingen per 10.000 inwoners. In Antwerpen, Leuven, Kortrijk, Mechelen en Hasselt zijn er 10 tot 16 tentoonstellingen. Brugge en Gent zijn de koplopers met ongeveer 18 tentoonstellingen per 10.000 inwoners. Er zijn grote schommelingen doorheen de jaren. Brugge behoort over de verschillende metingen tot de top. De meeste steden zijn er de jongste jaren fors op vooruit gegaan. Dit is niet het geval voor Antwerpen en Oostende. Dit kan deels te wijten zijn aan het onvoldoende kennen of gebruik maken van het gratis aanbod van de cultuurdatabank.

Aandachtspunten

De indicator over het aantal tentoonstellingen is relevant voor het culturele aanbod. Voldoende cultureel aanbod kan de cultuurparticipatie stimuleren. Een divers en kwalitatief cultureel aanbod kan mogelijk ook inspiratie bieden voor artistieke creatie en vernieuwing.

Tentoonstellingen per 10.000 inwoners

	2001	2002	2003	2004	2007
Aalst	10,1	11,9	7,2	6,1	6,2
Antwerpen	14,7	14,3	12,5	13,8	10,3
Brugge	6,9	14,6	11,3	17,0	17,8
Genk	4,8	2,2	1,9	3,1	2,5
Gent	14,8	12,7	12,7	12,0	18,3
Hasselt	15,7	13,1	16,2	12,4	16,3
Kortrijk	10,5	8,2	5,0	7,2	13,8
Leuven	8,2	8,0	6,2	6,3	11,8
Mechelen	12,4	8,3	6,5	6,0	15,8
Oostende	15,6	16,1	17,6	16,4	8,2
Roeselare	3,9	6,2	5,1	4,3	4,3
Sint-Niklaas	6,0	5,5	5,1	3,0	7,1
Turnhout	7,7	10,2	11,7	8,1	10,0

Bron: data 2001-2004: Databank Tijd Agenda, verwerking Jan Colpaert (HUB);
data 2007: Cultuurdatabank, verwerking Jan Colpaert (HUB)

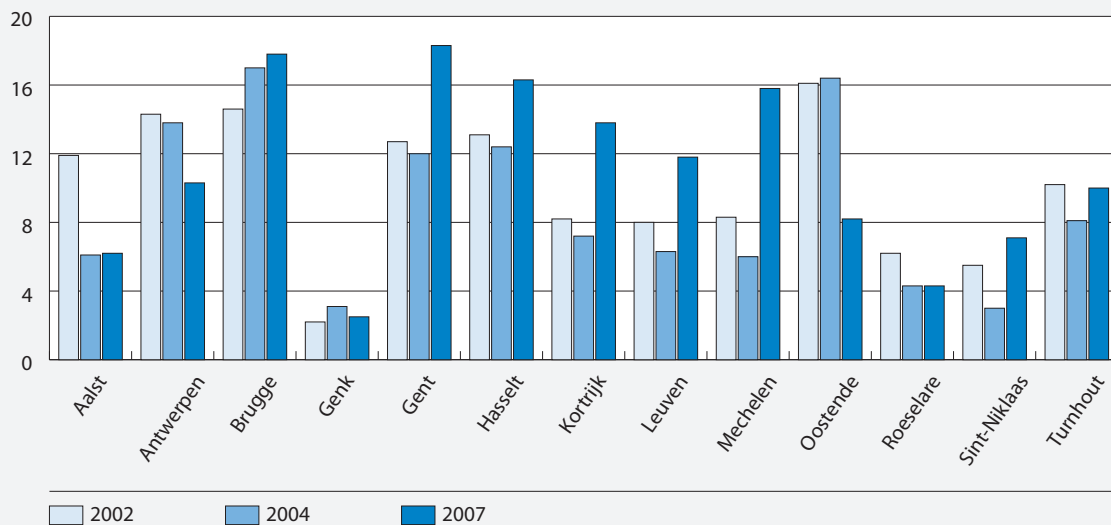
Deze indicator is complementair met 'Podiumvoorstellingen' en leest men best samen met 'Bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen' en 'Tevredenheid over het culturele aanbod'.

Bij de beoordeling van de gegevens dient men rekening te houden met een aantal beperkingen.

Tot 2004 wordt de databank Tijd Agenda gebruikt. Voor de periode 2005-2006 zijn geen cijfers voorhanden. Voor de meting van 2007 wordt de cultuurdatabank van CultuurNet Vlaanderen gebruikt. In de cultuurdatabank zijn enkel gegevens van 'gebruikers' opgenomen die het gratis aanbod (om de tentoonstelling aan te kondigen op de website van CultuurNet Vlaanderen) kennen en willen gebruiken.

Het gaat om een oplistijng van de aankondigingen, in plaats van een oplistijng van de werkelijk gehouden initiatieven. Men gaat ervan uit dat hoe meer tentoonstellingen er zijn, hoe groter het aantal vernieuwende tentoonstellingen is. Tentoonstellingen zijn echter een beperkt onderdeel van cultuur.

Tentoonstellingen per 10.000 inwoners

Bron: data 2001-2004: Databank Tijd Agenda, verwerking Jan Colpaert (HUB); data 2007: Cultuurdatabank, verwerking Jan Colpaert (HUB)

Ticketverkoop bioscopen

Definitie

Aantal verkochte tickets in bioscopen per inwoner.

Aantal bioscoopbezoekers per jaar, gebaseerd op het aantal verkochte tickets, gedeeld door het aantal inwoners.

Vaststellingen

In Hasselt, Turnhout en Kortrijk is het aantal verkochte bioscooptickets per inwoner het hoogst in 2007, respectievelijk 13, 10 en 9 tickets per inwoner. Ook in 2003 en 2005 waren dit de steden met het hoogste aantal verkochte tickets per inwoner.

In Hasselt, Antwerpen en Leuven daalt de verkoop van bioscooptickets per inwoner sinds 2000. In Brugge, Roeselare en Turnhout is de ticketverkoop per inwoner gestegen sinds 2003. In Genk en in Sint-Niklaas is er in 2005 na lange tijd terug een bioscoopaanbod, in Brugge is er in 2007 een nieuw bioscoopcomplex bijgekomen.

De overblijvende centrumsteden hebben een vrij constante ticketverkoop per inwoner.

Aandachtspunten

De ticketverkoop in de bioscopen is relevant voor het stimuleren van cultuurcreatie en cultuurparticipatie. In een leefbare en duurzame stad zijn er heel wat mogelijkheden om een breed publiek van kinderen, jongeren en volwassenen aan kunst en cultuur te laten participeren, om zich te ontspannen of culturele competenties te ontwikkelen.

Ticketverkoop bioscopen per inwoner

	1997	2000	2003	2005	2007
Aalst	1,8	1,4	1,6	1,3	1,7
Antwerpen	6,9	9,1	8,0	6,6	6,4
Brugge	1,8	1,8	0,7	0,9	5,2
Genk	0,0	0,0	0,0	0,8	5,7
Gent	7,3	7,4	6,0	6,0	5,7
Hasselt	16,5	19,7	16,8	16,1	13,2
Kortrijk	3,3	10,9	11,0	10,7	9,0
Leuven	7,8	9,8	8,7	7,4	6,8
Mechelen	5,5	4,0	5,7	5,7	5,7
Oostende	4,8	4,5	4,2	3,7	4,4
Roeselare	3,5	2,7	2,5	2,6	4,7
Sint-Niklaas	1,7	0,0	0,0	5,0	6,0
Turnhout	3,8	2,9	9,1	10,6	10,3

Bron: Federatie van Cinema's in België

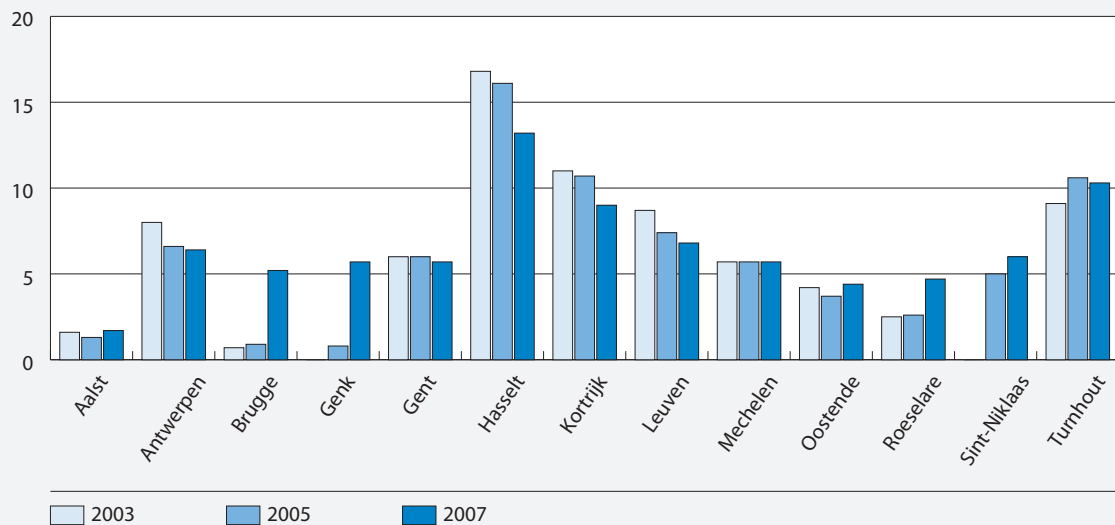
Deze indicator moet men samen zien met indicatoren over het stimuleren van culturele participatie, zoals *'Bezoekers van podiumvoorstellingen', 'Bezoekers van sportevenementen', 'Bibliotheekbezoek', 'Bezoekers van musea, tentoonstellingen of een historische plaatsen'*.

Bij de beoordeling van deze indicator moet men rekening houden met een aantal beperkingen. Zo hangt de betrouwbaarheid van de cijfers over bioscoopbezoekers af van de kwaliteit van de lokale registratie. Films die culturele centra of andere organisaties occasioneel vertonen, komen niet terecht in deze statistiek. Mochten deze organisaties een ruimte inrichten om films te tonen, dan zou de statistiek die wel meerekenen.

De ticketverkoop wordt gerelateerd aan het aantal inwoners uit de stad. Sommige bezoekers komen echter van buiten de stad. Sommige inwoners bezoeken de bioscoop zeer frequent, anderen nooit, enzovoort. In Hasselt is het aantal verkochte tickets gedaald sinds de inwoners van Genk terecht kunnen in hun eigen bioscoop. Ook in Kortrijk is het aantal verkochte tickets gedaald sinds de opening van een nieuwe bioscoop in Brugge.

Voor 2006 waren geen cijfers beschikbaar.

Ticketverkoop bioscopen per inwoner

Bron: Federatie van Cinema's in België

Bioscoopbezoek

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar de bioscoop bezocht.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u de bioscoop bezocht?'. De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'.

Wie antwoordde met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen gebaseerd op enkel vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergeleken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Meer dan de helft van de inwoners van de centrumsteden bezoekt jaarlijks de bioscoop.

Tussen de steden onderling zijn er grote verschillen.

In Genk, Gent en Hasselt gaan meer inwoners (regelmatig) naar de film. In Genk loopt dit percentage zelfs op tot boven de 70%.

Inwoners uit Kortrijk en Roeselare brengen minder vaak een bezoek aan de bioscoop. Iets meer dan 50% bezoekt jaarlijks de bioscoop.

Bijna vier op tien inwoners zegt nooit naar de bioscoop te gaan.

Jongeren vertoeven het meest in de bioscoop. Naarmate men ouder wordt, vermindert het bioscoopbezoek aanzienlijk. Waar dit bij jongeren nog oploopt tot 85%, bedraagt het aandeel bioscoopbezoekers

Bioscoopbezoek

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)				Relatieve posities		
	1 tot 6 keer	7 tot 12 keer	Meer dan 12 keer	Minstens 1 keer per jaar	2008	2006	2004
Aalst	49,7	4,1	2,5	56,3	10	13	12
Antwerpen	53,3	6,2	3,4	62,8	7	5	2
Brugge	51,8	8,3	4,3	64,3	5	11	13
Genk	58,0	8,7	5,7	72,4	1	3	7
Gent	58,1	6,1	3,7	67,9	2	6	3
Hasselt	59,3	4,8	3,1	67,2	3	2	4
Kortrijk	50,1	4,8	1,4	56,3	12	8	5
Leuven	52,2	6,3	2,9	61,4	8	1	1
Mechelen	50,2	4,1	3,2	57,4	9	9	6
Oostende	47,7	6,7	1,9	56,3	11	12	11
Roeselare	44,0	5,9	2,0	51,9	13	10	9
Sint-Niklaas	54,9	7,2	3,6	65,6	4	4	10
Turnhout	52,7	8,1	3,0	63,9	6	7	8

Bron: survey Stadsmonitor

voor 55+ slechts 33%. Er werd in alle centrumsteden eveneens een positief verband vastgesteld tussen bioscoopbezoek en opleiding. Hoger opgeleiden brengen vaker een bezoek aan de bioscoop.

Genk, Gent en Hasselt kennen over de drie edities heen het grootste aandeel bioscoopbezoekers. Het aandeel bioscoopbezoekers gaat er in Leuven relatief op achteruit.

Aandachtspunten

Het aandeel bioscoopbezoekers is een onderdeel van de vraag naar culturele participatie van de inwoners. In een leefbare en duurzame stad zijn er voor kinderen, jongeren en volwassenen ruime mogelijkheden om te participeren in kunst en cultuur. De mogelijkheid te genieten van een divers en kwalitatief aanbod is daarin belangrijk.

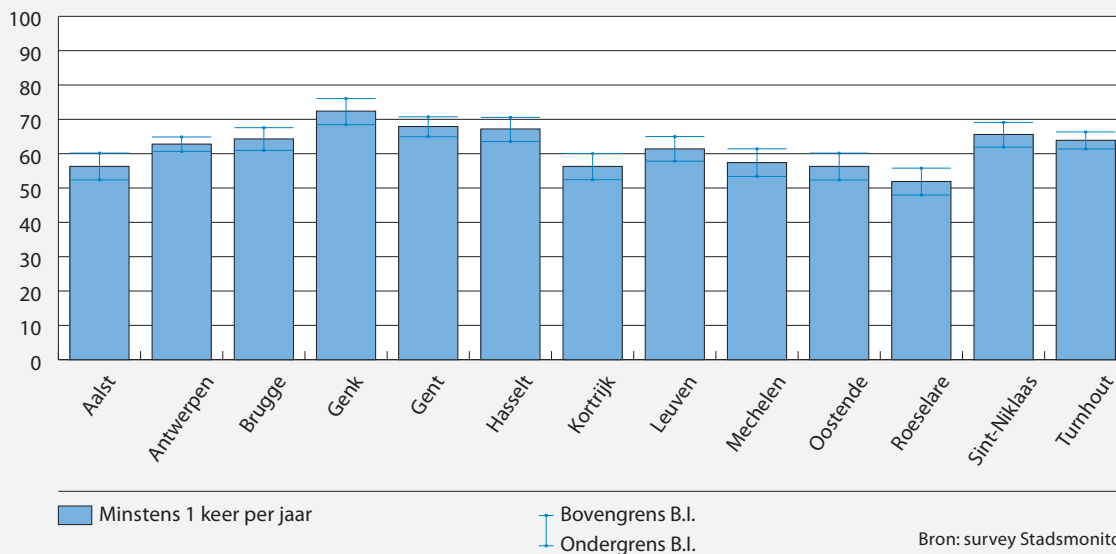
Gegeven deze bekommernissen dient deze indicator samen gezien te worden met de indicatoren 'Ticketverkoop bioscopen' en 'Tevredenheid over het culturele aanbod'.

Deze indicator zegt niet alles over het bioscoopbezoek in de stad. Stedelingen kunnen naar een bioscoop buiten de eigen stad gaan, en omgekeerd.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Bioscoopbezoek, 2008 (in %)

Bezoekers van sportevenementen

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar één of meer sportevenementen heeft bijgewoond.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een sportevenement bijgewoond?'

De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'.

Wie antwoordde met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen gebaseerd op enkel vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

In de centrumsteden bedraagt het aandeel inwoners dat afgelopen jaar één of meer sportevenementen bezocht net geen 50%. Genk springt er bovenuit met een aandeel van 60%, terwijl in Leuven en Turnhout het aandeel 46% bedraagt.

Over het algemeen zijn het eerder mannen en jongeren die sportevenementen bezoeken. Tevens werd een significant, maar zwak positief verband gevonden met het opleidingsniveau: hoe hoger het diploma, hoe vaker men een sportevenement bijwoont.

Bezoekers van sportevenementen

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)				Relatieve posities		
	1 tot 6 keer	7 tot 12 keer	Meer dan 12 keer	Minstens 1 keer per jaar	2008	2006	2004
Aalst	31,4	6,6	11,6	49,5	9	9	7
Antwerpen	32,3	5,0	7,8	45,0	13	13	13
Brugge	33,4	6,2	10,5	50,1	6	4	12
Genk	38,5	6,5	14,4	59,4	1	3	1
Gent	36,2	5,1	6,7	48,0	10	12	9
Hasselt	38,2	6,9	8,8	53,8	2	2	2
Kortrijk	35,9	6,2	8,2	50,2	5	7	10
Leuven	33,8	6,2	6,1	46,1	12	6	11
Mechelen	35,5	5,0	9,4	49,9	7	8	6
Oostende	34,0	5,7	11,0	50,8	4	5	4
Roeselare	33,5	7,1	11,2	51,8	3	1	3
Sint-Niklaas	34,8	6,2	8,8	49,8	8	10	8
Turnhout	31,9	5,7	9,1	46,7	11	11	5

Bron: survey Stadsmonitor

Genk, Hasselt en Roeselare kennen over de drie edities heen het grootste aandeel bezoekers van sportevenementen. Het aandeel bezoekers van sportevenementen gaat er in Leuven en Turnhout relatief op achteruit.

Aandachtspunten

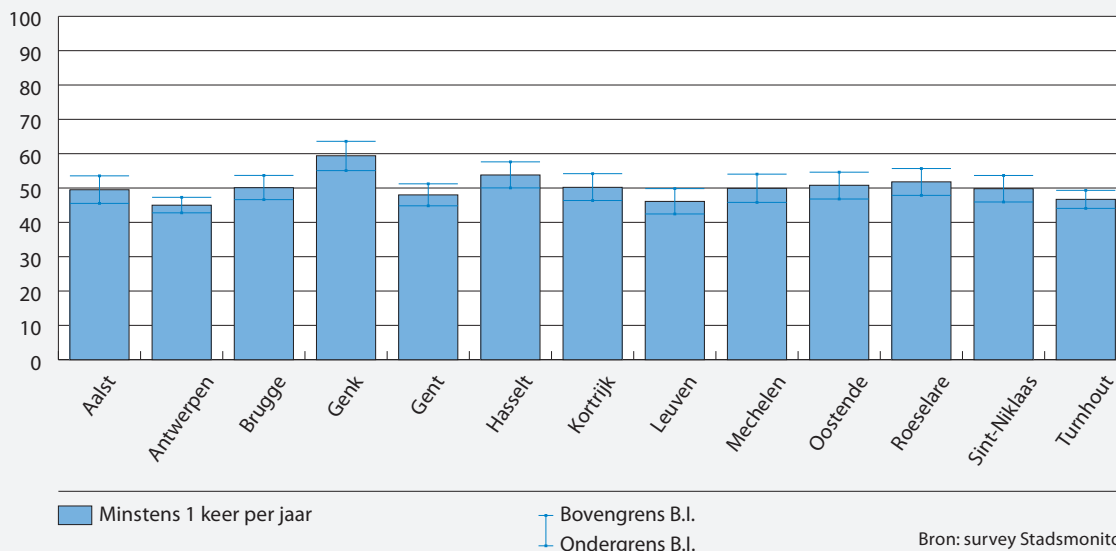
Het aandeel bezoekers van sportevenementen is een onderdeel van de vraag naar culturele participatie van de inwoners. In een leefbare en duurzame stad zijn er voor kinderen, jongeren en volwassenen ruime mogelijkheden om te participeren in kunst en cultuur, dankzij een divers en kwalitatief aanbod. Sportevenementen zijn een onderdeel van dat aanbod. Gegeven deze bekommernis dient men deze indicator samen te lezen met '*Participatie in sport*'.

Een sportevenement wordt hier ruim ingevuld: gaande van een voetbalwedstrijd tot de Memorial Van Damme, van een petanquetoernooi tot de aankomst van de Ronde van Vlaanderen, enzovoort. Het sportevenement hoeft ook niet in de eigen stad te hebben plaatsgevonden.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Bezoekers van sportevenementen, 2008 (in %)

Bezoekers van podiumvoorstellingen

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar één of meer podiumvoorstellingen heeft bijgewoond.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- (1) Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een ballet- of dansvoorstelling bijgewoond?
- (2) Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een toneelvoorstelling bijgewoond? en
- (3) Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een concert (pop, jazz, klassiek, rock, enzovoort) bijgewoond?

De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'.

Wie op deze vragen minstens één keer antwoordde met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen gebaseerd op enkel vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Gemiddeld heeft 67% van de inwoners uit de centrumsteden de laatste 12 maanden een podiumvoorstelling bijgewoond. Leuven, Gent, Hasselt en Brugge scoren met 70% en meer, het hoogst. Antwerpen en Mechelen volgen met 68%. In Aalst en Oostende daarentegen heeft net geen 60% van de inwoners uit de centrumsteden de laatste 12 maanden een podiumvoorstelling bijgewoond.

Bezoekers van podiumvoorstellingen

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)		Relatieve posities		
	Minstens éénmaal per jaar		2008	2006	2004
Aalst	58,9	12	13	13	
Antwerpen	68,2	5	3	4	
Brugge	70,7	4	6	7	
Genk	64,9	10	9	12	
Gent	72,0	2	5	6	
Hasselt	70,7	3	2	2	
Kortrijk	66,9	7	8	9	
Leuven	72,8	1	1	1	
Mechelen	67,9	6	4	3	
Oostende	57,6	13	10	11	
Roeselare	62,1	11	12	5	
Sint-Niklaas	66,4	8	11	8	
Turnhout	66,3	9	7	10	

Bron: survey Stadsmonitor

Over het algemeen is de respondent die naar het toneel gaat, een concert, ballet- of dansvoorstelling bijwoont niet oud, hoger opgeleid, en niet alleenstaand.

Leuven blijft koploper over de drie edities heen. Gent en Brugge versterken hun relatieve positie. Ook Hasselt, Antwerpen en Mechelen behoren tot de koplopers inzake aandeel bezoekers aan podiumvoorstellingen.

■ Aandachtspunten

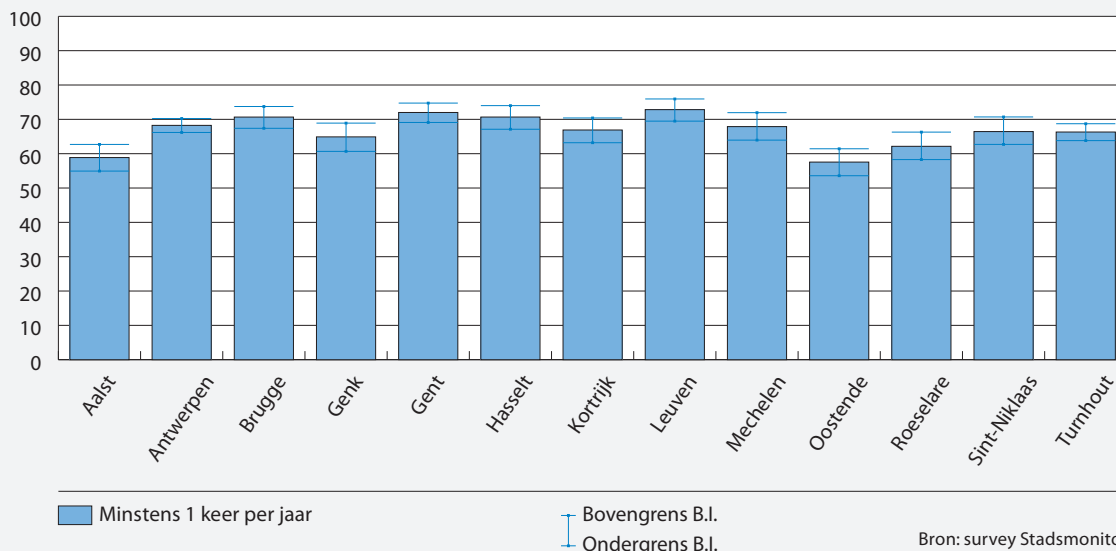
Het aandeel bezoekers van podiumvoorstellingen is een onderdeel van de vraag naar culturele participatie van de inwoners. In een leefbare en duurzame stad zijn er voor kinderen, jongeren en volwassenen ruime mogelijkheden om te participeren in kunst en cultuur, dankzij een divers en kwalitatief aanbod. Podiumvoorstellingen vormen een belangrijk onderdeel van dat aanbod.

Gegeven deze bekommernissen dient deze indicator samen met de andere indicatoren inzake cultuurbezoek en culturele participatie bekeken te worden. In het bijzonder met de indicatoren *'Podiumvoorstellingen'*, *'Amateurgezelschappen'*, *'Tentoonstellingen'*, *'Bezoekers van musea, tentoonstellingen en historische plaatsen'* en *'Tevredenheid over het culturele aanbod'*.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Bezoekers van podiumvoorstellingen, 2008 (in %)

Bibliotheekbezoek

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar een bibliotheek bezocht.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een bibliotheek bezocht?'. De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'.

Wie antwoordde met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen gebaseerd op enkel vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergeleken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Ongeveer iets meer dan de helft van de inwoners van de centrumsteden bezocht het afgelopen jaar een bibliotheek.

Vooraleu Leuven en Hasselt kennen veel bibliotheekbezoekers, terwijl dit in Mechelen en Aalst minder is. Opvallend is dat Oostende enkele plaatsen moet inleveren en zo uit de top drie valt. Genk daarentegen kent een sterke relatieve vooruitgang.

Er wordt een significant positief verband vastgesteld tussen bibliotheekbezoek enerzijds en opleiding anderzijds. Er is een negatief verband tussen bibliotheekbezoek en leeftijd. Met andere woorden, de bibliotheekbezoeker is eerder jong, hoger opgeleid en komt uit een gezin met meerdere gezinsleden. Er zijn geen verschillen vastgesteld tussen mannen en vrouwen.

Bibliotheekbezoek

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)				Relatieve posities		
	1 tot 6 keer	7 tot 12 keer	Meer dan 12 keer	Minstens 1 keer per jaar	2008	2006	2004
Aalst	27,9	9,7	11,8	49,4	12	12	11
Antwerpen	29,9	10,7	11,7	52,3	11	11	12
Brugge	32,8	11,4	16,6	60,8	4	4	5
Genk	35,4	10,7	15,2	61,3	2	10	10
Gent	33,6	11,3	13,7	58,6	6	6	6
Hasselt	35,4	10,8	16,1	62,3	1	2	3
Kortrijk	30,2	9,4	12,9	52,4	10	8	8
Leuven	34,8	11,4	14,7	60,9	3	3	2
Mechelen	26,7	8,9	8,6	44,3	13	13	13
Oostende	34,0	10,1	15,5	59,7	5	1	1
Roeselare	30,9	8,9	16,1	55,9	7	5	7
Sint-Niklaas	29,6	11,2	14,1	54,8	9	9	4
Turnhout	30,6	9,8	15,4	55,7	8	7	9

Bron: survey Stadsmonitor

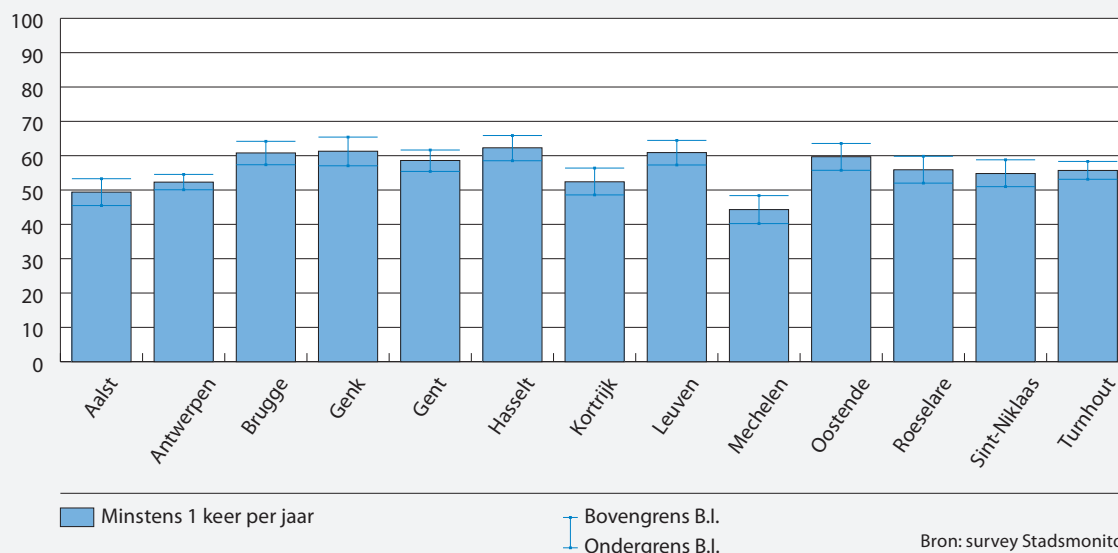
Aandachtspunten

Het aandeel bibliotheekbezoekers is een onderdeel van de vraag naar culturele participatie van de inwoners. In een leefbare en duurzame stad zijn er voor kinderen, jongeren en volwassenen ruime mogelijkheden om te participeren in kunst en cultuur, dankzij een divers en kwalitatief aanbod. Bibliotheken vormen een belangrijk onderdeel van dat aanbod doordat ze de cultuur- en kenniswereld van woord, beeld en muziek voor een groot publiek toegankelijk maken.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Bibliotheekbezoek, 2008 (in %)

Bezoekers van musea, tentoonstellingen en historische plaatsen

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar één of meerdere musea, tentoonstellingen of historische plaatsen heeft bezocht.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

(1) Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een museum, tentoonstelling of galerij (in België of in het buitenland) bezocht?

(2) Hoeveel keer in de voorbije 12 maanden heeft u een historische plaats in binnen- en/of buitenland (zoals paleizen, kastelen, kerken, tuinen, archeologische sites, enzovoort) bezocht?

De respondenten konden antwoorden met 'nooit', '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' en 'meer dan 12 keer'.

Wie minstens één keer antwoordde met '1 tot 6 keer', '7 tot 12 keer' of 'meer dan 12 keer', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen gebaseerd op enkel vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Gemiddeld bezoekt drie kwart van de inwoners van de centrumsteden minimum één keer per jaar een museum, een tentoonstelling of een historische plaats.

Gent, Leuven en Brugge kennen met meer dan 80% het grootste aandeel bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen onder hun inwoners.

Bezoekers van musea, tentoonstellingen en historische plaatsen

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)	Relatieve posities		
	Minstens één keer per jaar	2008	2006	2004
Aalst	71,3	13	12	12
Antwerpen	78,1	4	4	4
Brugge	82,4	3	1	2
Genk	73,3	12	13	13
Gent	84,2	1	3	3
Hasselt	77,9	5	6	5
Kortrijk	75,4	8	9	6
Leuven	82,9	2	2	1
Mechelen	77,1	6	5	7
Oostende	74,5	11	7	9
Roeselare	74,7	10	10	11
Sint-Niklaas	76,3	7	8	10
Turnhout	75,1	9	11	8

Bron: survey Stadsmonitor

Aalst en Genk scoren met 71% en 73% iets lager dan gemiddeld.

Er kan een significant verband worden vastgesteld met leeftijd en opleiding. Over het algemeen zijn de bezoekers van musea, tentoonstellingen of historische plaatsen eerder jonger dan oud en eerder hoger opgeleid.

Gent, Leuven, Brugge en Antwerpen bezetten zowel in de edities van 2004, 2006 en 2008 een plaats in de top-5. Oostende daarentegen verliest enkele posities.

■ Aandachtspunten

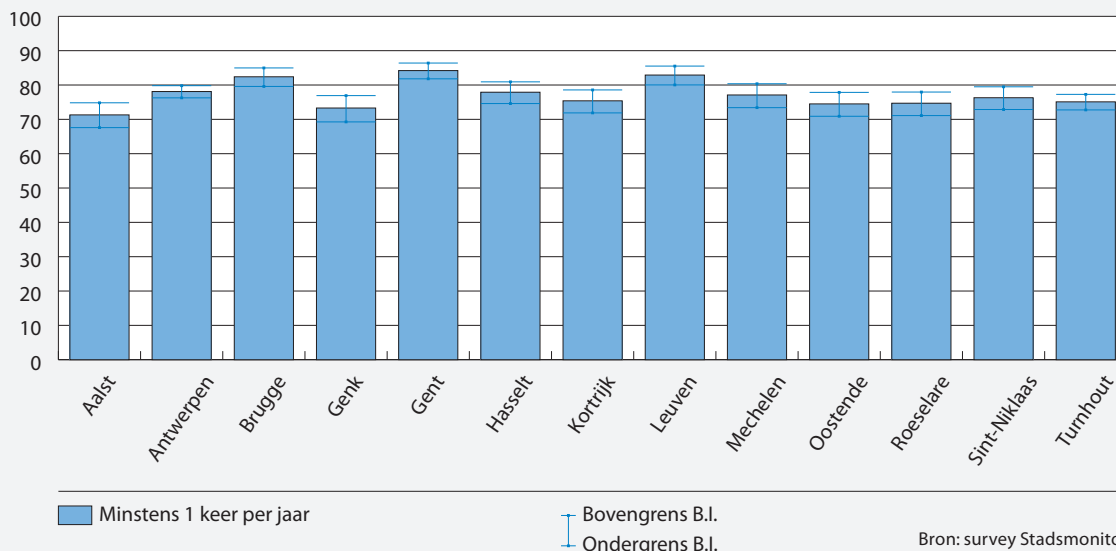
Het aandeel bezoekers van musea, tentoonstellingen en historische plaatsen is een onderdeel van de vraag naar culturele participatie van de inwoners. In een leefbare en duurzame stad zijn er voor kinderen, jongeren en volwassenen ruime mogelijkheden om te participeren in kunst en cultuur, dankzij een divers en kwalitatief aanbod, onder andere aan musea en tentoonstellingen. De indicator zegt iets over de mate waarin inwoners interesse tonen in cultureel erfgoed (binnen en buiten de eigen stad).

Gegeven deze bekommernissen dient deze indicator samen gezien te worden met de andere indicatoren inzake cultuurbezoek en culturele participatie. In het bijzonder met de indicatoren '*Tentoonstellingen*', '*Podiumvoorstellingen*', '*Bezoekers van podiumvoorstellingen*' en '*Tevredenheid over het culturele aanbod*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Bezoekers van musea, tentoonstellingen en historische plaatsen, 2008 (in %)

Verblijfstoerisme

Definitie

Aantal overnachtingen door verblijfstoeristen per inwoner.

Aantal overnachtingen in logiesverstrekkende bedrijven per inwoner.

Vaststellingen

In absolute aantallen worden in 2007 het meest overnachtingen geregistreerd in Oostende, Brugge en Antwerpen (1 tot 1,5 miljoen per jaar). In relatieve aantallen springt Antwerpen er niet meer bovenuit. Oostende en Brugge halen in 2007 respectievelijk 15,1 en 12,2 overnachtingen door verblijfstoeristen per inwoner per jaar. De kleine centrumsteden Aalst, Roeselare, en Sint-Niklaas zijn niet toeristisch wat betreft het aantal overnachtingen. De andere steden hebben 1,4 (Turnhout) tot 3,2 overnachtingen (Antwerpen) per inwoner.

In zowat alle steden zien we duidelijk een stijging van het aantal overnachtingen over de afgelopen 8 jaar. Bij vergelijking tussen 2005 en 2007 is er in Sint-Niklaas en Oostende een daling van het aantal overnachtingen door verblijfstoeristen per inwoner.

Aandachtspunten

De indicator over het verblijfstoerisme is relevant voor de uitstraling van de stad. Een leefbare en duurzame stad is attractief, ook voor stadsbezoekers. Die stad heeft een kwaliteitsvol en divers aanbod aan logiesverstrekking, hotels met congressalen, cultureel en bouwkundig erfgoed, horecasector, winkelen, groen- en waterbeleving, culturele en sportieve evenementen.

Gegeven deze bekommernis moet men deze indicator samen lezen met de indicatoren '*Fierheid over de eigen stad*', '*Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie*', '*Tevredenheid over het culturele aanbod*',

Overnachtingen door verblijfstoeristen per inwoner

	1999	2001	2003	2005	2007
Aalst	0,40	0,40	0,36	0,46	0,50
Antwerpen	2,96	3,04	2,98	2,86	3,24
Brugge	10,74	11,10	11,20	11,08	12,18
Genk	1,91	1,70	1,97	2,35	2,45
Gent	2,56	2,68	2,66	2,63	3,07
Hasselt	1,53	1,87	1,70	1,81	2,01
Kortrijk	1,44	1,47	1,43	1,44	1,64
Leuven	1,88	1,70	1,78	2,48	2,69
Mechelen	0,66	0,84	1,34	1,73	1,98
Oostende	14,06	15,54	16,30	16,18	15,09
Roeselare	0,57	0,65	0,69	0,62	0,75
Sint-Niklaas	0,54	0,64	0,58	0,57	0,47
Turnhout	0,86	0,86	0,91	1,03	1,38

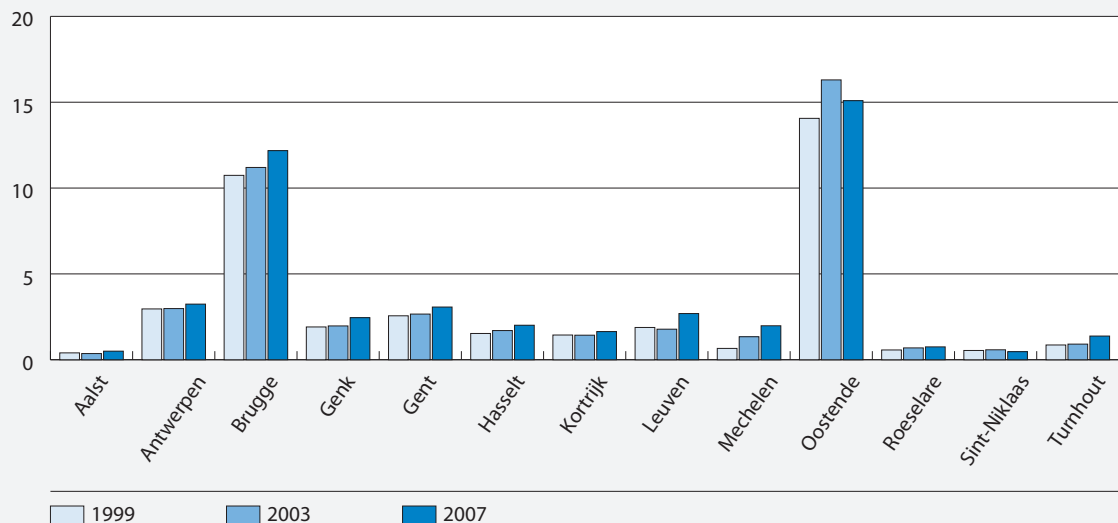
Bron: ADSEI

'Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés' en 'Tevredenheid over de uitstraling van de gebouwen in de buurt en straten, pleinen, parken en monumenten'.

De statistiek van het toerisme en het hotelwezen heeft tot doel het toeristisch reisverkeer te meten en meet het aantal overnachtingen in alle commerciële logiesvormen, zowel voor recreatieve als voor professionele doeleinden. Deze statistiek registreert overnachtingen in hotels, campings, vakantiecentra, vakantie dorpen, logies voor doelgroepen (voornamelijk jeugdlogies) en in de verhuursector (bijvoorbeeld rechtstreeks bij eigenaar of via een bemiddelaar).

Om de gegevens te beoordelen moet men er rekening mee houden dat de cijfers het aantal toeristische overnachtingen, zeker aan de kust, systematisch onderschatten. Dit komt doordat de logiesverstreckende bedrijven cijfergegevens niet accuraat invullen, onder meer uit schrik voor de fiscus. Voor de vakantiecentra, de vakantie dorpen en de logiesvormen voor specifieke doelgroepen is de meting vrij volledig en zijn er geen ernstige problemen. Het probleem stelt zich vooral op vlak van vakantie woningen (de huurappartementen) en de tweede verblijven (inclusief de vaste standplaatsen op kampeerterreinen). De statistiek telt deze overnachtingen niet, waardoor vooral de cijfers van Oostende een serieuze onderschatting zijn van de werkelijkheid. Een studie van het WES van 2008 toont aan dat de statistiek 75% van het aantal overnachtingen door verblijfstoeristen niet meetelt. Het betreft hier vooral eigenaars van tweede verblijven, hun vrienden en kennissen die sporadisch dit tweede verblijf mogen gebruiken, en de huurders in deze tweede verblijven. Het eigenlijke cijfer van Oostende ligt volgens deze studie driemaal hoger.

Aantal overnachtingen door verblijfstoeristen per inwoner

Bron: ADSEI

Fierheid over de eigen stad

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking, dat fier is op zijn stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Ik ben echt fier op mijn stad.'

De respondenten konden antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' en 'helemaal oneens'. Wie antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Gemiddeld is bijna drie op vier inwoners fier op hun stad. Onder hen is iets minder dan de helft het uitgesproken eens met de stelling; de meerderheid is het eerder eens met de stelling. Tussen de steden onderling zijn er grote verschillen.

Opvallend is het hoge percentage in Brugge, Hasselt, Gent en Leuven, waar minstens vier op vijf inwoners fier zijn op hun stad. Inwoners uit Turnhout, Sint-Niklaas, Kortrijk en Aalst zijn een pak minder fier op hun stad, met een percentage rond 60%.

Een hoge globale fierheid betekent echter niet dat de bevolking het unaniem eens is met de stelling. Voor sommige steden is het percentage (helemaal) oneens meer dan 10%. In Aalst, Antwerpen en Turnhout is dit percentage het hoogst.

Fierheid over de eigen stad

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)			Relatieve posities		
	Eerder eens	Helemaal eens	(Helemaal) eens	2008	2006	2004
Aalst	35	25,3	60,3	10	10	8
Antwerpen	37,2	24,4	61,6	9	13	12
Brugge	33,8	55,1	88,8	1	1	1
Genk	40,6	28,6	69,2	7	8	6
Gent	35,4	45,9	81,3	3	3	3
Hasselt	38,1	46,7	84,8	2	2	2
Kortrijk	40,6	19,4	59,9	11	7	11
Leuven	44,9	34,9	79,8	4	6	4
Mechelen	39,1	24,3	63,4	8	11	13
Oostende	37,5	36,6	74,1	5	4	7
Roeselare	44	25,3	69,3	6	5	5
Sint-Niklaas	40,9	18,1	59	12	12	10
Turnhout	37,6	17,5	55	13	9	9

Bron: survey Stadsmonitor

Over het algemeen zijn inwoners die fier zijn op hun stad, eerder ouder dan jong. In Hasselt en Roeselare zijn het vooral vrouwen. Opvallend is ook dat lager opgeleiden eerder fier zijn op hun stad dan hoger opgeleiden. Ook speelt het aantal jaren dat men in de stad woont een positieve rol in de fierheid over de stad: hoe langer men in de stad woont, hoe fierder.

Brugge, Hasselt en Gent bezetten zowel in de edities van 2004, 2006 en 2008 een plaats in de top-3. De fierheid over de eigen stad gaat er in Turnhout en Kortrijk relatief op achteruit. Antwerpen en Mechelen boeken daarentegen wel een relatieve vooruitgang.

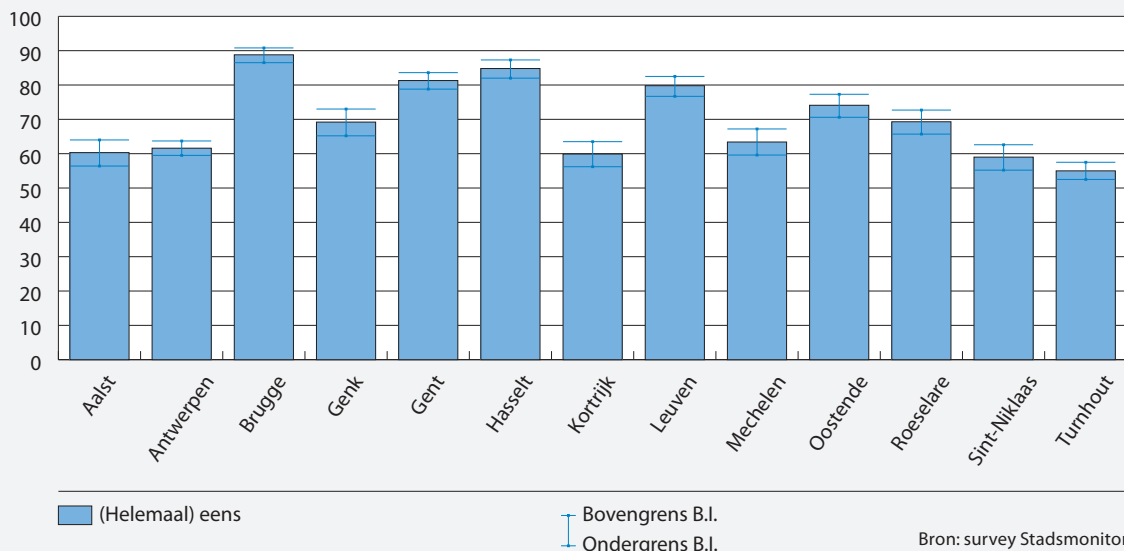
Aandachtspunten

Fierheid over de stad wijst op een positieve kijk op de culturele identiteit en uitstraling van de stad. Die identiteit en uitstraling verder ontwikkelen, maakt het voor inwoners makkelijker om zich verbonden te voelen met de stad. Stadsgebruikers zullen zich aangetrokken voelen tot de culturele rijkdom van de stad. Gegeven deze bekommernis moet men deze indicator in eerste instantie samen zien met de vele tevredenheidsindicatoren uit de Stadsmonitor: bijvoorbeeld *'Tevredenheid over de stad/de buurt'*, *'Tevredenheid over de uitstraling van de gebouwen in de buurt'*, *'Tevredenheid over het culturele aanbod'*, *'Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en cafés'*, enzovoort.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Fierheid over de eigen stad, 2008 (in %)

Participatie in het verenigingsleven

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat actief lid of bestuurslid is van één of meerdere verenigingen.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

'Hieronder geven we enkele soorten van verenigingen waar je lid van kan zijn. Kan je aangeven of je passief lid (lidgeld betaalt zonder echt deel te nemen), actief lid (echt deelneemt aan activiteiten) of bestuurslid (voorzitter, secretaris, penningmeester) bent.

Duid slechts 1 antwoord aan per soort vereniging:

- a) een sportvereniging of club (voetbalclub, zwemclub, wandelclub, fitnessclub, ...);
- b) een culturele vereniging (toneel, muziek, literatuurvereniging, ...);
- c) een milieu- of natuurvereniging;
- d) een jeugdbeweging, jeugdvereniging, jeugdclub, studentenvereniging;
- e) een socio-culturele vereniging (Davidsfonds, migrantenvereniging, Willemfonds, KWB, ...);
- f) een hobbyvereniging (koken, postzegels verzamelen, ...);
- g) een politieke vereniging of partij;
- h) een levensbeschouwelijke vereniging (religieuze vereniging, parochiaal werk, ...);
- i) een wijk- of buurtcomité (ook carnavalvereniging, feestvereniging, ...);
- j) Zijn er nog andere verenigingen waarvan u lid bent? (passief, actief, bestuurslid).'

De respondenten konden antwoorden met 'geen lid', 'passief lid', 'actief lid' of 'bestuurslid'

Wie minstens één keer antwoordde met 'actief lid' of 'bestuurslid', werd in de teller ('lid van 1 vereniging') opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen gebaseerd op enkel vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Participatie in het verenigingsleven

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)				Relatieve posities		
	Lid van 1 vereniging	Lid van 2 verenigingen	Lid van 3 of meer verenigingen	Minstens één vereniging	2008	2006	2004
Aalst	27,7	10,9	7,5	46,1	10	13	12
Antwerpen	27,6	9,8	5,4	42,8	12	9	10
Brugge	29,3	12,4	6,7	48,3	6	3	1
Genk	28,3	11,6	8,1	48,0	7	8	8
Gent	27,6	13,5	6,0	47,1	9	11	11
Hasselt	30,0	13,3	8,1	51,3	2	1	5
Kortrijk	27,9	12,2	8,7	48,8	4	4	9
Leuven	30,6	16,2	7,1	53,9	1	2	3
Mechelen	25,4	13,1	4,0	42,5	13	10	6
Oostende	26,5	10,7	6,5	43,7	11	12	13
Roeselare	26,9	14,9	6,7	48,5	5	7	2
Sint-Niklaas	30,6	12,0	5,3	47,9	8	6	4
Turnhout	31,0	12,5	5,8	49,2	3	5	7

Bron: survey Stadsmonitor

Vaststellingen

Bijna de helft van de inwoners uit de centrumsteden is actief lid of bestuurslid van minstens één vereniging. Hierin is ongeveer 30% lid van één vereniging, 12% is lid van twee verenigingen en 6% is lid van drie of meer verenigingen. Tussen de steden onderling zijn er verschillen. De hoogste participatiegraad aan het verenigingsleven is terug te vinden in Leuven en Hasselt, waar 54% en 51% van de inwoners lid zijn van een vereniging. In Mechelen en Antwerpen ligt het aandeel actieve leden of bestuursleden van verenigingen het laagst, met 42% en 43%.

Het zijn vooral hoger opgeleiden die actief lid of bestuurslid zijn. Dit verband werd in alle centrumsteden vastgesteld met uitzondering van Mechelen en Leuven. In Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Oostende, Sint-Niklaas en Turnhout participeren mannen meer in het verenigingsleven dan vrouwen. In alle centrumsteden met uitzondering van Brugge, Genk, Kortrijk, Mechelen en Oostende worden verschillen naar leeftijd vastgesteld. Min 35-jarigen zijn vaker lid van een vereniging dan ouderen. Over alle steden heen participeren werklozen minder in het verenigingsleven. Verbanden naar gezinsgrootte werden niet vastgesteld. Leuven weet zijn positie in de top-3 te versterken. Turnhout boekt relatieve vooruitgang en komt zo in de top-3. Aalst boekt enkele plaatsen vooruitgang en geeft de rode lantaarn door aan Mechelen.

Aandachtspunten

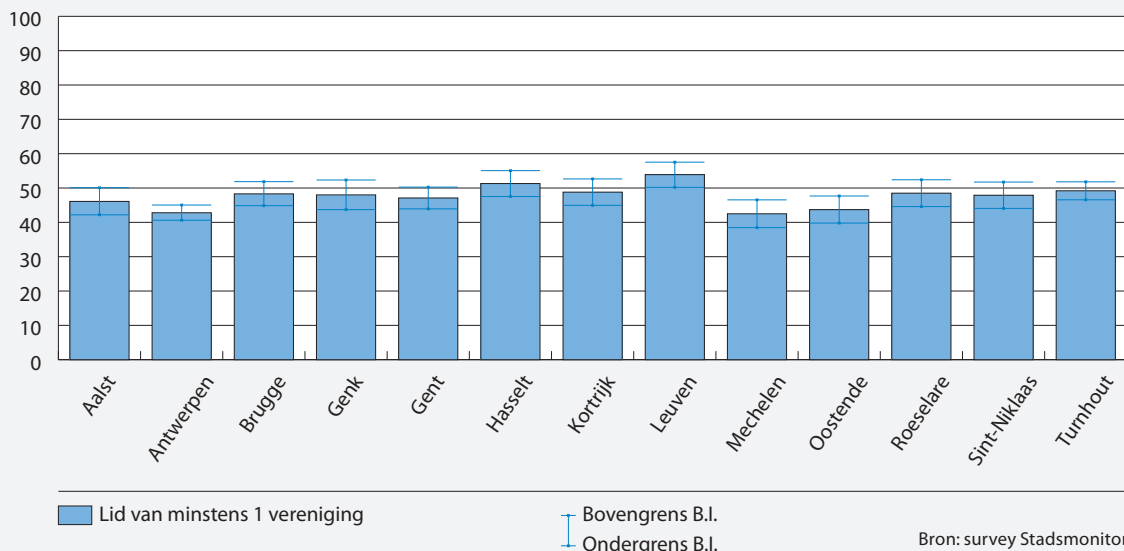
Een bloeiend en rijk verenigingsleven is op verschillende vlakken een meerwaarde voor de stad. Het betekent niet alleen een divers aanbod aan bijvoorbeeld vrijetijdsactiviteiten, maar het heeft een minstens even groot sociaal belang (contacten, identiteit, maatschappelijke participatie).

Gegeven deze bekommernissen dient deze indicator samen bekeken te worden met de indicatoren 'Vertrouwen in de medemens', 'Vertrouwen in de federale overheid en de Vlaamse overheid', 'Vertrouwen in de stedelijke overheid', 'Actieve betrokkenheid van de burger', 'Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie', 'Tevredenheid over het culturele aanbod', 'Participatie in sport' en 'Culturele participatie'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Participatie in het verenigingsleven, 2008 (in %)

Participatie in sport

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat regelmatig actief aan sport doet.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe vaak heeft u de voorbije 12 maanden actief aan sport gedaan? Het gaat hier over activiteiten die minimum 20 minuten duren en bepaalde fysieke inspanningen vergen. Bijvoorbeeld zwemmen, fietsen, wandelen, voetballen, ... Beweging staat hier centraal; dus niet kaarten, biljarten, ...'

Volgende antwoorden waren mogelijk: 'Nooit', 'Eén uitzonderlijke keer', 'Maandelijks', 'Meermaals per maand', 'Wekelijks', 'Meermaals per week', en 'Dagelijks'.

Wie op de vraag 'Wekelijks', 'Meermaals per week' of 'Dagelijks' antwoordde, wordt als regelmatige sporter beschouwd en in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen gebaseerd op enkel vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Bijna de helft van de inwoners uit de centrumsteden doet regelmatig aan sport.

Hasselt, Brugge, Leuven en Turnhout scoren het best inzake participatie in sport, met aan aandeel net boven 50%. In Aalst en Oostende doet men minder regelmatig aan sport, met een aandeel van respectievelijk 41% en 43%.

Bijna een kwart van de inwoners uit de centrumsteden beweert nooit actief aan sport te doen.

In alle centrumsteden sporten inwoners jonger dan 55 jaar vaker dan ouderen en zijn ook hoger opgeleiden sportiever dan lager opgeleiden. In Aalst, Antwerpen, Brugge, Genk, Kortrijk, Roeselare en Sint-Niklaas

Participatie in sport

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)				Relatieve posities		
	Wekelijks	Meermaals per week	Dagelijks	Minstens wekelijks	2008	2006	2004
Aalst	15,2	20,1	5,4	40,7	13	13	13
Antwerpen	14,6	21,4	8,0	44,0	9	9	7
Brugge	16,6	25,1	8,6	50,3	2	3	5
Genk	15,8	24,5	7,8	48,1	5	5	8
Gent	15,4	22,5	6,2	44,1	8	11	11
Hasselt	16,8	27,0	7,6	51,5	1	1	1
Kortrijk	17,8	20,3	5,7	43,7	10	10	10
Leuven	16,8	25,6	7,6	50,1	3	2	9
Mechelen	14,1	24,0	8,2	46,3	6	6	3
Oostende	15,2	18,6	9,3	43,0	12	7	6
Roeselare	17,6	19,5	7,1	44,3	7	12	12
Sint-Niklaas	14,1	21,3	8,3	43,7	11	8	2
Turnhout	17,4	25,1	7,0	49,5	4	4	4

Bron: survey Stadsmonitor

werd een zwak significant verschil tussen mannen en vrouwen vastgesteld; mannen zijn iets sportiever dan vrouwen.

Hasselt, Brugge, Leuven, Turnhout en Genk bezetten zowel in de edities van 2004, 2006 en 2008 een plaats in de top-5. Aalst is over de drie edities heen de hekkensluiter. Oostende boekt enkele plaatsen verlies.

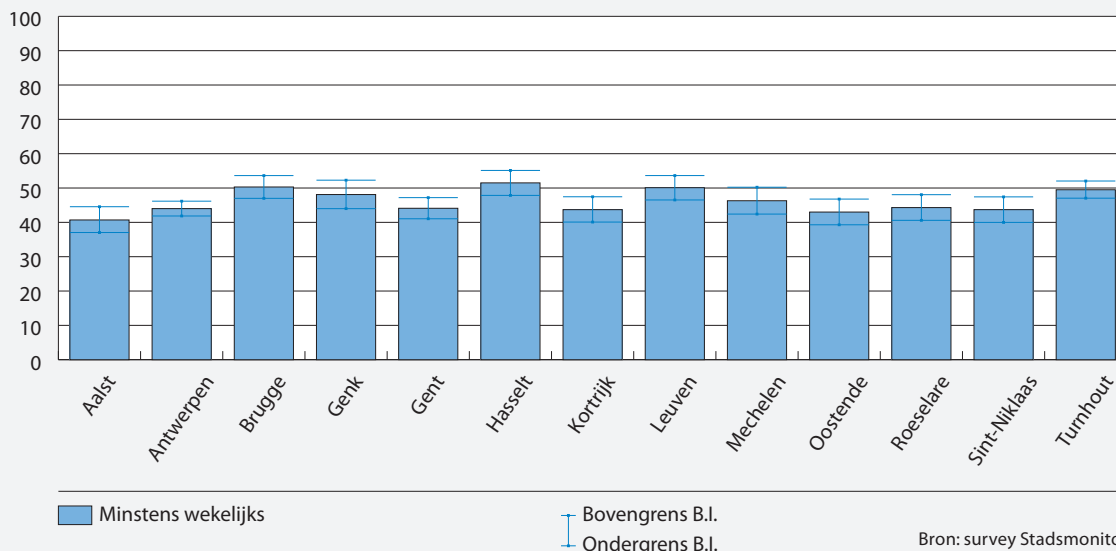
Aandachtspunten

Peilen naar participatie in sport is relevant om te zien in welke mate inwoners gebruik maken van de sportmogelijkheden in de stad. In een leefbare en duurzame stad is er een kwaliteitsvol en divers aanbod aan sport en sportinfrastructuur dat alle bevolkingsgroepen de kans geeft sportieve activiteiten te ontplooiën. Sportverenigingen zijn bovendien een belangrijk onderdeel van het verenigingsleven in de stad en hebben zo ook een grote sociale betekenis (contacten, identiteit, maatschappelijke participatie). Gegeven deze bekommernissen dient deze indicator samen gezien te worden met de indicatoren *'Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie'* en *'Participatie in het verenigingsleven'*.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (B.I). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Participatie in sport, 2008 (in %)

Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende speelvoorzieningen zijn voor kinderen en voldoende geschikte plekken voor de jeugd.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- (1) Er zijn voldoende speelvoorzieningen in mijn buurt voor kinderen (tot 12 jaar); en
- (2) Er zijn voldoende geschikte plekken in mijn buurt waar de opgroeiende jeugd (vanaf 12 jaar) buiten kan samenkomen.

De respondent had de keuze tussen 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' of 'helemaal oneens'. Wie op de stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Zowel voor speelvoorzieningen voor kinderen als voor jeugdplekken ligt het aantal stedelingen dat daarover tevreden is aan de lage kant. De tevredenheid over speelvoorzieningen voor kinderen ligt over het algemeen iets hoger dan deze voor jeugdplekken. In geen enkele stad is de helft van de bevolking tevreden over de speelvoorzieningen voor de jeugd. Naast deze algemene vaststelling vallen de onderlinge verschillen tussen de steden op. Oostende en Brugge scoren nog relatief hoog, dit in tegenstelling tot Aalst, Turnhout en Mechelen waar minder dan een derde van de bevolking tevreden is. In Aalst en Sint-Niklaas is het volgens de bevolking op dat vlak droevig gesteld. In beide steden stelt meer dan 40% expliciet niet of helemaal niet tevreden te zijn.

Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd

	Speelvoorzieningen kinderen 2008				Speelvoorzieningen jeugd 2008			
	(Helemaal) eens %	Relatieve posities			(Helemaal) eens %	Relatieve posities		
		2008	2006	2004		2008	2006	2004
Aalst	32,1	12	13	13	30,6	12	12	12
Antwerpen	49,1	5	5	6	34,2	10	11	11
Brugge	57,2	2	1	1	47,6	1	2	2
Genk	42,9	8	8	9	41,4	5	7	7
Gent	40,5	9	9	8	36,5	8	10	10
Hasselt	51,1	4	4	4	43,9	4	1	1
Kortrijk	43,7	7	6	5	40,7	6	3	4
Leuven	54,3	3	3	3	44,6	3	6	3
Mechelen	36,1	11	12	11	30,3	13	13	13
Oostende	58,1	1	2	2	46,3	2	4	5
Roeselare	45,8	6	7	7	38,5	7	5	6
Sint-Niklaas	32,0	13	10	12	36,3	9	8	8
Turnhout	37,2	10	11	10	32,3	11	9	9

Bron: survey Stadsmonitor

In tegenstelling tot de tevredenheid over jeugdplekken zijn er wel vier steden waar een (beperkte) meerderheid van de bevolking zegt tevreden te zijn over de speelvoorzieningen voor kinderen: Oostende, Brugge, Leuven en Hasselt. Meer dan een derde ontevreden zijn er in Aalst, Sint-Niklaas, Mechelen en Turnhout. Vrouwen zijn – zeker in Aalst en Turnhout – kritischer dan mannen. Jongeren in Hasselt, Mechelen en Roeselare zijn het vaker niet eens met de stelling over de speelvoorzieningen voor kinderen. In Kortrijk en Turnhout zijn het de hoger opgeleiden die het minst tevreden zijn over deze speelvoorzieningen. Deze verbanden zijn niet vastgesteld voor de jeugdplekken. Oostende, Brugge, Leuven en Hasselt bezetten zowel in de edities van 2004, 2006 als in 2008 een plaats in de top-5.

■ Aandachtspunten

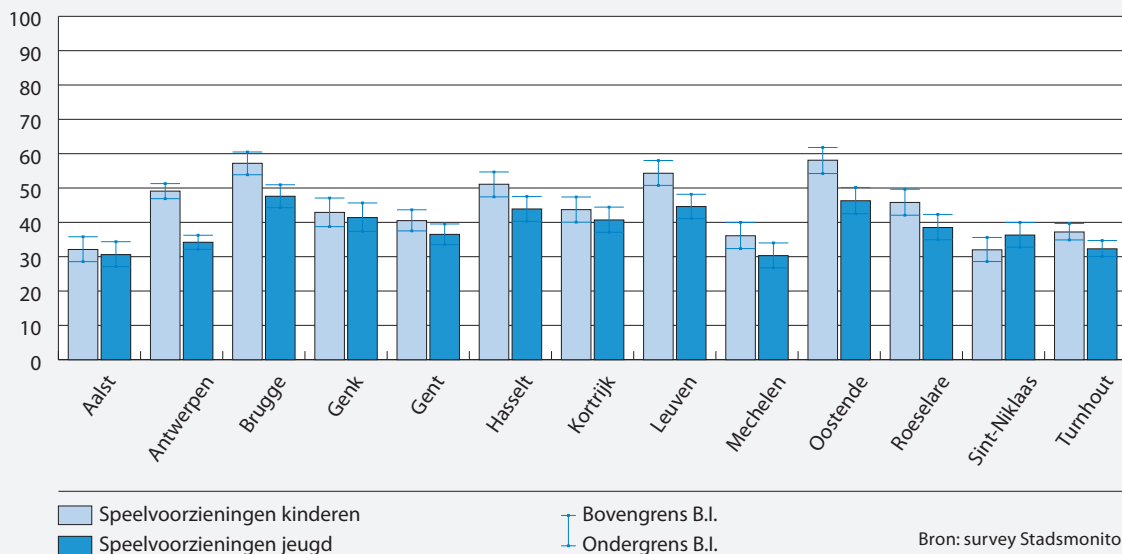
Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd in de buurt is een onderdeel van de indicator 'Tevredenheid over de woonstraat en buurt als speel- en ontmoetingsplek'. Het is een goede aanduiding van de kwaliteiten van de woonomgeving voor kinderen en opgroeiende jeugd. Een leefbare en duurzame stad heeft voldoende mogelijkheden voor niet-commerciële en informele speelmogelijkheden en hangplekken.

Deze indicator dient samen gezien te worden met de andere indicatoren inzake vrije tijd en woonomgeving. Elke respondent jong of oud, werd in rekening gebracht om het totale tevredenheidspercentage over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd weer te geven. Dit brengt met zich mee dat gemiddeld een 15% van de respondenten 'weet niet' antwoordde. Bij de interpretatie van de cijfers moet hiermee rekening gehouden worden.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd, 2008 (in %)

Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt

Definitie

Aandeel (%) 55-plussers dat tevreden is over de activiteiten voor ouderen in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er zijn voldoende activiteiten voor ouderen in mijn buurt.'. De respondent had de keuze tussen 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' of 'helemaal oneens'. 55-plussers die op deze stelling antwoordden met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werden in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Het aantal 55-plussers dat tevreden is over de activiteiten voor ouderen in de buurt schommelt tussen meer dan driekwart (Oostende) en minder dan een derde (Aalst). In Hasselt en Genk zijn ongeveer twee op drie inwoners tevreden over activiteiten in de buurt, terwijl in Aalst dit percentage slechts rond 33% schommelt. Ook in Leuven, Mechelen, Antwerpen, Sint-Niklaas en Turnhout is minder dan de helft tevreden.

Lage tevredenheidspercentages gaan samen met hoge ontevredenheid. In Aalst loopt dit op tot 37,5% van de 55-plussers. Ook in Turnhout, Leuven en Mechelen is één op vijf inwoners het (eerder) oneens met de stelling en van oordeel dat er te weinig activiteiten zijn voor ouderen in de buurt.

Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)			Relatieve posities		
	Eerder eens	Helemaal eens	(Helemaal) eens	2008	2006	2004
Aalst	21,2	11,6	32,8	13	13	13
Antwerpen	28,1	18,3	46,4	10	9	10
Brugge	33,2	23,8	57	5	6	4
Genk	30,6	34,3	64,9	3	3	2
Gent	36,1	20,5	56,6	7	7	3
Hasselt	37,9	28,8	66,7	2	5	1
Kortrijk	30,9	25,8	56,8	6	4	5
Leuven	22,2	21,9	44,1	12	10	12
Mechelen	27,1	17,1	44,2	11	11	11
Oostende	32,9	43,9	76,9	1	1	7
Roeselare	34,7	28,8	63,5	4	2	6
Sint-Niklaas	28,8	18	46,8	9	12	9
Turnhout	27,7	21,7	49,4	8	8	8

Bron: survey Stadsmonitor

In Mechelen beoordelen vrouwen de stelling positiever dan mannen. In de meeste centrumsteden zijn 55-plussers met een lager opleidingsniveau meer tevreden over de activiteiten in de buurt dan hoger opgeleiden.

Doorheen de jaren blijkt men in Oostende, Hasselt, Genk en Roeselare meer tevreden dan in de andere steden.

■ Aandachtspunten

Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt, geeft een aanduiding van de mogelijkheden die ouderen in hun woonomgeving hebben om deel te nemen aan activiteiten in groepsverband. Een leefbare en duurzame stad biedt een kwaliteitsvol aanbod aan activiteiten, die voor diverse doelgroepen uit de stedelijke bevolking bereikbaar, toegankelijk en betaalbaar zijn.

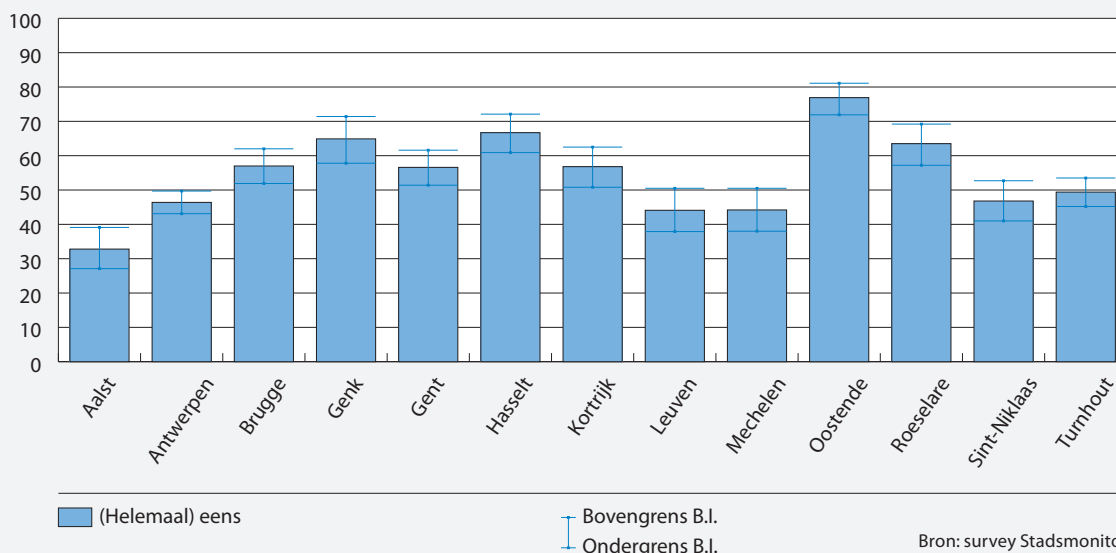
Deze indicator moet samen gezien worden met de andere indicatoren inzake vrije tijd en woonomgeving zoals *'Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie'*, *'Tevredenheid over contact in de buurt'*, *'Tevredenheid over de buurt'* en *'Lokale dienstencentra in de wijk'*.

Enkel de deelpopulatie 55-plussers uit de survey werd in aanmerking genomen.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt, 2008 (in %)

Tevredenheid over contact in de buurt

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat het aangenaam is om in hun buurt met de mensen te praten.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Het is aangenaam om in mijn buurt met de mensen te praten.'. Wie op de stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Inwoners uit de centrumsteden zijn in sterke mate tevreden over het contact in hun buurt.

Gemiddeld is bijna 75% van de inwoners van de centrumsteden globaal tevreden over het contact in de buurt. Hierin is iets meer dan een kwart uitgesproken tevreden; de meerderheid is eerder tevreden.

Het hoogste tevredenheidspercentage is terug te vinden in Hasselt, Brugge en Genk, waar minstens drie op vier inwoners tevreden zijn over de contacten in de buurt. In de grootsteden Antwerpen en Gent en in Mechelen ligt dit percentage iets lager, rond 67%.

Een hoog globaal tevredenheidspercentage betekent echter niet dat de bevolking unaniem tevreden is over het contact in de buurt. In Aalst, Antwerpen en Mechelen schommelt het percentage dat het niet eens is met de stelling, rond 10%.

Tevredenheid over contact in de buurt

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)			Relatieve posities		
	Eerder eens	Helemaal eens	(Helemaal) eens	2008	2006	2004
Aalst	42,6	26,8	69,4	10	7	7
Antwerpen	40,4	24,4	64,7	13	13	13
Brugge	42,7	34,0	76,7	2	3	3
Genk	40,4	35,3	75,7	3	1	2
Gent	41,0	26,1	67,1	12	12	8
Hasselt	43,1	35,1	78,2	1	4	1
Kortrijk	46,3	27,9	74,2	4	5	5
Leuven	45,4	25,8	71,2	6	8	11
Mechelen	41,1	26,2	67,3	11	9	12
Oostende	40,4	29,5	70,0	9	6	10
Roeselare	41,3	29,9	71,2	7	2	4
Sint-Niklaas	43,4	28,8	72,2	5	11	6
Turnhout	42,2	28,7	70,9	8	9	9

Bron: survey Stadsmonitor

Hoe ouder, hoe meer tevreden men is over het contact in de buurt. Vrouwen in Antwerpen, Leuven en Oostende zijn iets meer tevreden. Lager opgeleiden tonen een grotere tevredenheid over het contact in de buurt. Ook beoordelen eigenaars het contact in de buurt positiever dan huurders.

Hasselt, Brugge, Genk en Kortrijk bezetten zowel in de edities van 2004, 2006 als in 2008 een plaats bij de eerste vijf.

■ Aandachtspunten

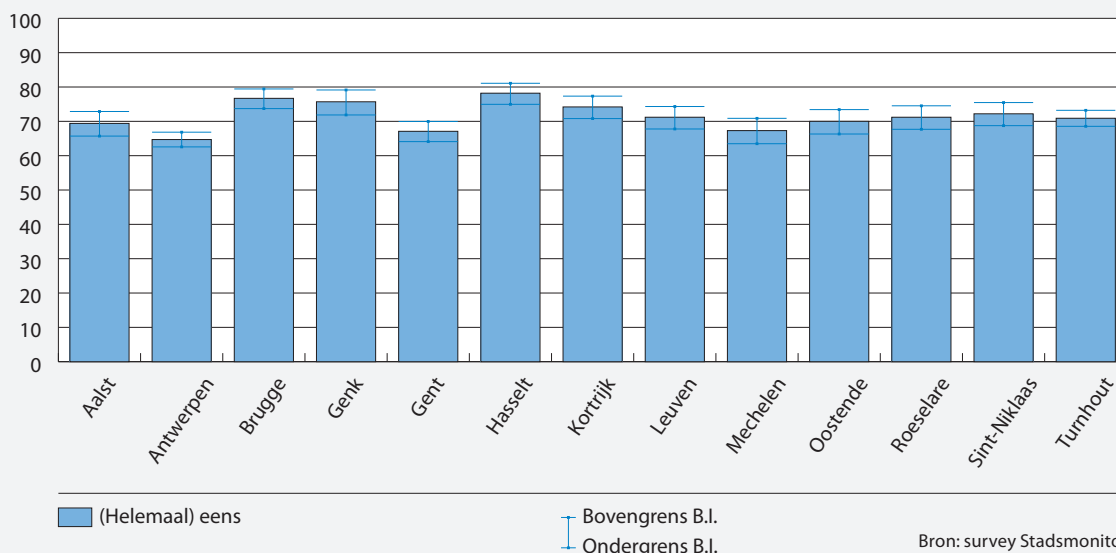
Tevredenheid over contact in de buurt is een onderdeel van de indicator *'Tevredenheid over de woonstraat en buurt als speel- en ontmoetingsplek'*. In een leefbare en duurzame stad is de ruimte zo ingericht dat ze menselijk contact in al zijn diversiteit bevordert (zowel met bekenden als met vreemden). De indicator geeft ook een aanduiding van de mate van vertrouwen in de medemens.

Deze indicator wordt best samen gezien met de andere indicatoren inzake vrije tijd en woonomgeving zoals *'Tevredenheid over de buurt'*, *'Basismobiliteit, basisscholen, speelruimte en jeugdruimte in de wijk'* en *'Vertrouwen in de medemens'*.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over contact in de buurt, 2008 (in %)

Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat tevreden is over het aanbod aan sport en recreatie.

In de survey van de Stadsmonitor werden in 2008 volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: '(1) In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan sportvoorzieningen in de stad (sportactiviteiten, sportcentra, zalen en pleinen voor binnen- en buitensport)? en (2) In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan recreatievoorzieningen in de stad (recreatiedomeinen, wandel- en fietspaden)?' De respondenten konden in beide gevallen antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden/noch ontevreden', 'eerder ontevreden', 'zeer ontevreden'. Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vanaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

De verschillen tussen de centrumsteden zijn hier relatief groot. Ongeveer drie kwart van de inwoners uit Hasselt en Kortrijk zijn tevreden over de sportvoorzieningen. Leuven en Roeselare volgen met iets meer dan 70%. Dit is minder het geval in Mechelen en Antwerpen. Daar is respectievelijk 56% en 52% tevreden. Hasselt, Kortrijk en Roeselare zijn koplopers over de drie edities heen. Leuven heeft zijn positie het meest versterkt. Genk en Aalst leveren een aantal posities in.

Ook voor wat betreft de tevredenheid over de recreatievoorzieningen zijn de verschillen tussen de steden aanzienlijk. De hoogste scores zijn terug te vinden in de Limburgse steden Genk en Hasselt. Meer dan vier

Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie

	Sportvoorzieningen 2008				Recreatievoorzieningen 2008			
	(Zeer) tevreden %	Relatieve posities			(Zeer) tevreden %	Relatieve posities		
		2008	2006	2004		2008	2006	2004
Aalst	58,0	11	11	7	51,0	12	13	12
Antwerpen	51,8	13	12	13	49,4	13	12	13
Brugge	63,9	9	9	11	72,7	4	4	4
Genk	66,3	8	6	1	83,1	1	2	2
Gent	60,5	10	7	9	59,8	10	11	9
Hasselt	74,3	1	3	2	80,0	2	1	1
Kortrijk	73,6	2	2	4	58,1	11	6	11
Leuven	71,4	3	10	10	74,4	3	8	5
Mechelen	55,9	12	13	12	67,0	6	10	7
Oostende	68,8	6	4	5	66,7	7	5	10
Roeselare	70,1	4	1	3	60,7	9	7	8
Sint-Niklaas	69,7	5	8	6	70,9	5	3	3
Turnhout	67,5	7	5	8	63,0	8	9	6

Bron: survey Stadsmonitor

op vijf inwoners is tevreden tot zeer tevreden over de recreatievoorzieningen in hun stad. Leuven en Brugge volgen met driekwart tevredenen. In Antwerpen en Aalst gaat het om slechts één op twee inwoners. Genk, Hasselt, Leuven, Brugge en Sint-Niklaas bezetten de top-5 over de drie edities heen. Leuven en Mechelen versterken hun positie, zeker ten opzichte van 2006. Wanneer de stelling gerelateerd wordt aan enkele achtergrondkenmerken zijn er relatief weinig verbanden. Er werden geen verschillen gevonden tussen mannen en vrouwen. In de leeftijdscategorie 34-44 jaar is de tevredenheid over de sport en recreatievoorzieningen het grootst. Ouderen scoren hier opvallend minder goed. Opvallend is ook dat hoe hoger het diploma, hoe meer men tevreden is over het aanbod aan sportvoorzieningen en recreatievoorzieningen.

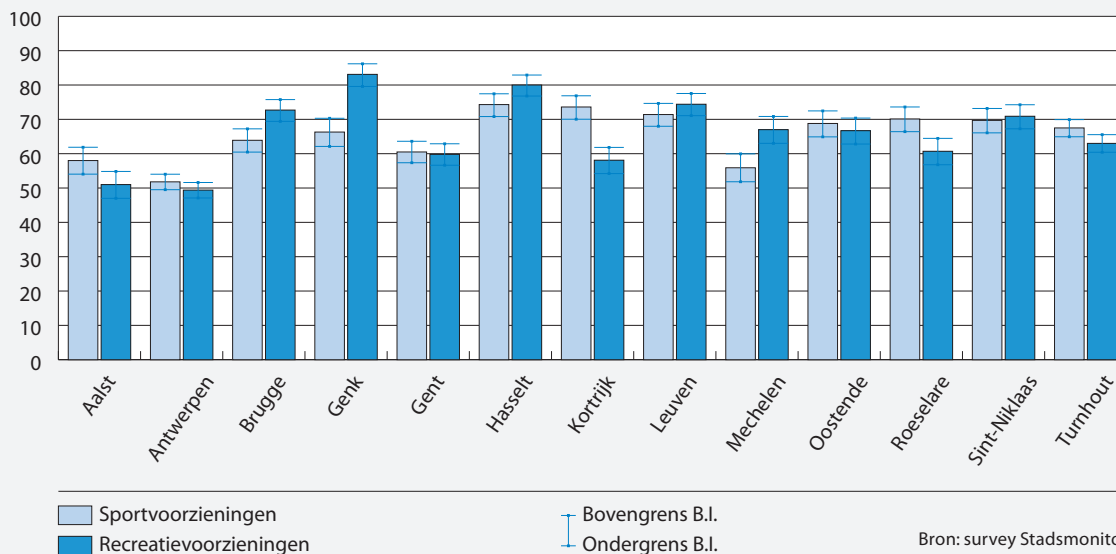
Aandachtspunten

Peilen naar de tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie is relevant om te zien in welke mate inwoners gebruik kunnen en willen maken van de sportmogelijkheden in de stad. In een leefbare en duurzame stad is er een kwaliteitsvol en divers aanbod aan sport en sportinfrastructuur dat alle bevolkingsgroepen de kans geeft sportieve activiteiten te ontplooiën. Sportverenigingen zijn overigens een belangrijk onderdeel van het verenigingsleven in de stad en hebben zo ook een grote sociale betekenis (contacten, identiteit, maatschappelijke participatie). Deze indicator moet samen gezien worden met de indicatoren '*Participatie in sport*', '*Participatie in het verenigingsleven*', '*Tevredenheid over de stad*', en '*Basismobiliteit, basisscholen, speelruimte en jeugdruimte in de wijk*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie, 2008 (in %)

Tevredenheid over het culturele aanbod

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat tevreden is over het culturele aanbod.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan culturele voorzieningen in de stad (bijvoorbeeld schouwburg, museum, bioscoop)?'.

De respondent kon antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden', 'zeer ontevreden'.

Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Gemiddeld drie kwart van de inwoners van de centrumsteden is globaal tevreden over het culturele aanbod in de stad. Hierin is iets minder dan de helft uitgesproken tevreden; de meerderheid is eerder tevreden.

Tussen de steden onderling zijn er opvallende verschillen.

Zo is de tevredenheid in Hasselt, Turnhout en Roeselare het hoogst. Brugge, Sint-Niklaas, Genk en Kortrijk volgen. Niettegenstaande het grote aanbod in Antwerpen en Gent ligt de tevredenheid daar relatief laag.

Nog lager zijn de tevredenheidsscores voor Oostende en Aalst.

Mannen en vrouwen tonen eenzelfde tevredenheid over het culturele aanbod.

Tevredenheid over het culturele aanbod

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)			Relatieve posities		
	Eerder tevreden	Zeetevreden	(Zeetevreden)	2008	2006	2004
Aalst	49,2	15,0	64,2	13	12	10
Antwerpen	39,5	30,4	69,9	11	3	3
Brugge	42,2	40,8	83,0	4	7	11
Genk	46,9	33,7	80,6	6	11	12
Gent	39,9	38,8	78,6	9	5	4
Hasselt	45,1	42,7	87,8	1	4	1
Kortrijk	53,1	27,5	80,6	7	6	8
Leuven	41,9	37,1	79,0	8	8	6
Mechelen	49,6	22,3	71,9	10	10	9
Oostende	43,5	23,2	66,7	12	13	13
Roeselare	52,7	32,3	85,0	3	2	7
Sint-Niklaas	51,4	30,4	81,9	5	9	5
Turnhout	45,4	41,0	86,5	2	1	2

Bron: survey Stadsmonitor

In de leeftijdscategorie 34-44 jaar is de tevredenheid over het culturele aanbod in de meeste centrumsteden het grootst. Ouderen scoren hier opvallend minder goed. Hoe hoger het diploma, hoe meer men tevreden is over het aanbod aan culturele voorzieningen.

Mensen die regelmatig een concert of toneelvoorstelling bijwonen of een museum bezoeken, zijn iets meer dan anderen, tevreden over het culturele aanbod in de stad.

Opvallend is dat de grootsteden Antwerpen en Gent hun relatieve positie niet versterken en eerder een terugval kennen. Gent en Brugge boeken wel een relatieve vooruitgang.

Oostende en Aalst nemen over de edities heen de staartposities in.

Aandachtspunten

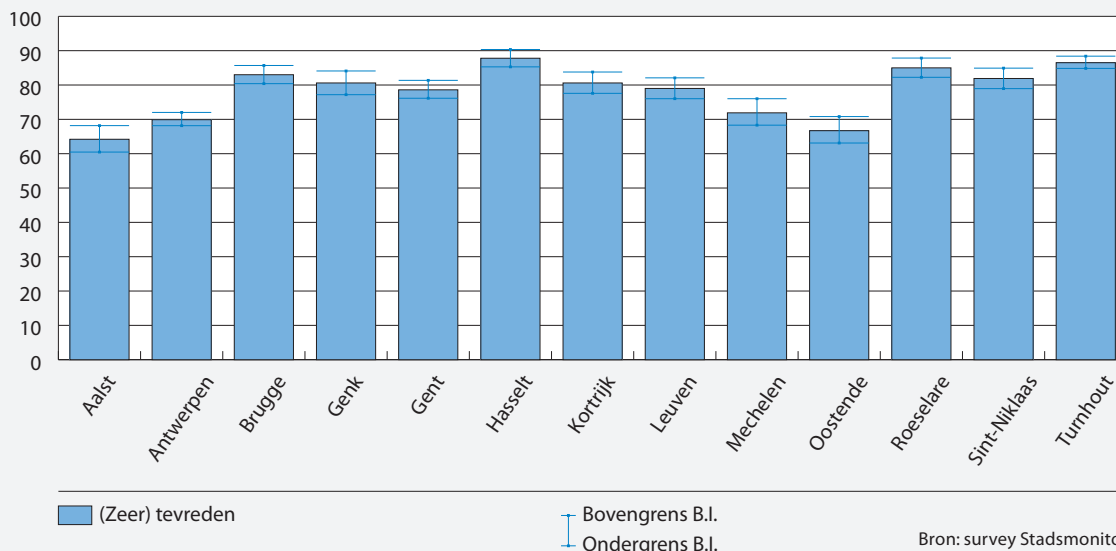
De mate van tevredenheid over het culturele aanbod is een belangrijk element in het stimuleren en in stand houden van cultuurparticipatie. In een leefbare en duurzame stad wordt het culturele aanbod gekenmerkt door diversiteit, kwantiteit en kwaliteit. De drempels voor cultuurparticipatie zijn laag en mensen voelen zich aangetrokken door de culturele rijkdom van de stad.

Deze indicator moet samen gezien worden met de indicatoren '*Podiumvoorstellingen*', '*Tentoonstellingen*', '*Amateurgezelschappen*', '*Bezoekers van podiumvoorstellingen*' en '*Bezoekers van musea, tentoonstellingen en historische plaatsen*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over het culturele aanbod, 2008 (in %)

Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat tevreden is over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés in de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werden in 2008 volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke centrumstad:

(1) In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan restaurants en eetcafés? en

(2) In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan uitgaansgelegenheden in de stad (bijvoorbeeld cafés, disco's, terrassen)?

De respondent kon telkens antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden', 'zeer ontevreden'.

Wie op beide vragen met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

De tevredenheid over het aanbod aan restaurants en eetcafés in de stad ligt hoger dan deze over het aanbod aan uitgaansgelegenheden. Minstens drie kwart van de bevolking is tevreden tot zeer tevreden over het aanbod aan restaurants en cafés.

Hoogste scores zijn er voor Hasselt, Leuven, Brugge en Roeselare; dit was ook in vorige edities het geval.

Op Antwerpen na – dat sterk terugvalt - zijn de relatieve posities vrij stabiel.

Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés

	Restaurants en eetcafés 2008				Uitgaansgelegenheden 2008			
	(Zeer) tevreden %	Relatieve posities			(Zeer) tevreden %	Relatieve posities		
		2008	2006	2004		2008	2006	2004
Aalst	81,0	11	9	10	63,1	8	8	6
Antwerpen	79,1	13	6	5	63,5	7	4	3
Brugge	89,2	3	4	4	67,4	5	7	7
Genk	84,1	8	10	8	54,3	13	12	12
Gent	85,9	6	5	6	71,1	4	3	5
Hasselt	92,5	1	1	1	79,9	1	2	1
Kortrijk	81,2	10	12	11	60,9	11	9	10
Leuven	89,8	2	2	2	76,8	2	1	2
Mechelen	82,4	9	11	12	55,7	12	13	13
Oostende	87,6	5	7	7	66,3	6	6	9
Roeselare	88,1	4	3	3	73,5	3	5	4
Sint-Niklaas	80,7	12	13	13	61,8	10	11	11
Turnhout	84,8	7	8	9	62,4	9	10	8

Bron: survey Stadsmonitor

De verschillen tussen de centrumsteden zijn groter wanneer de tevredenheid over uitgaansgelegenheden in de stad wordt bekeken. Hasselt en Leuven scoren ook hier het hoogst. Roeselare en Gent volgen. Het minst tevreden over het aanbod aan uitgaansgelegenheden is men in Mechelen en Genk.

De tevredenheid van mannen en vrouwen over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés loopt vrij parallel.

In de leeftijdscategorie 35-54 jaar is de tevredenheid over het aanbod aan restaurants en eetcafés in Gent en Leuven het grootst. Wat de tevredenheid over de uitgaansgelegenheden betreft, zijn inwoners tussen 35-54 jaar het meest tevreden, gevolgd door min 35 jarigen. Ouderen scoren hier opvallend minder goed. Hoe hoger het diploma, hoe meer men tevreden is over het aanbod.

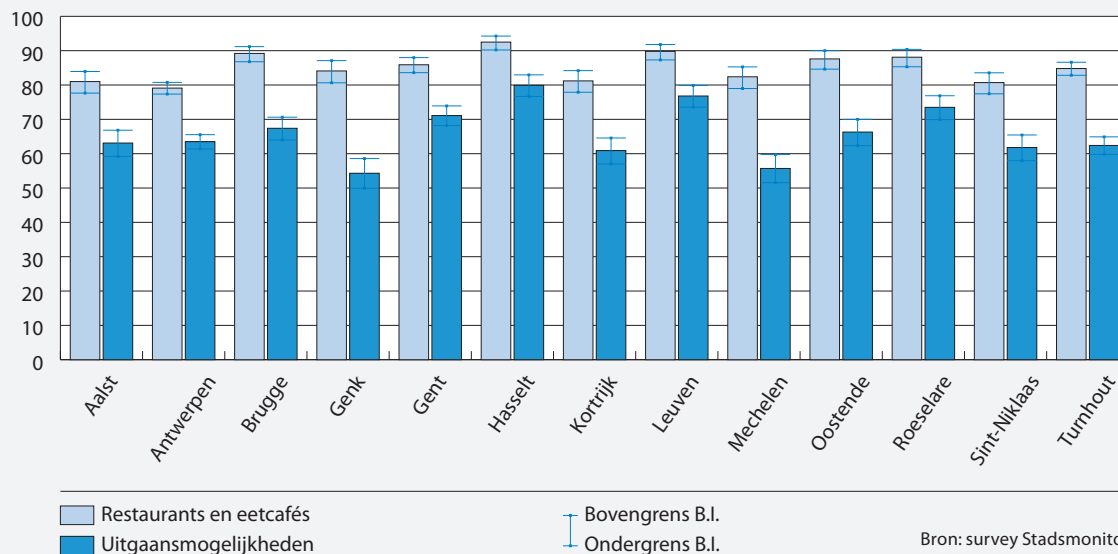
Aandachtspunten

De tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés zegt iets over hoe kwaliteitsvol en divers het horeca-aanbod in de stad is, en geeft zo mede aan hoe attractief de stad is (ook voor stadsbezoekers). De identiteit en uitstraling van de stad worden er gedeeltelijk door bepaald. Deze indicator moet samen gezien worden met de indicatoren inzake cultuur en vrije tijd.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés, 2008 (in %)

Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat tevreden is over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen?'

De respondent kon antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden', 'zeer ontevreden'.

Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Nieuwe indicator. Niet gemeten in 2004 en 2006.

Vaststellingen

Gemiddeld 87% van de inwoners van de centrumsteden is globaal tevreden over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen in de stad. Hierin is ongeveer de helft uitgesproken tevreden.

Tussen de steden onderling zijn er kleine verschillen.

Hoogste scores zijn er in Hasselt, Roeselare, Oostende en Genk waar minstens negen op tien inwoners tevreden is over het winkelaanbod. Mechelen en Kortrijk scoren het minst goed, maar merkwaardig zijn ook de iets lagere scores voor Antwerpen en Gent.

Mannen en vrouwen tonen eenzelfde tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen, met uitzondering van Brugge, waar vrouwen meer tevreden zijn over het winkelaanbod. Naar leeftijd werden geen verschillen gevonden. Het opleidingsniveau speelt een rol in Antwerpen, Gent, Hasselt en Leuven. Hoe hoger het diploma, hoe meer tevreden men is over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen.

Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelvoorzieningen, 2008 (in %)

	Eerder tevreden	Zeetevreden	(Zeetevreden)
Aalst	46,0	37,0	83,1
Antwerpen	38,1	45,2	83,3
Brugge	39,5	49,8	89,3
Genk	38,4	51,7	90,1
Gent	43,4	43,4	86,8
Hasselt	33,7	61,1	94,8
Kortrijk	47,0	24,8	71,8
Leuven	42,4	47,2	89,6
Mechelen	53,0	26,2	79,2
Oostende	42,1	49,8	91,9
Roeselare	39,0	55,0	94,0
Sint-Niklaas	39,8	50,1	89,9
Turnhout	52,5	33,7	86,2

Bron: survey Stadsmonitor 2008

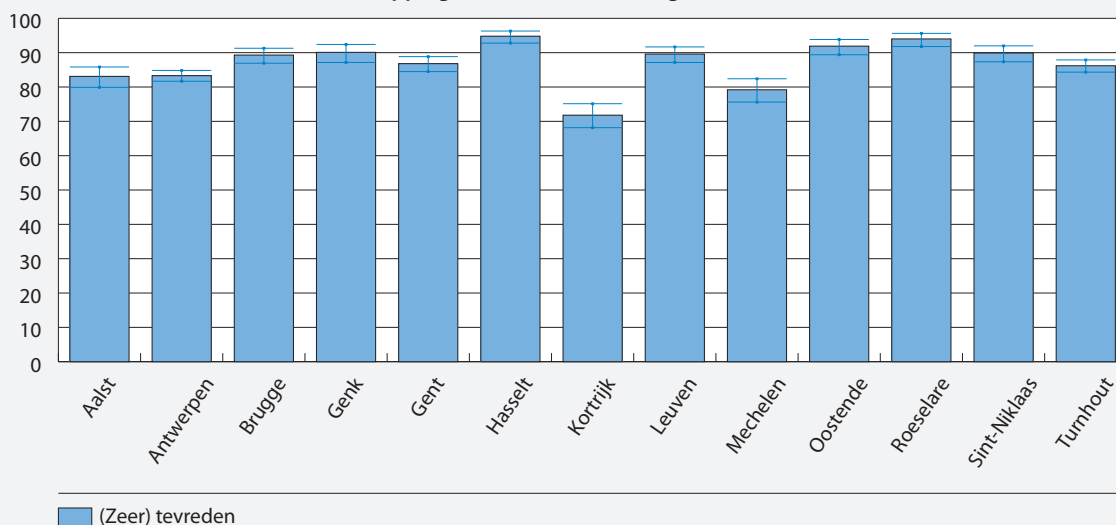
Aandachtspunten

De tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelveorzieningen zegt iets over hoe kwaliteitsvol en divers het winkelaanbod is in de stad, en geeft zo mede aan hoe attractief de stad is (ook voor stadsbezoekers). De identiteit en uitstraling van de stad worden er gedeeltelijk door bepaald. Deze indicator moet samen gezien worden met de indicatoren inzake cultuur en vrije tijd.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelveorzieningen, 2008 (in %)

Bron: survey Stadsmonitor 2008

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Leren en onderwijs' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Leren en onderwijs' samengebond in 4 clusters:

- 📁 EDUCATIEF PROJECT OP MAAT
- 📁 KWALITEIT VAN HET EDUCATIEVE AANBOD
- 📁 RELATIE TUSSEN ONDERWIJS EN STAD VERSTERKEN
- 📁 VERSTERKEN VAN NETWERKING EN BURGERPARTICIPATIE ROND LEREN EN ONDERWIJS

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 2 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op schoolloopbaanmerken, de deelname aan onderwijs en vorming in functie van competentieopbouw en de aantrekkingskracht van de stad. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 4 clusters. Dit is mogelijk via www.thuisindestad.be.

📄 Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs	62
📄 Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs	64
📄 Schoolse vertraging in het lager onderwijs	66
📄 Schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs	68
📄 Schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs	70
📄 Schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs	72
📄 Participatie van niet-Belgen in het beroepsonderwijs	74
📄 Levenslang leren	76
📄 Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs	78
📄 Participatie van laaggeschoolde werklozen in beroepsopleidingen	80

Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs

Definitie

Aandeel (%) leerlingen in het voltijds secundair onderwijs dat regelmatig spijbelt.

Dit zijn leerlingen die minstens 30 halve dagen in het voltijds secundair onderwijs ongewettigd afwezig zijn.

Vaststellingen

Het aandeel leerlingen in het voltijds secundair onderwijs die regelmatig spijbelen, bedraagt tijdens het schooljaar 2007-2008 in Leuven, Sint-Niklaas, Turnhout, Brugge en Roeselare minder dan 0,6% (of minder dan 1 op 165 leerlingen). In Kortrijk, Aalst en Hasselt bedraagt het aandeel 0,6 tot 1%. In Mechelen, Genk, Antwerpen en Gent loopt het aandeel spijbelaars op tot 2%. Het hoogste aantal doorgegeven spijbelaars bevindt zich in Oostende met 2,6%.

In 6 steden schommelen de cijfers. In de andere 7 steden gaan de cijfers wel in stijgende lijn, namelijk in Genk, Gent, Kortrijk, Mechelen, Oostende, Sint-Niklaas en Turnhout. Vooral in Gent en Oostende is de groei tussen 2005 en 2007 erg groot.

Het spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs is veel lager dan dat in het deeltijds secundair onderwijs.

Aandachtspunten

Spijbelgedrag is een kenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien, een lagere eindkwalificatie en dus een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. De indicator over het spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs zegt iets over het gebrek aan een educatief project op maat. Deze indicator leest men best samen met '*Schoolse vertraging*', '*Participatie van niet-Belgen in het beroepsonderwijs*' en '*Participatie van laaggeschoolde werklozen in beroepsopleidingen*'.

Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs (in %)

	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Aalst	0,9	0,9	0,7	0,7	0,7
Antwerpen	1,7	1,5	1,9	1,9	1,8
Brugge	0,5	0,4	0,6	0,5	0,5
Genk	0,9	1,0	1,2	0,8	1,2
Gent	1,2	1,1	1,3	1,7	1,8
Hasselt	0,8	0,5	1,2	0,7	1,0
Kortrijk	0,3	0,5	0,6	0,3	0,6
Leuven	0,4	0,2	0,2	0,2	0,3
Mechelen	0,7	0,9	0,9	0,8	1,1
Oostende	0,6	0,9	1,2	1,8	2,6
Roeselare	0,3	0,4	0,5	0,6	0,5
Sint-Niklaas	0,2	0,3	0,3	0,4	0,4
Turnhout	0,2	0,3	0,3	0,5	0,5

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

Om de gegevens van deze indicator te beoordelen moet men rekening houden met een aantal beperkingen.

De cijfers omvatten de melding van scholen wanneer leerlingen meer dan 30 halve dagen ongewettigd afwezig zijn. Leerlingen die regelmatig maar gewettigd afwezig zijn, worden hierin niet opgenomen. Bovendien zijn leerlingen die sporadisch spijbelen (minder dan 30 halve dagen) ook niet opgenomen.

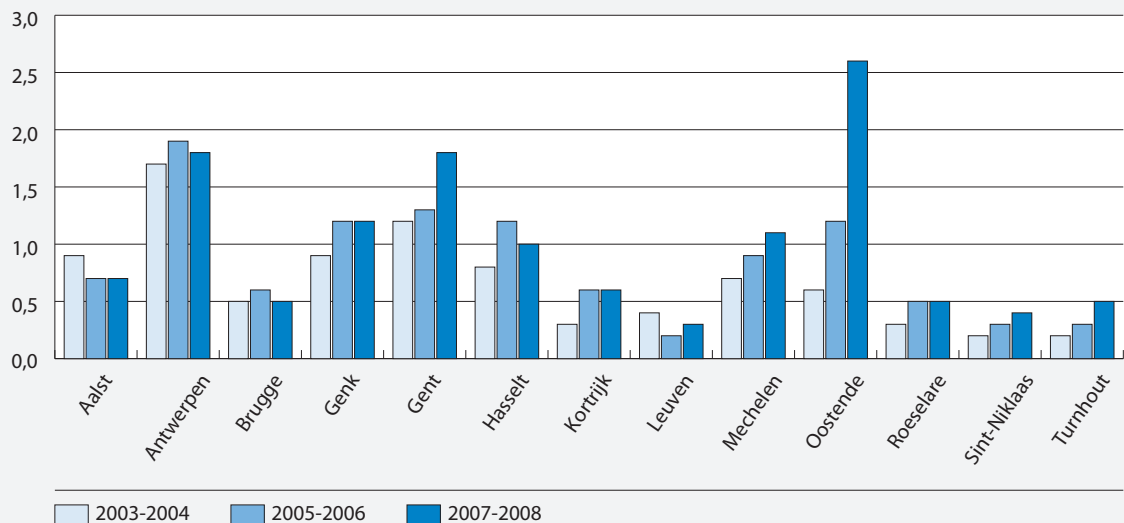
De cijfers hebben betrekking op het aantal problematisch afwezigen die gemeld werden aan het Departement Onderwijs. Misschien melden de scholen niet alle afwezigheden. Het werkelijke aantal spijbelaars ligt daarom waarschijnlijk hoger. De limiet voor aangifte met dertig halve dagen is vrij hoog en omdat de scholen dit moeten doorgeven aan het Departement Onderwijs, zegt deze indicator dus iets over de zware gevallen en de mate waarin scholen daarvan aangifte doen.

Alle leerlingen van de scholen met de hoofdzetel ('vestigingsplaats') in de stad worden geteld. Het is mogelijk dat een school gelegen is buiten de administratieve grenzen van de stad waar de hoofdzetel van de school zich bevindt. De leerlingen van zo een afdeling worden toch meegerekend in de stad.

Sommige steden werken aan een centraal meldpunt voor het spijbelen dat onder meer gevoed zou worden met dagelijkse spijbelgegevens van leerlingen van de scholen in de steden. Een voorbeeld hiervan is Antwerpen, waar het Centraal Meldpunt leerlingen opvolgt die meer dan 10 halve dagen ongewettigd afwezig zijn. Deze databanken zouden op termijn een beter beeld opleveren over het spijbelgedrag in steden, omdat deze ook rekening zullen houden met leerlingen die minder dan 30 halve dagen spijbelen.

Leerlingen uit het buitengewoon secundair onderwijs zijn niet opgenomen in deze indicator.

Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs (in %)

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs

Definitie

Aandeel (%) leerlingen in het deeltijds secundair onderwijs dat regelmatig spijbelt.

Dit zijn leerlingen in het deeltijds secundair onderwijs die minstens 20 halve dagen ongewettigd afwezig zijn. Hierbij deelt men het aantal gemelde dossiers door het totale aantal leerlingen in het deeltijds secundair onderwijs.

Het deeltijds secundair onderwijs is een onderwijsaanbod dat tegemoet wil komen aan de deeltijdse leerplicht. Voorwaarden om deeltijds te leren zijn: de leeftijd van 15 jaar bereikt hebben en de eerste graad van het voltijds secundair onderwijs doorlopen hebben (al dan niet geslaagd) of 16 jaar zijn. Het deeltijds secundair onderwijs betreft in deze statistiek alleen het deeltijds beroepssecundair onderwijs en het deeltijds zeevisserijonderwijs.

Vaststellingen

Het spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs is veel lager dan dat in het deeltijds secundair onderwijs.

In Turnhout (8%), Genk (12%) en Roeselare (23%) is tijdens het schooljaar 2007-2008 het aandeel spijbelaars in het deeltijds secundair onderwijs het laagst. In Kortrijk, Antwerpen en Mechelen ligt het aandeel tussen 25 en 30%. In Leuven, Hasselt en Aalst ligt het aandeel tussen 40 en 42%, terwijl het aandeel spijbelende jongeren in het deeltijds secundair onderwijs in Oostende en Sint-Niklaas op 59% ligt. Het aandeel is het hoogst in Gent (75%) en Brugge (87%). Vergeleken met het schooljaar 2005-2006 is het aandeel spijbelende jongeren in het deeltijds secundair onderwijs zeer sterk gestegen in Brugge, Gent, Sint-Niklaas en Oostende. Enkel in Turnhout en Roeselare is er een (lichte) daling ten opzichte van 2005-2006.

Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs (in %)

	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Aalst	24,0	22,9	25,9	19,9	41,7
Antwerpen	17,3	19,5	18,5	22,6	28,1
Brugge	27,6	32,3	42,9	49,1	86,6
Genk	3,9	8,5	6,5	4,5	11,5
Gent	37,1	41,0	51,4	49,4	75,3
Hasselt	11,4	16,7	38,8	30,0	41,6
Kortrijk	14,6	13,1	19,1	21,0	25,0
Leuven	34,2	31,6	40,0	33,3	40,8
Mechelen	22,4	25,4	26,4	28,0	29,7
Oostende	39,7	32,0	38,0	58,1	59,0
Roeselare	14,3	14,0	24,0	18,3	22,7
Sint-Niklaas	30,1	33,6	34,5	32,4	59,5
Turnhout	10,8	15,9	13,9	8,7	7,9

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

Aandachtspunten

Spijbelgedrag is een kenmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien, een lagere eindkwalificatie en dus een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. De indicator over het spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs zegt iets over het gebrek aan een educatief project op maat. Deze indicator leest men best samen met '*Schoolse vertraging*', '*Participatie van niet-Belgen in het beroepsonderwijs*' en '*Participatie van laaggeschoolde werklozen in beroepsopleidingen*'.

Om de gegevens van deze indicator te beoordelen moet men rekening houden met een aantal beperkingen.

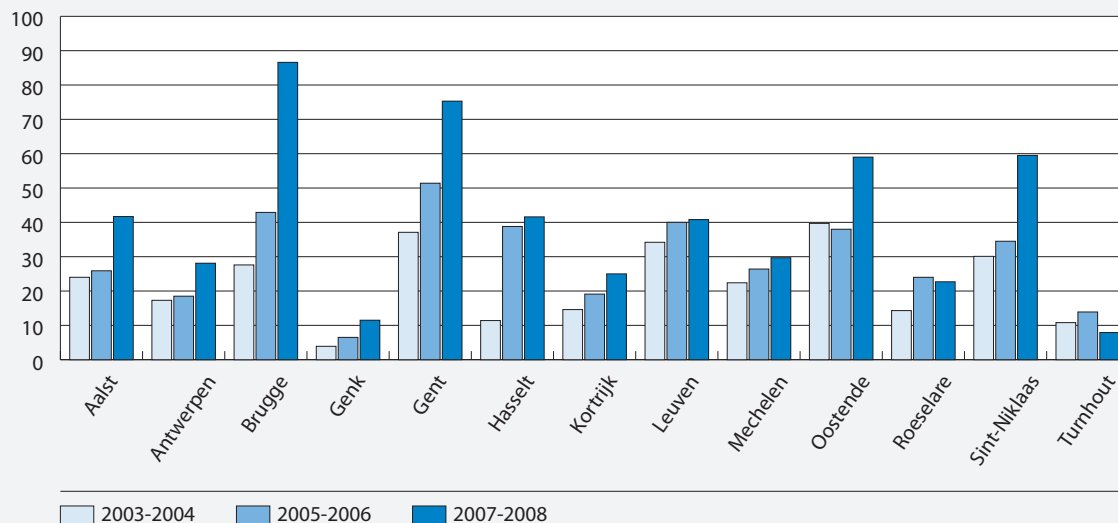
De cijfers omvatten de melding van scholen wanneer leerlingen meer dan 20 halve dagen ongewettigd afwezig zijn. Leerlingen die regelmatig maar gewettigd afwezig zijn, worden hierin niet opgenomen. Bovendien zijn leerlingen die sporadisch spijbelen (minder dan 20 halve dagen) ook niet opgenomen.

De cijfers hebben betrekking op het aantal problematisch afwezigen die gemeld werden aan het Departement Onderwijs. Misschien melden de scholen niet alle afwezigheden. Het werkelijke aantal spijbelaars ligt daarom waarschijnlijk hoger.

De limiet voor aangifte met twintig halve dagen is vrij hoog, en omdat de scholen dit moeten doorgeven aan het Departement Onderwijs, zegt deze indicator dus iets over de zware gevallen en de mate waarin scholen daarvan aangifte doen.

Alle leerlingen van de scholen met de hoofdzetel ('vestigingsplaats') in de stad worden geteld. Het is mogelijk dat een school gelegen is buiten de administratieve grenzen van de stad waar de hoofdzetel van de school zich bevindt. De leerlingen van zo een afdeling worden toch meegerekend in de stad.

Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs (in %)

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

Schoolse vertraging in het lager onderwijs

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het vijfde leerjaar van het lager onderwijs.

Schoolse vertraging (of schoolse achterstand) is de vertraging die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van hetzelfde geboortjaar.

Vaststellingen

In Hasselt, Leuven, Brugge en Turnhout is de schoolse vertraging in het vijfde jaar lager onderwijs tijdens het schooljaar 2007-2008 het laagst, met 12 tot 16% van de leerlingen. In Roeselare, Aalst, Sint-Niklaas en Kortrijk ligt de schoolse vertraging iets hoger, namelijk tussen 17 en 20%. In Oostende, Mechelen, Genk en Gent heeft 21 tot 27% van de leerlingen van het vijfde jaar lager onderwijs schoolse vertraging opgelopen. In Antwerpen ligt de schoolse vertraging het hoogst met 30,5%. De cijfers zijn redelijk stabiel doorheen de jaren, en in de meeste steden is er een lichte schommeling waar te nemen sinds 2001. In Turnhout zijn de schommelingen iets sterker.

Aandachtspunten

Schoolse vertraging is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien, en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken. De indicator wijst erop dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking. In een leefbare en duurzame Vlaamse stad kunnen kinderen, jongeren en volwassenen competenties aanleren die hen in staat stellen om hun talenten maximaal te ontplooiën. Deze indicator leest men best met '*Schoolse vertraging in het secundair onderwijs*' en '*Spijbelgedrag in het secundair onderwijs*'.

Om de gegevens van deze indicator te beoordelen moet men rekening houden met een aantal beperkingen.

Schoolse vertraging in het lager onderwijs (in %)

	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Aalst	18,3	17,7	20,1	17,8	18,7
Antwerpen	30,8	31,6	30,9	31,3	30,5
Brugge	19,8	17,7	17,7	18,1	15,3
Genk	26,0	24,5	26,2	22,9	25,6
Gent	29,5	27,2	27,7	25,3	26,6
Hasselt	11,3	12,8	12,4	11,0	12,3
Kortrijk	19,2	19,2	20,3	18,7	19,6
Leuven	12,9	12,5	13,7	12,5	14,1
Mechelen	31,0	26,5	28,0	24,2	25,8
Oostende	19,8	21,4	21,9	21,1	20,6
Roeselare	17,2	14,9	16,6	16,8	17,3
Sint-Niklaas	17,5	20,4	19,3	19,7	19,2
Turnhout	19,1	19,1	20,3	16,3	15,6

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

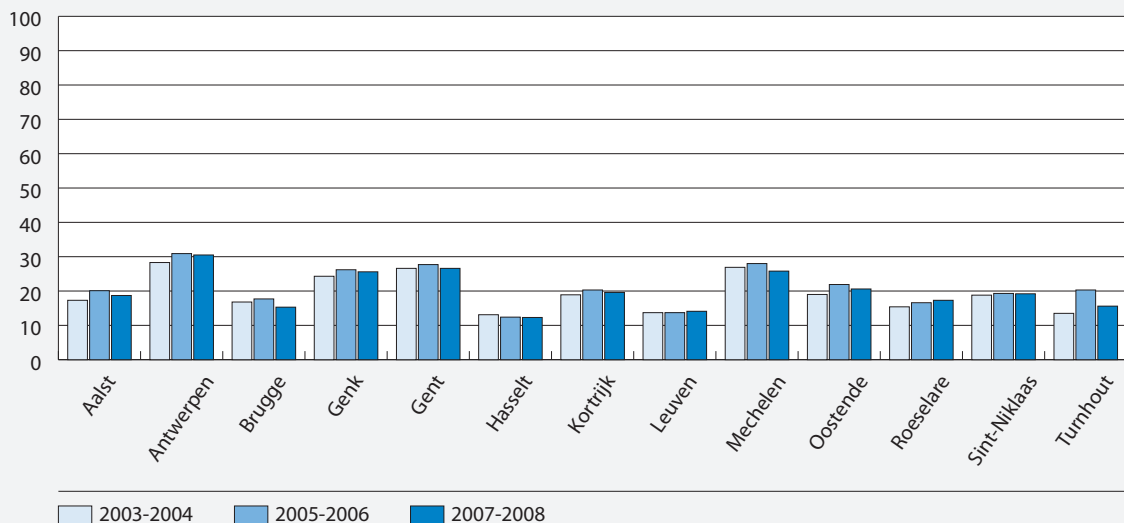
Schoolse vertraging, de achterstand die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van dezelfde leeftijd, is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn ziekte, leerstoornissen, familiale moeilijkheden, onvoldoende taalbeheersing, atypische studieovergangen enzovoort.

De groep leerlingen in het lager onderwijs met schoolse vertraging bestaat uit verscheidene subgroepen: de zittenblijvers, de leerlingen die vooraf (in een lager leerjaar) zijn blijven zitten, leerlingen die niet op zesjarige maar op een latere leeftijd het lager onderwijs aangevat hebben en leerlingen uit het buitengewoon lager onderwijs die met vertraging naar het gewoon lager onderwijs overstappen. Sommige leerlingen kunnen van meer dan één subgroep deel uitmaken.

Leerlingen die onderwijs volgen in een specifieke onderwijsmethode (Steiner, Freinet, Leefschool, ...) worden buiten beschouwing gelaten. Vaak worden deze leerlingen niet geregistreerd volgens het klassieke leerjarenpatroon, wat een vertekening van de schoolse vertraging zou geven.

Alle leerlingen van de scholen met de hoofdzetel ('vestigingsplaats') in de stad worden geteld. Het is mogelijk dat een school gelegen is buiten de administratieve grenzen van de stad waar de hoofdzetel van de school zich bevindt. De leerlingen van zo een afdeling worden toch meegerekend in de stad.

Schoolse vertraging in het lager onderwijs (in %)

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

Schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad van het algemeen secundair onderwijs.

Schoolse vertraging (of schoolse achterstand) is de vertraging die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van hetzelfde geboortjaar.

Vaststellingen

De schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs is veel lager dan deze in het technisch secundair onderwijs, die op zich weer lager is dan deze in het beroepssecundair onderwijs.

In Roeselare en Sint-Niklaas heeft in het schooljaar 2007-2008 minder dan 5% van de leerlingen in het derde jaar algemeen secundair onderwijs één of meerdere jaren achterstand. In Turnhout en Brugge ligt dit aantal ook onder de 10%. In Kortrijk, Leuven, Aalst, Hasselt en Oostende hebben 10% tot 14% schoolse vertraging opgelopen. Gent, Genk en Mechelen blijven onder de 18%, terwijl Antwerpen de hoogste schoolse vertraging kent met bijna 23% van de leerlingen.

Door de schommelingen tussen de verschillende schooljaren is het niet eenvoudig om eenduidige tendensen te benoemen. In het schooljaar 2007-2008 kampen de steden Antwerpen, Brugge, Mechelen en Oostende met een hogere schoolse vertraging dan in het schooljaar 2003-2004.

Aandachtspunten

Schoolse vertraging is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken.

Schoolse vertraging in het ASO (in %)

	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Aalst	11,8	8,9	8,5	7,4	10,9
Antwerpen	20,5	21,8	22,6	24,1	22,9
Brugge	7,4	6,6	5,5	6,1	9,1
Genk	13,9	15,1	14,0	12,9	16,4
Gent	16,0	15,6	14,8	16,5	16,2
Hasselt	8,6	11,9	13,8	12,3	13,8
Kortrijk	7,5	7,5	9,3	10,2	10,1
Leuven	12,0	11,6	12,4	11,5	10,9
Mechelen	13,3	13,5	16,2	16,4	17,0
Oostende	9,1	10,5	9,1	8,0	14,1
Roeselare	3,1	4,2	3,1	5,7	4,1
Sint-Niklaas	7,0	4,6	5,8	7,6	4,6
Turnhout	9,7	5,9	7,1	6,1	6,7

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

De indicator wijst erop dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking. In een leefbare en duurzame Vlaamse stad kunnen kinderen, jongeren en volwassenen competenties aanleren, die hen in staat stellen om hun talenten maximaal te ontplooiën. Deze indicator leest men het best samen met *'Schoolse vertraging in het lager onderwijs, het technisch secundair onderwijs en het beroepssecundair onderwijs'*.

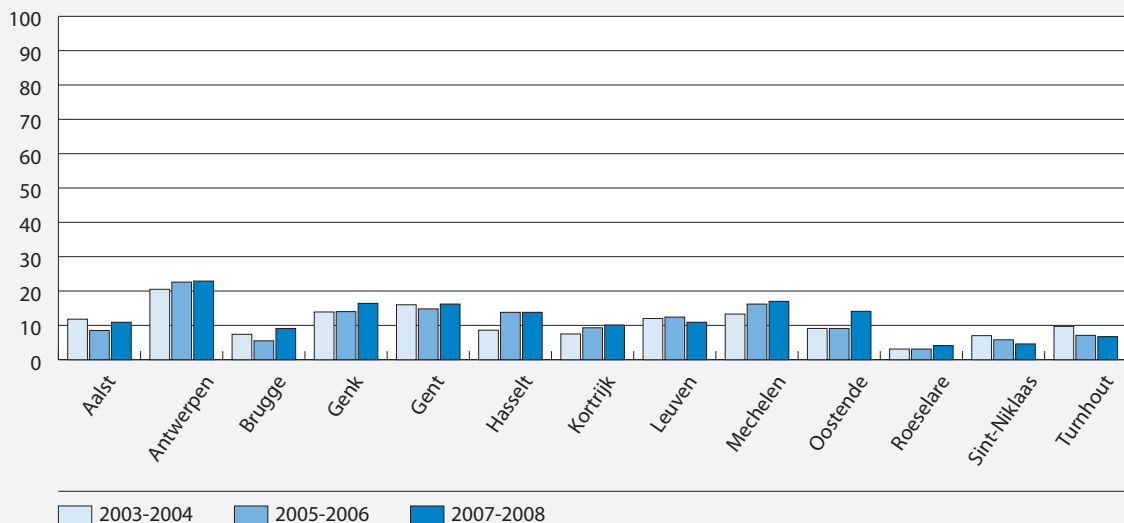
De achterstand die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van dezelfde leeftijd is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn ziekte, leerstoornissen, familiale moeilijkheden, onvoldoende taalbeheersing, atypische studieovergangen enzovoort.

De schoolse vertraging werd ook niet per definitie in het algemeen secundair onderwijs opgelopen. Schoolse vertraging geeft alleen een beeld over hoeveel achterstand een leerling heeft opgelopen tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

Deze cijfers handelen enkel over de schoolse vertraging binnen het algemeen secundair onderwijs. Een aantal leerlingen verlaat het algemeen secundair onderwijs wegens een (dreigende) schoolse vertraging en kiezen voor het technisch secundair onderwijs, beroepssecundair onderwijs, buitengewoon secundair onderwijs of kunstsecundair onderwijs. Ook niet alle leerlingen worden ondergebracht binnen de structuur van graden en leerjaren. De onthaalklas anderstalige nieuwkomers en het modulair onderwijs worden buiten beschouwing gelaten voor de berekening van de schoolse vertraging.

Alle leerlingen van de scholen met de hoofdzetel ('vestigingsplaats') in de stad worden geteld. Het is mogelijk dat een school gelegen is buiten de administratieve grenzen van de stad waar de hoofdzetel van de school zich bevindt. De leerlingen van zo een afdeling worden toch meegerekend in de stad.

Schoolse vertraging in het ASO (in %)

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

Schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad van het technisch secundair onderwijs.

Schoolse vertraging (of schoolse achterstand) is de vertraging die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van hetzelfde geboortjaar.

Vaststellingen

De schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs is veel lager dan deze in het technisch secundair onderwijs dat op zich weer lager is dan deze in het beroepssecundair onderwijs. Roeselare en Sint-Niklaas zijn de enige steden waar in het schooljaar 2007-2008 minder dan 25% van de leerlingen in het derde jaar technisch secundair onderwijs één of meerdere jaren achterstand hebben. In Turnhout en Oostende ligt dit aantal ook onder de 30%. In Kortrijk, Brugge en Aalst hebben 33% tot 36% schoolse vertraging opgelopen. Hasselt, Leuven, Genk en Gent blijven onder de 50% terwijl Mechelen en Antwerpen de hoogste schoolse vertraging kennen met respectievelijk 54% en 58% van de leerlingen in het derde jaar technisch secundair onderwijs.

Door de schommelingen tussen de verschillende schooljaren is het niet eenvoudig om eenduidige tendensen waar te nemen. De schoolse vertraging is in 2007-2008 in Oostende en Sint-Niklaas het laagst sinds 2003 en in Antwerpen, Brugge en Mechelen het hoogst.

Aandachtspunten

Schoolse vertraging is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken.

Schoolse vertraging in het TSO (in %)

	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Aalst	35,9	38,6	34,9	36,5	35,7
Antwerpen	56,1	56,0	55,6	56,2	58,0
Brugge	30,6	29,5	29,0	31,9	34,0
Genk	45,3	51,5	45,6	45,6	49,4
Gent	44,0	44,5	45,0	48,0	47,8
Hasselt	40,7	38,2	37,9	43,9	41,7
Kortrijk	29,0	33,5	31,3	33,8	32,9
Leuven	47,2	38,8	43,3	42,4	42,7
Mechelen	45,0	45,8	48,4	47,2	54,3
Oostende	37,9	42,2	38,3	38,7	29,7
Roeselare	22,0	19,0	17,1	20,6	21,7
Sint-Niklaas	27,3	29,5	29,1	30,6	23,8
Turnhout	30,2	26,6	28,9	28,2	28,4

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

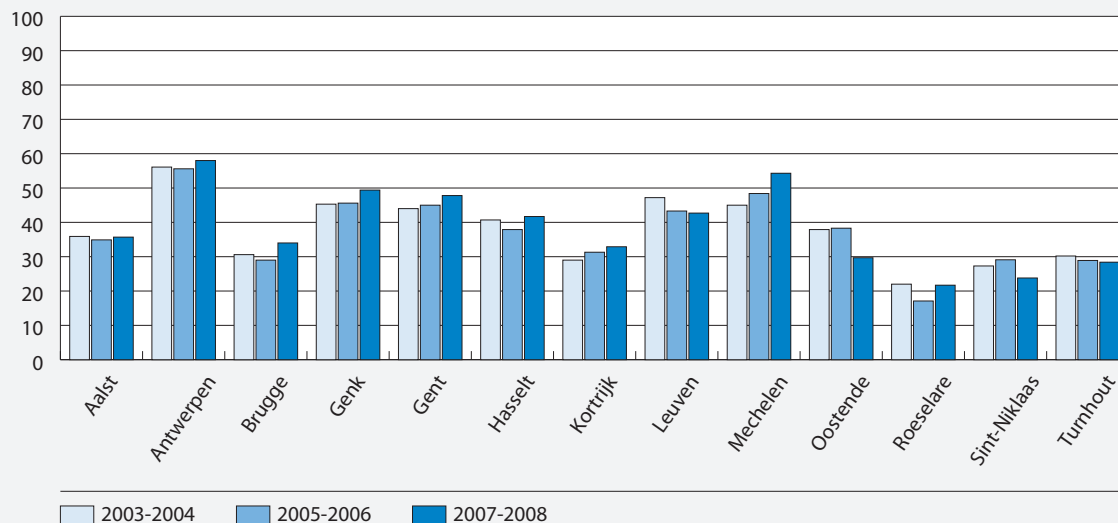
De indicator wijst erop dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking. In een leefbare en duurzame Vlaamse stad kunnen kinderen, jongeren en volwassenen competenties aanleren, die hen in staat stellen om hun talenten maximaal te ontplooiën. Deze indicator leest men het best samen met *'Schoolse vertraging in het lager onderwijs, het technisch secundair onderwijs en het beroepssecundair onderwijs'*.

De achterstand die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van dezelfde leeftijd, is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn ziekte, leerstoornissen, familiale moeilijkheden, onvoldoende taalbeheersing, atypische studieovergangen, enzovoort. De schoolse vertraging werd ook niet per definitie in het technisch secundair onderwijs opgelopen. Het geeft alleen een beeld over hoeveel achterstand een leerling heeft opgelopen tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

Deze cijfers handelen enkel over de schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs. Een aantal leerlingen verlaat het technisch secundair wegens een (dreigende) schoolse vertraging en kiezen voor het beroepsonderwijs, het buitengewoon secundair onderwijs of het kunstsecundair onderwijs. Ook niet alle leerlingen worden ondergebracht binnen de structuur van graden en leerjaren. De onthaalklas anderstalige nieuwkomers en het modulair onderwijs worden buiten beschouwing gelaten voor de berekening van de schoolse vertraging.

Alle leerlingen van de scholen met de hoofdzetel ('vestigingsplaats') in de stad worden geteld. Het is mogelijk dat een school gelegen is buiten de administratieve grenzen van de stad waar de hoofdzetel van de school zich bevindt. De leerlingen van zo een afdeling worden toch meegerekend in de stad.

Schoolse vertraging in het TSO (in %)

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

Schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs

Definitie

Aandeel (%) van de leerlingen met schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad van het beroepssecundair onderwijs.

Schoolse vertraging (of schoolse achterstand) is de vertraging die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van hetzelfde geboortejaar.

Vaststellingen

De schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs is veel lager dan deze in het technisch secundair onderwijs dat weer lager is dan deze in het beroepssecundair onderwijs.

Enkel in Roeselare en Sint-Niklaas blijft de schoolse vertraging in het eerste jaar van de tweede graad beroepssecundair onderwijs onder de 50% tijdens het schooljaar 2007-2008. In Turnhout en Brugge blijft het onder de 60%. Oostende, Kortrijk, Leuven, Aalst en Hasselt hebben een schoolse vertraging tussen 62% en 66%. Gent, Mechelen en Genk hebben percentages tot 73%. Antwerpen heeft de hoogste schoolse vertraging met bijna 80%.

Door de schommelingen tussen de verschillende schooljaren is het niet eenvoudig om eenduidige tendensen waar te nemen. Gent, Oostende en Roeselare hebben in het schooljaar 2007-2008 de laagste schoolse vertraging sinds 2001. Bij Genk, Hasselt, Kortrijk, Mechelen en Turnhout zijn de cijfers van 2007-2008 het 'minst gunstig' sinds 2003.

Aandachtspunten

Schoolse vertraging is een schoolloopbaanmerk dat wijst op een hoger risico om de schoolcarrière niet te voltooien en om een lagere eindkwalificatie en bijgevolg een maatschappelijk zwakkere positie als volwassene te bereiken.

Schoolse vertraging in het BSO (in %)

	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Aalst	63,4	64,2	63,2	65,6	64,4
Antwerpen	80,0	79,1	79,4	78,7	79,5
Brugge	57,5	58,8	61,4	60,2	57,8
Genk	67,1	71,0	69,3	71,9	72,9
Gent	72,5	73,4	73,7	72,6	71,8
Hasselt	61,6	63,6	62,3	62,2	66,2
Kortrijk	58,7	57,6	54,7	60,2	62,7
Leuven	58,8	63,0	61,3	63,9	63,4
Mechelen	65,3	68,2	67,6	70,1	72,2
Oostende	69,1	68,9	67,1	62,3	61,8
Roeselare	47,2	45,6	46,8	50,1	42,4
Sint-Niklaas	52,5	46,1	55,5	56,3	49,2
Turnhout	51,9	52,3	51,9	48,7	53,1

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

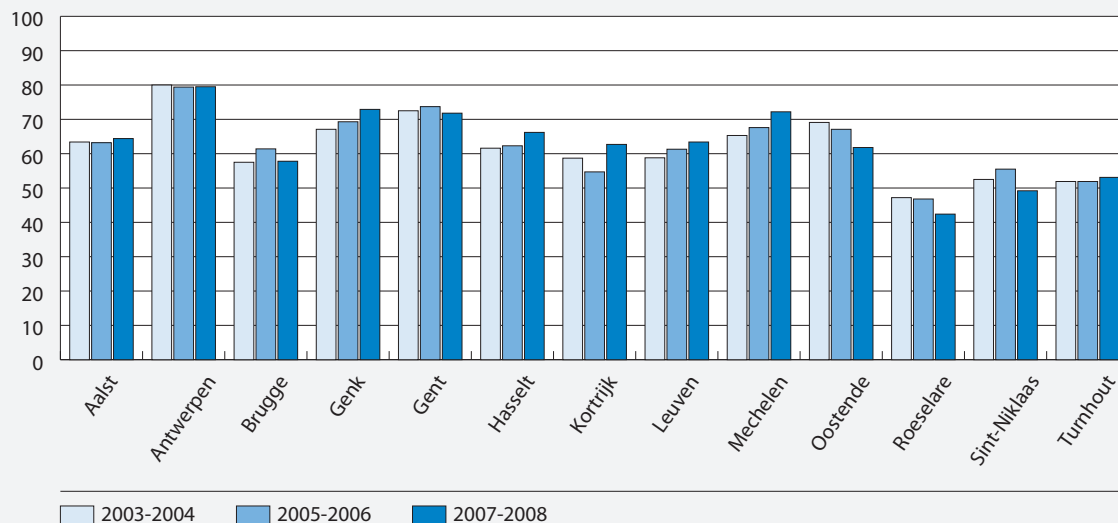
De indicator wijst erop dat onderwijskansen niet gelijk verdeeld zijn over alle lagen van de bevolking. In een leefbare en duurzame Vlaamse stad kunnen kinderen, jongeren en volwassenen competenties aanleren, die hen in staat stellen om hun talenten maximaal te ontplooiën. Deze indicator leest men het best samen met *'Schoolse vertraging in het lager onderwijs, het technisch secundair onderwijs en het beroepssecundair onderwijs'*.

Schoolse vertraging, de achterstand die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van dezelfde leeftijd, is niet noodzakelijk een gevolg van zittenblijven door onvoldoende beheersing van en inzicht in de leerstof. Andere oorzaken zijn ziekte, leerstoornissen, familiale moeilijkheden, onvoldoende taalbeheersing, atypische studieovergangen, enzovoort. De schoolse vertraging werd ook niet per definitie in het beroepssecundair onderwijs opgelopen. Deze indicator geeft dus alleen een beeld over hoeveel achterstand een leerling heeft opgelopen tot het eerste jaar van de tweede graad van het secundair onderwijs, waarbij het niet duidelijk is waar (al dan niet in de stad), wanneer (lager of secundair) en in welke omstandigheden de jongere deze vertraging heeft opgelopen (bijvoorbeeld het jaar vrijwillig zittenblijven wegens omschakeling studierichting).

Deze cijfers handelen enkel over de schoolse vertraging binnen het beroepssecundair onderwijs. Een aantal leerlingen verlaat het beroepssecundair onderwijs wegens een (dreigende) schoolse vertraging en kiezen voor het buitengewoon secundair onderwijs. Ook niet alle leerlingen worden ondergebracht binnen de structuur van graden en leerjaren. De onthaalklas anderstalige nieuwkomers en het modulair onderwijs worden buiten beschouwing gelaten voor de berekening van de schoolse vertraging.

Alle leerlingen van de scholen met de hoofdzetel ('vestigingsplaats') in de stad worden geteld. Het is mogelijk dat een school gelegen is buiten de administratieve grenzen van de stad waar de hoofdzetel van de school zich bevindt. De leerlingen van zo een afdeling worden toch meegerekend in de stad.

Schoolse vertraging in het BSO (in %)

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

Participatie van niet-Belgen in het beroepsonderwijs

Definitie

Aandeel (%) niet-Belgen in het voltijds beroepssecundair onderwijs.

Het aantal niet-Belgen ten opzichte van het totale aantal leerlingen in het voltijds beroepssecundair onderwijs. Het totaal aantal leerlingen in het voltijds beroepssecundair onderwijs is de som van de leerlingen in de tweede, derde en vierde graad beroepssecundair onderwijs (inclusief derde jaar derde graad) en het modulair onderwijs (niveaus 2, 3 en 4).

Vaststellingen

Tijdens het schooljaar 2007-2008 vormen in Roeselare, Brugge, Kortrijk, Leuven en Aalst de niet-Belgen een groep van minder dan 5% van het totale aantal leerlingen in het beroepssecundair onderwijs. In Genk, Sint-Niklaas, Oostende, Hasselt en Gent zijn er tussen de 5% en 10% niet-Belgen in het voltijds beroepsonderwijs. In Mechelen en Antwerpen is hun aandeel het grootst met respectievelijk 13% en 19% van de leerlingen. Wanneer men het aandeel bekijkt sinds het einde van de jaren '90, ziet men dat het aandeel meer dan verdubbeld is in Aalst, Brugge, Oostende en Roeselare. Het aandeel is ook gestegen in Kortrijk, Leuven, Mechelen en Turnhout. In Genk, Antwerpen, Gent, Hasselt en Sint-Niklaas is het aandeel niet-Belgen in het voltijds beroepsonderwijs gedaald, waarbij vooral de daling in Genk opvalt van 26% in schooljaar 1996-1997 tot slechts 5,7% in 2007-2008.

Aandachtspunten

De indicator over de participatie van niet-Belgen in het beroepssecundair onderwijs zegt vooral iets over de mate waarin het onderwijs hen kansen biedt om hun competenties op te bouwen, zodat zij kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven. Gegeven deze bekommernis dient men deze indicator samen

Participatie van niet-Belgen in het beroepsonderwijs (in %)

	1997-1998	2000-2001	2002-2003	2004-2005	2007-2008
Aalst	2,3	2,6	3,0	3,3	4,9
Antwerpen	27,9	24,6	21,3	20,2	19,0
Brugge	1,9	2,3	2,6	3,0	3,5
Genk	22,5	10,9	8,3	6,8	5,7
Gent	15,6	13,0	10,5	10,9	9,7
Hasselt	8,3	5,4	5,7	6,3	8,1
Kortrijk	2,8	3,7	3,5	3,5	4,4
Leuven	2,7	4,3	3,9	4,3	4,8
Mechelen	14,6	15,1	16,4	13,1	13,0
Oostende	2,3	2,7	4,7	4,5	6,6
Roeselare	0,3	0,5	1,4	1,9	2,4
Sint-Niklaas	10,9	8,8	7,8	6,2	6,1
Turnhout	6,9	6,3	6,4	8,2	10,0

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

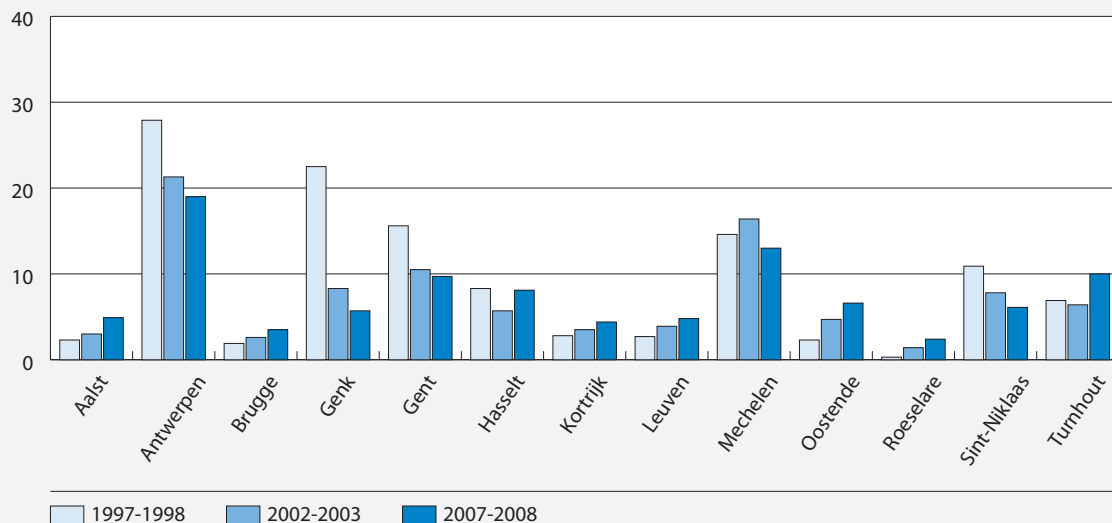
te zien met de volgende indicatoren: *'Spijbelgedrag'*, *'Schoolse vertraging'* en *'Participatie van laaggeschoolde werklozen in beroepsopleidingen'*.

Bij de beoordeling van de gegevens van deze indicator dient men rekening te houden met een aantal beperkingen.

De cijfers verkregen bij het Departement Onderwijs zijn enkel gebaseerd op de nationaliteit en niet op de thuistaal niet-Nederlands. Dit is een serieuze onderschatting van het aantal leerlingen van vreemde afkomst met thuistaal niet-Nederlands. Heel wat alloctonen hebben de voorbije jaren immers de Belgische nationaliteit verkregen en verdwijnen uit de statistiek van de niet-Belgen. Hun thuistaal is vaak niet het Nederlands. Deze indicator is ook daarom een tweedekesindicator.

Alle leerlingen van de scholen met de hoofdzetel in de stad worden geteld. Het is mogelijk dat een school gelegen is buiten de administratieve grenzen van de stad waar de hoofdzetel van de school zich bevindt. De leerlingen van zo een vestigingsplaats of afdeling worden toch meegerekend in de stad.

Participatie van niet-Belgen in het beroeps onderwijs (in %)

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

Levenslang leren

Definitie

Aandeel (%) van de niet-studerende bevolking dat leeractiviteiten onderneemt.

In de survey van de Stadsmonitor werd aan de respondenten, die geen student zijn, gevraagd of ze de afgelopen 12 maanden leeractiviteiten hadden ondernomen. Dit kon gebeuren enerzijds via opleidingen buiten het gewone onderwijssysteem zoals avondcursussen, VDAB-cursussen, seminars, conferenties, enzovoort; en anderzijds door het doelbewust aan zelfstudie doen bijvoorbeeld via handboeken of cursussen, via het internet of cd-roms.

De respondenten konden antwoorden met 'ja' of 'neen'.

Wie op één van deze twee vragen positief antwoordde, werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2006. Telefonische bevestigingen gebaseerd op enkel vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Ongeveer de helft van de respondenten, die niet het statuut 'student' hebben, verklaart leeractiviteiten te ondernemen door middel van het volgen van cursussen of door middel van zelfstudie. In de studentenstad Leuven is dat opmerkelijk meer dan in de andere centrumsteden (59%).

Ook Gent en Brugge scoren met een percentage rond 50% hoog op deze indicator.

In Genk ligt dit percentage een pak lager en duikt het net onder 40%.

In het geval van zelfstudie zijn persoonlijke of sociale redenen de belangrijkste motivatie voor leeractiviteiten. Bij opleidingen buiten het gewone onderwijssysteem (avondcursussen, VDAB-cursussen, seminars, conferenties, ...) ligt de motivatie vaker bij het (huidig of toekomstig) werk.

Levenslang leren

Schriftelijke bevestiging, 2008 (in %)		Relatieve posities	
Aandeel niet studerende bevolking dat leeractiviteiten onderneemt		2008	2006
Aalst	45,8	6	12
Antwerpen	47,0	5	3
Brugge	49,1	3	4
Genk	39,4	13	13
Gent	50,5	2	6
Hasselt	47,7	4	2
Kortrijk	44,8	9	5
Leuven	58,6	1	1
Mechelen	45,5	7	9
Oostende	44,4	10	11
Roeselare	44,8	8	10
Sint-Niklaas	43,1	12	7
Turnhout	43,4	11	8

Bron: survey Stadsmonitor

Er is een duidelijk verband tussen levenslang leren en leeftijd, opleiding en geslacht. Vooral mannen, inwoners jonger dan 55 jaar en hoger opgeleiden ondernemen extra leeractiviteiten.

Leuven blijft ook in 2008 de leider van de rangorde. Gent versterkt zijn relatieve positie. Brugge wint een positie en Aalst kent een sterke relatieve vooruitgang.

Aandachtspunten

Levenslang leren en toegang krijgen tot onderwijs en opleiding zijn belangrijk voor de persoonlijke ontplooiing en kansen op de arbeidsmarkt. Het aanbod en de kwaliteit van onderwijs en opleiding in de stad moeten voldoende hoog zijn om elk kind, jongere én volwassene een educatief project op maat te laten uitbouwen.

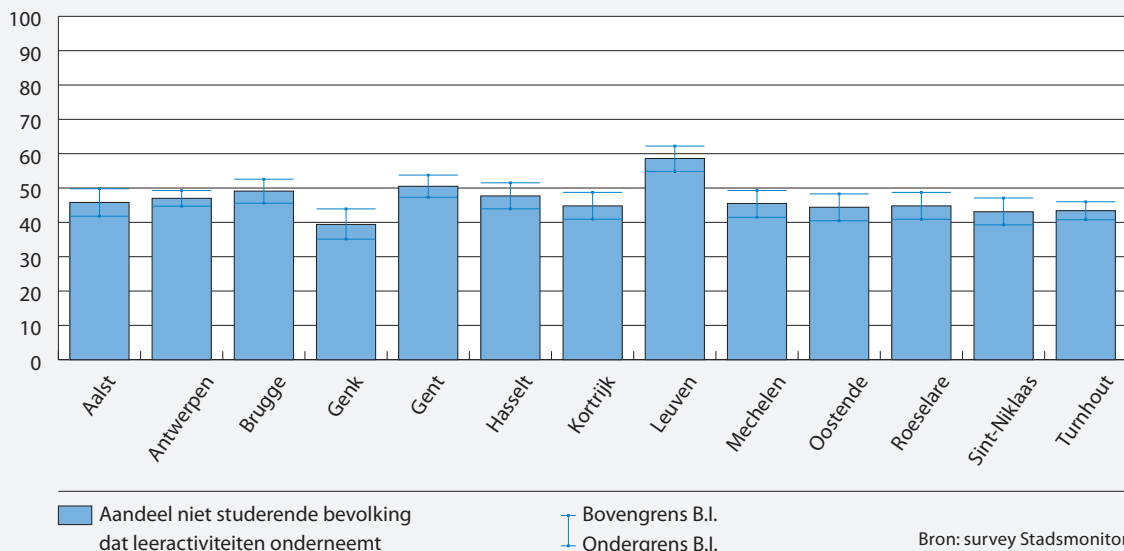
Gelet op de bekommernissen in verband met een educatief project op maat, kan deze indicator samen met de volgende indicatoren gelezen worden: *'Schoolse vertraging in het lager onderwijs, het algemeen secundair onderwijs, het technisch secundair onderwijs en het beroepssecundair onderwijs'*, *'Participatie van laaggeschoolden in beroepsopleidingen'* en *'Participatie van niet-Belgen in het beroeps onderwijs'*.

Voor deze indicator werden enkel respondenten die geen student zijn in rekening gebracht.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Levenslang leren, 2008 (in %)

Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs

Definitie

Aandeel (%) jongeren dat naar een secundaire school in de stad gaat, tegenover alle jongeren die in de stad wonen en naar het secundair onderwijs gaan (binnen of buiten de stad).

Men bepaalt het aantal jongeren dat naar een secundaire school gaat in de stad op basis van de inschrijvingen in de secundaire scholen van die stad.

Ook het aantal jongeren dat in de stad woont en naar het secundair onderwijs gaat, wordt bepaald op basis van de inschrijvingen in secundaire scholen, die zich ook buiten de stad kunnen bevinden. Indien de verhouding tussen beide groter is dan 100%, dan betekent dit dat er meer leerlingen in de stad zijn ingeschreven dan er leerlingen wonen. Dit kan een indicatie zijn dat de stad een centrumfunctie vervult op het vlak van het secundair onderwijs.

Vaststellingen

In iedere stad zijn er meer jongeren die schoolgaan in de secundaire scholen van die stad dan er jongeren wonen: de verhouding is telkens meer dan 100%. In elk van de betrokken steden is er dus een instroom van leerlingen uit andere gemeenten. In de meeste steden ligt die verhouding tussen de 150 en de 250%. In Antwerpen (115%) en Genk (133%) is de verhouding lager; in Turnhout bedraagt die meer dan 300%. Maar deze lage en hoge scores hebben ook te maken met het verschil tussen rekrutering van de scholen in de deelgemeenten (Antwerpen) en rekrutering in de aangrenzende gemeenten (in Turnhout, dat geen deelgemeenten heeft). Antwerpen heeft een grotere rekruteringsbasis binnen de stadsgrenzen. Hierdoor is het relatief belang van leerlingen uit de eigen stad groter.

De schommelingen in aantrekkingskracht doorheen de jaren zijn eerder beperkt. Indien men de evolutie sinds 2001 bekijkt, zien we een stijging van de aantrekkingskracht van de secundaire scholen in Brugge, Hasselt, Leuven en Sint-Niklaas, terwijl de aantrekkingskracht in Antwerpen doorheen de jaren lichtjes gedaald is. Bij de andere steden is er geen duidelijke daling of stijging.

Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs (in %)

	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008
Aalst	186	184	183	184	183
Antwerpen	121	118	118	115	115
Brugge	223	223	225	227	232
Genk	129	129	132	132	133
Gent	169	167	166	166	166
Hasselt	221	226	228	230	233
Kortrijk	199	200	201	199	199
Leuven	226	232	233	237	239
Mechelen	160	158	155	155	157
Oostende	154	153	156	156	154
Roeselare	196	192	192	191	193
Sint-Niklaas	192	192	196	200	203
Turnhout	323	325	326	331	323

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

Aandachtspunten

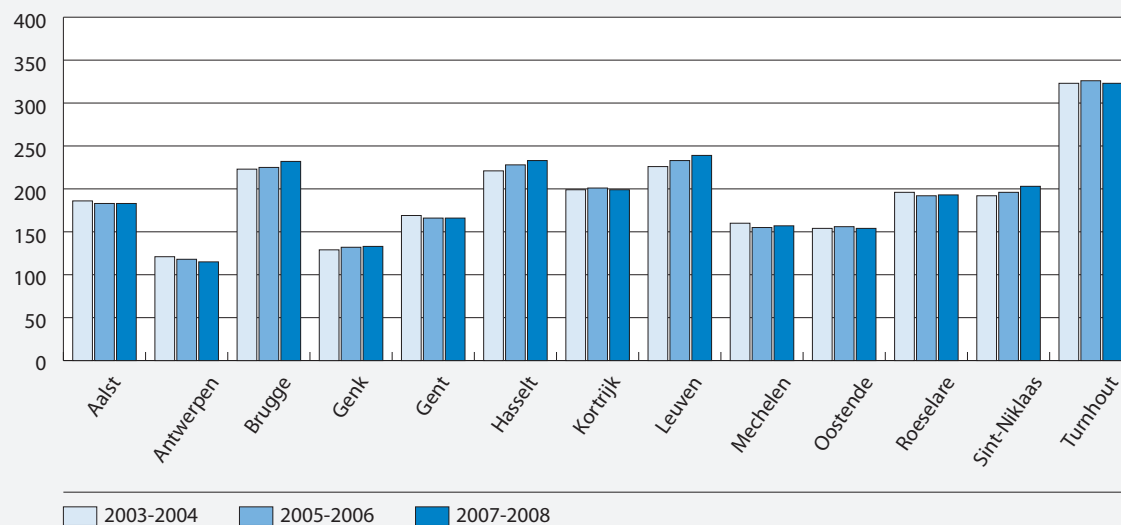
Deze indicator is relevant voor de kwaliteit van het educatief aanbod. Idealiter hebben scholen volgende kenmerken: zij beschikken over de nodige infrastructuur; de schoolomgeving is optimaal; de school is als leer- en werkomgeving aantrekkelijk voor leerlingen en leerkrachten; alle scholen, en in het bijzonder scholen met een concentratie van problemen, beschikken over voldoende ondersteuning om hun taken te vervullen; het onderwijs in de stad geeft een gelijke waardering voor alle onderwijsvormen en onderwijsniveaus; scholen kennen de achtergrond van kinderen om problemen te detecteren die een invloed hebben op de schoolcarrière; het onderwijs in de stad wordt 'ecologisch' ingericht. Indien de indicator wijst op een grote aantrekkingskracht, kan dit dus iets zeggen over deze genoemde kenmerken.

De indicator houdt rekening met alle jongeren die ingeschreven zijn in het secundair onderwijs, dus ook zij die ouder zijn dan 18 jaar. De indicator neemt de weinige jongeren die in de stad wonen en niet in het secundair onderwijs ingeschreven zijn, niet in de berekening op. Ook leerlingen van het deeltijds beroepssecundair onderwijs en het buitengewoon secundair onderwijs zijn niet in de berekening opgenomen.

De cijfers moeten omzichtig geïnterpreteerd worden. Ze zijn een aanduiding van de aantrekkingskracht van het secundair onderwijs in de stad maar houden geen rekening met de woonplaats van de leerlingen die buiten de stad wonen.

Alle leerlingen van de scholen met de hoofdzetel ('vestigingsplaats') in de stad worden geteld. Het is mogelijk dat een school gelegen is buiten de administratieve grenzen van de stad waar de hoofdzetel van de school zich bevindt. De cijfers tellen de leerlingen van zo een afdeling toch mee in de stad.

Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs (in %)

Bron: Departement Onderwijs en Vorming

Participatie van laaggeschoolde werklozen in beroepsopleidingen

Definitie

Aandeel (%) laaggeschoolde werkzoekenden dat een beroepsopleiding volgt bij de VDAB.

Het aantal laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) dat een opleiding bij de VDAB volgt tegenover het aantal laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden, dat ingeschreven is bij de VDAB. Onder laaggeschoolden zitten alle houders van een diploma lager onderwijs, middenstandsopleiding, 2de graad secundair algemeen, 2de graad secundair technisch en kunstonderwijs, 2de graad secundair beroeps- en deeltijds beroepssecundair onderwijs.

Vaststellingen

In Oostende is het aandeel laaggeschoolde werkzoekenden dat een beroepsopleiding volgt het hoogst. 63% van de laaggeschoolde werklozen is in 2007 een beroepsopleiding gestart. In Genk, Kortrijk, Roeselare en Turnhout volgen iets meer dan de helft van de laaggeschoolde werkzoekenden een beroepsopleiding via de VDAB. Sint-Niklaas kent het laagste aandeel laaggeschoolde werklozen dat een beroepsopleiding is gestart (25,7%), gevolgd door Mechelen (35,8%) en Antwerpen (36,8%).

Alle steden kennen een positieve evolutie van het aandeel laaggeschoolden dat een opleiding volgt. Waar in 1999 gemiddeld 19% van de laaggeschoolde werkzoekenden deelnam aan een opleiding, is dit in 2007 gestegen tot 46%. Turnhout en Genk kennen de grootste stijging tussen 1999 en 2007, Roeselare en Sint-Niklaas de kleinste.

Aandachtspunten

De indicator over de participatie van laaggeschoolde werkzoekenden aan een beroepsopleiding informeert over de mate waarin betrokkenen de kansen te baat nemen om competenties te verwerven, zodat zij meer

Participatie van laaggeschoolde werklozen aan beroepsopleidingen (in %)

	1999	2001	2003	2005	2007
Aalst	14,3	24,1	22,8	30,5	45,0
Antwerpen	10,5	18,6	17,3	28,7	36,8
Brugge	20,7	35,2	37,7	40,4	49,2
Genk	13,8	23,3	16,6	27,3	52,9
Gent	11,1	20,6	23,5	29,5	40,2
Hasselt	18,0	35,4	20,8	25,5	41,7
Kortrijk	22,7	33,8	26,2	38,2	51,2
Leuven	18,1	37,4	35,0	38,3	45,9
Mechelen	17,1	26,7	23,8	27,7	35,8
Oostende	28,1	40,1	35,0	41,6	63,0
Roeselare	40,3	51,2	32,4	35,3	52,5
Sint-Niklaas	18,6	31,4	29,1	28,1	25,7
Turnhout	12,0	31,2	17,5	24,4	53,0

Bron: Studiedienst VDAB

kansen op werk (en een hoger inkomen) krijgen. In een leefbare en duurzame stad wordt levenslang en levensbreed leren ondersteund; beiden zijn belangrijk voor de kansen op de arbeidsmarkt.

Deze indicator hangt nauw samen met andere indicatoren zoals de '*Werkgelegenheidsgraad*', '*Langdurige werkloosheid*', '*Allochtone werklozen*' en '*Laaggeschoolde werklozen*'.

Bij de beoordeling van de indicator moet rekening gehouden worden met een aantal beperkingen.

De indicator focust op de groep 'niet-werkende werkzoekenden' omdat dit de groep met de hoogste beschikbaarheid voor de arbeidsmarkt is. Deze groep werd gedefinieerd volgens de bepalingen van Eurostat (Bureau voor de statistiek der Europese Gemeenschappen).

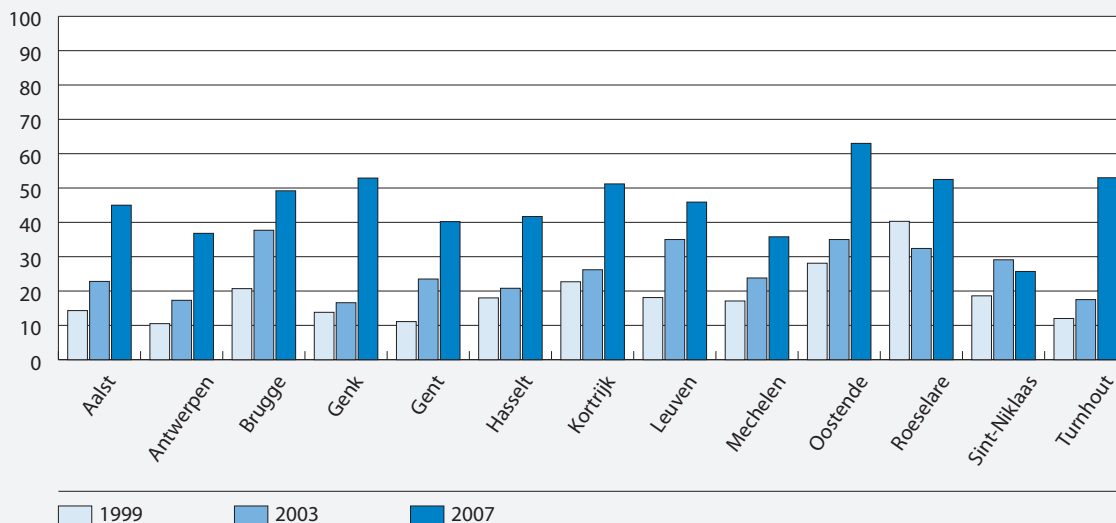
NWWZ zijn ingeschreven in de woonplaats. De groep NWWZ telt naast de werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA) ook de ingeschreven werkzoekenden in wachttijd (schoolverlaters), de vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden die niet uitkeringsgerechtigd zijn en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden (doorverwezen door het OCMW, het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, ook werklozen met deeltijdse leerplicht of na vrijwillig deeltijdse tewerkstelling).

Het aantal 'NWWZ in VDAB-opleiding' omvat ook personen die maar enkele keren deelgenomen hebben aan de opleiding. De cijfers laten in het midden of zij de opleiding beëindigd hebben. Het is ook mogelijk dat een werkzoekende de opleiding vroegtijdig stopzet omdat hij werk gevonden heeft en de opleiding niet langer wenst te volgen.

Een persoon wordt geteld aan de hand van het aantal opleidingen waarvoor hij zich inschrijft: wie meerdere opleidingen volgt, wordt meerdere keren geteld voor de teller, terwijl hij in de noemer slechts éénmaal voorkomt.

De VDAB is niet de enige opleidingsverstrekker, wat in een onvolledig beeld resulteert.

Participatie van laaggeschoolde werklozen aan beroepsopleidingen (in %)

Bron: Studiedienst VDAB

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Ondernemen en werken' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Ondernemen en werken' samengebond in 6 clusters:

- 📁 GEZOND ECONOMISCH WEEFSEL
- 📁 TALENT AAN HET WERK
- 📁 AANTREKKELIJKE PLAATS OM TE ONDERNEMEN
- 📁 CREATIE VAN ARBEID EN AFSTEMMING TUSSEN VRAAG EN AANBOD
- 📁 KWALITEIT VAN DE ARBEID VERHOGEN
- 📁 VERSTERKEN VAN DE NETWERKING ROND ONDERNEMEN EN WERKEN

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 3 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op economische dynamiek, kansen op de arbeidsmarkt en ruimte voor ondernemen. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 6 clusters. Dit is mogelijk via www.thuisindestad.be.

📄 Netto-aangroei ondernemingen	84
📄 Overlevingsgraad van ondernemingen	86
📄 Economische specialisatie	88
📄 Economische groeikracht	90
📄 Kennis en creativiteit – werknemers	92
📄 Kennis en creativiteit – zelfstandigen	94
📄 Economische concentratie	96
📄 Netto-jobcreatie	98
📄 Vervullingsgraad vacatures	100
📄 Individuele beroepsopleiding	102
📄 Kansengroepen aan het werk – 50-plussers	104
📄 Kansengroepen aan het werk – niet-Belgen	106
📄 Deeltijdse arbeidsplaatsen	108
📄 Loopbaanonderbreking en tijdskrediet	110
📄 Ruimteproductiviteit	112
📄 Ruimtevoorraad in de stedelijke regio	114
📄 Werkgelegenheidsgraad	116
📄 Langdurige werkloosheid	118
📄 Allochtone werklozen	120
📄 Laaggeschoolde werklozen	122

Netto-aangroei ondernemingen

Definitie

Aangroei (%) van het aantal ondernemingen tegenover het aantal bestaande ondernemingen in het voorgaande jaar.

De netto-aangroei is het resultaat van twee elementen. Enerzijds de vervangingsgraad van het ondernemingsweefsel. Dit is het aantal oprichtingsakten verminderd met het aantal gewone stopzettingen en het aantal faillissementen. Anderzijds het migratiesaldo van het aantal ondernemingen. Dit is het verschil tussen het aantal ondernemingen die zich in de stad gevestigd hebben en het aantal ondernemingen die de stad verlaten hebben.

Vaststellingen

11 van de 13 steden kennen in 2006 een toename van het aantal ondernemingen tegenover 2005. Enkel in Aalst en Brugge is er een zeer kleine daling. Gent kent in 2006 de sterkste toename, gevolgd door Genk, Leuven, Roeselare en Hasselt.

Voor een aantal steden is de netto-aangroei van ondernemingen positief over de ganse periode 2002-2006 (Gent, Hasselt, Leuven, Mechelen en Roeselare). Enkel in Aalst is er zowel in 2002, 2004 als in 2006 een afname van het aantal ondernemingen tegenover het voorgaande jaar. Sint-Niklaas kent na een nettoverlies aan ondernemingen in 2002 en 2004 terug een netto-aangroei van ondernemingen in 2006.

Aandachtspunten

De netto-aangroei van stedelijke ondernemingen is een belangrijke parameter voor een breed en bloeiend ondernemingsweefsel, dat de basis vormt voor welvaarts- en jobcreatie in de stadsregio.

Netto-aangroei ondernemingen

	2002		2004		2006	
	N	%	N	%	N	%
Aalst	-36	-0,7	-11	-0,2	-5	-0,1
Antwerpen	-154	-0,5	256	0,8	267	0,8
Brugge	100	1,2	168	2,0	-25	-0,3
Genk	-4	-0,1	96	3,3	59	1,9
Gent	91	0,6	396	2,5	389	2,2
Hasselt	59	1,1	126	2,2	76	1,2
Kortrijk	-24	-0,4	22	0,4	21	0,3
Leuven	121	2,2	138	2,5	110	1,9
Mechelen	3	0,1	89	1,9	8	0,2
Oostende	-58	-1,4	40	1,0	7	0,2
Roeselare	73	1,7	54	1,2	69	1,5
Sint-Niklaas	-99	-2,0	-48	-1,0	10	0,2
Turnhout	-79	-3,2	31	1,3	12	0,5

Bron: Ecodata

De vernieuwingsdynamiek van het stedelijke ondernemingsweefsel is in een proces van creatieve afbraak en het behoud van een bloeiend ondernemingsweefsel uitermate belangrijk.

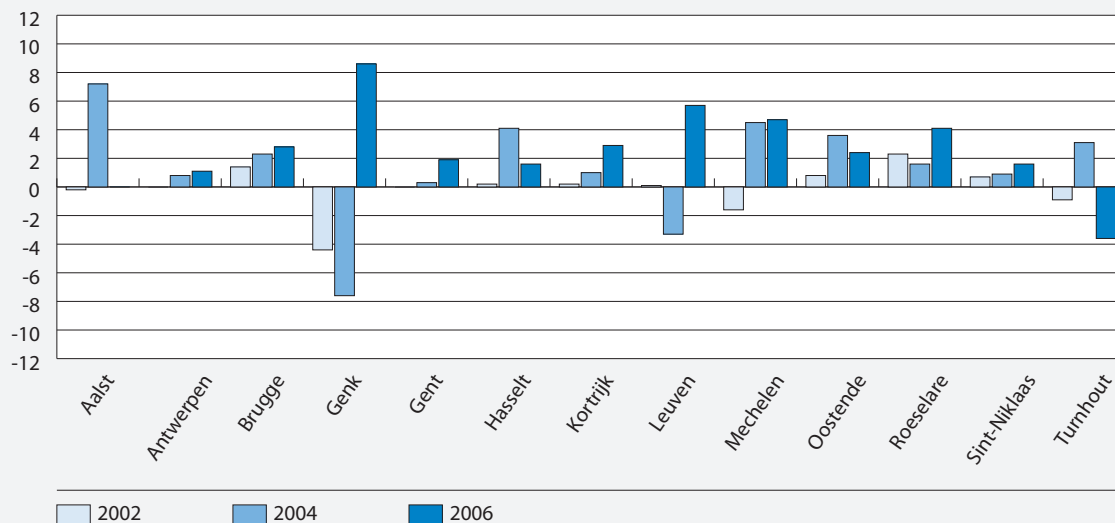
Op basis van bovenstaande bekommernis wordt deze indicator best samen gelezen met de volgende indicatoren: *'Overlevingsgraad van ondernemingen'*, *'Economische specialisatie'*, *'Economische groeikracht'* en *'Economische concentratie'*.

Een positief cijfer geeft aan dat het aantal ondernemingen hoger is dan het voorgaande jaar, en dat het ondernemingsbestand in de stad met andere woorden gegroeid is. Een negatief cijfer geeft aan dat het aantal ondernemingen lager ligt tegenover het voorgaande jaar.

Bij de interpretatie van deze indicator moet men rekening houden met schaafeffecten. Hoe kleiner het aantal ondernemingen in een stad, hoe groter de jaarlijkse schommelingen kunnen zijn.

Het aantal ondernemingen is gedefinieerd als het aantal actieve btw-plichtige ondernemingen. Deze indicator is beperkt tot de administratieve grenzen van de stad. Cijfers over de aangroei van ondernemingen buiten deze grenzen (de rand) zijn hier niet opgenomen.

Netto-aangroei ondernemingen (in %)

Bron: Ecodata

Overlevingsgraad van ondernemingen

Definitie

Aandeel (%) startende ondernemingen dat na vijf jaar nog actief is.

De indicator geeft het aandeel van de ondernemingen weer die in een bepaald jaar opgericht zijn en na 5 jaar nog actief zijn ten opzichte van alle in datzelfde jaar opgerichte ondernemingen. Ondernemingen worden gedefinieerd als alle vennootschappen en natuurlijke personen/eenmanszaken (onder andere BVBA, NV enzovoort). Een onderneming is na vijf jaar nog actief als ze 1.825 dagen na de datum van oprichting haar activiteiten nog niet heeft stopgezet.

Vaststellingen

De overlevingsgraad van ondernemingen die in 2003 gestart zijn, is in 2008 gemiddeld 80%. Acht op tien ondernemingen zijn dus 5 jaar na opstartdatum nog actief. Leuven kent met 84,4% de hoogste overlevingsgraad voor ondernemingen. In Sint-Niklaas (77%) is de overlevingsgraad het laagst. In Aalst, Hasselt, Mechelen en Oostende ligt de overlevingsgraad net onder de 80%. In Antwerpen, Brugge, Genk, Gent, Kortrijk, Roeselare en Turnhout bedraagt de overlevingsgraad tussen 80% en 82%.

De overlevingsgraad is in 2008 gemiddeld met ongeveer 1 procentpunt gedaald tegenover 2007. Vooral voor Hasselt springt de daling in het oog. Ook in Turnhout, Aalst, Roeselare en Sint-Niklaas is er een daling van de overlevingsgraad. Genk, Gent en Kortrijk kennen een stijging van de overlevingsgraad met meer dan 1 procentpunt. De overlevingsgraad in 2008 tegenover 2004 is gemiddeld met 2,5 procentpunten gedaald. Voor alle steden behalve Brugge en Leuven is er een daling van de overlevingsgraad. De sterkste daling is er in Sint-Niklaas, Kortrijk, Gent, Mechelen, Hasselt en Aalst.

Overlevingsgraad van ondernemingen (in %)

	2004	2005	2006	2007	2008
Aalst	82,1	80,4	80,0	81,6	79,1
Antwerpen	81,8	82,5	83,2	79,9	80,1
Brugge	78,2	83,3	81,5	79,6	80,0
Genk	82,3	83,5	82,0	78,0	80,0
Gent	86,6	83,7	85,0	80,3	81,9
Hasselt	82,9	84,8	82,0	85,0	79,5
Kortrijk	87,5	84,9	83,9	80,6	81,6
Leuven	83,1	86,2	84,1	83,6	84,4
Mechelen	82,9	81,7	78,4	79,2	79,1
Oostende	79,8	81,9	80,2	78,1	78,6
Roeselare	83,9	79,0	80,1	83,3	81,0
Sint-Niklaas	83,0	76,5	80,5	78,9	77,0
Turnhout	81,9	90,6	80,1	84,7	80,9

Bron: Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO)

Aandachtspunten

Het aantal startende ondernemingen geeft een indicatie van het ondernemingsklimaat, maar nog belangrijker is de overlevingsgraad van starters. Een breed en bloeiend ondernemingsklimaat waarbij startende ondernemingen ondersteund worden zodat ze kunnen groeien is erg belangrijk voor de welvaart en de jobcreatie in de stadsregio.

Deze indicator illustreert de mate waarin starters 5 jaar na de opstartdatum nog actief zijn en zo bijdragen tot een bloeiend ondernemingsweefsel.

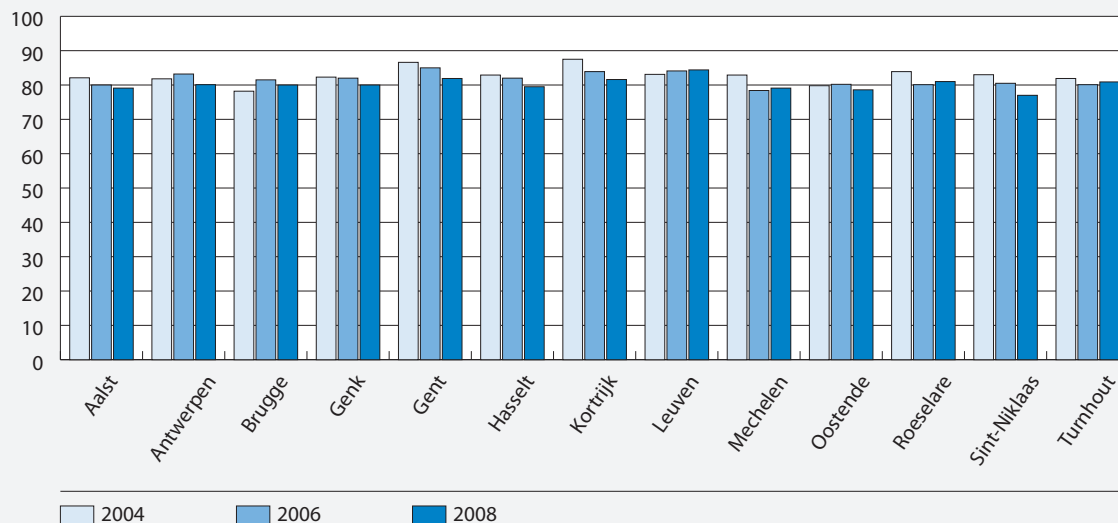
Er zijn twee manieren om het ondernemingsklimaat te beschrijven. Enerzijds kan men focussen op de productiefactoren die bedrijven nodig hebben om te ondernemen (arbeid, kapitaal, ruimte, omkadering enzovoort). Anderzijds kan men nagaan hoe aantrekkelijk het is om te ondernemen door op de gevolgen van het ondernemingsklimaat te focussen. Deze indicator focust op dit laatste element.

Een onderneming kan zijn activiteiten gestaakt hebben om verschillende redenen: stopzetting van activiteiten, faillissement, gerechtelijk akkoord, geschrapt bij de btw-administratie, niet meer onderworpen aan de btw-administratie, ontbinding, sluiting van vereffening of uitbater overleden. Ondernemingen die gefusioneerd of overgenomen zijn, worden niet als niet-overlevend beschouwd. Het merendeel van de stopzettingen gaat om activiteitstopzettingen van natuurlijke personen, stopzetting van vestigingsgraad en sluiting van de vereffening.

Een bedrijf dat haar activiteiten splitst in meerdere entiteiten zal meerdere oprichtingsakten neerleggen (en misschien een stopzetting van de huidige entiteit). Het aantal oprichtingsakten is daardoor niet gelijk aan het netto-aantal nieuwe bedrijven.

De overlevingsgraad hangt ook af van het type sector. Zo zal een stad met een specialisatie in sectoren met hoger falingsrisico (bijvoorbeeld horeca, transport, ...) een lagere overlevingsgraad hebben.

Overlevingsgraad van ondernemingen (in %)

Bron: Kruispuntbank van Ondernemingen (KBO)

Economische specialisatie

Definitie

Verhouding van de private werkgelegenheid in de vijf belangrijkste economische sectoren in de stad tegenover de totale private werkgelegenheid in de stad.

Het gaat om het aandeel van de werkgelegenheid in de secundaire en tertiaire sector in de 5 grootste subsectoren (op 2 digit NACE niveau) tegenover de totale private werkgelegenheid in de stad.

Vaststellingen

In 2006 zorgen de 5 belangrijkste economische sectoren in de stad voor 53% (Turnhout, Gent en Roeselare) tot 66% (Hasselt) van de private werkgelegenheid. Hasselt, Oostende, Leuven, Brugge, Genk en Aalst kennen een grotere specialisatie en zijn hierdoor iets meer afhankelijk van een beperkt aantal sectoren.

Globaal gezien is de sector van de zakelijke dienstverlening de grootste werkverlener in de Vlaamse centrumsteden. Deze bedraagt tussen 14% (in Genk en Turnhout) en 27% (in Hasselt) van de private werkgelegenheid. In deze sector neemt de jobcreatie toe, terwijl deze voor de industriële sector afneemt (een gemiddelde daling van 10% tussen 2000 en 2006). Het aandeel van de werkgelegenheid in de bouw is gemiddeld met 12% toegenomen in die steden met een economische specialisatie daarin. Dit geldt voor Aalst, Hasselt, Kortrijk, Roeselare en Sint-Niklaas. Steden met een economische specialisatie in hotels en restaurants (Brugge, Hasselt, Kortrijk en Leuven) kennen globaal een lichte toename van de werkgelegenheid in die sector in 2003. Daarna is er terug een lichte daling. Groot- en kleinhandel behoren in de meeste steden tot de top vijf sectoren inzake werkgelegenheid.

Economische specialisatie

	2000		2003		2006	
	N	%	N	%	N	%
Aalst	8.970	57,6	8.582	58,1	9.748	60,2
Antwerpen	77.505	49,9	78.052	51,8	85.574	54,7
Brugge	13.484	52,8	14.695	56,5	17.152	60,8
Genk	19.027	67,9	15.934	62,4	15.437	61,7
Gent	34.724	49,4	35.849	51,3	39.545	53,9
Hasselt	12.536	58,4	12.233	62,9	14.236	66,1
Kortrijk	11.651	56,2	11.146	55,1	11.926	56,2
Leuven	14.300	58,0	14.714	58,1	15.986	61,3
Mechelen	8.985	46,9	10.472	49,2	14.386	55,2
Oostende	7.385	60,4	7.177	60,4	8.644	62,5
Roeselare	7.879	45,5	7.467	45,0	9.509	53,9
Sint-Niklaas	7.881	50,1	8.144	53,6	9.382	58,9
Turnhout	8.080	50,4	8.619	52,4	8.812	53,4

Bron: RSZ (gele brochure)

Aandachtspunten

Deze indicator geeft inzicht in de economische specialisatie en de evolutie van de economische structuur (transformatie) van een stad. Het is wenselijk dat het stedelijk economische weefsel een balans kent tussen specialisatie en diversificatie, maar vooral ook dat de top 5-sectoren in de stad het in termen van werkgelegenheid economisch goed doen.

Hoe dichter bij 100%, hoe meer personen in deze activiteitstak tewerkgesteld zijn, en dus hoe groter de economische specialisatiewaarde van deze sector.

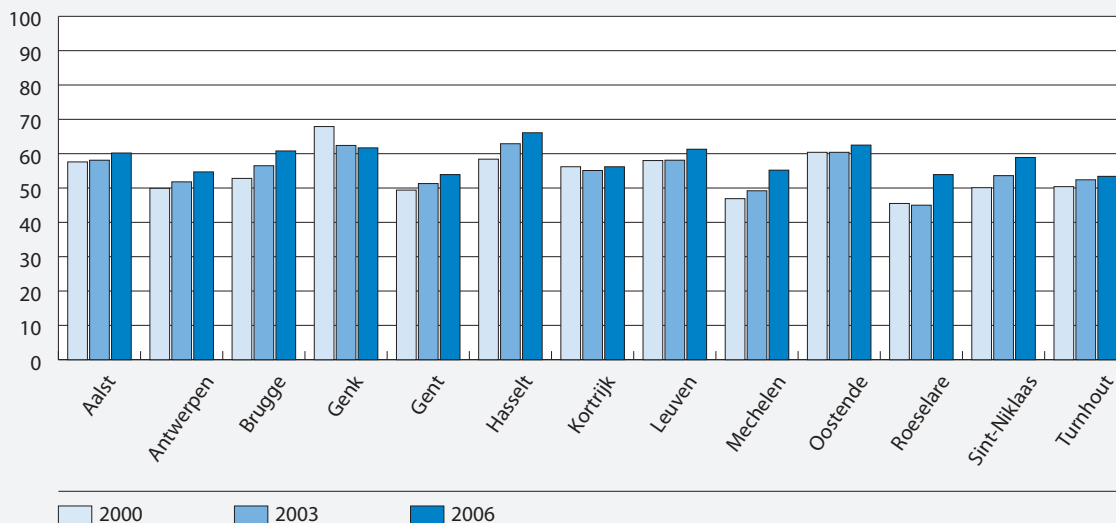
Gezien bovenstaande bekommernis kan deze indicator best samen gelezen worden met de volgende indicatoren: '*Netto-aangroei ondernemingen*', '*Overlevingsgraad van ondernemingen*', '*Economische groei*', '*Kennis en creativiteit – werknemers en zelfstandigen*' en '*Economische concentratie*'.

Het onderling vergelijken van steden is niet van toepassing omdat elke stad een verschillend specialisatieprofiel heeft. Deze indicator geeft wel een inzicht in de belangrijkste sectoren in termen van jobomvang, en de evolutie hiervan.

Deze indicator slaat enkel op de private werkgelegenheid in de secundaire en tertiaire sector. Bij de interpretatie ervan moet ook rekening worden gehouden met het feit dat deze indicator uitgedrukt is in jobs, en niet in toegevoegde waarde. Sterk kapitaalintensieve sectoren met een relatief grotere productiviteit zouden een hogere score behalen mocht deze indicator uitgedrukt zijn in toegevoegde waarde.

Meer detailinformatie over deze indicator is te vinden via www.thuisindestad.be.

Economische specialisatie (in %)

Bron: RSZ (gele brochure)

Economische groeikracht

Definitie

De economische groeikracht kan aangetoond worden aan de hand van 2 ratio's namelijk de bruto toegevoegde waarde (Bruto TW) op de omzet en de investeringen op de bruto toegevoegde waarde.

De toegevoegde waarde is het verschil tussen de waarde van de geproduceerde goederen en diensten en de waarde van de aangekochte handelsgoederen, grond- en hulpstoffen, diverse goederen en diensten. De omzet betreft de opbrengsten van de verkoop van goederen en geleverde diensten die tot de gebruikelijke activiteit van de onderneming behoren. Een hoge waarde is een teken van productie van goederen of diensten met relatief veel toegevoegde waarde waarvoor de prijsconcurrentie minder speelt. De investeringen op de bruto toegevoegde waarde is een algemene maat voor de omvang van de investeringen. Investeringen hebben betrekking op de aanschaffingswaarde van de vaste activa. Deze indicator geeft weer in welke mate toegevoegde waarde (winst) geherinvesteerd wordt.

De bruto toegevoegde waarde op de omzet en de investeringen op de bruto toegevoegde waarde geven samen het beste zicht op de financiële toestand, de economische dynamiek en de economische slagkracht van de ondernemingen in steden.

Vaststellingen

In 2006 waren de ondernemingen in de steden gemiddeld in staat om per 100 euro omzet 23 euro toegevoegde waarde te creëren. Dit is iets minder dan 25% van de omzet. Mechelen en Leuven kennen de hoogste Bruto TW/omzet ratio. In deze steden wordt per 100 euro omzet iets meer dan 30 euro toegevoegde waarde gecreëerd. Ook in Turnhout, Hasselt, Kortrijk en Roeselare is dit redelijk hoog. Per 100 euro wordt er meer dan 25 euro toegevoegde waarde gecreëerd. In Aalst, Antwerpen, Genk, Gent, Oostende en Sint-Niklaas wordt per 100 euro tussen 14 en 20 euro toegevoegde waarde ontwikkeld.

Tussen 2002 en 2006 is de bruto toegevoegde waarde/omzet ratio in de meeste steden licht gedaald, met uitzondering van Mechelen, Leuven, Roeselare en Turnhout. Dit zou erop kunnen wijzen dat de conjunctuur

Economische groeikracht (in %)

	Bruto TW / Omzet			Investeringen / Bruto TW		
	2002	2004	2006	2002	2004	2006
Aalst	19	18	18	22	19	27
Antwerpen	16	17	14	23	28	18
Brugge	24	24	21	22	24	33
Genk	20	20	19	22	14	18
Gent	18	16	16	31	20	21
Hasselt	28	29	27	22	45	14
Kortrijk	28	28	28	16	15	25
Leuven	26	30	31	23	22	13
Mechelen	28	33	34	22	12	11
Oostende	19	19	17	19	23	21
Roeselare	23	25	26	16	19	16
Sint-Niklaas	19	19	18	18	20	19
Turnhout	28	29	29	15	19	15

Bron: Belfirst (bewerking SVR)

niet echt een impact heeft op deze ratio. De gemiddelde onderneming in de steden is in staat om zowel in economisch slechte als in economisch goede jaren per 100 euro omzet ongeveer één vierde aan bruto toegevoegde waarde te creëren.

In 2006 waren de ondernemingen in de steden gemiddeld in staat om per 100 euro bruto toegevoegde waarde 20 euro te (her)investeren in bedrijfsactiva. Brugge, Aalst en Kortrijk kennen de hoogste Investerings/Bruto toegevoegde waarde ratio. In Brugge wordt per 100 euro bruto toegevoegde waarde 33 euro geïnvesteerd. In Aalst is dit 27 euro en in Kortrijk 25 euro. In Mechelen, Leuven, Hasselt, Turnhout, Roeselare, Antwerpen, Genk en Sint-Niklaas ligt het bedrag dat geïnvesteerd wordt tussen 11 en 20 euro. Tussen 2002 en 2006 is de investeringen/bruto toegevoegde waarde ratio toegenomen in Aalst, Brugge, Kortrijk, Oostende en Sint-Niklaas. In Mechelen, Leuven, Gent, Hasselt, Antwerpen en Genk is er een lichte daling.

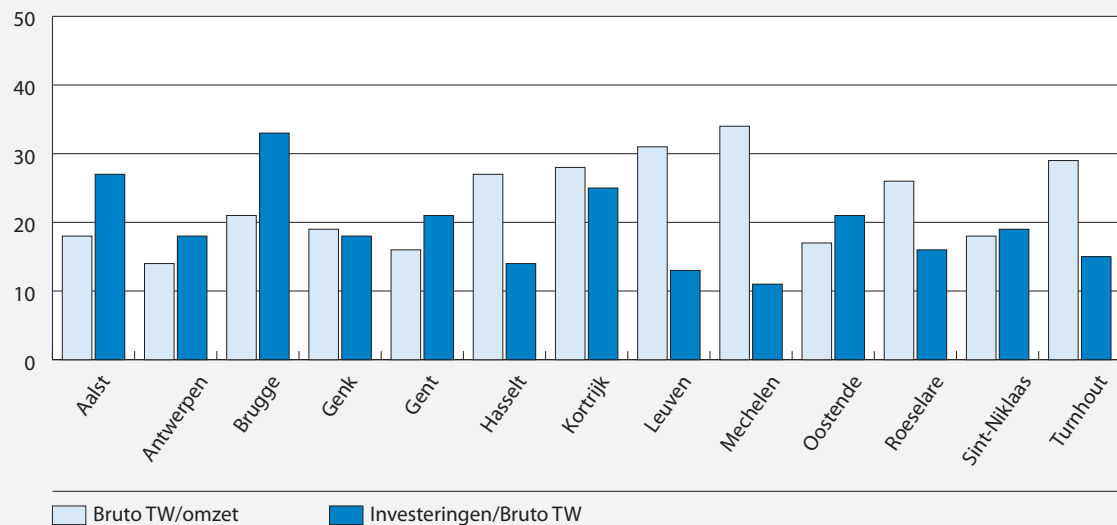
Aandachtspunten

De economische groeikracht geeft een indicatie van de economische performantie van de ondernemingen in een stad in termen van evolutie van omzet, toegevoegde waarde en investeringen, en dus van de bijdrage tot welvaartscreatie. Een toename van de ratio's is wenselijk omwille van het belang van een sterk economisch draagvlak. Hoe hoger de ratio's, hoe meer de economische slagkracht van de ondernemingen in de stad is toegenomen.

Een belangrijke beperking is dat de financiële prestaties toegerekend worden aan de locatie van de maatschappelijke zetel van de onderneming. Dit geldt dus ook voor de prestaties van eventuele (productie) vestigingen elders in het land. Het gaat dus niet noodzakelijk om de financiële neerslag van werkzaamheden die werkelijk op het grondgebied van een stad plaatsvinden, maar wel om de financiële prestaties van locaties waar over belangrijke stappen van de onderneming beslist wordt.

Enkel die ondernemingen die – wegens het boekhoudrecht – verplicht zijn een jaarrekening neer te leggen zijn in deze analyse opgenomen. Het gaat om de meeste NV's, BVBA's en CV's. Dit wil zeggen dat een aantal belangrijke categorieën zoals natuurlijke personen die handelaar zijn en openbare instellingen die geen commerciële functie vervullen, niet voorkomen in deze cijfers.

Economische groeikracht, 2006 (in %)

Bron: Belfirst (bewerking SVR)

Kennis en creativiteit – werknemers

Definitie

Aandeel (%) werknemers in kennisintensieve en creatieve sectoren op het totale aantal werknemers in de stad.

De werknemers uit kennisintensieve en creatieve sectoren zijn gebaseerd op een uniforme EUROSTAT- en OESO-classificatie.

Vaststellingen

Het aandeel werknemers in kennisintensieve en creatieve sectoren bedraagt in 2006 gemiddeld 55%. In Leuven is het aandeel werknemers in kennisintensieve sectoren het hoogst, namelijk 70%. Ook in Kortrijk en Gent ligt dit relatief hoog en bedraagt dit 60%. Het laagste aandeel werknemers in kennisintensieve en creatieve sectoren is er in Sint-Niklaas (48,4%) en Hasselt (48,6%).

Het aandeel werknemers in kennisintensieve en creatieve sectoren is in 2006 gemiddeld met ongeveer 2 procentpunten toegenomen tegenover 2003. De toename is het hoogst in Aalst, Kortrijk en Leuven. Enkel in Hasselt en Antwerpen is er een heel kleine daling. Tegenover 2000 is er een gemiddelde toename van ongeveer 4 procentpunten. De sterkste toename is er in Aalst, Kortrijk, Leuven, Oostende, Gent en Roeselare. Enkel Genk en in mindere mate Hasselt kennen een daling van het aandeel werknemers in kennisintensieve en creatieve sectoren.

Aandachtspunten

Het aandeel werknemers in kennisintensieve en creatieve sectoren geeft een indicatie van de aantrekkelijkheid voor en de specialisatie in kennisintensieve en creatieve activiteiten in de steden.

Kennis en creativiteit – werknemers (in %)

	2000		2003		2006	
	N	%	N	%	N	%
Aalst	11.790	43,4	12.787	46,5	16.477	52,0
Antwerpen	130.353	54,8	133.503	55,8	136.843	55,6
Brugge	26.686	47,9	28.660	50,2	31.220	51,6
Genk	22.628	61,2	20.374	57,7	20.549	57,9
Gent	73.438	55,3	78.376	57,7	84.680	60,1
Hasselt	22.094	49,5	21.054	49,2	22.184	48,6
Kortrijk	20.001	53,3	22.259	56,6	25.175	60,3
Leuven	36.720	63,0	41.809	66,5	45.322	69,5
Mechelen	17.941	52,9	20.876	55,8	24.174	57,8
Oostende	11.433	45,0	12.487	49,1	13.733	50,6
Roeselare	13.908	52,3	14.956	54,5	16.520	56,8
Sint-Niklaas	12.103	45,6	13.024	47,7	13.627	48,4
Turnhout	12.642	49,9	14.250	52,9	14.324	53,0

Bron: RSZ, Gele brochure

Gegeven de evolutie naar een kenniseconomie is de toename van de verhouding tussen kennisintensieve en creatieve jobs en de totale werkgelegenheid wenselijk.

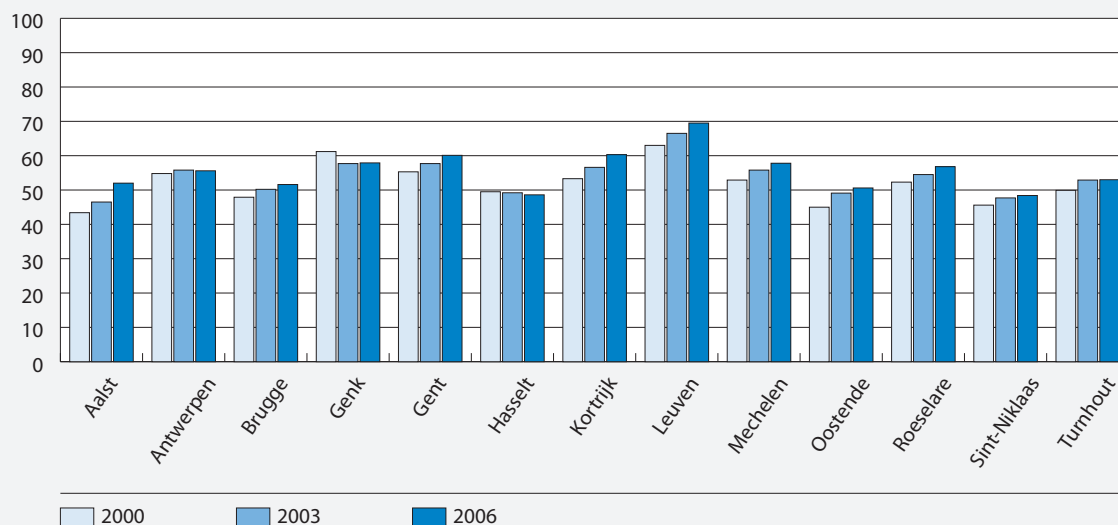
Hoe dichter het cijfer bij 100 ligt, hoe hoger het percentage werknemers bedraagt dat in kennisintensieve/ creatieve sectoren werkt.

De kenniseconomie heeft betrekking op kenniscreatie, toepassing en diffusie in alle sectoren van een economie. Op basis van de EUROSTAT en OESO-classificatie is er inzicht in de specialisatie van het stedelijk economisch weefsel in die sectoren die gezien worden als het meest kennisintensief/creatief.

Gezien bovenstaande bekommernis kan deze indicator best samen gelezen worden met volgende indicatoren: '*Kennis en creativiteit – zelfstandigen*', '*Economische specialisatie*' en '*Economische groeikracht*'.

De indicator is gemeten op basis van de werkgelegenheid. Een alternatieve maatstaf is de toegevoegde waarde die meer inzicht zou geven in de waardecreatie van kennisintensieve sectoren. Deze indicator moet dan ook gezien worden als een benaderende indicator van de kennisintensiteit en creativiteit in het stedelijk economisch weefsel.

Kennis en creativiteit – werknemers (in %)

Bron: RSZ, Gele brochure

Kennis en creativiteit – zelfstandigen

Definitie

Aandeel (%) zelfstandigen (en helpers) in de kennisintensieve en creatieve sectoren tegenover het totale aantal zelfstandigen (en helpers) in de stad.

Kennisintensieve en creatieve beroepen zijn geselecteerd op basis van een eigen indeling, naar analogie met de OESO- en EUROSTAT-classificatie voor werknemers.

Vaststellingen

Het aandeel zelfstandigen in kennisintensieve en creatieve sectoren bedraagt in 2007 gemiddeld 30%. In Leuven is het aandeel zelfstandigen in kennisintensieve sectoren het hoogst, namelijk 42%. Ook in Gent, Hasselt, Mechelen en Brugge ligt dit relatief hoog en bedraagt dit tussen 30 en 35%. Het laagste aandeel zelfstandigen in kennisintensieve en creatieve sectoren is er in Oostende (24%) en Aalst (25%).

Het aandeel zelfstandigen in kennisintensieve en creatieve sectoren is in 2007 gemiddeld relatief stabiel gebleven tegenover 2004 en 2001. In vergelijking met 2004 is er in 2007 een lichte toename in Gent, Sint-Niklaas en Kortrijk. Een daling is er vooral in Roeselare en Oostende. Als 2007 geplaatst wordt tegenover 2001, gelden de trends voor de steden nog duidelijker. Gent, Sint-Niklaas en Kortrijk kennen een toename van 1 procentpunt of meer terwijl Roeselare en Oostende een achteruitgang kennen van ongeveer 2 procentpunten.

Aandachtspunten

Het aandeel zelfstandigen in kennisintensieve en creatieve sectoren geeft een indicatie van de aantrekkelijkheid voor en de specialisatie in kennisintensieve en creatieve activiteiten in de steden.

Kennis en creativiteit – zelfstandigen

	2001		2004		2007	
	N	%	N	%	N	%
Aalst	1453	25,4	1530	25,2	1577	24,8
Antwerpen	8195	28,4	8701	28,2	9088	27,5
Brugge	2908	30,1	3248	30,6	3369	30,7
Genk	1037	30,6	1119	30,5	1156	29,5
Gent	5724	34,2	6398	34,5	7044	35,5
Hasselt	1952	33,1	2072	32,8	2308	33,3
Kortrijk	1919	27,0	2061	27,3	2147	28,1
Leuven	2622	42,5	2711	42,3	2870	41,7
Mechelen	1595	33,6	1646	32,9	1739	32,7
Oostende	1155	25,4	1243	25,1	1178	23,6
Roeselaere	1505	29,3	1625	28,8	1580	27,0
Sint-Niklaas	1302	24,8	1370	25,0	1454	25,7
Turnhout	675	25,5	703	25,6	703	25,4

Bron: RSVZ

Gegeven de evolutie naar een kenniseconomie is de toename van de verhouding tussen zelfstandigen in kennisintensieve en creatieve sectoren en het totale aantal zelfstandigen wenselijk. Hoe dichter het cijfer bij 100 ligt, hoe hoger het percentage zelfstandigen bedraagt dat in kennisintensieve/ creatieve sectoren werkt.

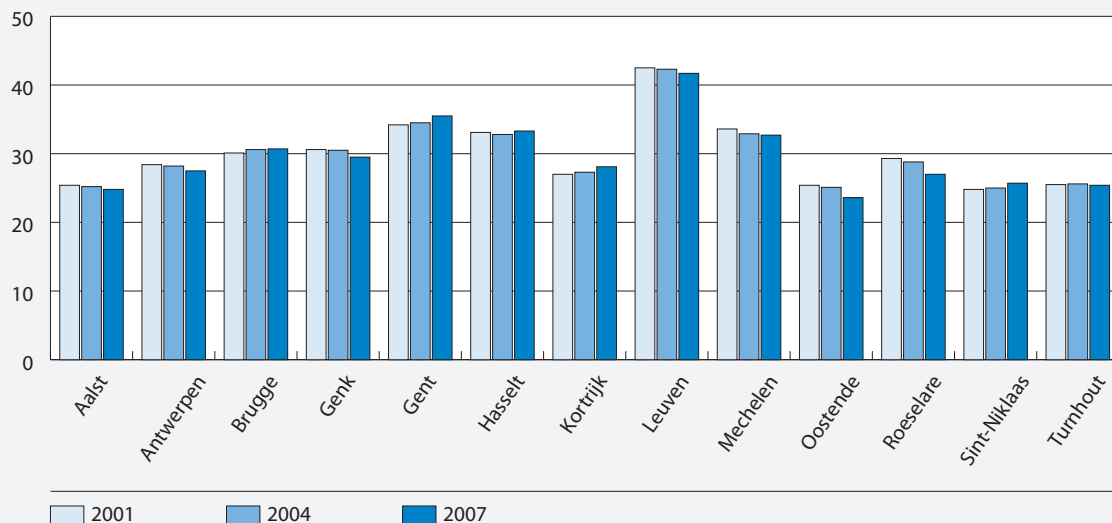
De kenniseconomie heeft betrekking op kenniscreatie, toepassing en diffusie in alle sectoren van een economie. Deze indicator probeert inzicht te geven in de specialisatie van het stedelijk economisch weefsel in die sectoren die gezien worden als het meest kennisintensief/creatief.

Gezien bovenstaande bekommernis kan deze indicator best samen gelezen worden met volgende indicatoren: '*Kennis en creativiteit – werknemers*', '*Economische specialisatie*' en '*Economische groeikracht*'.

De indicator is gemeten op basis van de werkgelegenheid. Een alternatieve maatstaf is de toegevoegde waarde die meer inzicht zou geven in de waardecreatie van kennisintensieve sectoren. Deze indicator moet dan ook gezien worden als een benaderende indicator van de kennisintensiteit en creativiteit in het stedelijk economisch weefsel.

De geografische spreiding van werkgelegenheid per gemeente gebeurt op basis van het officiële (domicilie) of het opgegeven adres van de verzekeringsplichtigen. Dit stemt niet noodzakelijk overeen met de plaats waar de beroepsactiviteit wordt uitgeoefend. Deze is immers niet gekend bij het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen van Zelfstandigen (RSVZ). Voor deze indicator was geen indeling van kennisintensieve en creatieve beroepen voorhanden. Er werd dan ook een eigen selectie gemaakt van kennisintensieve en creatieve beroepen gebaseerd op de EUROSTAT- en OESO-classificatie voor werknemers, die op www.thuisindestad.be kan geconsulteerd worden.

Kennis en creativiteit – zelfstandigen (in %)

Bron: RSVZ

Economische concentratie

Definitie

Verhouding van het aantal werknemers en zelfstandigen in de stad en het aantal inwoners op beroepsactieve leeftijd (20-64 jaar) in de stedelijke regio.

De stedelijke regio is gedefinieerd als het grondgebied van de stad en de omliggende eerste gordel van gemeenten.

Vaststellingen

Antwerpen, Gent en Leuven kennen in 2006 de hoogste economische concentratie voor werknemers, namelijk tussen 55 en 60%. Voor zelfstandigen is de economische concentratie in 2006 het hoogst in Antwerpen, Gent, Brugge, Mechelen, Oostende en Roeselare. Het percentage zelfstandigen bedraagt tussen 7 en 8% berekend tegenover het totaal aantal inwoners op beroepsactieve leeftijd in de regio. De laagste economische concentratie voor werknemers is er in Sint-Niklaas, Aalst en Genk. De economische concentratie ligt er tussen 20 en 23%. Voor zelfstandigen is de economische concentratie het laagst in Genk (2,4%) en Turnhout (3,6%).

Tussen 2000 en 2006 is de economische concentratie gemiddeld met 2 procentpunten toegenomen. Een stijging van de economische concentratie voor werknemers is er vooral in Mechelen, Leuven, Kortrijk, Brugge en Roeselare (tussen 3 en 7 procentpunten). Een stijging van de economische concentratie van zelfstandigen is er vooral in Mechelen (+ 2,5 procentpunten). Genk is de enige stad met een daling van de economische concentratie voor werknemers tussen 2000 en 2006 (-1,5 procentpunten). Voor zelfstandigen is er een kleine daling van de economische concentratie in Leuven, Kortrijk en Sint-Niklaas.

Economische concentratie (in %)

	Werknemers			Zelfstandigen		
	2000	2003	2006	2000	2003	2006
Aalst	20,2	20,5	21,9	4,4	4,5	4,6
Antwerpen	59,8	59,4	60,0	7,2	7,6	7,8
Brugge	36,9	37,8	40,2	6,4	7,1	7,1
Genk	23,9	22,5	22,4	2,2	2,3	2,4
Gent	52,1	52,6	53,5	6,6	7,1	7,3
Hasselt	28,9	27,4	29,1	3,8	4,0	4,2
Kortrijk	29,3	30,9	33,0	5,6	6,0	5,3
Leuven	51,1	54,1	55,4	5,4	5,5	4,4
Mechelen	32,5	35,4	38,8	4,6	4,7	7,0
Oostende	37,0	36,5	38,6	6,6	7,0	7,0
Roeselare	32,1	33,1	35,0	6,2	6,8	6,9
Sint-Niklaas	19,4	19,8	20,3	4,1	4,0	4,0
Turnhout	34,7	36,4	36,2	3,6	3,8	3,6

Bron: RSZ (gele brochure) en RSVZ

■ Aandachtspunten

De economische concentratie geeft de mate weer waarin de werkgelegenheid in de stad hoger of lager is dan het aantal inwoners op beroepsactieve leeftijd in de stedelijke regio. Dit geeft een indicatie van de centrumfunctie van de stad voor de economie in de regio. De indicator tracht dus inzicht te geven in de mate waarin de economie meer geconcentreerd is op het grondgebied van de stad, of meer verspreid is in de regio. Gegeven de economische centrumfunctie van steden is het wenselijk dat het jobaanbod in verhouding tot het aantal inwoners op beroepsactieve leeftijd in de regio hoog is. Hoe hoger de index, hoe sterker de concentratie van de werkgelegenheid in de stad.

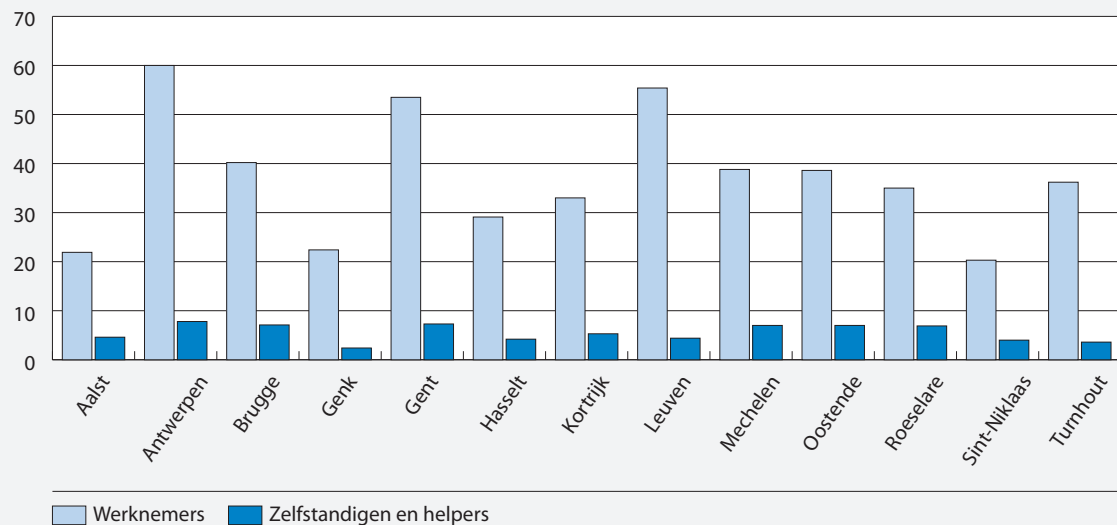
Omwille van bovenstaande bekommernis kan deze indicator best samen gelezen worden met volgende indicatoren: *'Langdurige werkloosheid'*, *'Allochtone werklozen'*, *'Laaggeschoolde werklozen'*, *'Werkgelegenheidsgraad'*, *'Kansengroepen aan het werk – 50+'*, *'Kansengroepen aan het werk – niet-Belgen'*, *'Netto-jobcreatie'* en *'Vervullingsgraad vacatures'*.

Bij de interpretatie van de resultaten moet men rekening houden met de afbakening van de stedelijke regio. Dit is het grondgebied van de stad samen met de eerste gordel van gemeenten rond de stad. Specifiek voor Gent en Hasselt speelt dit een bijzondere rol aangezien ze in elkaars stedelijke regio liggen. In steden als Aalst en Sint-Niklaas moet men rekening houden met de nabijheid van grootsteden zoals Brussel en Antwerpen, die veel werknemers aantrekken. Antwerpen en Gent zijn op zich aantrekkingspolen die werkgelegenheid verschaffen tot (ver) buiten hun randgemeenten.

De gegevens voor werknemers zijn gebaseerd op de RSZ-gedecentraliseerde statistiek. Deze statistiek omvat, naast de jobs die worden aangegeven bij de RSZ, tevens de jobs die worden aangegeven bij de RSZPPO. De term 'gedecentraliseerd' wijst erop dat de jobs geografisch worden ingedeeld volgens hun plaats van tewerkstelling, en niet volgens de woonplaats van de werknemer.

De gegevens voor zelfstandigen zijn gebaseerd op de RSVZ-statistiek en omvatten zowel de zelfstandigen als de helpers. De geografische verdeling gebeurt op basis van de woonplaats van de zelfstandige.

Economische concentratie, 2006 (in %)

Bron: RSZ (gele brochure) en RSVZ

Netto-jobcreatie

Definitie

Groei van de totale werkgelegenheid in de stad op jaarbasis (privaat en publiek).

De netto-jobcreatie geeft aan hoeveel jobs er in de stad zijn bijgekomen in een bepaald jaar. Dit gebeurt door de groei van het totaal aantal arbeiders, bedienden en ambtenaren te delen door het totaal aantal arbeiders, bedienden en ambtenaren van het voorgaande jaar.

Vaststellingen

De netto-jobcreatie in de 13 centrumsteden is in 2006 gemiddeld 3%. De totale werkgelegenheid stijgt tegenover 2005 voor alle centrumsteden, behalve Turnhout. De sterkste groei van de werkgelegenheid is er in Genk (8,6%), Leuven (5,7%), Mechelen (4,7%) en Roeselare (4,1%). In Turnhout is er een daling van de werkgelegenheid van 3,6% tegenover 2005.

In 2002 is er gemiddeld een nulgroei van de werkgelegenheid tegenover 2001. Enkel Brugge en Roeselare kenden een duidelijke toename van de werkgelegenheid. In 2004 is er vooral voor Aalst (7,2%), Mechelen (4,5%) en Hasselt (4,1%) een netto-jobcreatie tegenover 2003. Een daling van de werkgelegenheid is er in Genk (-7,6%) en Leuven (-3,3%). Net deze steden kennen in 2006 terug een opmerkelijke toename van de werkgelegenheid.

Aandachtspunten

Deze indicator geeft de groei aan van de werkgelegenheid (zowel in de private als in de publieke sector) en weerspiegelt hoe de economische dynamiek in de stad wordt omgezet in jobcreatie. Groei van de

Netto-jobcreatie

	2000		2004		2006	
	N	%	N	%	N	%
Aalst	-61	-0,2	1987	7,2	216	0,0
Antwerpen	-28	0,0	1903	0,8	2490	1,1
Brugge	801	1,4	1285	2,3	770	2,8
Genk	-1690	-4,4	-2687	-7,6	137	8,6
Gent	67	0,0	472	0,3	2266	1,9
Hasselt	89	0,2	1769	4,1	521	1,6
Kortrijk	85	0,2	389	1,0	960	2,9
Leuven	64	0,1	-2073	-3,3	1086	5,7
Mechelen	-575	-1,6	1674	4,5	1001	4,7
Oostende	207	0,8	925	3,6	216	2,4
Roeselare	616	2,3	453	1,6	125	4,1
Sint-Niklaas	201	0,7	238	0,9	280	1,6
Turnhout	-236	-0,9	845	3,1	381	-3,6

Bron: RSZ (gele brochure)

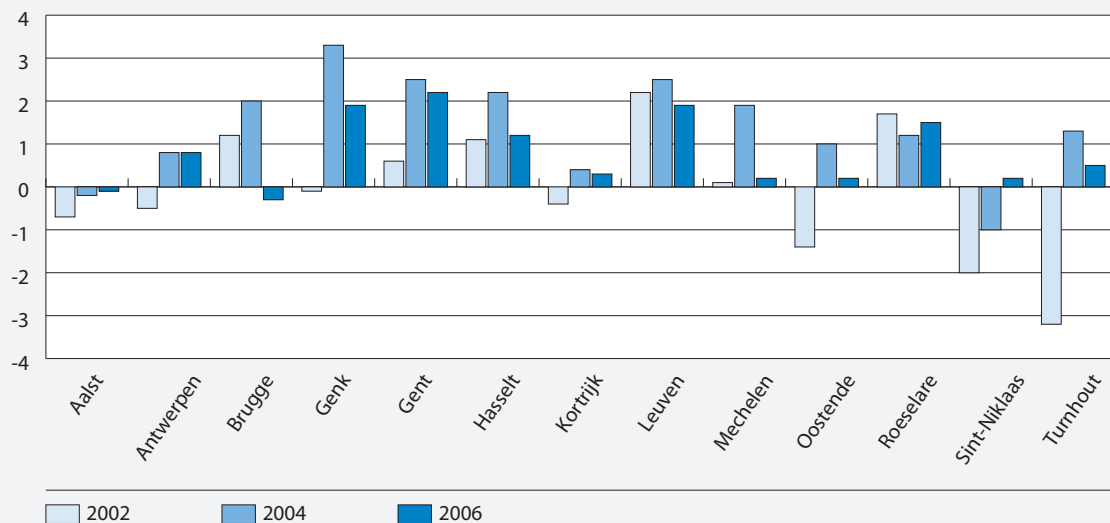
werkgelegenheid is wenselijk in een actieve welvaartsstaat omwille van de bevolkingsveroudering, de kostprijs en de sociale impact van werkloosheid, en dergelijke.

Hoe hoger het percentage, hoe meer jobs er relatief gezien zijn bijgekomen in een jaar tijd, in de betrokken stad.

Omwille van bovenstaande bekommernis kan deze indicator best samen gelezen worden met de volgende indicatoren: 'Langdurige werkloosheid', 'Aandeel allochtone werklozen', 'Aandeel laaggeschoolde werklozen', 'Werkgelegenheidsgraad', 'Kansengroepen aan het werk - 50+', 'Kansengroepen aan het werk - niet-Belgen' en 'Vervullingsgraad vacatures'.

Voor de RSZ-cijfers tot en met 2003 werden de gegevens opgevraagd per 'inrichting'. Hierbij werden alle werknemers gegroepeerd per gemeente (en eventueel per activiteit) van tewerkstelling. Bij de opmaak van de gegevens vanaf 2004 werd door het RSZ gebruik gemaakt van vestigingseenheden zoals gedefinieerd in de Kruispuntbank van de Ondernemingen (KBO). Deze vestigingseenheden stemmen meer overeen met de lokale eenheden en sluiten dichter aan bij de economische realiteit.

Netto-jobcreatie (in %)

Bron: RSZ (gele brochure)

Vervullingsgraad vacatures

Definitie

Verhouding tussen het totaal aantal ingevulde werkaanbiedingen en het totaal aantal afgehandelde werkaanbiedingen (in een jaar).

De ingevulde werkaanbiedingen zijn de aanbiedingen die door geschikte kandidaten zijn ingevuld en waarvan de VDAB op de hoogte is. De afgehandelde werkaanbiedingen zijn zowel de ingevulde als de geannuleerde werkaanbiedingen.

Vaststellingen

De vervullingsgraad van vacatures ligt in 2007 het hoogst in Turnhout (89,1%), Leuven (87,6%), Brugge (87,4%) en Genk (87,2%). Oostende kent met 55,7% de laagste vervullingsgraad van vacatures.

De gemiddelde vervullingsgraad lag in alle steden samen het hoogst ($\pm 85\%$) in 2003 en 2005. Roeselare kent tussen 2001 en 2007 de grootste stijging (+26,4%) maar ook Gent en Sint-Niklaas kennen een duidelijke toename. Oostende kent in 2007 een opmerkelijke terugval tegenover de vorige jaren.

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad werken ondernemingen en overheid actief samen om alle lagen van de stedelijke arbeidsreserve te integreren op de arbeidsmarkt. Gegeven de bekommernis kan deze indicator samen gelezen worden met de indicatoren '*Langdurige werkloosheid*', '*Allochtone werklozen*', '*Laaggeschoolde werklozen*', '*Werkgelegenheidsgraad*', '*Kansengroepen aan het werk – 50+*', '*Kansengroepen aan het werk – niet-Belgen*', '*Netto-jobcreatie*', en '*Economische concentratie*'.

Vervullingsgraad vacatures (in %)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aalst	83,5	87,3	87,8	86,6	90,9	91,5	85,9
Antwerpen	74,6	76,7	79,1	78,5	81,3	81,8	79,4
Brugge	82,4	82,2	84,4	89,4	80,4	85,4	87,4
Genk	86,4	78,6	85,5	85,3	95,6	93,1	87,2
Gent	69,2	67,1	81,4	83,0	81,5	83,5	83,4
Hasselt	85,9	84,7	90,0	70,7	85,5	61,9	81,0
Kortrijk	79,6	78,4	86,4	87,1	82,2	79,2	80,6
Leuven	80,0	79,5	88,3	77,8	86,7	85,5	87,6
Mechelen	84,4	79,0	88,2	76,2	83,7	82,3	85,6
Oostende	89,8	90,8	91,8	81,3	86,2	85,8	55,7
Roeselare	54,9	61,9	76,3	75,5	80,9	82,9	81,3
Sint-Niklaas	76,4	70,3	82,4	83,8	79,6	80,5	86,3
Turnhout	90,8	92,5	93,9	91,6	87,2	86,6	89,1

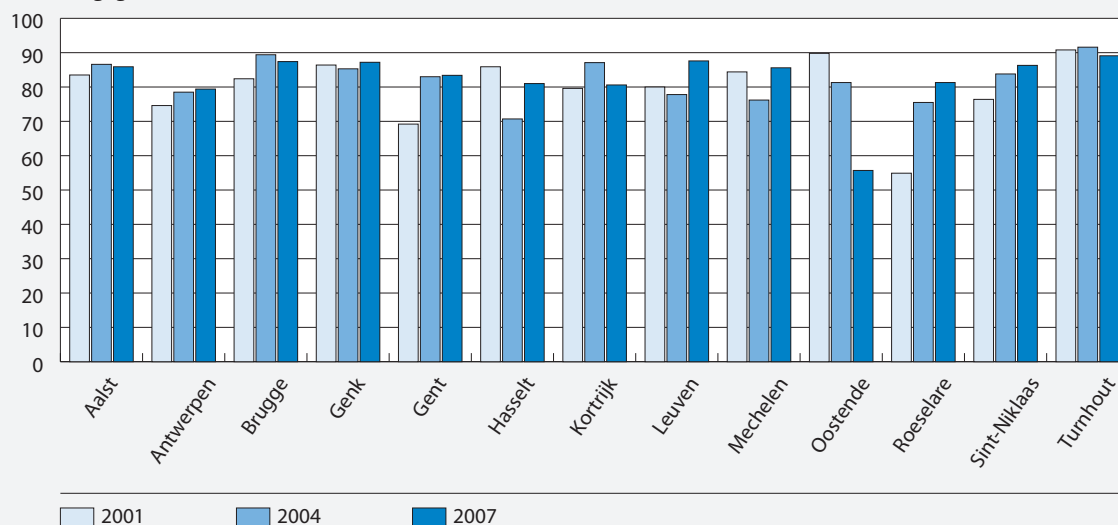
Bron: Studiedienst VDAB

Deze indicator geeft de mate weer waarin de werkaanbiedingen die bij de VDAB geregistreerd zijn, ook effectief ingevuld raken. Zo krijgt men een beeld van de mate waarin de jobvraag van de ondernemingen en het beschikbare arbeidsaanbod overeenstemmen. Voor een goede werking van de arbeidsmarkt is een hoge vervullingsgraad wenselijk. Hoe hoger de bekomen waarde, hoe hoger de vervullingsgraad van vacatures in de betrokken stad.

De VDAB heeft deze gegevens verzameld op basis van de hoofdzetel van de werkgever. Zo kan er een verschil optreden tussen de gemeten locatie van de vacatures en de plaats van vervulling ervan. Zo kan een bedrijf met hoofdzetel in Brussel een vacature invullen in haar filiaal in Mechelen zonder dat de cijfers voor Mechelen deze invulling tonen.

Als men de gegevens interpreteert, moet men ook rekening houden met eventueel gewijzigde processen bij de VDAB met het oog op de integratie van de arbeidsreserve en meer intensieve begeleidingsacties ten aanzien van werkzoekenden. Ook de algemene situatie op de arbeidsmarkt speelt een belangrijke rol zoals arbeidsmarktcraptes, herstructureringen van bedrijven of het wervingsgedrag van bedrijven.

Vervullingsgraad vacatures (in %)

Bron: Studiedienst VDAB

Individuele beroepsopleiding

Definitie

Aantal personen dat een individuele beroepsopleiding (IBO) gevolgd heeft.

De tewerkstellingsmaatregel IBO staat voor Individuele Beroepsopleiding in de Onderneming. Dit is een opleiding waarbij de cursist door de onderneming op de werkplek wordt getraind en begeleid. Na deze opleiding is het bedrijf verplicht om hem een contract voor onbepaalde duur te geven.

Vaststellingen

Gent, Antwerpen en Genk kennen in 2007 het hoogste aantal personen die een individuele beroepsopleiding gevolgd hebben. Turnhout en Aalst het laagste aantal.

Algemeen is het aantal personen, die een IBO gevolgd hebben, in alle steden tussen 2001 en 2007 toegenomen. De meest opmerkelijke stijging is er in Genk, Gent en Antwerpen, maar ook Hasselt, Kortrijk, Leuven, Roeselare en Sint-Niklaas kennen meer dan een verdubbeling tegenover 2001.

In 2007 is er wel voor meer dan de helft van de steden een terugval tegenover 2006. De meest in het oog springende terugval is er in Genk maar daarnaast kennen ook Brugge, Aalst, Mechelen, Oostende, Roeselare en Turnhout een daling.

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad investeren ondernemingen in een competent en gemotiveerd arbeidsaanbod. Deze indicator geeft een indicatie van de samenwerking en wisselwerking tussen de VDAB en de bedrijven door het aanbieden van praktijkgerichte opleidingen waarbij leren met werken gecombineerd wordt.

Individuele beroepsopleiding (in aantal)

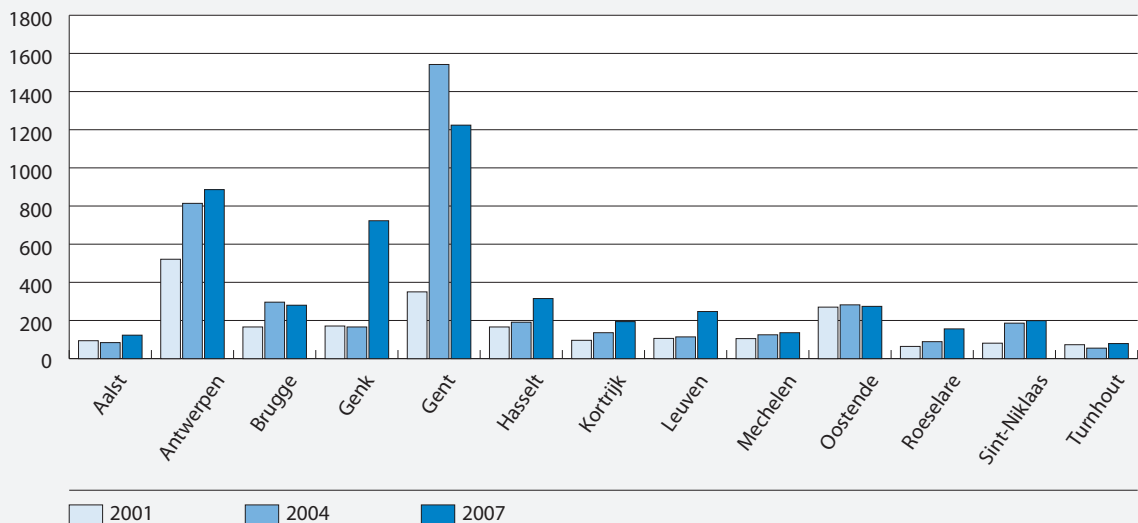
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aalst	94	107	94	84	105	137	123
Antwerpen	521	532	586	814	913	881	886
Brugge	166	233	239	296	296	352	280
Genk	171	180	140	166	524	1319	723
Gent	350	703	1385	1542	1238	993	1224
Hasselt	166	183	267	191	258	249	315
Kortrijk	96	96	105	136	174	188	194
Leuven	106	90	131	114	185	172	247
Mechelen	105	72	74	125	133	151	136
Oostende	270	204	216	282	245	300	274
Roeselaere	64	52	65	89	137	201	156
Sint-Niklaas	81	75	123	186	164	190	199
Turnhout	73	57	66	55	69	101	79

Bron: Studiedienst VDAB

Individuele beroepsopleidingen vormen slechts een deel van de mogelijke interacties tussen ondernemingen en opleidingstrajecten.

Men moet deze gegevens daarom ook samen lezen met de indicator '*Participatie van laaggeschoolden in beroepsopleidingen*'. Daarnaast zou deze indicator moeten aangevuld worden met informatie over stageplaatsen en andere samenwerkingsvormen tussen ondernemingen en onderwijs. Voorbeelden van andere samenwerkingsvormen zijn het ter beschikking stellen van materiaal, het organiseren van bedrijfsbezoeken, ... Met deze indicator wordt enkel gefocust op de IBO's als modaliteit voor samenwerking tussen ondernemingen en opleidingsmogelijkheden.

Individuele beroepsopleiding (in aantal)

Bron: Studiedienst VDAB

Kansengroepen aan het werk – 50-plussers

Definitie

Verschil tussen de groei van het aandeel 50-plussers werkenden en de groei van het aandeel 50-plussers in de beroepsactieve bevolking (50-64 jaar), waarbij het aantal werkenden gelijk is aan het aantal zelfstandigen (+ helpers) en het aantal loontrekkende werknemers in de private en openbare sector.

Vaststellingen

Het aandeel 50-plussers die werken neemt in 2005 in alle steden iets sterker toe dan het aandeel 50-plussers in de beroepsactieve bevolking (50-64-jaar).

In Aalst, Brugge, Oostende, Roeselare en Sint-Niklaas ligt de groei van het aandeel werkende 50-plussers tussen de 3 en 4,5 procentpunten hoger dan de groei van het aandeel 50-64-jarigen in de beroepsactieve bevolking (50-64-jaar). In Antwerpen, Genk, Hasselt, Kortrijk en Leuven ligt dit tussen de 2 en 3 procentpunten. In Gent, Mechelen en Turnhout ligt de groei van het aandeel 50-plussers die werken het laagst tegenover de groei van het aandeel 50-plussers in de beroepsactieve bevolking (tussen 1 en 2 procentpunten).

De sterkste groei tegenover 2004 van het aandeel 50-plussers, die werken, is er in Genk (5%), Brugge (4,8%) en Hasselt (4,8%).

Aandachtspunten

De indicator geeft inzicht in de mate waarin werkenden uit kansengroepen (50-plussers) hetzij als zelfstandige, hetzij als werknemer aan de slag zijn, en er dus in slagen om in een evenredige vertegenwoordiging actief deel te nemen aan het economische leven. Gezien het hogere werkloosheidsrisico bij 50-plussers en het belang van evenredige participatie is een toename van banen voor 50-plussers belangrijk.

Kansengroepen aan het werk – 50-plussers, 2004-2005

	Groei 50-plussers werkenden (in %)	Groei 50-plussers op beroeps- actieve leeftijd (50-64 jaar) (in %)	Verschil (in procentpunten)
Aalst	4,4	0,9	3,4
Antwerpen	3,2	0,9	2,2
Brugge	4,8	1,4	3,4
Genk	5,0	2,2	2,8
Gent	2,8	1,0	1,8
Hasselt	4,8	2,0	2,8
Kortrijk	3,2	0,9	2,3
Leuven	4,3	1,9	2,4
Mechelen	3,6	2,1	1,6
Oostende	4,4	1,2	3,1
Roeselare	4,5	0,1	4,4
Sint-Niklaas	3,5	0,5	3,0
Turnhout	3,3	1,6	1,7

Bron: Steunpunt Werk en Sociale Economie (WSE)

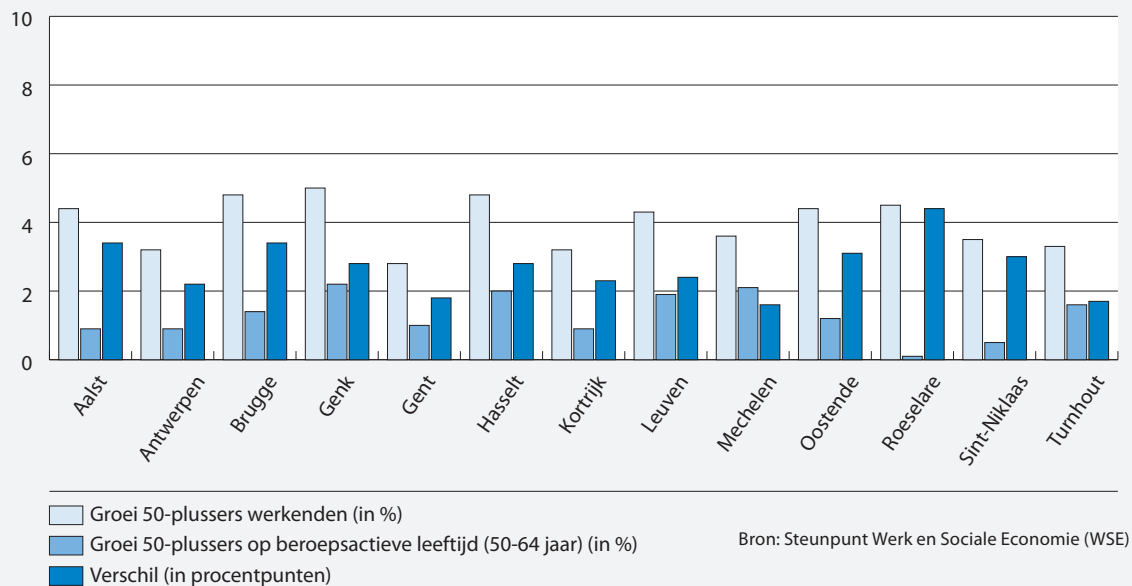

In een leefbare en duurzame stad werken overheid en ondernemingen actief samen om alle lagen van de stedelijke arbeidsreserve te integreren in de arbeidsmarkt. Daarnaast wordt ondernemerschap gecultiveerd.

Gegeven deze bekommernis leest men deze indicator het best samen met andere indicatoren in de Stadsmonitor die bijkomende informatie geven over de vraag en het aanbod op de arbeidsmarkt, zoals 'Netto-jobcreatie', 'Werkgelegenheidsgraad', 'Langdurige werkloosheid', 'Allochtone werklozen' en 'Laag-geschoolde werklozen'.

De gegevens zijn verzameld op basis van de woonplaats van de werknemer. De werkenden zijn zowel de loontrekkenden (gekend bij RSZ en RSZPPO), de zelfstandigen en de helpers (RSVZ) als degene die een loontrekkende job combineren met een zelfstandig bijberoep of zelfstandigen met een loontrekkend bijberoep.

Kansengroepen aan het werk – 50-plussers, 2004-2005

Kansengroepen aan het werk – niet-Belgen

Definitie

Verschil tussen de groei van het aandeel niet-Belgen die werken en de groei van het aandeel niet-Belgen op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar). Het aantal werkenden is gelijk aan het aantal zelfstandigen (+ helpers) en het aantal loontrekkende werknemers in de private en openbare sector.

Vaststellingen

Het aandeel niet-Belgen die werken neemt in 2005 duidelijk sterker toe dan het aandeel niet-Belgen in de actieve bevolking.

In Leuven en Roeselare is dit verschil het grootst en ligt dit rond de 18 procentpunten. In Aalst, Antwerpen en Oostende ligt de groei van het aandeel werkende niet-Belgen ongeveer 10 procentpunten hoger dan de groei van het aandeel niet-Belgen in de actieve bevolking. Hasselt (0,7 procentpunt) en Genk (2,4 procentpunt) kennen de laagste cijfers. In Genk is zowel de groei van de niet-Belgen in de actieve bevolking als de groei van de niet-Belgen die werken negatief.

De sterkste groei tegenover 2004 van het aandeel niet-Belgen, die werken, is er in Aalst (21,9%), Oostende (21,3%), Roeselare (21,2%) en Leuven (18,6%).

Aandachtspunten

De indicator geeft inzicht in de mate waarin werkenden uit kansengroepen (niet-Belgen) hetzij als zelfstandige, hetzij als werknemer aan de slag zijn, en er dus in slagen om evenredig actief deel te nemen aan het economische leven. Gezien het hogere werkloosheidsrisico bij niet-Belgen en het belang van evenredige participatie is een toename van banen voor niet-Belgen belangrijk.

Kansengroepen op de arbeidsmarkt – niet-Belgen, 2004-2005 (in %)

	Groei niet-Belgen in actieve bevolking (18-64 jaar) (in %)	Groei niet-Belgen werkenden (in %)	Verschil (in procentpunten)	Aantal niet-Belgen in de actieve bevolking
Aalst	10,9	21,9	11,0	1.313
Antwerpen	3,6	12,4	8,8	40.209
Brugge	2,7	7,5	4,8	2.340
Genk	-5,4	-3,0	2,4	6.514
Gent	3,2	11,5	8,3	12.601
Hasselt	6,0	6,7	0,7	2.023
Kortrijk	2,0	8,2	6,1	1.953
Leuven	0,9	18,6	17,7	7.344
Mechelen	5,3	13,1	7,7	3.658
Oostende	8,4	21,3	13,0	1.762
Roeselare	3,4	21,2	17,7	600
Sint-Niklaas	0,3	7,5	7,2	1.744
Turnhout	3,5	11,4	7,9	1.889

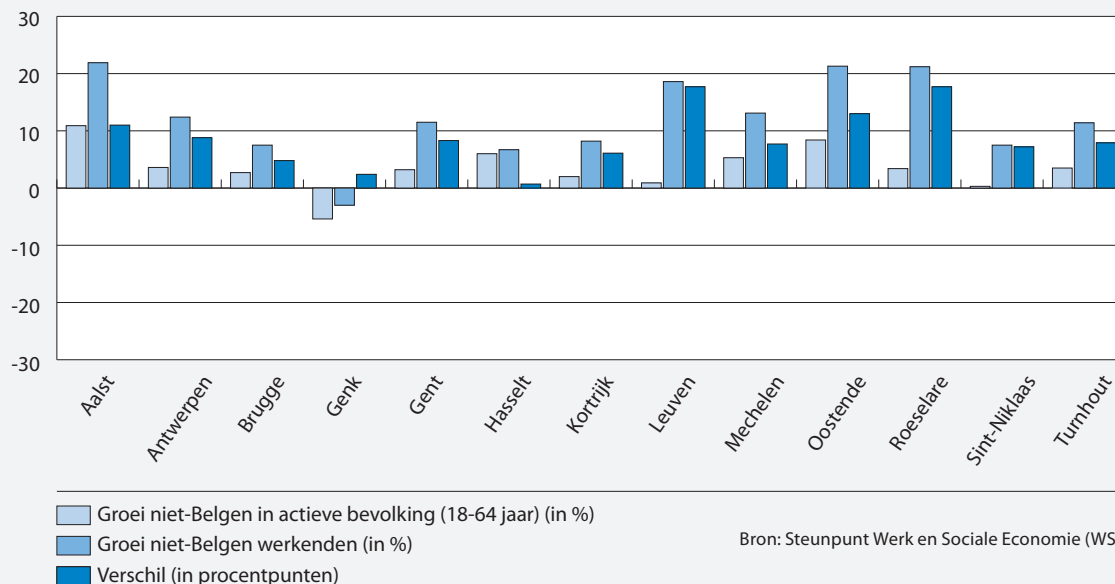
Bron: Steunpunt Werk en Sociale Economie (WSE)

In een leefbare en duurzame stad werken overheid en ondernemingen actief samen om alle lagen van de stedelijke arbeidsreserve te integreren in de arbeidsmarkt. Daarnaast wordt ondernemerschap gecultiveerd.

Gegeven deze bekommernis leest men deze indicator best samen met andere indicatoren in de Stadsmonitor die bijkomende informatie geven over de vraag en het aanbod op de arbeidsmarkt, zoals *'Netto-jobcreatie'*, *'Werkgelegenheidsgraad'*, *'Langdurige werkloosheid'*, *'Allochtone werklozen'* en *'Laaggeschoolde werklozen'*.

De gegevens zijn verzameld op basis van de woonplaats van de werknemer. De werkenden zijn zowel de loontrekkenden (gekend bij RSZ en RSZPPO), de zelfstandigen en de helpers (RSVZ) als degenen die een loontrekkende job combineren met een zelfstandig bijberoep of zelfstandigen met een loontrekkend bijberoep. Omwille van niet-beschikbaarheid van gegevens omtrent etniciteit werken we hier op basis van nationaliteit.

Kansengroepen op de arbeidsmarkt – niet-Belgen, 2004-2005

Deeltijdse arbeidsplaatsen

Definitie

Aandeel (%) deeltijdse arbeidsplaatsen in het totale aantal arbeidsplaatsen in de stad.

De statistiek van de deeltijdse arbeidsplaatsen wordt bekomen door per werkgever een telling te maken van het aantal werknemers in deeltijdse dienst op de laatste dag van het kwartaal.

Vaststellingen

Het aandeel deeltijdse arbeidsplaatsen bedraagt gemiddeld 34% van het totale aantal arbeidsplaatsen in de steden. In Hasselt ligt het aandeel deeltijdse arbeidsplaatsen het hoogst, namelijk 51%. In Sint-Niklaas, Kortrijk, Brugge, Gent, Leuven, Oostende en Antwerpen ligt dit tussen 30 en 40%, en in Aalst, Roeselare, Turnhout en Mechelen tussen 25 en 30%. Genk kent met 24% het laagste aandeel deeltijdse arbeidsplaatsen.

Het aandeel deeltijdse arbeidsplaatsen is tussen 2002 en 2007 het sterkst toegenomen in Hasselt, Kortrijk, Gent, Sint-Niklaas en Genk. Aalst, Antwerpen, Mechelen en Oostende kennen de laagste toename van het aantal deeltijdse arbeidsplaatsen.

Aandachtspunten

Het aandeel deeltijdse arbeidsplaatsen geeft een indicatie van de mate waarin werknemers (kunnen) kiezen voor een aangepaste arbeidsvorm en zo de mogelijkheid hebben om leven en werken beter op elkaar af te stemmen. Voor tweeverdieners en éénundergezinnen worden deze deeltijdse arbeidsplaatsen gezien als één van de mogelijkheden om te komen tot een goede privé-werkbalans. Belangrijk is echter dat deeltijds werken niet altijd een vrijwillige keuze is.

Hoe dichter het cijfer bij 100 hoe hoger het aandeel werknemers in deeltijdse arbeidsplaatsen en dus hoe meer er gewerkt wordt in deeltijds verband.

Deeltijdse arbeidsplaatsen (in %)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aalst	26,2	26,9	27,3	27,9	29,0	29,5
Antwerpen	27,2	28,2	30,2	29,6	30,1	30,5
Brugge	31,8	33,6	34,3	35,7	36,5	36,7
Genk	18,0	19,5	22,3	23,6	22,6	24,0
Gent	28,6	29,6	30,7	31,5	34,3	35,3
Hasselt	43,1	43,1	45,6	47,8	50,2	50,6
Kortrijk	34,0	35,6	37,6	38,6	39,8	40,9
Leuven	34,0	37,1	37,8	37,3	37,4	38,5
Mechelen	22,8	24,8	25,5	25,8	25,9	26,3
Oostende	29,9	31,4	32,2	32,7	32,2	33,3
Roeselare	23,9	26,0	26,6	27,0	27,8	28,6
Sint-Niklaas	31,6	33,1	35,3	35,4	37,0	38,2
Turnhout	23,9	24,8	26,1	27,3	28,5	29,3

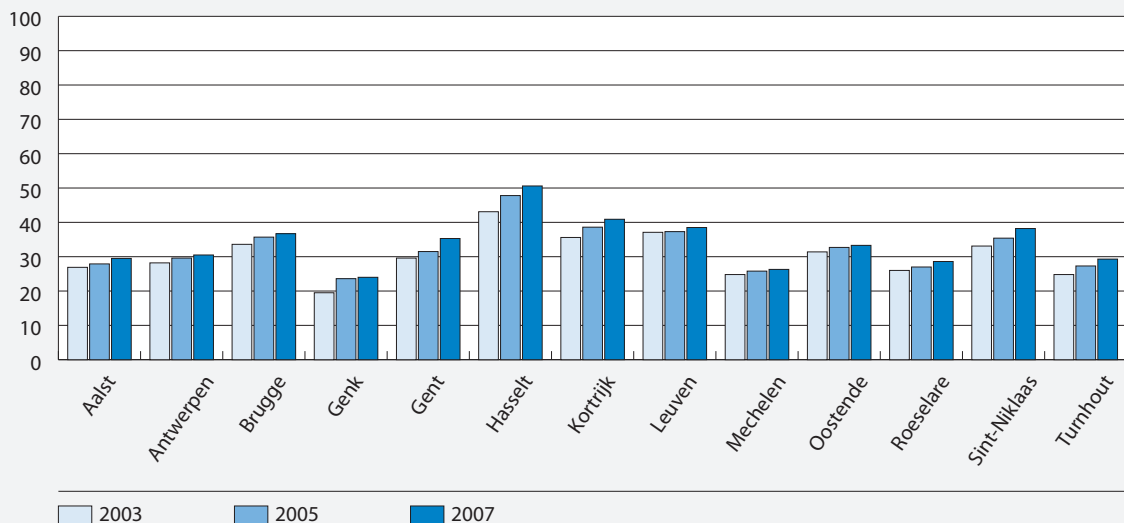
Bron: RSZ (beige brochure)

Om een compleet beeld te verkrijgen wordt best een verband gelegd met de mogelijkheid tot kinderopvang in elk van de steden. Deze indicator kan dan ook samen gelezen worden met de indicatoren *'Loopbaanonderbreking en tijdkrediet'*, *'Voorschoolse kinderopvang'* en *'Tevredenheid over kinderopvang in de buurt'*. Ook met volgende indicatoren die de specifieke stedelijke context beschrijven kan de indicator samen gelezen worden: *'Economische specialisatie'*, *'Kennis en creativiteit – werknemers'* en *'Kennis en creativiteit – zelfstandigen'*.

De beige brochure (RSZ) onderzoekt de werkgelegenheid op grond van 3 facetten: het aantal personen dat op het einde van het kwartaal is tewerkgesteld, het aantal arbeidsplaatsen op het einde van het kwartaal en het arbeidsvolume gedurende het kwartaal uitgedrukt in voltijdse equivalenten. De tewerkstelling wordt onder andere verdeeld volgens de woonplaats van de werknemer.

Het aandeel deeltijdse arbeidsplaatsen is een contextindicator en geeft slechts een gedeeltelijk zicht op de vooruitgang inzake een optimale leef- en werkbalans. Bij de interpretatie van deze resultaten moet rekening worden gehouden met de verschillen in sectorsamenstelling tussen de steden. Doorgaans is het zo dat deze werkvormen meer voorkomen en mogelijk zijn binnen dienstensectoren.

Deeltijdse arbeidsplaatsen (in %)

Bron: RSZ (beige brochure)

Loopbaanonderbreking en tijdskrediet

Definitie

Aantal werknemers in loopbaanonderbreking en tijdskrediet in de stad.

Deze indicator omvat zowel de volledige als de gedeeltelijke loopbaanonderbrekingen en tijdskrediet.

Vaststellingen

Het aantal werknemers met volledige loopbaanonderbreking en tijdskrediet is in 2007 gemiddeld met ongeveer 8% gedaald tegenover 2003. Voor personen die gedeeltelijke loopbaanonderbreking of tijdskrediet opnemen, is er daarentegen een gemiddelde stijging van 35%.

De sterkste terugval van het aantal werknemers met volledige loopbaanonderbreking of tijdskrediet tussen 2003 en 2007 is er in Genk (-28%) en Kortrijk (-15%). Leuven, Roeselare en Turnhout kennen een daling tussen 10 en 13%. Voor de loontrekkenden met een gedeeltelijke loopbaanonderbreking of tijdskrediet is er tussen 2003 en 2007 een sterke stijging te noteren in Oostende (+58%), Leuven (+50%), Mechelen (+47%) en Hasselt (+47%). In Aalst, Antwerpen, Gent, Kortrijk, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout is er een stijging tussen 30 en 40%. In Brugge en Genk is de stijging het laagst (tussen 20 en 30%).

Aandachtspunten

Het aantal loopbaanonderbrekingen en tijdskredieten geeft een indicatie van de mate waarin werknemers (kunnen) kiezen voor een aangepaste arbeidsvorm en zo de mogelijkheid hebben om leven en werken beter op elkaar af te stemmen. Voor tweeverdieners en éénoudergezinnen wordt loopbaanonderbreking en tijdskrediet gezien als één van de mogelijkheden om te komen tot een goede privé-werkbalans.

Loopbaanonderbreking en tijdskrediet (in aantal)

	Volledig			Gedeeltelijk		
	2003	2005	2007	2003	2005	2007
Aalst	179	181	171	1269	1535	1735
Antwerpen	917	958	878	4791	5623	6395
Brugge	276	294	268	1904	2226	2452
Genk	187	160	134	702	788	862
Gent	552	592	555	2831	3433	3936
Hasselt	155	170	169	942	1219	1387
Kortrijk	144	137	122	890	1061	1176
Leuven	239	240	211	1031	1354	1545
Mechelen	197	216	182	968	1254	1425
Oostende	159	164	144	683	920	1082
Roeselare	111	103	99	720	856	990
Sint-Niklaas	163	164	161	989	1320	1366
Turnhout	88	102	77	537	629	730

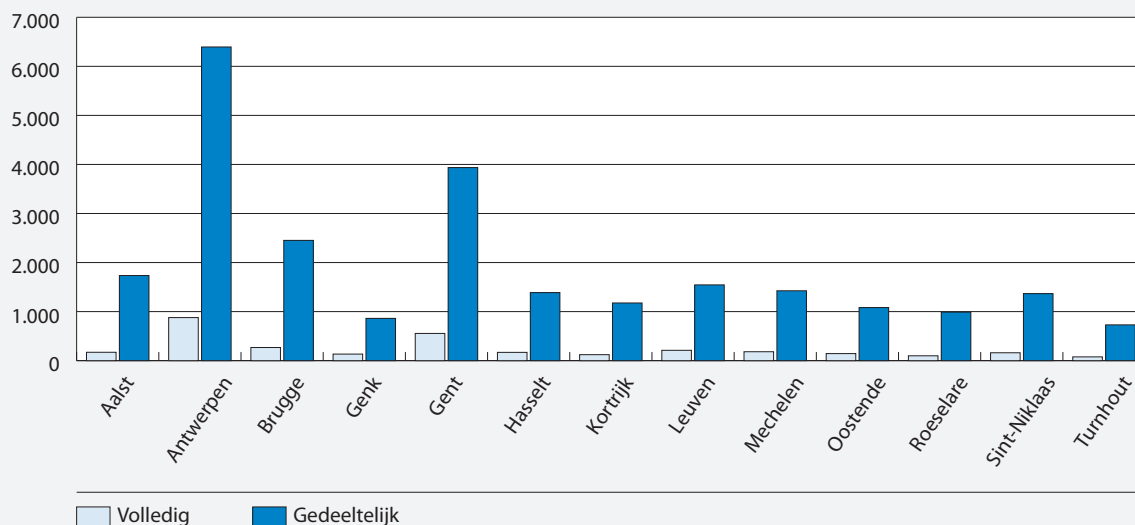
Bron: RVA

Sinds 1985 bestaat het systeem van loopbaanonderbreking. De loopbaanonderbreking geeft de werknemer of werknemster die het wenst de gelegenheid zijn of haar beroepsactiviteit tijdelijk neer te leggen of te verminderen. Het behoud van een maandelijkse RVA-uitkering tijdens die onderbreking, een bescherming tegen ontslag en de verdere uitoefening van de betrekking zoals voorheen, worden hierbij gewaarborgd. Tot 31 december 2001 is er eenzelfde basisregeling voor de werknemers uit de privé-sector en de openbare sector. Eind 2001 hebben de sociale partners een nieuw stelsel uitgewerkt voor de werknemers uit de privé-sector, dat uitmondt in de Collectieve Arbeidsovereenkomst nr.77bis van 19 december 2001 rond het tijdskrediet. Sinds 1 januari 2002 geldt dat nieuwe systeem als opvolger van het stelsel van loopbaanonderbreking in de privé-sector. Vanaf dan is het oude stelsel van loopbaanonderbreking enkel nog van toepassing op de werknemers uit de openbare sector.

Om een compleet beeld te verkrijgen wordt best een verband gelegd met de mogelijkheid tot kinderopvang in elk van de steden. Deze indicator kan dan ook samen gelezen worden met de indicatoren *'Deeltijdse arbeidsplaatsen'*, *'Voorschoolse kinderopvang'* en *'Tevredenheid over kinderopvang in de buurt'*. Ook met volgende indicatoren die de specifieke stedelijke context beschrijven kan de indicator samen gelezen worden: *'Economische specialisatie'*, *'Kennis en creativiteit – werknemers'* en *'Kennis en creativiteit – zelfstandigen'*.

Het aantal loopbaanonderbrekingen en tijdskredieten is een contextindicator en geeft slechts een gedeeltelijk zicht op de vooruitgang inzake een optimale leef- en werkbalans. Bij de interpretatie van deze resultaten moet rekening worden gehouden met de verschillen in sectorsamenstelling tussen de steden. Doorgaans is het zo dat deze werkvormen meer voorkomen en mogelijk zijn binnen dienstensectoren.

Loopbaanonderbreking en tijdskrediet (in aantal)

Bron: RVA

Ruimteproductiviteit

Definitie

Evolutie van het aantal werknemers tegenover het aantal hectare economisch bezette bodem ten opzichte van het referentiejaar 2000.

De weerhouden categorieën om de 'bezette bodem' te bepalen zijn de volgende:

- bijgebouwen met inbegrip van serres;
- ambachts- en industriegebouwen;
- opslagruimten;
- kantoorgebouwen;
- gebouwen met handelsbestemming;
- openbare gebouwen;
- gebouwen voor nutsvoorzieningen;
- gebouwen voor sociale zorg en ziekenzorg;
- gebouwen voor onderwijs, onderzoek en cultuur.

Vaststellingen

Is de index hoger dan 100, dan is de ruimteproductiviteit toegenomen.

De ruimteproductiviteit in 2006 is tegenover het referentiejaar 2000 in alle steden, met uitzondering van Hasselt, gestegen. De ruimteproductiviteit is het sterkst toegenomen in Mechelen. De ruimteproductiviteit kent er een stijging in 2006 van 20% tegenover 2000. Ook Leuven (+8%), Brugge (+8%) en Aalst (+7%) kennen een duidelijke toename. In 2004 kenden ook Genk en Roeselare naast Hasselt een daling van de ruimteproductiviteit. In 2006 is er voor deze steden wel terug een lichte toename. Hasselt kent in 2006 een daling van de ruimteproductiviteit van 2% tegenover 2000.

Ruimteproductiviteit

	2000		2002		2004		2006	
	Werknemers/ ha	Index	Werknemers/ ha	Index	Werknemers/ ha	Index	Werknemers/ ha	Index
Aalst	42,9	100	43,3	100,8	45,8	106,8	46,0	107,2
Antwerpen	92,6	100	94,5	102,0	94,0	101,5	97,5	105,3
Brugge	50,3	100	53,5	106,4	53,3	106,0	54,5	108,3
Genk	29,7	100	32,4	109,0	27,8	93,5	30,1	101,3
Gent	56,6	100	56,9	100,6	56,7	100,1	57,3	101,2
Hasselt	76,6	100	77,7	101,4	75,0	98,0	75,2	98,2
Kortrijk	54,8	100	55,0	100,4	55,8	101,8	57,8	105,5
Leuven	91,1	100	92,0	101,0	92,9	102,0	98,6	108,3
Mechelen	54,6	100	56,0	102,6	60,9	111,5	65,6	120,1
Oostende	57,7	100	58,4	101,2	58,2	101,0	59,0	102,4
Roeselaere	36,3	100	35,8	98,5	36,0	99,1	38,0	104,5
Sint-Niklaas	41,8	100	43,1	103,1	41,9	100,2	42,9	102,7
Turnhout	52,4	100	54,5	103,9	56,0	106,9	54,9	104,8

Bron: RSZ en ECODATA

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad is er in steden, in synergie met de omliggende regio's, voldoende ruimte om te ondernemen.

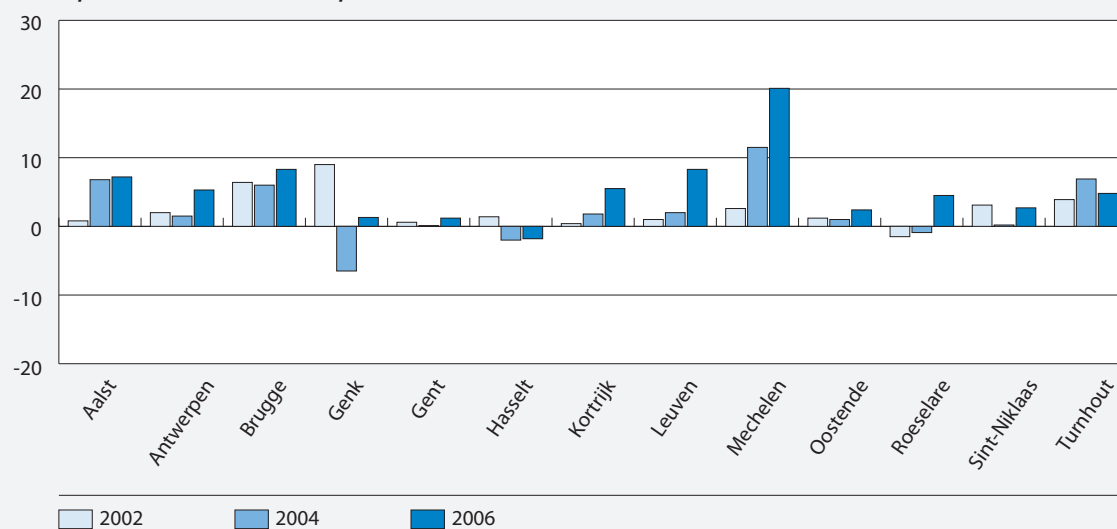
Deze indicator geeft een indicatie van de mate waarin ondernemingen efficiënt omgaan met hun beschikbare ruimte, in termen van de gebruikte oppervlakte per werknemer. Gegeven het belang van zuinig ruimtegebruik is een stijgende evolutie van de ruimteproductiviteit wenselijk.

Deze indicator kan best samen gelezen worden met de indicator '*Ruimtevoorraad in de stedelijke regio*'.

Bij de interpretatie van deze gegevens moet rekening gehouden worden met het verschil in bedrijvigheid in de steden, waardoor elke stad een eigen specifieke ruimtebehoefte heeft. Zo ligt de ruimtebehoefte in de industrie hoger dan in de dienstensector. Ook kunnen bijkomende bedrijventerreinen die nog niet bezet zijn deze indicator doen dalen.

In de categorie 'openbare gebouwen en terreinen' zijn niet alle gebouwen en terreinen even relevant voor deze indicator. Deze categorie werd echter wel volledig opgenomen bij gebrek aan de mogelijkheid tot uitzuivering van deze gegevens.

Ruimteproductiviteit (index ten opzichte van 2000)

Bron: RSZ en ECODATA

Ruimtevoorraad in de stedelijke regio

Definitie

Aantal m² ruimte voor economie beschikbaar op bedrijventerreinen in de stedelijke regio, ten opzichte van het totale aantal (bezette en niet bezette) m² ruimte voor economie.

Volgende gebruikscodes op perceelniveau werden gebruikt om de beschikbare ruimtevoorraad te bepalen (bron: VLAO Codeboek):

- 2001 Gebouw: volledige leegstand, te koop of te huur;
- 2031 Werf bedrijfgebouw, te koop of te huur;
- 3001 Realiseerbaar perceel, te koop of te huur;
- 3002 Realiseerbaar perceel, te koop of te huur maar met project op maat of louter gereserveerd voor specifieke bedrijfs categorie;
- 3010 Reservegronden, niet op de markt, bestemd voor uitbreiding Business Parken.

Vaststellingen

In de stadsregio Oostende is in 2007 meer dan 40% van de bedrijventerreinen niet ingenomen en dus beschikbaar voor de economie. In de stadsregio's Brugge, Genk, Kortrijk, Leuven en Roeselare is tussen 5% en 12% van de totale m² ruimte bedoeld voor bedrijven, beschikbaar om te ondernemen. In de stadsregio's Aalst, Antwerpen, Gent, Hasselt, Mechelen, Sint-Niklaas en Turnhout is minder dan 5% van de totale m² ruimte voor economie beschikbaar om te ondernemen.

In absoluut aantal is er in 2007 vooral in Brugge, Genk en Oostende nog heel wat m² ruimte beschikbaar om te ondernemen.

Ruimtevoorraad in de stedelijke regio, 2007

	In m ²	In %
Aalst	64.438	2,2
Antwerpen	373.384	0,8
Brugge	1.090.929	8,2
Genk	1.353.329	11,7
Gent	167.272	3,1
Hasselt	205.367	0,6
Kortrijk	226.552	5,8
Leuven	254.846	8,2
Mechelen	79.705	2,3
Oostende	598.104	40,6
Roeselare	239.939	7,4
Sint-Niklaas	45.773	1,5
Turnhout	108.844	3,5

Bron: Vlaams Agentschap Ondernemen (VLAO)

Aandachtspunten

Deze indicator geeft een indicatie van de mate waarin er voldoende ruimte beschikbaar is om te ondernemen. Hoe hoger het percentage, hoe groter de beschikbare voorraad aan ruimte voor economie. In steden is er, in synergie met de omliggende regio's, voldoende ruimte om te ondernemen. Er wordt gestreefd naar zorgvuldig en kwalitatief ruimtegebruik.

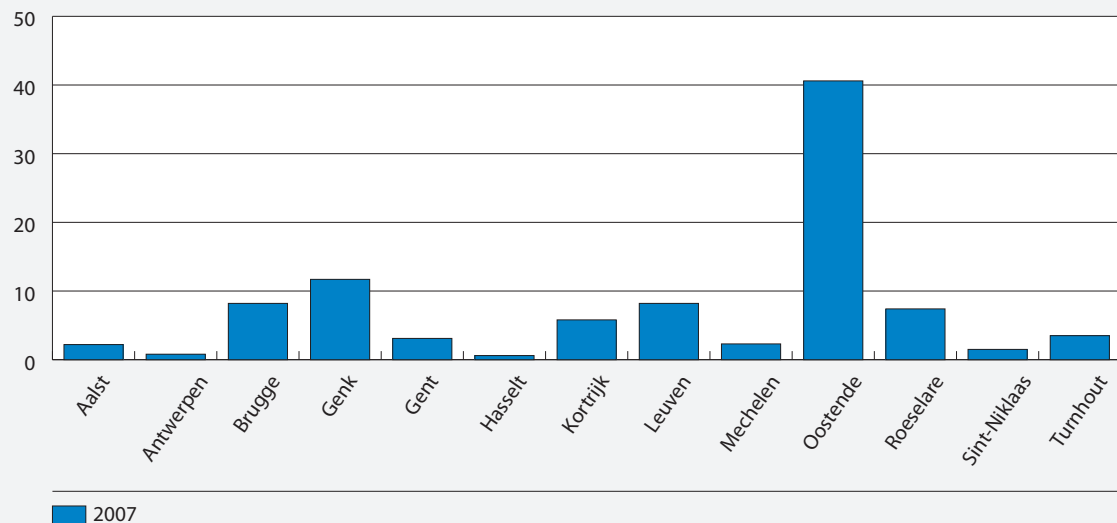
Deze indicator kan samen gelezen worden met de indicator '*Ruimteproductiviteit*', die een indicatie geeft van de economische ruimteproductiviteit per stad.

Deze indicator bevat enkel gegevens van bedrijventerreinen (zowel leegstand als nieuw beschikbaar). Dat wil zeggen dat beschikbare ruimte verweven met andere functies niet is meegenomen. Zo is een kantorengedebouw op een bedrijventerrein wel opgenomen in deze indicator, terwijl een kantorengedebouw dat zich niet op een bedrijventerrein bevindt, niet in deze indicator is opgenomen.

Voor deze indicator zijn geen historische gegevens beschikbaar.

Het gaat hier om een indicator voor de stedelijke regio. Dat wil zeggen, de stad en de eerste gordel van omliggende gemeenten. Voor de stad Genk (die grenst aan Hasselt) werd Hasselt niet opgenomen in de stedelijke regio. Enkel de andere grensgemeenten werden weerhouden. Hetzelfde geldt voor Hasselt waar Genk niet werd opgenomen in de stedelijke regio. Op die manier wordt vermeden dat deze indicator een vertekend beeld zou geven voor deze naburige gemeenten.

Ruimtevoorraad in de stedelijke regio (in %)

Bron: Vlaams Agentschap Ondernemen (VLAO)

Werkgelegenheidsgraad

Definitie

Totale aantal arbeidsplaatsen in een bepaalde gemeente gedeeld door het aantal inwoners van 18 tot en met 64 jaar in die gemeente.

De totale werkgelegenheid is de som van de jobs in loondienst zoals gekend bij RSZ en bij RSZPPO, de helpers in hoofdberoep en de zelfstandigen in hoofdberoep. De werkgelegenheidsgraad is de verhouding tussen het totale aantal arbeidsplaatsen en de bevolking op beroepsactieve leeftijd (18-64 jaar).

Vaststellingen

Een werkgelegenheidsgraad die groter is dan 100%, wijst op een omvangrijke arbeidsmarkt en een duidelijke aantrekkingskracht op werknemers van buiten de stad.

Steden met een werkgelegenheidsgraad in 2005 van boven de 100% zijn Gent, Hasselt, Kortrijk, Leuven en Turnhout. Een werkgelegenheidsgraad van minder dan 80% betekent dat de stedelijke arbeidsmarkt opmerkelijk kleiner is dan het eigen bevolkingspotentieel. Bijgevolg zijn er dus meer inwoners in de leeftijdscategorie 18-64 jaar dan er jobs in de stad zijn. Enkele kleinere steden (die vaak op de as tussen belangrijke economische centra liggen) zoals Aalst, Sint-Niklaas en Oostende (als kustgemeente en tweede verblijfsstad) bevinden zich in deze situatie. Antwerpen, Brugge, Genk, Mechelen en Roeselare nemen met een werkgelegenheidsgraad tussen 90 tot 100% een redelijk goede positie in naar werkgelegenheid. In meer dan de helft van de steden is de werkgelegenheidsgraad continu gestegen tussen 2003 en 2005. Dit is vooral het geval voor steden met de laagste werkgelegenheidsgraad. De positieve cijfers hangen samen met de economische conjunctuur.

Werkgelegenheidsgraad (in %)

	2003	2004	2005
Aalst	66,1	71,1	71,8
Antwerpen	95,5	96,8	95,9
Brugge	90,8	92,9	93,9
Genk	95,5	89,4	91,1
Gent	103,8	104,1	103,3
Hasselt	107,1	112,0	109,9
Kortrijk	101,2	102,8	105,2
Leuven	113,8	111,3	111,5
Mechelen	88,1	91,2	91,2
Oostende	72,9	75,7	76,3
Roeselare	93,3	95,0	96,3
Sint- Niklaas	74,3	75,2	75,8
Turnhout	115,2	118,6	120,8

Bron: Steunpunt WSE

Aandachtspunten

De indicator over de werkgelegenheidsgraad informeert over het economische gewicht en de uitstraling van de stad inzake werkgelegenheid. Een leefbare en duurzame stad stimuleert de jobcreatie in de stedelijke economie zoveel mogelijk. De maatregelen voor de jobcreatie zijn gericht op een ruim aanbod van kwaliteitsvolle arbeid. Initiatieven om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt doelmatiger op elkaar af te stemmen vullen die initiatieven aan. Een stedelijk arbeidsmarktbeleid begint met de vraag van ondernemingen naar arbeid te stimuleren. Een waaijer van activiteiten om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen (aanbodgericht beleid) vult dit beleid aan.

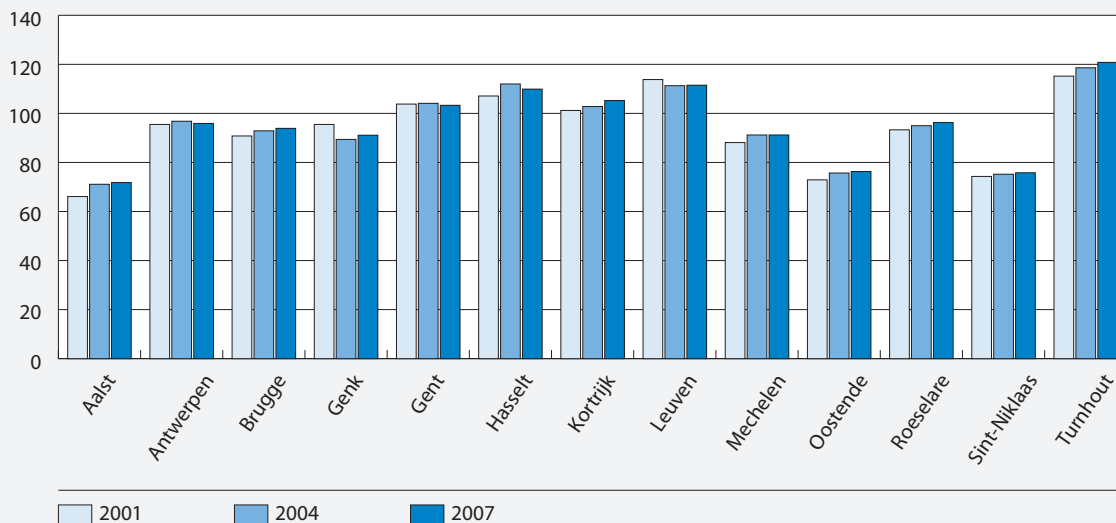
Gegeven deze bekommernissen leest men deze indicator het best samen met de indicator *'Netto-jobcreatie'*, *'Netto-aangroei ondernemingen'*, *'Vervullingsgraad vacatures'* en *'Kansengroepen aan het werk'*.

Een 100% werkgelegenheidsgraad betekent dat er voor elke inwoner tussen 18 en 64 jaar in principe één job binnen de stad is. In realiteit is er steeds een pendelbeweging; personen, in hoofdzaak uit de stadsregio, komen in de stad werken en stedelingen vinden buiten de stad een geschikte job.

Niet elke 18 tot 64-jarige is beschikbaar voor de arbeidsmarkt (studenten, gepensioneerden, huismannen en huisvrouwen, arbeidsongeschikten enzovoort). De bevolking op beroepsactieve leeftijd ligt een stuk hoger dan de beroepsbevolking (alle werkenden en werkzoekenden).

De werkgelegenheidsgraad wordt ook als indicator gehanteerd in het kader van strategische doelstellingen in Vlaanderen (en door de EU), zij het op basis van een leeftijdsgrens van 15 tot 64 jaar (omwille van internationale vergelijkbaarheid). Door in deze indicator 18 jaar als benedengrens te kiezen, houdt het Steunpunt WSE rekening met de specifiek Belgische context met een leerplicht tot 18 jaar.

Werkgelegenheidsgraad (in %)

Bron: Steunpunt WSE

Langdurige werkloosheid

Definitie

Aandeel (%) langdurige niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) tegenover het totale aantal niet-werkende werkzoekenden.

Langdurig werklozen zijn personen die meer dan één jaar bij de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB) als niet-werkende werkzoekende (NWWZ) ingeschreven zijn.

Vaststellingen

Turnhout, Antwerpen, Genk en Gent kennen in 2007 het hoogste aandeel langdurig werklozen. In deze steden duurt het voor bijna de helft van de niet-werkende werkzoekenden meer dan een jaar om een job te vinden. In Leuven ligt het percentage langdurig werklozen het laagst (38,8%). De overige steden bevinden zich daar tussenin.

Antwerpen, Gent en Mechelen kennen in 2007 een lichte daling van het aandeel langdurig werklozen tegenover 2005. Roeselare kent de laatste jaren een opvallende toename.

In alle 13 steden is er tot de periode 2001-2003 een daling van het aandeel langdurig werkzoekenden, daarna stijgt dit aandeel opnieuw.

Aangezien deze indicator is opgebouwd uit twee componenten, is het nuttig deze in detail te bekijken. Zowel het totale aantal werkzoekenden als het aantal langdurig werkzoekenden is in 2007 gedaald tegenover 2003-2005. Het aantal langdurig werkzoekenden is gemiddeld wel iets minder sterk gedaald (-15%) dan het totale aantal werkzoekenden (-19%).

Langdurige werkloosheid (in %)

	1999	2001	2003	2005	2007
Aalst	51,2	40,9	36,5	42,7	45,1
Antwerpen	54,2	42,9	44,9	50,9	48,6
Brugge	46,2	34,2	33,2	37,1	42,7
Genk	52,8	40,7	43,1	52,3	48,9
Gent	56,8	46,7	46,9	50,2	48,5
Hasselt	48,5	36,0	39,2	44,9	47,4
Kortrijk	41,7	35,5	37,0	40,8	45,6
Leuven	47,3	31,6	31,6	36,5	38,8
Mechelen	49,7	37,5	39,4	47,7	46,4
Oostende	49,2	42,0	42,1	44,4	44,8
Roeselare	39,1	29,7	32,2	40,0	47,6
St-Niklaas	47,8	38,4	36,4	42,1	45,4
Turnhout	53,4	39,6	40,1	45,1	50,7

Bron: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB)

Aandachtspunten

De indicator over de langdurige werkloosheid informeert over de afstemming van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. In een leefbare en duurzame stad vertrekt het arbeidsmarktbeleid vanuit de vraag naar arbeidskrachten. Initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen vullen dit beleid aan, zodat geen enkele bevolkingsgroep wordt uitgesloten.

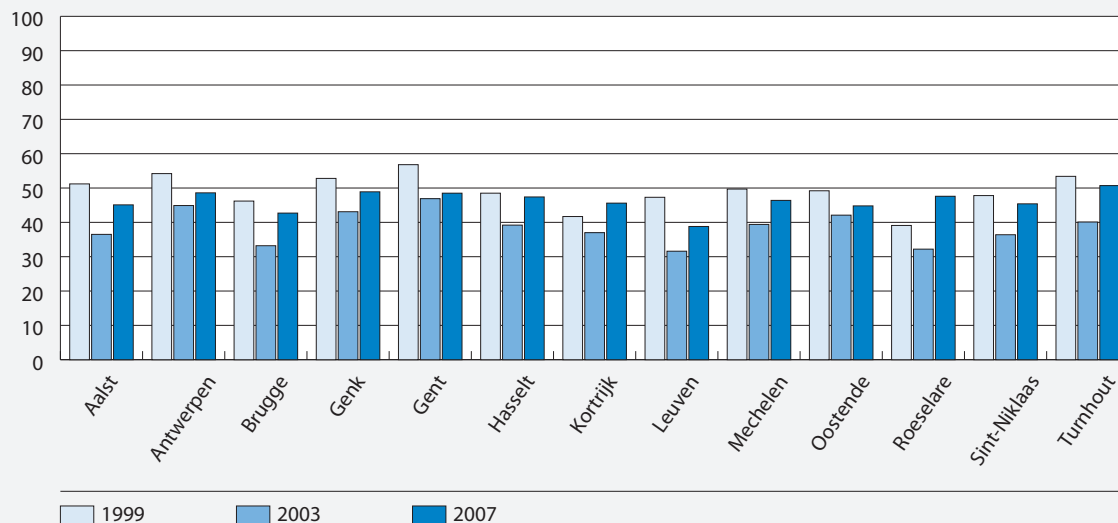
Gegeven deze bekommernissen kan men deze indicator samen lezen met de indicatoren 'Vervullingsgraad vacatures', 'Individuele beroepsopleiding', 'Kansengroepen aan het werk', 'Allochtone werklozen' en 'Laaggeschoolde werklozen'.

NWWZ zijn ingeschreven in de woonplaats. Deze groep telt naast de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen ook de ingeschreven werkzoekenden in wachttijd (schoolverlaters), de vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden die niet uitkeringsgerechtigd zijn en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden (doorverwezen door het OCMW, het Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap, ...).

Sommige langdurige werklozen komen niet in de statistieken voor, bijvoorbeeld werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag (WZUA) van 50 jaar of ouder en langer dan 1 jaar werkloos, die op eigen verzoek vrijstelling van inschrijving hebben bekomen, evenals werklozen die cursussen, studies of beroepsopleiding volgen, ...

In de langdurige werkloosheid is er sprake van het 'cohort-effect' aangezien de werkloosheid meer dan één jaar moet bedragen om langdurig genoemd te worden. De economische terugval die zich in een periode inzet (bijvoorbeeld na 2001) zorgt eerst voor een toename van de korte werkloosheid (minder dan een jaar werkloos) en pas daarna (bijvoorbeeld vanaf 2002) voor een sterke toename van het aantal langdurige werklozen.

Langdurige werkloosheid (in %)

Bron: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB)

Allochtone werklozen

Definitie

Aandeel (%) allochtone werklozen onder alle werkzoekenden.

Werklozen zijn personen die bij de VDAB ingeschreven zijn als niet-werkende werkzoekende (NWWZ) in de leeftijdscategorie 18-64 jaar.

Een allochtone werkzoekende is een niet-werkende werkzoekende, ingeschreven bij de VDAB, die door de VDAB statistisch gedefinieerd wordt als een werkzoekende die een huidige of vorige nationaliteit heeft van buiten de EU-27. Sinds 1 januari 2007 wordt een indeling gemaakt in NWWZ met origine uit de EU en origine niet uit de EU. NWWZ met EU-origine worden verder opgedeeld in EU-17 en EU-10 (Polen, Tsjechië, Hongarije, Slovenië, Slowakije, Estland, Letland, Litouwen, Roemenië en Bulgarije). Bij de NWWZ van niet-EU-origine wordt weergegeven of ze al dan niet van Maghrebijnse of Turkse afkomst zijn. Voor 2007 is de indeling volgens etniciteit gebaseerd op nationaliteit (niet behorend tot de EU-17-lidstaten), de vrijwillige registratie en een namen-zoekprogramma dat door de dienst databeheer en -analyse ontwikkeld werd.

Vaststellingen

Antwerpen, Mechelen en Genk kennen in 2007 het hoogste aandeel allochtone werkzoekenden onder het geheel van werkzoekenden in de stad. In deze steden hebben tussen 35 en 45% van de werkzoekenden een vreemde afkomst (niet behorend tot de EU-17-lidstaten). Ook Gent, Leuven en Sint-Niklaas kennen een relatief hoog percentage allochtone werkzoekenden ($\pm 30\%$ van alle werkzoekenden in de stad). Aan de andere kant van het spectrum zijn er Brugge met 9,9% en Roeselare, Aalst, Hasselt, Oostende en Turnhout met een aandeel tussen de 15 en 20% allochtone werkzoekenden.

In de meeste steden is een stijgende trend waarneembaar. Enkel in Genk is er een terugval van het aandeel allochtone werkzoekenden in 2007 en 2005 tegenover voorgaande jaren. Steden met de sterkste procentuele stijging tussen 1999 en 2007 zijn Aalst, Kortrijk, Oostende, Roeselare en Turnhout. Genk, Sint-Niklaas en Mechelen kennen procentueel de laagste stijging.

Allochtone werklozen (in %)

	1999	2001	2003	2005	2007
Aalst	5,9	9,0	11,5	12,0	18,0
Antwerpen	28,1	35,3	37,7	39,7	45,0
Brugge	6,3	6,9	6,9	7,4	9,9
Genk	31,3	33,8	39,1	37,4	35,9
Gent	22,5	25,9	26,8	27,9	31,3
Hasselt	10,1	15,3	15,1	16,4	19,8
Kortrijk	11,7	17,4	17,9	19,9	25,8
Leuven	16,0	18,4	19,5	21,1	28,6
Mechelen	29,2	35,3	33,8	37,7	42,5
Oostende	7,2	9,4	10,0	12,5	17,6
Roeselare	5,1	11,8	9,9	11,0	15,3
Sint Niklaas	20,2	26,4	24,5	24,0	28,7
Turnhout	8,0	11,7	12,5	14,1	18,2

Bron: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB)

Aangezien deze indicator is opgebouwd uit twee componenten, is het nuttig deze componenten in detail te bekijken. Zowel het totale aantal werkzoekenden als het aantal allochtone werkzoekenden is in 2007 gedaald tegenover 2003-2005. Het aantal allochtone werkzoekenden is wel duidelijk minder sterk gedaald (slechts -4%) dan het totale aantal werkzoekenden (-19%). Dit verklaart de stijgende trend van het aandeel allochtone werkzoekenden.

Aandachtspunten

De indicator over het aandeel allochtone werkzoekenden zegt iets over gelijke kansen op de arbeidsmarkt. In een leefbare en duurzame stad wordt de jobcreatie in de stedelijke economie zoveel mogelijk gestimuleerd. De maatregelen voor de jobcreatie zijn op een ruim aanbod van kwaliteitsvolle arbeid gericht. Initiatieven om vraag en aanbod op de arbeidsmarkt doelmatiger op elkaar af te stemmen vullen die maatregelen aan. Een stedelijk arbeidsmarktbeleid vertrekt van een stimulering van de vraag (naar arbeid van ondernemingen). Het wordt aangevuld met een waaier van activiteiten om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen, zodat geen enkele bevolkingsgroep wordt uitgesloten.

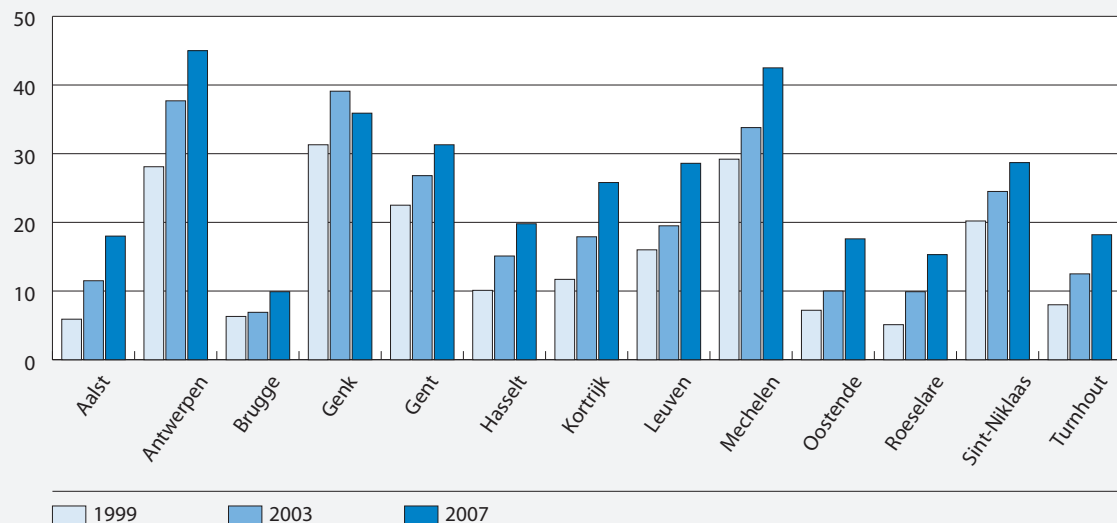
Gegeven deze bekommernissen leest men deze indicator best samen met andere indicatoren.

De methodes waarmee men 'etniciteit' kan nagaan, zijn zeer divers. Momenteel bestaat er in Vlaanderen geen gestandaardiseerde, werkbare definitie om 'etniciteit' te bepalen. Registratie van allochtonen volgens hun nationaliteit betekent volgens experts een aanzienlijke onderschatting van de werkelijkheid. Daarom wordt etniciteit hier gebaseerd op nationaliteit én op naam.

Het naamherkenningsprogramma van de VDAB loopt het register van werklozen af en telt de namen van Turkse en Magrebijnse afkomst. Uiteraard herkent dit programma een heel aantal 'vreemde' namen niet als vreemd. Achter de cijfers zit ook een historische context per stad. Een persoon met een Italiaanse of Poolse familienaam in Genk is waarschijnlijk al de derde of vierde generatie die in Genk woont, terwijl het in Mechelen waarschijnlijk gaat om iemand die er nog niet zo lang woont. De brede invulling (nationaliteit, geboorteplaats, ouders, origine) illustreert de moeilijkheid van het begrip 'etniciteit'.

Deze indicator houdt geen rekening met het totale aantal allochtonen in een stad; in het ideale geval werken we met een segregatie-index waarbij we het aandeel allochtonen onder de werkenden vergelijken met het aandeel allochtonen in de stad.

Allochtone werklozen (in %)

Bron: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding (VDAB)

Laaggeschoolde werklozen

Definitie

Aandeel (%) laaggeschoolden onder de niet-werkende werkzoekenden (NWWZ).

Dit is de mate waarin laaggeschoolden voorkomen onder de werkzoekenden, met name het aandeel laaggeschoolde niet-werkende werkzoekenden onder alle niet-werkende werkzoekenden (NWWZ). Laaggeschoolden zijn alle houders van een diploma lager onderwijs, middenstandsopleiding, 2de graad secundair algemeen, 2de graad secundair technisch en kunstonderwijs, 2de graad secundair beroeps- en deeltijds beroepssecundair onderwijs.

Vaststellingen

In 2007 hebben bijna alle steden een aandeel van 45 à 60% laaggeschoolden onder de werkzoekenden. Aalst, Genk en Sint-Niklaas kennen het hoogste aandeel. Brugge, Gent en Hasselt het laagste. In de universiteitsstad Leuven zijn er opvallend lagere cijfers, wat kan betekenen dat meer hoger geschoolden werkzoekend zijn.

De algemene trend is in bijna iedere stad gelijk. Het aandeel laaggeschoolde werkzoekenden is gedaald tot en met 2005, maar kent in 2007 meestal een stabilisatie of zelfs een lichte stijging. Enkel voor Aalst, Oostende en Turnhout is het aandeel laaggeschoolde werkzoekenden ook in 2007 verder gedaald.

Van 2001 tot en met 2005 is de werkloosheid in absolute aantallen, zowel voor de algemene werkloosheid als voor de werkloosheid van laaggeschoolden, toegenomen. De procentuele stijging van het aantal laaggeschoolde werkzoekenden lag echter lager dan de procentuele toename van het totale aantal werkzoekenden. Tussen 2005 en 2007 is zowel het totale aantal niet-werkende werkzoekenden als het aantal laaggeschoolde werklozen met 20 à 25% gedaald.

Laaggeschoolde werklozen (in %)

	1999	2001	2003	2005	2007
Aalst	64,9	63,6	60,0	59,1	58
Antwerpen	60,2	59,4	55,2	53,9	54,5
Brugge	57,9	53,6	50,3	48,4	49,8
Genk	66,1	65,0	61,7	59,7	60,6
Gent	55,5	53,6	49,7	47,6	47,7
Hasselt	53,8	51,7	45,2	46,1	48,1
Kortrijk	58,2	58,3	52,0	50,8	54,2
Leuven	41,1	38,3	32,1	35,2	37,4
Mechelen	63,0	63,0	56,0	55,3	53,9
Oostende	64,7	65,4	62,0	57,7	56,2
Roeselare	61,4	60,3	57,3	53,4	54,7
St-Niklaas	61,5	64,5	58,4	56,3	58,2
Turnhout	63,4	62,2	58,8	56,0	55,8

Bron: VDAB, Arvastat

Aandachtspunten

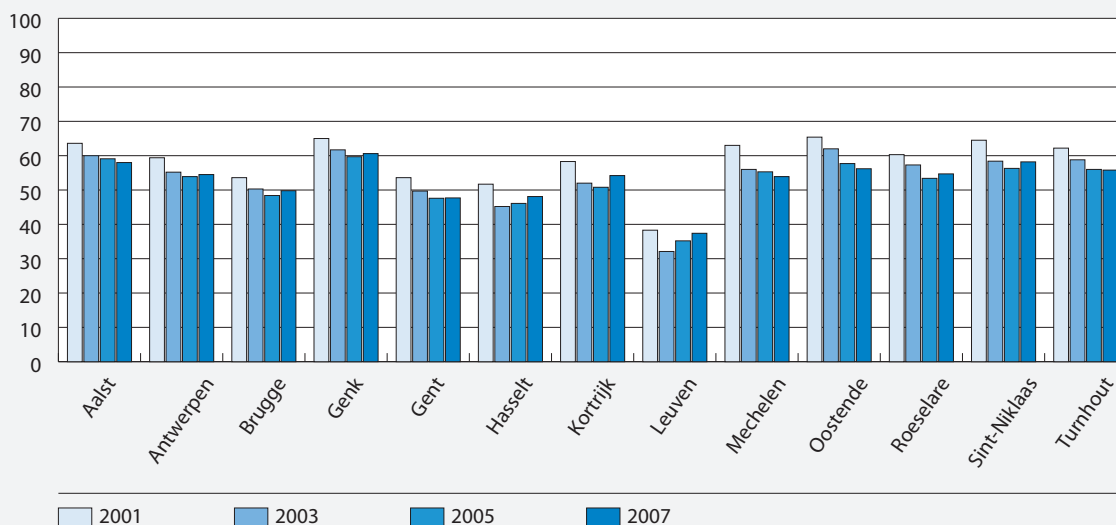
De indicator over het aandeel laaggeschoolde werkzoekenden zegt iets over gelijke kansen op de arbeidsmarkt. In een leefbare en duurzame stad vertrekt het arbeidsmarktbeleid vanuit de vraag naar arbeidskrachten. Initiatieven om knelpunten bij werkzoekenden weg te nemen vullen dit beleid aan, zodat de markt geen enkele bevolkingsgroep uitsluit.

Gegeven deze bekommernissen leest men deze indicator het best samen met de indicatoren 'Vervullingsgraad vacatures', 'Individuele beroepsopleiding', 'Kansengroepen aan het werk', 'Allochtone werklozen' en 'Langdurige werkloosheid'.

Niet-werkende werkzoekenden (NWWZ) zijn ingeschreven op de woonplaats. De groep NWWZ telt naast de uitkeringsgerechtigde volledig werklozen ook de ingeschreven werkzoekenden in wachttijd (schoolverlaters), de vrij ingeschreven niet-werkende werkzoekenden die niet uitkeringsgerechtigd zijn en andere verplicht ingeschreven niet-werkende werkzoekenden.

Enkel de 18 tot 64-jarigen komen in aanmerking. Hoewel in België iedereen leerplichtig is tot 18 jaar, is de vroegste leeftijd waarbij men het diploma van de derde graad van het secundair onderwijs kan halen 17 jaar. In principe kan men dan ook de werkzoekenden jonger dan 18 en zonder diploma derde graad secundair onderwijs in rekening brengen. Voor de leeftijdscategorie tot 18 jaar is de verhouding (laaggeschoolde NWWZ/alle NWWZ) in principe 100%. Het gaat echter om kleine hoeveelheden. Als die categorie in rekening zou gebracht worden, zou dit slechts voor een minieme afwijking in het eindresultaat zorgen.

Laaggeschoolde werklozen (in %)

Bron: VDAB, Arvastat

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Veiligheidszorg' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Veiligheidszorg' samengebond in 2 clusters:

- 📁 BEVORDEREN VAN DE INTEGRALE VEILIGHEID
- 📁 VERSTERKEN VAN NETWERKING EN BURGERPARTICIPATIE ROND VEILIGHEIDSZORG

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 4 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op het onveiligheidsgevoel, de criminaliteit en de verkeersonveiligheid. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 2 clusters. Dit is mogelijk via www.thuisindestad.be.

📄 Algemeen onveiligheidsgevoel.....	126
📄 Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad	128
📄 Slachtoffersgraad	130
📄 Criminaliteitsgraad voor autodiefstal	132
📄 Criminaliteitsgraad voor handtasroof	134
📄 Criminaliteitsgraad voor woninginbraak	136
📄 Verkeersslachtoffers	138
📄 Verkeersslachtoffers bij fietsers	140
📄 Onaangepaste snelheid van het verkeer in de buurt	142
📄 Rommel in de buurt	144

Algemeen onveiligheidsgevoel

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat altijd of vaak algemene onveiligheidsgevoelens ervaart.

De resultaten zijn afkomstig van de Veiligheidsmonitor. In deze tweejaarlijkse survey wordt volgende vraag aan een representatief staal van inwoners uit onder andere de centrumsteden gesteld: 'Gebeurt het dat u zich onveilig voelt?'. Deze onveiligheidsgevoelens moeten hier gezien worden als het gevoel slachtoffer te worden van normoverschrijdend gedrag. De respondenten konden kiezen tussen vijf antwoordmogelijkheden: 'altijd', 'vaak', 'soms', 'zelden', 'nooit'. Wie antwoordde met 'altijd' of 'vaak' werd opgenomen in de teller.

Vaststellingen

In Aalst, Brugge, Leuven en Turnhout ligt het onveiligheidsgevoel in 2006 gemiddeld het laagst (ongeveer 5% van de bevolking).

In bijna alle steden is het aandeel van de bevolking dat onveiligheidsgevoelens ervaart, in 2006 gedaald tegenover de voorgaande jaren. De sterkste daling is er in Mechelen en Sint-Niklaas, maar ook Aalst kent een opvallende en continue daling. In Antwerpen en Gent kan duidelijk een positieve kentering vastgesteld worden na 2002. Het aandeel van de bevolking met onveiligheidsgevoelens kent er een opmerkelijke terugval (4 à 6 procentpunten). Antwerpen en Mechelen blijven wel de steden waar het onveiligheidsgevoel in het algemeen het grootst is. In Oostende is er in 2006 terug een kleine stijging van het onveiligheidsgevoel tegenover 2004. Dit geldt in mindere mate ook voor Brugge en Hasselt. Voor Roeselare en Turnhout zijn er slechts sinds 2004 cijfers. In beide steden ziet men een afname van de onveiligheidsgevoelens. Kortrijk en Genk liggen voor het onveiligheidsgevoel ongeveer in het midden tegenover de overige steden.

Algemeen onveiligheidsgevoel (in %)

	1998	2000	2002	2004	2006
Aalst	10,0	15,1	9,7	7,0	5,8
Antwerpen	16,5	17,9	17,7	13,7	13,4
Brugge	7,3	7,3	6,8	5,3	5,4
Genk	10,8	10,9	7,7	10,0	7,7
Gent	8,8	13,5	14,0	8,4	8,4
Hasselt	9,7	9,3	9,0	6,4	7,4
Kortrijk	10,7	10,8	12,8	10,5	9,1
Leuven	5,9	6,5	7,4	4,5	4,5
Mechelen	26,5	24,6	16,1	17,2	12,6
Oostende	10,2	10,2	12,3	8,5	11,1
Roeselare	n.b.	n.b.	n.b.	10,3	8,9
Sint-Niklaas	8,6	11,4	11,0	14,1	7,6
Turnhout	n.b.	n.b.	n.b.	9,2	5,7

Bron: Veiligheidsmonitor (Directie van de operationele politie informatie)

Aandachtspunten

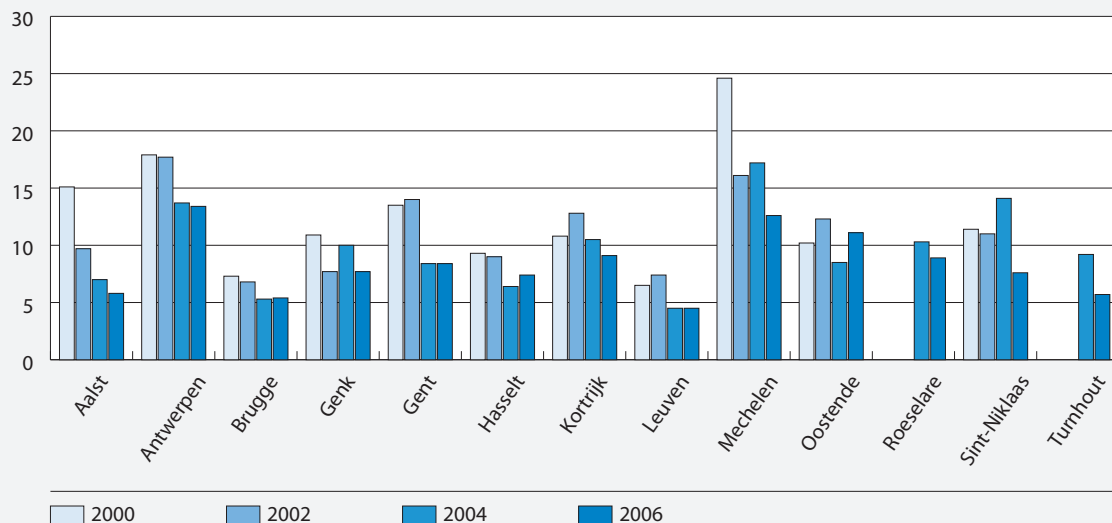
De indicator over het algemeen onveiligheidsgevoel informeert over de wijze waarop de veiligheid in de stad ervaren wordt. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals diefstal, overlast, verstoring van de openbare orde en dergelijke. Deze integrale veiligheidsbenadering heeft betrekking op verschillende domeinen van het maatschappelijke leven, zoals de buurt, de werk- of schoolomgeving, de mobiliteit, plaatsen voor recreatie, enzovoort. De term 'integraal' wijst er ook op dat meer dan alleen maar een repressieve benadering wordt gehanteerd, en dat de volledige veiligheidsketen met de proactie, de preventie, de preparatie, de repressie en de nazorg moet worden doorlopen. Integraal is ook meer dan alleen criminaliteitsbestrijding. Ook niet-criminele oorzaken van onveiligheid zoals verkeersveiligheid, netheid en de invloed van onveiligheidsfenomenen op de subjectieve beleving van de mensen worden in beschouwing genomen.

De Veiligheidsmonitor brengt (on)veiligheidsfenomenen en criminaliteitsgegevens in kaart vanuit een ander perspectief dan de officiële politionele en gerechtelijke statistieken. Naast het peilen naar de noden van de bevolking inzake veiligheid en politie, vraagt de Veiligheidsmonitor respondenten immers of ze al dan niet melding of aangifte hebben gedaan van hun slachtofferschap. Om een zicht te krijgen op de 'niet-geregistreerde criminaliteit' en het aangiftgedrag van de slachtoffers is de Veiligheidsmonitor een belangrijk instrument.

De antwoorden zijn afkomstig van een telefonische enquête. Deze biedt het voordeel van direct verbaal contact. Nadeel is de minder grote representativiteit omdat enkel gewerkt is met vaste telefoonnummers, zodat gebruikers van een gsm of een privé-nummer buiten de responspopulatie vallen. Hierdoor kunnen bepaalde groepen minder in beeld komen: personen die door het werk weinig bereikbaar zijn via de vaste telefoon, jongeren, enzovoort.

Voor de lokale Veiligheidsmonitoren worden enkelvoudige toevalssteekproeven getrokken op het niveau van een gemeente of een politiezone. Het gaat om een steekproef van minimum 350 eenheden per gemeente/politiezone (400 voor de vijf grote steden). Er is mogelijkheid voor een systeem van lokale opstap waardoor de steekproef vergroot wordt.

Algemeen onveiligheidsgevoel (in %)

Bron: Veiligheidsmonitor
(Directie van de operationele politionele informatie)

Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat zegt altijd of vaak bepaalde plekken in de stad te mijden omwille van de risico's op onveiligheid.

De resultaten zijn afkomstig van de Veiligheidsmonitor. In deze tweejaarlijkse survey wordt volgende vraag aan een representatief staal van inwoners uit onder andere de centrumsteden gesteld: 'Gebeurt het dat u bepaalde plekken in uw gemeente mijdt omdat u het niet veilig vindt?'.
De respondenten konden telkens kiezen tussen vijf antwoordmogelijkheden: 'altijd', 'vaak', 'soms', 'zelden', 'nooit'. Wie antwoordde met 'altijd' of 'vaak' werd opgenomen in de teller.

Vaststellingen

In Brugge, Leuven en Turnhout ligt het mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad in 2006 gemiddeld het laagst: tussen de 6 à 10% van de bevolking.

In bijna alle steden is het mijdgedrag voor bepaalde plekken in de stad continu gedaald vanaf 2002. Enkel in Genk, Hasselt, Leuven, Oostende en Sint-Niklaas is dit niet het geval. In Genk, Leuven en Oostende is er een opstoot in 2004, met daarna terug een daling in 2006. In Hasselt daarentegen geldt er de laatste jaren voor het mijdgedrag een bijna status-quo. Sint-Niklaas kent in 2006 terug een positievere teneur na wat mindere cijfers in 2002 en 2004. De meest positieve trend is er voor Brugge en Mechelen met een bijna halvering van het mijdgedrag op bepaalde plekken. Toch blijft het percentage inwoners van Mechelen dat zegt bepaalde plaatsen in de stad te mijden nog steeds hoog: meer dan één vijfde van de bevolking. Dit geldt ook voor Antwerpen.

Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad (in %)

	1998	2000	2002	2004	2006
Aalst	12,6	13,2	12,8	11,8	11,3
Antwerpen	28,1	29,5	26,7	23,8	22,5
Brugge	12,9	11,7	10,8	9,5	6,8
Genk	24,4	21,5	17,9	20,2	17,6
Gent	17,6	25,4	19,0	17,0	13,2
Hasselt	15,8	16,4	13,6	14,5	15,0
Kortrijk	19,0	20,7	17,3	17,1	15,7
Leuven	10,9	10,4	8,7	12,0	7,2
Mechelen	40,5	38,9	29,5	28,4	23,6
Oostende	16,5	27,6	19,8	23,3	19,2
Roeselare	n.b.	n.b.	n.b.	16,2	12,9
Sint-Niklaas	14,5	19,8	22,5	21,7	16,5
Turnhout	n.b.	n.b.	n.b.	13,3	9,3

Bron: Veiligheidsmonitor (Directie van de operationele politionele informatie)

■ Aandachtspunten

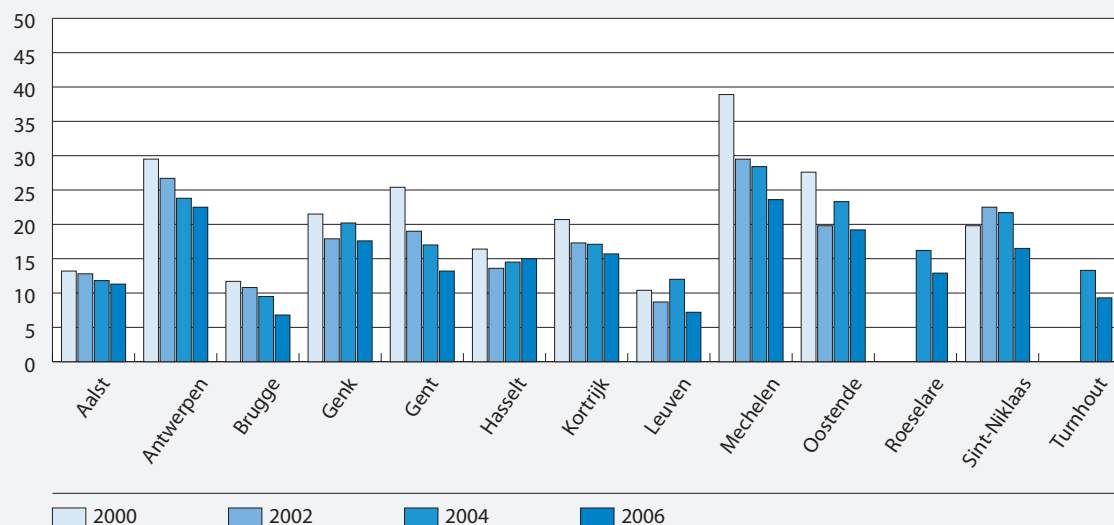
De indicator over het algemeen onveiligheidsgevoel informeert over de wijze waarop de veiligheid in de stad ervaren wordt. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals diefstal, overlast, verstoring van de openbare orde en dergelijke. Deze integrale veiligheidsbenadering heeft betrekking op verschillende domeinen van het maatschappelijke leven, zoals de buurt, de werk- of schoolomgeving, de mobiliteit, plaatsen voor recreatie enzovoort. De term 'integraal' wijst er ook op dat meer dan alleen maar een repressieve benadering wordt gehanteerd, en dat de volledige veiligheidsketen met de proactie, de preventie, de preparatie, de repressie en de nazorg moet worden doorlopen. Integraal is ook meer dan alleen criminaliteitsbestrijding. Ook niet-criminele oorzaken van onveiligheid zoals verkeersveiligheid, netheid en de invloed van onveiligheidsfenomenen op de subjectieve beleving van de mensen worden in beschouwing genomen.

De Veiligheidsmonitor brengt (on)veiligheidsfenomenen en criminaliteitsgegevens in kaart vanuit een ander perspectief dan de officiële politionele en gerechtelijke statistieken. Naast het peilen naar de noden van de bevolking inzake veiligheid en politie, vraagt de Veiligheidsmonitor respondenten immers of ze al dan niet melding of aangifte hebben gedaan van hun slachtofferschap. Om een zicht te krijgen op de 'niet-geregistreerde criminaliteit' en het aangiftgedrag van de slachtoffers is de Veiligheidsmonitor een belangrijk instrument.

De antwoorden zijn afkomstig van een telefonische enquête. Deze biedt het voordeel van direct verbaal contact. Nadeel is de minder grote representativiteit omdat enkel gewerkt is met vaste telefoonnummers, zodat gebruikers van een gsm of een privé-nummer buiten de responspopulatie vallen. Hierdoor kunnen bepaalde groepen minder in beeld komen: personen die door het werk weinig bereikbaar zijn via de vaste telefoon, jongeren enzovoort.

Voor de lokale Veiligheidsmonitoren worden enkelvoudige toevalssteekproeven getrokken op het niveau van een gemeente of een politiezone. Het gaat om een steekproef van minimum 350 eenheden per gemeente/politiezone (400 voor de vijf grote steden). Er is mogelijkheid voor een systeem van lokale opstap waardoor de steekproef vergroot wordt.

Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad (in %)

Bron: Veiligheidsmonitor
(Directie van de operationele politionele informatie)

Slachtofferschapsgraad

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat minstens één keer het slachtoffer was van bepaalde vormen van misdrijven.

De resultaten zijn afkomstig van de Veiligheidsmonitor. De samengestelde indicator steunt op volgende misdrijven tegen personen: 1) diefstal buitenhuis; 2) bedreiging met lichamelijk geweld; 3) lichamelijk geweld; 4) vluchtmisdrijf in het verkeer; 5) andere misdrijven; en 6) misdrijf tegen de seksuele moraal. De resultaten komen uit de tweejaarlijkse survey bij een representatief staal van inwoners uit onder andere de centrumsteden en steunen op volgende zes vragen:

- Bent u in de afgelopen 12 maanden **BUITENHUIS** bestolen geweest (niet diefstallen van voertuigen)?
  - Bent u in de afgelopen 12 maanden slachtoffer geworden van **LICHAMELIJK GEWELD**?
  - Bent u in de afgelopen 12 maanden **BEDREIGD MET LICHAMELIJK GEWELD, ZONDER** dat deze dreiging werd uitgevoerd?
  - Bent u in de afgelopen 12 maanden slachtoffer geweest van een **VLUCHTMISDRIJF IN HET VERKEER**?
  - Bent u in de afgelopen 12 maanden lastig gevallen omwille van **SEKSUELE REDENEN**?
  - Bent u in de afgelopen 12 maanden het slachtoffer geworden van **ANDERE** strafbare feiten of misdrijven?
- De respondenten konden telkens kiezen tussen drie antwoordmogelijkheden: 'ja', 'neen', 'geen antwoord'. Wie met 'ja' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Vaststellingen

In Aalst, Kortrijk, Roeselare en Sint-Niklaas ligt de slachtofferschapsgraad in 2006 het laagst (tussen 9 en 12% van de bevolking).

Tegenover 2002 daalt de slachtofferschapsgraad in alle steden behalve in Mechelen (en Roeselare en Turnhout waar voor 2002 geen cijfers voorhanden zijn). Steden met een positieve trend en een afname van de slachtofferschapsgraad zijn Aalst, Antwerpen, Hasselt, Oostende en Roeselare. Brugge, Genk, Gent, Kortrijk en Leuven kennen na een daling in 2004 een lichte toename van de slachtofferschapsgraad in 2006. Ook Turnhout kent in 2006 een kleine stijging tegenover 2004.

Slachtofferschapsgraad (in %)

	2002	2004	2006
Aalst	20,2	12,7	11,8
Antwerpen	22,5	18,4	18,2
Brugge	17,0	14,5	17,7
Genk	14,8	11,3	14,0
Gent	20,5	18,3	19,9
Hasselt	16,7	13,7	13,0
Kortrijk	12,5	10,2	11,9
Leuven	18,3	14,4	17,8
Mechelen	17,6	19,1	27,5
Oostende	15,1	18,0	13,0
Roeselare	n.b.	11,6	11,0
Sint-Niklaas	16,8	19,4	9,8
Turnhout	n.b.	14,8	17,8

Bron: Veiligheidsmonitor (Directie van de operationele politie informatie)

Aandachtspunten

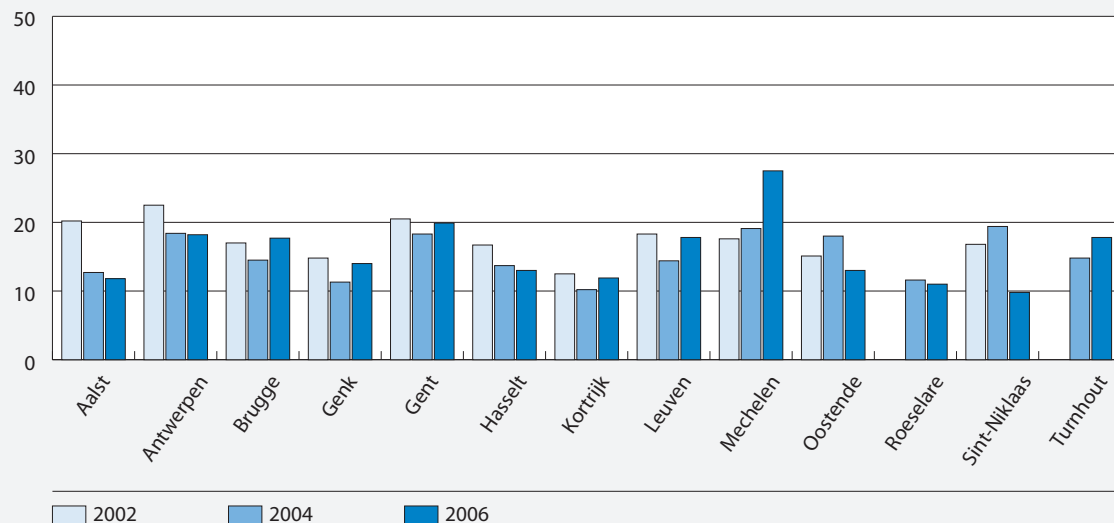
De indicator over de slachtoffersgraad informeert over de criminaliteitsgraad in een stad en geeft een indicatie van de veiligheid en het veiligheidsgevoel. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals diefstal, overlast, verstoring van de openbare orde en dergelijke. Deze integrale veiligheidsbenadering heeft betrekking op verschillende domeinen van het maatschappelijke leven, zoals de buurt, de werk- of schoolomgeving, de mobiliteit, plaatsen voor recreatie enzovoort. De term 'integraal' wijst er ook op dat men opteert voor meer dan alleen maar een repressieve benadering en dat men de volledige veiligheidsketen met de proactie, de preventie, de preparatie, de repressie en de nazorg moet doorlopen. 'Integrale' veiligheidsbenadering is ook meer dan alleen criminaliteitsbestrijding. Men neemt ook niet-criminele oorzaken van onveiligheid zoals verkeersveiligheid, netheid en de invloed van onveiligheidsfenomenen op de subjectieve beleving van de mensen in aanmerking.

De Veiligheidsmonitor brengt (on)veiligheidsfenomenen en criminaliteitsgegevens in kaart vanuit een ander perspectief dan de officiële politionele en gerechtelijke statistieken. De Veiligheidsmonitor peilt niet alleen naar de noden van de bevolking inzake veiligheid en politie, maar hij vraagt respondenten immers of ze het misdrijf al dan niet hebben aangegeven. Om een zicht te krijgen op de 'niet-geregistreeerde criminaliteit' en het aangiftgedrag van de slachtoffers is de Veiligheidsmonitor een belangrijk instrument.

De antwoorden komen uit een telefonische enquête. Deze biedt het voordeel van direct verbaal contact. Nadeel is de minder grote representativiteit omdat men enkel met vaste telefoonnummers werkt, zodat gebruikers van een gsm of een privé-nummer buiten de responspopulatie vallen. Hierdoor kunnen bepaalde groepen minder in beeld komen; personen die door het werk weinig bereikbaar zijn via de vaste telefoon, jongeren, enzovoort.

Voor de lokale Veiligheidsmonitoren worden enkelvoudige toevalssteekproeven getrokken per gemeente of een politiezone. Het gaat om een steekproef van minimum 350 eenheden per gemeente of politiezone (400 voor de vijf grote steden). Een systeem van lokale opstap is mogelijk waardoor de steekproef groeit.

Slachtoffersgraad (in %)

Bron: Veiligheidsmonitor
(Directie van de operationele politionele informatie)

Criminaliteitsgraad voor autodiefstal

Definitie

Som van de geregistreerde autodiefstallen per 1.000 inwoners.

Voor de politie handelt 'autodiefstal' over vijf criminele feiten, namelijk:

- 1) diefstal van een auto, zonder geweld of bedreiging, 2) al dan niet met verzwarende omstandigheden;
- 3) diefstal van een auto, met geweld of bedreiging, 4) al dan niet met verzwarende omstandigheden;
- 5) diefstal van een auto met geweld of bedreiging, met verzwarende omstandigheden, met wapens.

De teller is de som van de 5 soorten autodiefstal. In de noemer staat het aantal inwoners van de desbetreffende stad.

Vaststellingen

Het aantal geregistreerde autodiefstallen is in 2007 in alle steden kleiner dan 2 per 1.000 inwoners. Antwerpen heeft het hoogste aantal autodiefstallen per 1.000 inwoners (1,96). Andere steden met een relatief hoger aandeel zijn Hasselt (1,28), Genk (1,12), Kortrijk (1,08), Mechelen (1,08) en Gent (1,06).

Opvallend is de gunstige trend in alle steden. In vergelijking met 2003 is het aandeel geregistreerde autodiefstallen gemiddeld met bijna 40% gedaald. De sterkste daling is er in Oostende (-70%), Aalst (-52%), Roeselare (-53%) en Sint-Niklaas (-50%). Ook Antwerpen met het hoogste aandeel autodiefstallen kent een daling van 39%.

Enkel in Gent, Kortrijk, Leuven en Turnhout is er in 2007 terug een minimale stijging tegenover het voorgaande jaar, maar algemeen kennen ook deze steden een erg gunstige evolutie.

Criminaliteitsgraad voor autodiefstal (per 1.000 inwoners)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aalst	1,33	0,86	0,75	0,71	0,67	0,41
Antwerpen	4,86	3,23	2,90	2,40	2,67	1,96
Brugge	0,89	0,76	0,89	0,58	0,55	0,46
Genk	2,15	1,54	1,07	1,41	1,14	1,12
Gent	2,13	1,64	1,28	0,83	0,92	1,06
Hasselt	5,70	2,04	1,35	1,31	1,40	1,28
Kortrijk	1,90	1,50	1,32	1,03	0,99	1,08
Leuven	1,58	1,60	1,00	1,12	0,76	0,94
Mechelen	1,73	1,33	1,66	1,33	1,34	1,08
Oostende	2,28	1,63	1,60	1,47	1,18	0,49
Roeselare	0,73	0,76	0,51	0,68	0,52	0,36
Sint-Niklaas	1,40	0,86	0,71	0,66	0,63	0,43
Turnhout	2,22	0,84	0,96	0,93	0,73	0,75

Bron: Directie van de Nationale Gegevensbank (Federale Politie)

Aandachtspunten

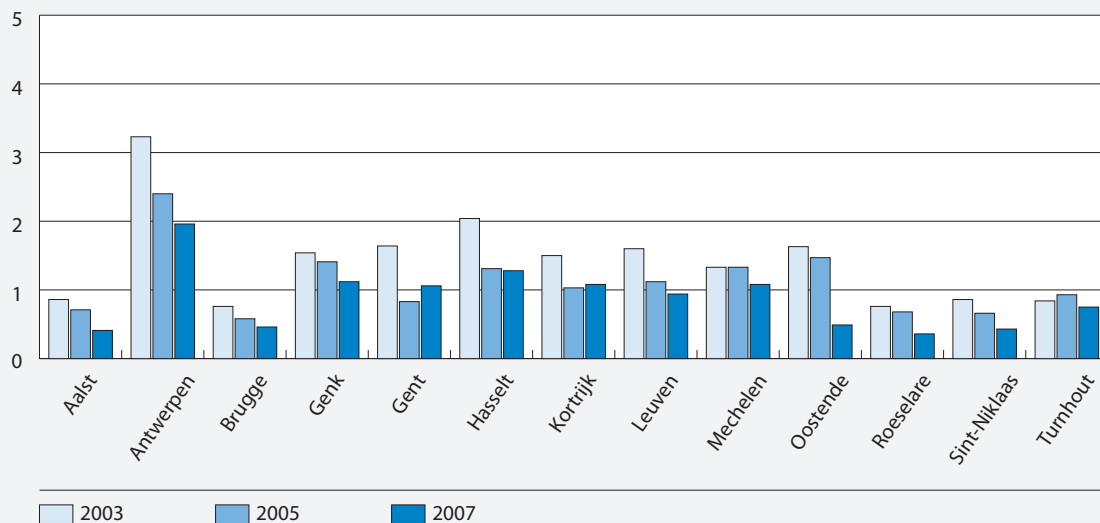
De indicator over de autodiefstal informeert over de criminaliteit in de stad. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken, zoals diefstal, overlast, verstoring van de openbare orde en dergelijke. Deze integrale veiligheidsbenadering heeft betrekking op verschillende domeinen van het maatschappelijke leven, zoals de buurt, de werk- of schoolomgeving, de mobiliteit, plaatsen voor recreatie enzovoort.

De cijfers zijn gebaseerd op de plaats van het misdrijf. Hierdoor hebben ze betrekking op alle geregistreerde autodiefstallen in de stad (zowel van inwoners als van stadsbezoekers). De cijfers voor de geregistreerde autodiefstallen worden echter enkel gedeeld door het aantal inwoners in de steden en niet door het aantal bezoekers van de steden.

Het aantal autodiefstallen, dat geregistreerd wordt, ligt zeer hoog, wat een goede vergelijking in de tijd mogelijk maakt.

Vanaf 2007 worden de statistieken inzake criminaliteit niet louter meer geteld op basis van de feitencode maar ook op basis van een zogeheten 'parametrische afbakening'. Dit houdt in dat men voor een bepaald feit nagaat of de nodige samenstellende elementen (voorwerp, vervoermiddel, modus operandi, ...) aanwezig zijn om van een bepaalde criminaliteitsvorm te kunnen spreken. Deze parametrische afbakeningen werden vastgelegd en gevalideerd door de Werkgroep Politiestatistiek die al verschillende jaren werkzaam is om de criminaliteitsstatistieken te moderniseren. Deze nieuwe methode heeft ervoor gezorgd dat de in het verleden gepubliceerde statistieken aangepast zijn volgens de huidige werkwijze. Op die manier blijven de cijfers vergelijkbaar. Hierdoor liggen de huidige cijfers van 2005 voor de criminaliteitsgraad voor autodiefstal gemiddeld wel 5% lager dan de cijfers die vroeger voor 2005 gepubliceerd zijn.

Criminaliteitsgraad voor autodiefstal (per 1.000 inwoners)

Bron: Directie van de Nationale Gegevensbank (Federale Politie)

Criminaliteitsgraad voor handtasroof

Definitie

Som van de geregistreerde gevallen van handtasroof per 1.000 inwoners.

Handtasroof heeft betrekking op diefstal met geweld van een handtas in een openbare of half-openbare plaats.

Vaststellingen

Het aantal geregistreerde gevallen van handtasroof is in alle steden kleiner dan 1 per 1.000 inwoners. Brugge, Leuven, Genk en Roeselare kennen het kleinste aandeel handtasroof (kleiner dan 0,11). Antwerpen, Mechelen en Oostende het grootste aandeel (iets groter dan 0,5).

Opvallend is de gunstige trend in alle steden. De handtasroof is in 2007 gemiddeld met 18% gedaald tegenover 2003. De sterkste daling is er in Brugge (-63%), Antwerpen (-59%), Leuven (-53%) en Mechelen (-46%).

In Hasselt, Mechelen en Oostende is er in 2007 wel terug een stijging tegenover 2006.

Aandachtspunten

De indicator over de handtasroof informeert over de criminaliteit in de stad. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals diefstal, overlast, verstoring van de openbare orde en dergelijke. Deze integrale veiligheidsbenadering heeft betrekking op verschillende domeinen van het maatschappelijke leven, zoals de buurt, de werk- of schoolomgeving, de mobiliteit, plaatsen voor recreatie enzovoort.

Criminaliteitsgraad voor handtasroof (per 1.000 inwoners)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aalst	0,33	0,35	0,35	0,23	0,28	0,22
Antwerpen	2,27	1,87	1,86	1,56	1,33	0,77
Brugge	0,04	0,08	0,01	0,16	0,15	0,03
Genk	0,11	0,09	0,11	0,25	0,11	0,11
Gent	0,49	0,43	0,32	0,51	0,39	0,35
Hasselt	0,64	0,54	0,33	0,27	0,17	0,34
Kortrijk	0,62	0,51	0,45	0,48	0,49	0,43
Leuven	0,56	0,19	0,13	0,10	0,22	0,09
Mechelen	1,24	1,12	0,28	0,78	0,40	0,60
Oostende	0,81	0,56	0,36	0,45	0,38	0,58
Roeselare	0,07	0,05	0,13	0,45	0,18	0,11
Sint-Niklaas	0,36	0,19	0,10	0,53	0,26	0,14
Turnhout	0,08	0,20	0,15	0,43	0,13	0,15

Bron: Directie van de Nationale Gegevensbank (Federale Politie)

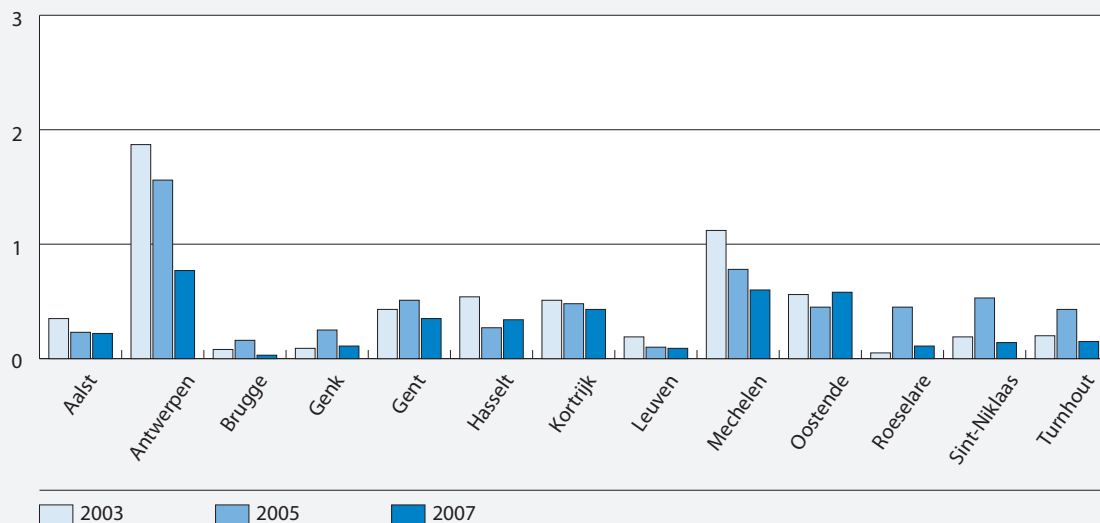
De cijfers zijn gebaseerd op de plaats van het misdrijf. Hierdoor handelen ze over alle gevallen van handtasroof in de stad (zowel inwoners als stadsbezoekers). De cijfers voor de geregistreerde handtasroof worden echter enkel gedeeld door het aantal inwoners in de steden en niet door het aantal bezoekers van de steden.

De meldingsbereidheid voor handtasroof is redelijk hoog wat een betrouwbaar beeld geeft van de realiteit.

Sinds de publicatie van de politiestatistiek in juli 2008 is de vroegere indicator omtrent handtassendiefstal niet langer opgenomen in de criminaliteitsstatistiek. De term werd vervangen door 'handtasroof'. Die term handelt, in tegenstelling tot handtassendiefstal, enkel over feiten met geweld. De cijfers zijn retroactief aangepast. Hierdoor kan men goed vergelijken.

Vanaf 2007 worden de statistiek inzake criminaliteit niet louter meer geteld op basis van de feitencode maar ook op basis van een zogeheten 'parametrische afbakening'. Dit houdt in dat men voor een bepaald feit nagaat of de nodige samenstellende elementen (voorwerp, vervoermiddel, modus operandi, ...) aanwezig zijn om van een bepaalde criminaliteitsvorm te kunnen spreken. Deze parametrische afbakening werden vastgelegd en gevalideerd door de Werkgroep Politiestatistiek die al verschillende jaren werkt om de criminaliteitsstatistiek te moderniseren. Deze nieuwe methode heeft ervoor gezorgd dat de in het verleden gepubliceerde statistiek aangepast zijn volgens de huidige werkwijze. Op die manier blijven de cijfers vergelijkbaar.

Criminaliteitsgraad voor handtasroof (per 1.000 inwoners)

Bron: Directie van de Nationale Gegevensbank (Federale Politie)

Criminaliteitsgraad voor woninginbraak

Definitie

Som van de geregistreerde vormen van woninginbraak per 1.000 inwoners.

Onder de geregistreerde woninginbraak vallen 12 criminele feiten met verzwarende omstandigheden. Het gaat om:

- 1) diefstal in woning zonder geweld of bedreiging met als verzwarende omstandigheden braak,
- 2) inklimming, 3) valse sleutels of 4) een combinatie ervan;
- 5) diefstal in woning met geweld of bedreiging met als verzwarende omstandigheden braak, 6) inklimming,
- 7) valse sleutels of 8) een combinatie ervan;
- 9) diefstal in woning met geweld of bedreiging, met wapens en met als verzwarende omstandigheden braak,
- 10) inklimming, 11) valse sleutels of 12) een combinatie ervan.

De teller is de som van de 12 soorten diefstal in een woning. In de noemer staat het aantal inwoners van de desbetreffende stad.

Vaststellingen

Het aantal geregistreerde woninginbraken bedraagt in 2007 gemiddeld 4,5 per 1.000 inwoners. Roeselare en Brugge kennen het laagste aandeel woninginbraken (minder dan 3 per 1.000 inwoners). Antwerpen, Gent en Mechelen het hoogste (tussen 6 en 10 per 1.000 inwoners).

Het aandeel geregistreerde woninginbraken is in 2007 gemiddeld met 5% gestegen tegenover 2003. Zeven van de 13 steden kennen een toename van de woninginbraak: Antwerpen (24%), Gent (37%), Kortrijk (10%), Leuven (10%), Mechelen (20%), Oostende (15%) en Sint-Niklaas (10%). De overige steden kennen een daling van de woninginbraak tegenover 2003: Roeselare (-16%), Brugge (-14%), Turnhout (-10%), Aalst (-9%), Hasselt (-6%) en Genk (-3%).

Criminaliteitsgraad voor woninginbraak (per 1.000 inwoners)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aalst	0,33	0,35	0,35	0,23	0,28	0,22
Antwerpen	2,27	1,87	1,86	1,56	1,33	0,77
Brugge	0,04	0,08	0,01	0,16	0,15	0,03
Genk	0,11	0,09	0,11	0,25	0,11	0,11
Gent	0,49	0,43	0,32	0,51	0,39	0,35
Hasselt	0,64	0,54	0,33	0,27	0,17	0,34
Kortrijk	0,62	0,51	0,45	0,48	0,49	0,43
Leuven	0,56	0,19	0,13	0,10	0,22	0,09
Mechelen	1,24	1,12	0,28	0,78	0,40	0,60
Oostende	0,81	0,56	0,36	0,45	0,38	0,58
Roeselare	0,07	0,05	0,13	0,45	0,18	0,11
Sint-Niklaas	0,36	0,19	0,10	0,53	0,26	0,14
Turnhout	0,08	0,20	0,15	0,43	0,13	0,15

Bron: Directie van de Nationale Gegevensbank (Federale Politie)

Aandachtspunten

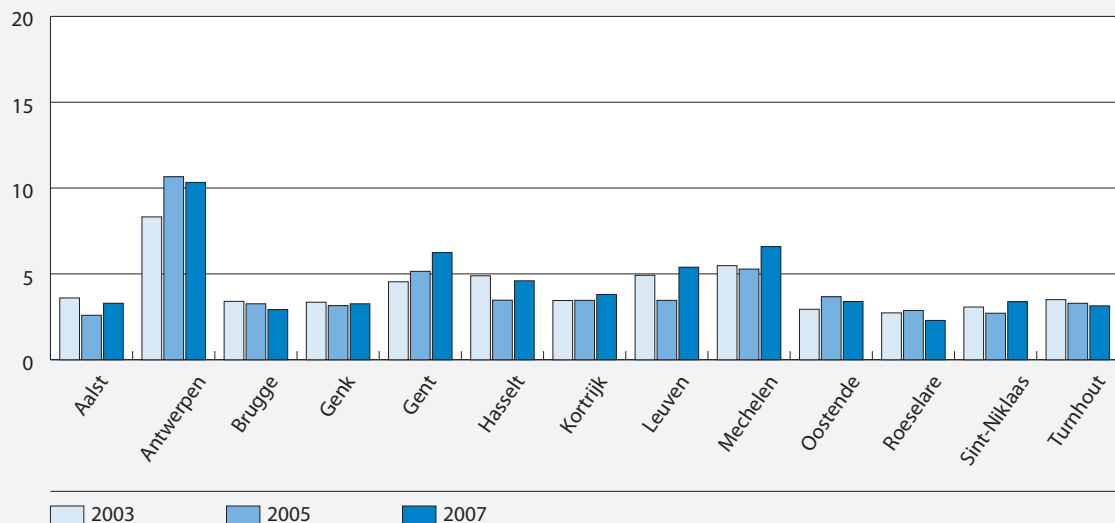
De indicator over de woninginbraak informeert over de criminaliteit in de stad. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen zoals diefstal, overlast, verstoring van de openbare orde en dergelijke aan te pakken. Deze integrale veiligheidsbenadering heeft betrekking op verschillende domeinen van het maatschappelijke leven, zoals de buurt, de werk- of schoolomgeving, de mobiliteit, plaatsen voor recreatie enzovoort.

De meldingsbereidheid voor woninginbraak is hoog. Dit resulteert in een betrouwbaar beeld van de realiteit.

Het aantal personen dat in de stad gedomicilieerd is en het aantal personen dat daadwerkelijk in de stad woont verschillen. Dit kan bijvoorbeeld in studentensteden leiden tot een overschatting van de criminaliteitsgraad voor woninginbraak.

Vanaf 2007 worden de statistieken inzake criminaliteit niet louter meer geteld op basis van de feitencode maar op basis van een zogeheten 'parametrische afbakening'. Dit houdt in dat men voor een bepaald feit nagaat of de nodige samenstellende elementen (voorwerp, vervoermiddel, modus operandi, ...) aanwezig zijn om van een bepaalde criminaliteitsvorm te kunnen spreken. Deze parametrische afbakeningen werden vastgelegd en gevalideerd door de Werkgroep Politiestatistiek die al verschillende jaren werkt om de criminaliteitsstatistieken te moderniseren. Deze nieuwe methode heeft ervoor gezorgd dat de in het verleden gepubliceerde statistieken aangepast zijn volgens de huidige werkwijze. Op die manier blijven de cijfers vergelijkbaar. Hierdoor liggen de huidige cijfers van 2005 voor de criminaliteitsgraad voor woninginbraak gemiddeld wel 15% lager dan de cijfers die vóór 2005 gepubliceerd zijn.

Criminaliteitsgraad voor woninginbraak (per 1.000 inwoners)

Bron: Directie van de Nationale Gegevensbank (Federale Politie)

Verkeersslachtoffers

Definitie

Aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers per 10.000 inwoners.

Dode verkeersslachtoffers zijn zowel de personen die onmiddellijk overleden zijn, als personen die dodelijk gewond waren en binnen de 30 dagen na het ongeval gestorven zijn. Zwaargewonden zijn de personen die bij een verkeersongeval niet-dodelijk gewond werden, maar die tenminste 24 uur moesten opgenomen worden in het ziekenhuis.

Vaststellingen

Het aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers in de centrumsteden ligt voor 2005-2007 tussen 4,8 (Leuven) en 9,1 (Gent) per 10.000 inwoners. Steden met het hoogste aandeel verkeersslachtoffers zijn Gent, Hasselt en Kortrijk. Tegenover 10 jaar terug is er een daling voor de volgende steden: Aalst (-29%), Brugge (-41%), Genk (-57%), Hasselt (-63%), Kortrijk (-35%), Mechelen (-34%), Oostende (-68%), Roeselare (-39%), Sint-Niklaas (-46%) en Turnhout (-25%). Vaak gaat het dus om een halvering in vergelijking met begin jaren '90. Antwerpen, Gent en Leuven hadden in 1996-1998 gemiddeld een laag aandeel zwaargewonde en dode verkeersslachtoffers. Voor deze steden is er de laatste jaren terug een zeer kleine stijging. Ook in Aalst is er de laatste jaren opnieuw een beperkte toename van het aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers.

Aandachtspunten

De indicator over de verkeersslachtoffers zegt iets over de verkeersveiligheid in de stad. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals diefstal, overlast, zwarte verkeerspunten, verstoring van de openbare orde en dergelijke. Deze integrale veiligheidsbenadering heeft betrekking op verschillende domeinen van

Verkeersslachtoffers (per 10.000 inwoners)

	1996-1998	1999-2001	2002-2004	2005-2007
Aalst	9,7	6,0	6,6	6,7
Antwerpen	6,9	5,6	7,0	7,7
Brugge	10,7	9,1	5,7	6,2
Genk	16,8	18,6	11,2	7,1
Gent	7,7	6,4	8,4	9,1
Hasselt	24,9	16,4	8,9	8,8
Kortrijk	13,2	13,5	10,4	8,8
Leuven	4,6	4,4	4,5	4,8
Mechelen	12,5	11,3	8,5	8,0
Oostende	15,7	10,7	5,2	5,0
Roeselare	11,3	10,5	8,2	6,6
Sint-Niklaas	13,5	13,6	8,2	7,1
Turnhout	10,9	12,2	12,9	7,8

Bron: ADSEI (bewerking SVR)

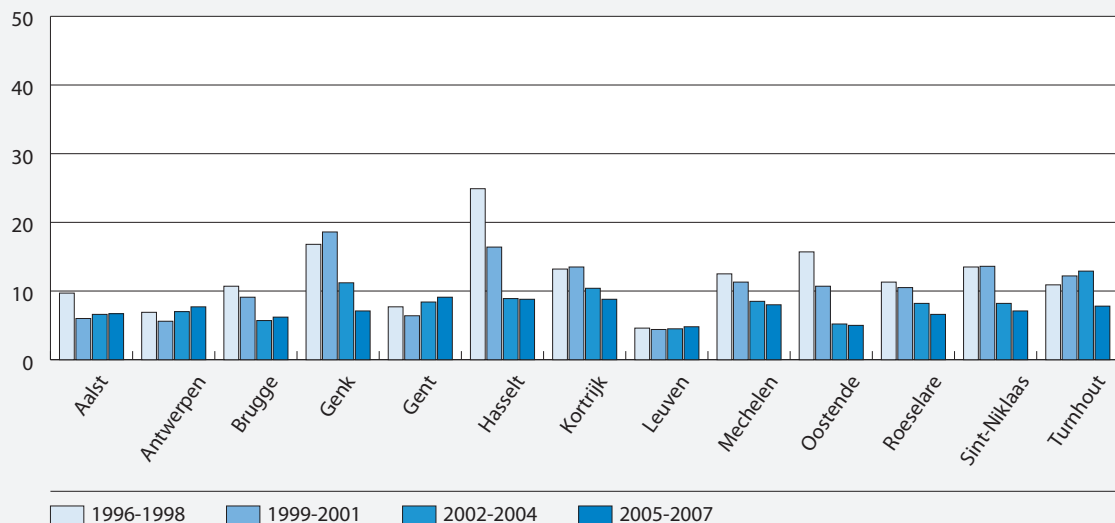
het maatschappelijke leven zoals de buurt, de werk- of schoolomgeving, het mobiliteitsgedrag, plaatsen voor recreatie, en dergelijke. De term 'integraal' wijst er ook op dat meer dan alleen maar een repressieve benadering wordt gehanteerd en dat de volledige veiligheidsketen met de proactie, de preventie, de preparatie, de repressie en de nazorg, moet worden doorlopen. Integraal is ook meer dan alleen criminaliteitsbestrijding. Ook niet-criminele oorzaken van onveiligheid zoals verkeersveiligheid, netheid en de invloed van onveiligheidsfenomenen op de subjectieve beleving van de mensen worden in beschouwing genomen.

De indicator over verkeersslachtoffers is een cijfer voor de hele gemeente en brengt niet de locatie en het vervoermiddel in beeld.

De cijfers van ADSEI steunen op een registratie van ongevallen door lokale en federale politie. Vergelijking met de data uit de processen-verbaal van het parket heeft uitgewezen dat deze cijfers een onderschatting zijn van de realiteit. De Algemene Directie Statistiek voert correcties uit op de gegevens en herkalibreert de cijfers omwille van de onvolledigheid van de gegevens. Bij de kalibratie worden coëfficiënten bepaald die gebruikt worden om onvolledige gegevens te extrapoleren naar hun populatiewaarde. De kalibratie berekent de verhouding tussen het aantal ongevallen zonder doden per politiezone, afkomstig uit het PV-register, en het aantal ongevallen zonder doden per politiezone, afkomstig van de verkeersongevallenformulieren. De kalibratiecoëfficiënt wordt dan toegepast op de variabelen van de ongevallen zonder doden. De ongevallen met doden worden niet gekalibreerd omdat deze gegevens vervolledigd worden bij de FOD Economie op basis van de meldingen door de parketten. Ook de ongevallen geregistreerd door de federale politie worden niet gekalibreerd. Onderrapportering en dus ook kalibratie is er vooral voor het aantal lichtgewonden, vandaar dat deze cijfers hier niet zijn opgenomen.

Het aantal verkeersslachtoffers hangt af van diverse factoren: de stijging van het autogebruik en van het aantal verplaatsingen, het uitgebreidere wegennet, de aanwezigheid van gewest- en autosnelwegen, de wegeninrichting, weersomstandigheden enzovoort.

Verkeersslachtoffers (per 10.000 inwoners)

Bron: ADSEI (bewerking SVR)

Verkeersslachtoffers bij fietsers

Definitie

Aantal dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers bij fietsers per 10.000 inwoners en hogeschool- en universiteitsstudenten.

Dode verkeersslachtoffers zijn zowel de personen die onmiddellijk overleden zijn als personen die dodelijk gewond waren en binnen de 30 dagen na het ongeval gestorven zijn. Zwaargewonden zijn de personen die bij een verkeersongeval niet-dodelijk gewond werden, maar die tenminste 24 uur moesten opgenomen worden in het ziekenhuis.

Vaststellingen

Het aandeel dode en zwaargewonde verkeersslachtoffers bij fietsers ligt in 2006-2007 tussen 0,5 (Genk) en 2,4 (Turnhout) per 10.000 inwoners (en hogeschool- en universiteitsstudenten). Steden met het hoogste aandeel verkeersslachtoffers bij fietsers zijn Turnhout, Mechelen, Kortrijk en Sint-Niklaas. Genk en Aalst kennen het laagste aandeel verkeersslachtoffers bij fietsers.

Tegenover 2003-2004 is er een daling van het aandeel verkeersslachtoffers bij fietsers voor de volgende steden: Turnhout, Genk, Hasselt, Oostende, Aalst en Gent.

Het absolute aantal dode en zwaargewonde fietsers is in 2006-2007 het meest afgenomen in Genk, namelijk met 67%. Ook Aalst (-35%), Hasselt (-33%) en Turnhout (-31%) kennen een opvallende daling. De sterkste stijging is er in Mechelen (+62%) en Leuven (+60%).

Aandachtspunten

De indicator over de verkeersslachtoffers bij fietsers zegt iets over de verkeersveiligheid in de stad. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken zoals diefstal, overlast, zwarte verkeerspunten,

Verkeersslachtoffers bij fietsers (per 10.000 inwoners)

	Aantal 2003	Aantal 2004	Index 2003-2004	Aantal 2006	Aantal 2007	Index 2006-2007
Aalst	10	7	1,1	4	7	0,7
Antwerpen	46	43	0,9	63	52	1,2
Brugge	19	11	1,2	15	19	1,4
Genk	11	10	1,5	2	5	0,5
Gent	36	42	1,4	25	42	1,2
Hasselt	19	14	2,2	14	8	1,4
Kortrijk	14	9	1,4	13	16	1,8
Leuven	6	9	0,6	7	17	1,0
Mechelen	4	17	1,3	19	15	2,0
Oostende	13	11	1,7	11	6	1,2
Roeselare	9	4	1,2	7	7	1,2
Sint-Niklaas	14	5	1,4	8	16	1,7
Turnhout	20	9	3,6	9	11	2,4

Bron: ADSEI

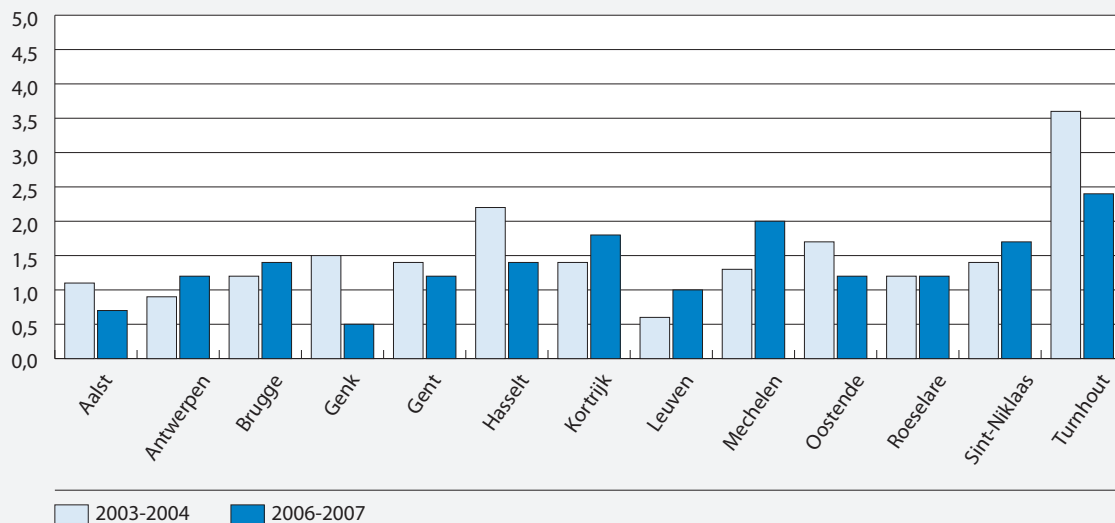
verstoring van de openbare orde enzovoort. Deze integrale veiligheidsbenadering heeft betrekking op verschillende domeinen van het maatschappelijke leven, zoals de buurt, de werk- of schoolomgeving, het mobiliteitsgedrag, plaatsen voor recreatie en dergelijke. De term 'integraal' wijst er ook op dat meer dan alleen maar een repressieve benadering wordt gehanteerd en dat de volledige veiligheidsketen met de proactie, de preventie, de preparatie, de repressie en de nazorg moet worden doorlopen. Integraal is ook meer dan alleen criminaliteitsbestrijding. Ook niet-criminele oorzaken van onveiligheid zoals verkeersveiligheid, netheid en de invloed van onveiligheidsfenomenen op de subjectieve beleving van de mensen worden in beschouwing genomen.

De indicator over verkeersslachtoffers is een cijfer voor de hele gemeente en is gebaseerd op het gemiddelde aantal dode en zwaargewonde fietsers ten opzichte van de gemiddelde bevolking, vermeerderd met het aantal hogeschool- en universiteitsstudenten, die ingeschreven zijn in een stad op basis van een diploma-contract. Deze hogeschool- en universiteitsstudenten worden aan de noemer toegevoegd omdat zij een belangrijke fietspopulatie zijn in de steden. Studenten die zowel in de stad wonen als er studeren worden hierdoor wel dubbel geteld. Een student die in één stad woont en in een andere stad studeert, wordt ook tweemaal geteld. Eénmaal in zijn/haar thuisstad en éénmaal in zijn/haar studentenstad.

De cijfers van ADSEI (voorheen NIS) steunen op een registratie van ongevallen door lokale en federale politie. Vergelijking met de data uit de processen-verbaal van het parket heeft uitgewezen dat deze cijfers een onderschatting zijn van de realiteit. De Algemene Directie Statistiek voert correcties uit op de gegevens en herkalibreert de cijfers omwille van de onvolledigheid van de gegevens. Bij de kalibratie worden coëfficiënten bepaald die gebruikt worden om onvolledige gegevens te extrapoleren naar hun populatiewaarde. De kalibratie berekent de verhouding tussen het aantal ongevallen zonder doden per politiezone, afkomstig uit het PV-register en het aantal ongevallen zonder doden per politiezone, afkomstig van de verkeersongevallenformulieren. De kalibratiecoëfficiënt wordt dan toegepast op de variabelen van de ongevallen zonder doden. De ongevallen met doden worden niet gekalibreerd omdat deze gegevens vervolledigd worden bij de FOD Economie op basis van de meldingen door de parketten. Ook de ongevallen geregistreerd door de federale politie worden niet gekalibreerd. Onderrapportering en dus ook kalibratie is er vooral voor het aantal lichtgewonden, vandaar dat deze cijfers hier niet opgenomen zijn.

Het aantal verkeersslachtoffers bij fietsers hangt af van diverse factoren: de wegeninrichting, weersomstandigheden, de stijging van het autogebruik en van het aantal verplaatsingen enzovoort.

Verkeersslachtoffers bij fietsers (per 10.000 inwoners)

Bron: ADSEI

Onaangepaste snelheid van het verkeer in de buurt

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat onaangepaste snelheid van het verkeer als een probleem in de buurt beschouwt.

De resultaten zijn afkomstig van de Veiligheidsmonitor. In deze tweejaarlijkse survey wordt volgende vraag aan een representatief staal van inwoners uit onder andere de centrumsteden gesteld: 'Ervaart u onaangepaste snelheid als een probleem in uw buurt?'. De respondenten konden telkens kiezen tussen vijf antwoordmogelijkheden: 'helemaal wel', 'eerder wel', 'eerder niet', 'helemaal niet' en 'weet niet'.

Wie met 'helemaal wel' of 'eerder wel' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Vaststellingen

Wat opvalt, is dat het aandeel van de mensen dat onaangepaste snelheid van het verkeer in de buurt in 2006 als een probleem beschouwt bijna in elke centrumstad hoger is dan 50%. Enkel Brugge (47,3%), Leuven (44,2%), Oostende (49%) en Turnhout (44,9%) vormen hierop een uitzondering. In Gent, Mechelen en Sint-Niklaas ligt het percentage het hoogst, met name rond de 60%. Algemeen blijven de verschillen tussen de steden dus relatief beperkt. Over het algemeen merken we in alle steden een gevoelige daling tegenover 1998.

Aandachtspunten

De indicator over het algemeen onveiligheidsgevoel informeert over de wijze waarop de veiligheid in de stad ervaren wordt. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken, zoals diefstal, overlast, verstoring van de openbare orde, en dergelijke. Deze integrale veiligheidsbenadering heeft betrekking op verschillende domeinen van het maatschappelijke leven, zoals de buurt, de werk- of schoolomgeving, de mobiliteit, plaatsen voor recreatie enzovoort. De term 'integraal' wijst er ook op dat meer dan alleen maar een repressieve benadering

Onaangepaste snelheid van het verkeer in de buurt (in %)

	1998	2000	2002	2004	2006
Aalst	72,3	63,8	65,6	65,0	54,1
Antwerpen	69,3	58,9	59,3	53,1	53,0
Brugge	68,4	67,1	60,6	51,0	47,3
Genk	71,1	63,4	60,0	55,2	57,2
Gent	68,1	63,1	64,3	60,8	60,0
Hasselt	73,5	60,3	60,8	50,4	51,2
Kortrijk	70,5	53,7	53,9	54,0	52,0
Leuven	74,3	57,1	60,8	52,2	44,2
Mechelen	67,1	63,1	62,8	57,6	58,1
Oostende	64,3	58,5	54,2	53,0	49,0
Roeselare	n.b.	n.b.	n.b.	62,7	50,2
Sint-Niklaas	73,5	69,4	67,7	62,3	58,9
Turnhout	n.b.	n.b.	n.b.	48,0	44,9

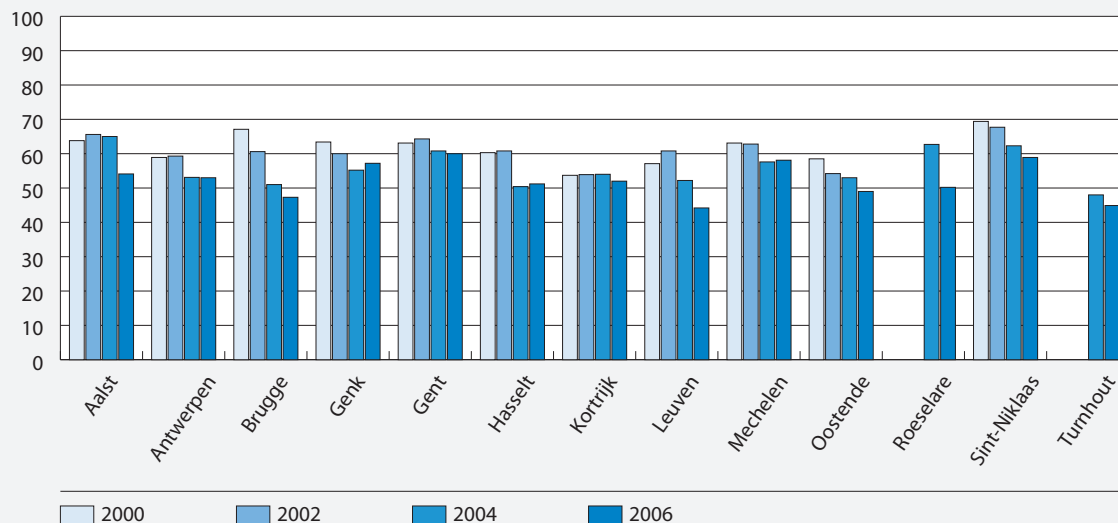
Bron: Veiligheidsmonitor (Directie van de operationele politievorming)

wordt gehanteerd, en dat de volledige veiligheidsketen met de proactie, de preventie, de preparatie, de repressie en de nazorg moet worden doorlopen. Integraal is ook meer dan alleen criminaliteitsbestrijding. Ook niet-criminele oorzaken van onveiligheid zoals verkeersveiligheid, netheid en de invloed van onveiligheidsfenomenen op de subjectieve beleving van de mensen worden in beschouwing genomen.

De antwoorden zijn afkomstig van een telefonische enquête. Deze biedt het voordeel van direct verbaal contact. Nadeel is de minder grote representativiteit omdat enkel gewerkt is met vaste telefoonnummers, zodat gebruikers van een gsm of een privé-nummer buiten de responspopulatie vallen. Hierdoor kunnen bepaalde groepen minder in beeld komen: personen die door het werk weinig bereikbaar zijn via de vaste telefoon, jongeren enzovoort.

Voor de lokale Veiligheidsmonitoren worden enkelvoudige toevalssteekproeven getrokken op het niveau van een gemeente of een politiezone. Het gaat om een steekproef van minimum 350 eenheden per gemeente/politiezone (400 voor de vijf grote steden). Er is mogelijkheid voor een systeem van lokale opstap waardoor de steekproef vergroot wordt.

Onaangepaste snelheid van het verkeer in de buurt (in %)

Bron: Veiligheidsmonitor
(Directie van de operationele politievorming)

Rommel in de buurt

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat rommel in de buurt als een probleem ervaart.

De resultaten zijn afkomstig van de Veiligheidsmonitor. In deze tweejaarlijkse survey wordt volgende vraag aan een representatief staal van inwoners uit onder andere de centrumsteden gesteld: 'Ervaat u rommel op straat als een probleem in uw buurt?'.
De respondenten kunnen telkens kiezen tussen vijf antwoordmogelijkheden: 'helemaal wel', 'eerder wel', 'eerder niet', 'helemaal niet' en 'weet niet'. Wie 'helemaal wel' of 'eerder wel' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Vaststellingen

Het aandeel mensen dat rommel op straat als een probleem ervaart ligt in 2006 tussen 28% (Leuven) en 51,7% (Antwerpen). Eerder hoge percentages zijn er naast Antwerpen ook in Aalst (44%), Gent (46%), Mechelen (49%) en Turnhout (42%). Lagere percentages zijn er in Genk, Hasselt, Kortrijk, Leuven en Roeselare.

Wat de evolutie betreft, is er voor heel wat steden terug een stijging in 2006 tegenover 2004. Enkel in Antwerpen, Leuven, Oostende en Roeselare is dit niet het geval. Tegenover 1998 daarentegen is er bijna voor alle steden een positieve evolutie vast te stellen.

Aandachtspunten

De indicator over het algemeen onveiligheidsgevoel informeert over hoe de veiligheid in de stad ervaren wordt. In een leefbare en duurzame stad probeert men de veiligheid van mensen te verhogen door systematisch een reeks van problemen aan te pakken, zoals diefstal, overlast, verstoring van de openbare orde en dergelijke. Deze integrale veiligheidsbenadering heeft betrekking op verschillende domeinen

Rommel in de buurt (in %)

	1998	2000	2002	2004	2006
Aalst	42,2	42,7	37,7	37,3	44,3
Antwerpen	58,3	49,8	55,3	52,9	51,7
Brugge	40,7	35,7	34,2	29,0	34,4
Genk	45,1	43,7	42,7	34,3	37,6
Gent	49,5	43,7	46,8	40,0	46,3
Hasselt	40,5	30,9	25,0	24,1	29,7
Kortrijk	39,8	32,9	32,8	33,7	37,0
Leuven	45,7	39,0	32,8	30,8	28,1
Mechelen	55,4	50,3	40,0	45,9	48,9
Oostende	48,0	46,9	46,9	43,8	38,6
Roeselare	n.b.	n.b.	n.b.	43,7	33,2
Sint-Niklaas	44,2	40,3	30,4	31,5	39,1
Turnhout	n.b.	n.b.	n.b.	40,4	42,1

Bron: Veiligheidsmonitor (Directie van de operationele politie-informatie)

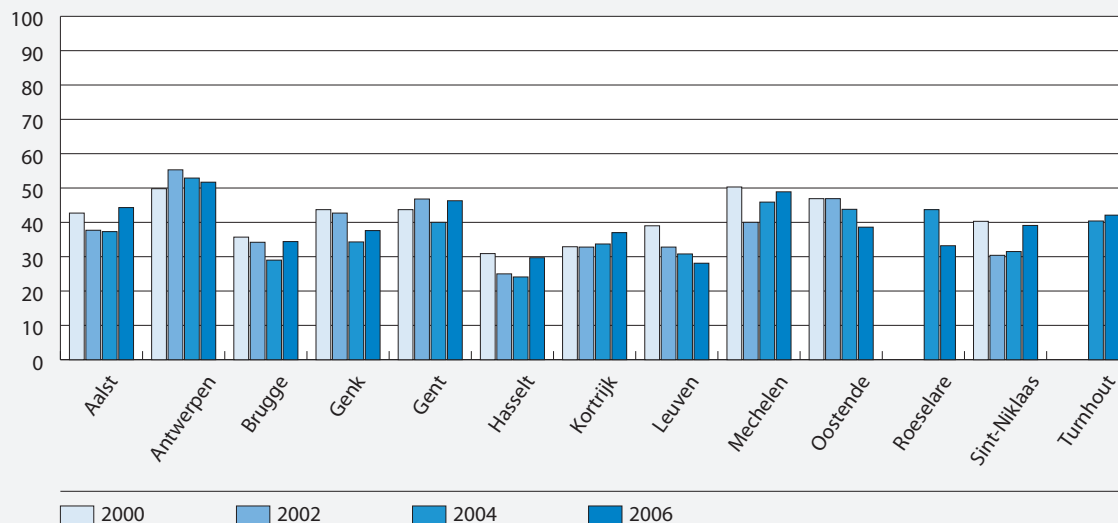

van het maatschappelijke leven, zoals de buurt, de werk- of schoolomgeving, de mobiliteit, plaatsen voor recreatie enzovoort. De term 'integraal' wijst er ook op dat meer dan alleen maar een repressieve benadering wordt gehanteerd en dat de volledige veiligheidsketen met de proactie, de preventie, de preparatie, de repressie en de nazorg moet worden doorlopen. Integraal is ook meer dan alleen criminaliteitsbestrijding. Ook niet-criminele oorzaken van onveiligheid zoals verkeersveiligheid, netheid en de invloed van onveiligheidsfenomenen op de subjectieve beleving van de mensen worden in beschouwing genomen.

De antwoorden zijn afkomstig van een telefonische enquête. Deze biedt het voordeel van direct verbaal contact. Nadeel is de minder grote representativiteit omdat enkel gewerkt is met vaste telefoonnummers zodat gebruikers van een gsm of een privé-nummer, buiten de responspopulatie vallen. Hierdoor kunnen bepaalde groepen minder in beeld komen: personen die door het werk weinig bereikbaar zijn via de vaste telefoon, jongeren enzovoort.

Voor de lokale Veiligheidsmonitoren worden enkelvoudige toevalssteekproeven getrokken op het niveau van een gemeente of een politiezone. Het gaat om een steekproef van minimum 350 eenheden per gemeente/politiezone (400 voor de vijf grote steden). Er is mogelijkheid voor een systeem van lokale opstap waardoor de steekproef vergroot wordt.

Rommel in de buurt (in %)

Bron: Veiligheidsmonitor
(Directie van de operationele politievorming)

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Wonen' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Wonen' samengebond in 3 clusters:

- 📁 WOONZEKERHEID IN BETAALBARE EN KWALITEITSVOLLE WONINGEN
- 📁 KWALITEIT VAN DE WOONOMGEVING
- 📁 VERSTERKEN VAN NETWERKING EN BURGERPARTICIPATIE ROND WONEN

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 5 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op afstemming van vraag en aanbod, migratiesaldo, woningkwaliteit en betaalbaarheid. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 3 clusters. Dit is mogelijk via www.thuisindestad.be.

📄 Spreiding van sociale huurwoningen	148
📄 Kandidaten uit de stad voor sociale huurwoningen	150
📄 Wachtlijden bij toekenning sociale huurwoningen	152
📄 Wachtlijden op wachtlijsten sociale huurwoningen	154
📄 Woningkwaliteit	156
📄 Betaalbaarheid van het wonen voor eigenaars	158
📄 Algemeen migratiesaldo	160
📄 Migratiesaldo van jonge gezinnen	162
📄 Tevredenheid over de buurt	164
📄 Tevredenheid over de stad	166
📄 Betalingsmoeilijkheden bij huisvesting	168

Spreiding van sociale huurwoningen

Definitie

Aandeel (%) sociale huurwoningen in de stad tegenover het aandeel sociale huurwoningen in de stadsrand.

Sociale huurwoningen zijn de woningen in beheer van erkende sociale huisvestingsmaatschappijen (SHM) die conform de regels van het sociale huurdecreet aan huishoudens met een bescheiden inkomen (beneden een vastgestelde inkomensgrens) verhuurd worden.

Het aandeel sociale huurwoningen in de stad (respectievelijk stadsrand) is de verhouding van het aantal sociale huurwoningen in de stad (respectievelijk stadsrand), ten opzichte van het aantal huishoudens in de stad (respectievelijk stadsrand).

De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf.

Vaststellingen

Een verhouding van één op één wijst op een optimale spreiding van het aandeel sociale huurwoningen in de stad tegenover de stadsrand. Steden met een bijna één op één verhouding in 2007 zijn Aalst (0,93), Kortrijk (0,96) en Hasselt (1,23).

Is de verhouding kleiner dan 1, dan is het aandeel sociale huurwoningen in de stadsrand hoger dan in de stad. Dit het geval is in Sint-Niklaas (0,72).

Is de verhouding groter dan 1, dan ligt het aandeel sociale huurwoningen in de stad hoger dan in de stadsrand. Dit geldt voor de overige steden. Zo is het aandeel sociale huurwoningen in Brugge, Roeselare en Turnhout in de stad ongeveer 2 maal zo hoog als in de stadsrand. In Genk en Oostende is dit ongeveer 2,5 maal hoger. In Gent, Antwerpen en Leuven is dit het hoogst. Daar ligt het aandeel sociale huurwoningen in de stad 3 tot 3,5 keer hoger dan in de stadsrand.

Neemt de factor toe, dan vermindert de regionale spreiding van de sociale huurmarkt (stad versus stadsrand). Dit wil zeggen dat de sociale huurders meer geconcentreerd in de stad wonen. Deze situatie geldt voor Hasselt waar de verhouding tussen 2002 en 2007 heel licht stijgt. Leuven, Antwerpen, Gent, Roeselare en Turnhout

Spreiding van sociale huurwoningen (index)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aalst	0,93	0,91	0,89	0,92	0,92	0,92
Antwerpen	3,53	3,52	3,49	3,52	3,45	3,38
Brugge	1,87	1,89	1,94	1,93	1,84	1,85
Genk	2,53	2,50	2,51	2,41	2,51	2,58
Gent	3,63	3,29	3,24	3,20	3,14	3,12
Hasselt	1,13	1,15	1,14	1,18	1,18	1,23
Kortrijk	0,99	0,98	0,99	0,99	0,97	0,96
Leuven	4,31	3,92	3,98	3,74	3,47	3,48
Mechelen	1,46	1,52	1,51	1,50	1,49	1,53
Oostende	2,62	2,66	2,59	2,70	2,70	2,68
Roeselare	1,83	1,71	1,70	1,68	1,64	1,67
Sint-Niklaas	0,72	0,72	0,72	0,72	0,71	0,72
Turnhout	1,93	1,91	1,90	1,84	1,81	1,81

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)

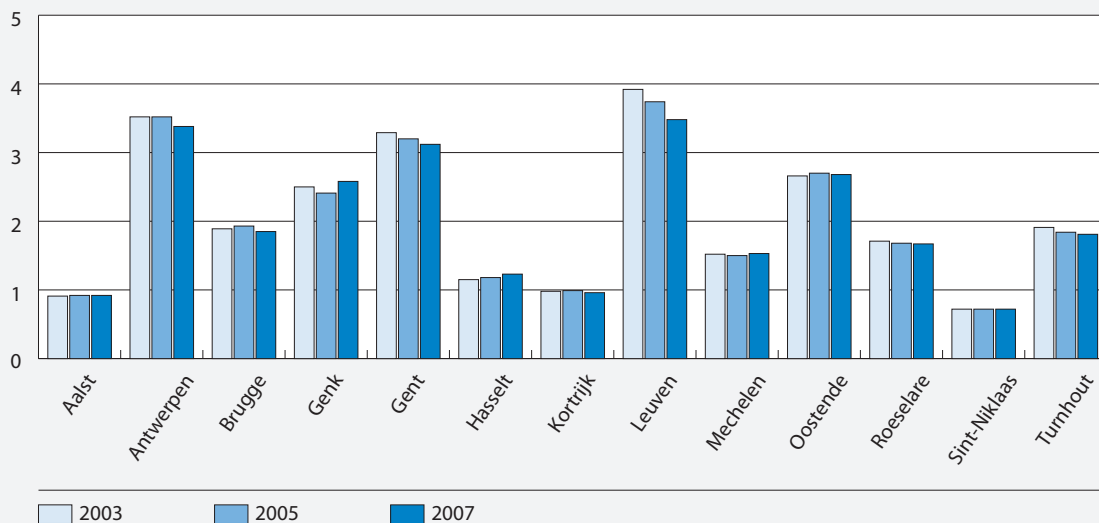
kennen een afname van de verhouding tussen 2002 en 2007 wat wijst op een lichte toename van het aandeel sociale huurwoningen in de stadsrand en bijgevolg een kleine verbetering van de spreiding van de sociale huisvesting tussen stad en stadsrand.

Een stabiele evolutie is er in Aalst, Brugge, Genk, Kortrijk, Mechelen en Sint-Niklaas. Dit betekent dat het aandeel sociale huurwoningen in de stad en de stadsrand gelijk evolueert.

Aandachtspunten

De indicator over de spreiding van sociale huurwoningen informeert over de kansen van de minder begoede bevolkingsgroepen om in de directe woonomgeving over een woningaanbod te beschikken. Door een evenredige spreiding van sociale huurwoningen worden zij niet uitgesloten op de (rand)stedelijke woningmarkt. Een leefbare en duurzame stad kent een sociale mix in de stad en in de stadsrand. Men moet deze indicator samen lezen met andere indicatoren die de druk op de sociale huurwoningmarkt weergeven zoals *'Kandidaten uit de stad voor huurwoningen'* en *'Wachttijden bij toekenning sociale huurwoningen'* en *'Wachttijden op wachtlijsten sociale woning'*. Daarnaast is het ook interessant de indicatoren over *'Betalingsmoeilijkheden bij huisvesting'* en *'Woningkwaliteit'* samen te lezen met deze indicator. De indicator telt de woningen van de sociale huisvestingsmaatschappijen. Dit is bij benadering 90% van het 'sociaal verhuurd' patrimonium. De rest zijn woningen van de gemeente, het OCMW en de sociale verhuurkantoren. Ook de impact van de sociale koopwoningen blijft buiten beschouwing. Deze indicator gebruikt een verhouding van de sociale huurwoningen op het aantal huishoudens. De huishoudens zonder domicilie in de stad, zoals studentenhuishoudens (die nog bij de ouders ingeschreven zijn) of illegalen, zorgen wel voor een onderschatting van het werkelijke aantal huishoudens, vooral in steden zoals Antwerpen, Gent en Leuven. Deze indicator dekt de spreiding en de sociale mix op de regionale woningmarkt voor zover men kan akkoord gaan met de verhouding tussen kernstad en stadsrand, met name de gordel van aangrenzende gemeenten. De administratieve grenzen van de centrumsteden en hun omliggende gemeenten vallen niet noodzakelijk samen met de morfologische stadsagglomeratie.

Spreiding van sociale huurwoningen (index)

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)

Kandidaten uit de stad voor sociale huurwoningen

Definitie

Aantal ingeschreven kandidaten voor een sociale huurwoning die in de stad wonen.

Sociale huurwoningen zijn de woningen in beheer van een erkende sociale huisvestingsmaatschappij (SHM) die conform de regels van het sociale huurdecreet aan huishoudens met een bescheiden inkomen (beneden een vastgestelde inkomensgrens) verhuurd worden.

Een kandidaat voor een sociale huurwoning is elke persoon die voldoet aan de toelatingsvoorwaarden en die zich laat inschrijven in het (wacht)register bij één of meer sociale huisvestingsmaatschappijen. Deze indicator neemt enkel de kandidaten op die in de stad wonen.

Vaststellingen

Op 30/06/2007 tellen de 13 steden samen 34.249 kandidaat-huurders die in een centrumstad wonen en op de wachtlijst staan voor een sociale woning.

Antwerpen (12.532 aanvragers) en Gent (5.757 aanvragers) kennen het grootste aantal kandidaat-huurders. Brugge, Genk, Leuven en Oostende volgen met meer dan 2.000 kandidaat-huurders onder de stadsbewoners.

In alle steden met uitzondering van Turnhout stijgt het aantal kandidaat-huurders tussen midden 2005 en midden 2007. Vooral de toename in Roeselare en in mindere mate ook in Leuven springen in het oog.

Kandidaten uit de stad voor sociale huurwoningen (aantal)

	30-06-2005	30-06-2007
Aalst	738	744
Antwerpen	10.765	12.532
Brugge	1.906	2.064
Genk	2.164	2.164
Gent	4.909	5.757
Hasselt	900	942
Kortrijk	945	1.037
Leuven	1.647	2.054
Mechelen	1.188	1.376
Oostende	1.998	2.234
Roeselare	662	1.077
Sint-Niklaas	1.266	1.498
Turnhout	797	770

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)

Aandachtspunten

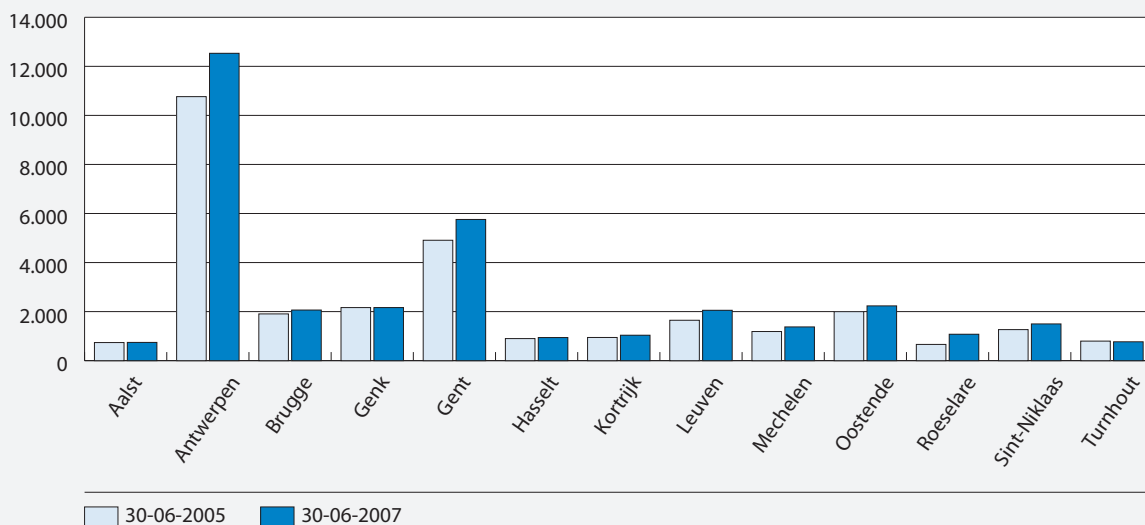
De indicator over de kandidaten voor sociale huurwoningen informeert over de kansen van de minder begoede bevolkingsgroepen om in de stad een geschikt woningaanbod te vinden. Een wachtlijst met kandidaten wijst op een gebrekkige afstemming tussen vraag en aanbod aan woningen, die aan de woonbehoeften van de minder begoeden beantwoorden. In een leefbare en duurzame stad zijn vraag en aanbod van sociale huurwoningen op elkaar afgestemd, zodat geen enkele bevolkingsgroep op de stedelijke woningmarkt wordt uitgesloten. Gegeven deze bekommernis moet men deze indicator samen zien met *'Spreiding van sociale huurwoningen'*, *'Wachttijden bij toekenning sociale huurwoningen'* en *'Wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen'*.

De indicator handelt over circa 90% van het 'sociaal verhuurd' patrimonium. De resterende 10% heeft betrekking op de huurwoningen van de gemeente, het OCMW en de sociale verhuurkantoren.

De kandidaat, die in een bepaalde stad woont, kan interesse hebben in een woning buiten de stad (emigratie). Of een kandidaat, die buiten de stad woont, kan interesse hebben in een woning in de stad (immigratie). De indicator telt de eerste kandidaat mee, de tweede blijft hier buiten beschouwing. Deze indicator geeft dus de nood van de stadsbewoners weer.

Het aantal kandidaten voor een sociale huurwoning vertegenwoordigt niet per definitie de nood van huishoudens. Het aantal gezinshoofden als kandidaat-huurder ligt voor de centrumsteden gemiddeld 19% lager dan het totale aantal kandidaat-huurders (2003). Dat ook niet-gezinshoofden een aanvraag doen, kan dit verschil verklaren. Soms schrijven bijvoorbeeld beide ouders zich in of soms schrijft ook de zoon of dochter die alleen wenst te gaan wonen zich in. De lange wachttijden werken dit fenomeen nog in de hand. Omdat men hoopt zo snel mogelijk een woning te verkrijgen, schrijven soms meerdere personen van een huishouden zich in. Door alle kandidaat-huurders te tellen overschat men het aantal huishoudens dat een sociale huurwoning wenst.

Kandidaten uit de stad voor sociale huurwoningen (aantal)

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)

Wachttijden bij toekenning sociale huurwoningen

Definitie

Mediaan van de wachttijd per voorkeurgemeente, van dossiers voor een sociale huurwoning toegewezen in de loop van het jaar.

Sociale huurwoningen zijn de woningen in beheer van een erkende sociale huisvestingsmaatschappij (SHM) die conform de regels van het sociaal huurdecreet aan huishoudens met een bescheiden inkomen (beneden een vastgestelde inkomensgrens) verhuurd worden.

Een kandidaat-huurder voor een woning in de stad is een persoon die zich bij een sociale huisvestingsmaatschappij in het register van de kandidaat-huurders (ook wachtlijst genoemd) heeft ingeschreven, en die de stad als gewenste woongemeente (voorkeurgemeente) heeft opgegeven. Deze indicator omvat enkel de mediaan van de wachttijden van die dossiers, waarbij de kandidaat-huurder *slechts 1 voorkeurgemeente* heeft opgegeven (of waarbij hij geen expliciete voorkeurgemeente heeft opgegeven maar waarbij het werkgebied van de SHM slechts één gemeente omvat). De mediaanwachttijd voor toewijzing van een sociale huurwoning betekent dat bij de toewijzing van een sociale huurwoning in 2007 de ene helft van de kandidaten langer en de andere helft korter dan die tijd op de wachtlijst hebben gestaan.

Vaststellingen

De mediaan van de wachttijd voor een sociale huurwoning voor dossiers met slechts één voorkeurgemeente toegewezen in de loop van 1 januari tot en met 30 juni 2007 varieert van minimum 1 jaar en 5 maanden in Leuven tot 4 jaar en 6 maanden in Oostende. In Antwerpen, Gent en Leuven liggen de mediaanwachttijden het laagst. In Brugge, Genk, Hasselt, Oostende en Sint-Niklaas het hoogst.

Er is tussen midden 2005 en midden 2007 een heel sterke terugval merkbaar van de mediaanwachttijd in Leuven. Ook Aalst en Kortrijk kennen een daling. De mediaan van de wachttijd is het sterkst toegenomen in Oostende en Brugge.

Wachttijden voor toewijzing sociale huurwoning (mediaan)

	01-07-2009	01-07-2011
Aalst	2 jr 4 mnd	2 jr
Antwerpen	1 jr 5 mnd	1 jr - 9 mnd
Brugge	3 jr 4 mnd	4 jr - 3 mnd
Genk	3 jr 7 mnd	3 jr - 7 mnd
Gent	1 jr 4 mnd	1 jr - 11 mnd
Hasselt	3 jr 3 mnd	3 jr 3 mnd
Kortrijk	2 jr 10 mnd	2 jr - 5 mnd
Leuven	6 jr 2 mnd	1 jr - 5 mnd
Mechelen	2 jr	2 jr - 4 mnd
Oostende	3 jr	4 jr - 6 mnd
Roeselare	n.b.	n.b.
Sint-Niklaas	2 jr 11mnd	3 jr - 6 mnd
Turnhout	n.b.	n.b.

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)

Aandachtspunten

De indicator over de wachttijden voor toewijzing van een sociale huurwoning informeert vooral over de mate waarin de minder begoede bevolkingsgroepen binnen een redelijke termijn een geschikte woning kunnen vinden. Een grote wachttijd voor toewijzing duidt op een gebrekkige afstemming tussen vraag en aanbod aan sociale woningen die aan de woonbehoeften van de minder begoeden beantwoorden. In een leefbare en duurzame stad zijn vraag en aanbod van sociale huurwoningen op elkaar afgestemd, zodat geen enkele bevolkingsgroep op de stedelijke woningmarkt wordt uitgesloten. Gegeven deze bekommernis moet men deze indicator samen zien met '*Kandidaten uit de stad voor sociale huurwoningen*', '*Wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen*' en '*Spreading van sociale huurwoningen*'.

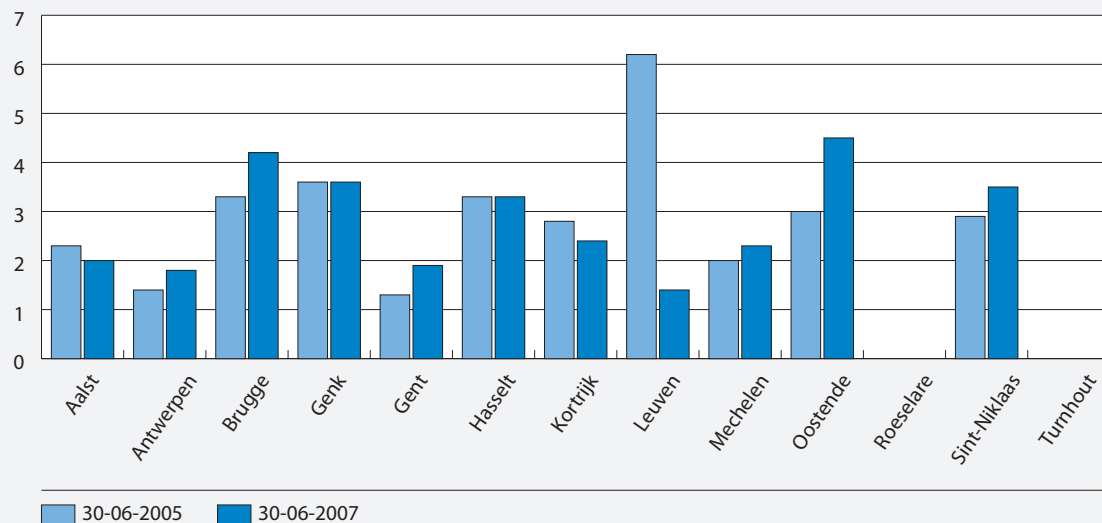
Om de gegevens te beoordelen moet men rekening houden met een aantal beperkingen.

De indicator heeft bij benadering betrekking op ongeveer 90% van het 'sociaal verhuurd' patrimonium. De resterende 10% zijn huurwoningen van de gemeente, het OCMW en de sociale verhuurkantoren.

Deze indicator omvat enkel de mediaan van de wachttijden van die dossiers, waarbij de kandidaat-huurder slechts 1 voorkeurgemeente heeft opgegeven (of waarbij hij geen expliciete voorkeurgemeente heeft opgegeven maar waarbij het werkgebied van de SHM slechts één gemeente omvat). Door de statistiek te beperken tot die dossiers, vermijdt men het statistisch probleem van meervoudig ingegeven waarden. Het nadeel is dat de wachttijd van bepaalde dossiers hierdoor niet in beeld komt. Dossiers waarbij men meerdere gemeenten als voorkeur opgeeft, of waarbij de SHM de stadsgrens overschrijdt (zoals bijvoorbeeld Antwerpen) en de kandidaat geen voorkeurgemeente opgegeven heeft, komen bijgevolg niet aan bod in deze indicator.

Aan de basis voor een lange wachttijd voor toewijzing kunnen naast een te grote vraag in vergelijking met het aanbod aan sociale huurwoningen ook andere redenen liggen zoals specifieke voorkeur voor een bepaald type sociale huurwoning, specifieke voorkeur voor een bepaalde wijk, renovatiewerken aan het sociaal huurwoningbestand en dergelijke.

Wachttijden voor toewijzing sociale huurwoning (mediaan)

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)

Wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen

Definitie

Mediaan van de wachttijd op de wachtlijst voor een sociale huurwoning in de stad.

Sociale huurwoningen zijn de woningen in beheer van een erkende sociale huisvestingsmaatschappij (SHM) die conform de regels van het sociaal huurdecreet aan huishoudens met een bescheiden inkomen (beneden een vastgestelde inkomensgrens) verhuurd zijn.

Een kandidaat-huurder voor een woning in de stad is een persoon die zich heeft ingeschreven bij een sociale huisvestingsmaatschappij in het register van de kandidaat-huurders (ook wachtlijst genoemd), en die de stad als gewenste woongemeente (voorkeursgemeente) opgeeft.

De wachttijd is de tijd, dat een kandidaat-huurder is ingeschreven in het register op basis van een momentopname. Het is dus de tijd tussen het openen van het (actieve) dossier en de momentopname. De mediaan van de wachttijd is de middelste van de wachttijden van de actieve dossiers van alle kandidaat-huurders op de wachtlijst op een momentopname.

Vaststellingen

De mediaan van de wachttijd van de actieve dossiers varieert midden 2007 van minimum 1 jaar en 5 maanden in Gent tot 2 jaar en 8 maanden in Genk. Brugge, Genk, Hasselt, Oostende en Sint-Niklaas kennen een mediaanwachttijd van twee jaar of meer.

De wachttijd neemt in alle steden toe, behalve in Roeselare. De mediaan van de wachttijd is midden 2007 het sterkst toegenomen in Leuven (+ 8 maanden tegenover midden 2005). In de meeste steden is er een stijging van 4 tot 5 maanden tegenover midden 2005.

Wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen (mediaan)

	01-07-2009	01-07-2011
Aalst	1 jr 3 mnd	1 jr - 8 mnd
Antwerpen	1 jr 1 mnd	1 jr - 6 mnd
Brugge	1 jr 7 mnd	2 jr - 4 mnd
Genk	2 jr 1 mnd	2 jr - 8 mnd
Gent	11 mnd	1 jr - 5 mnd
Hasselt	1 jr 5 mnd	2 jr
Kortrijk	1 jr 3 mnd	1 jr - 7 mnd
Leuven	1 jr 2 mnd	1 jr - 10 mnd
Mechelen	1 jr 5 mnd	1 jr - 10 mnd
Oostende	2 jr 1 mnd	2 jr - 2 mnd
Roeselare	1 jr 10 mnd	1 jr - 9 mnd
Sint-Niklaas	2 jr	2 jr - 4 mnd
Turnhout	1 jr 5 mnd	1 jr 11 mnd

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)

Aandachtspunten

De indicator over de wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen informeert over de mate waarin de minder begoede bevolkingsgroepen binnen een redelijke termijn een geschikte woning kunnen vinden. De wachttijden van de kandidaten wijzen op een gebrekkige afstemming tussen vraag en aanbod aan sociale huurwoningen, die aan de woonbehoeften van de minder begoeden beantwoorden. In een leefbare en duurzame stad zijn vraag en aanbod van sociale huurwoningen op elkaar afgestemd, zodat geen enkele bevolkingsgroep op de stedelijke woningmarkt wordt uitgesloten. Gegeven deze bekommernis moet men deze indicator samen zien met '*Kandidaten uit de stad voor sociale huurwoningen*', '*Wachttijden bij toekenning sociale huurwoningen*' en '*Spreiding van sociale huurwoningen*'.

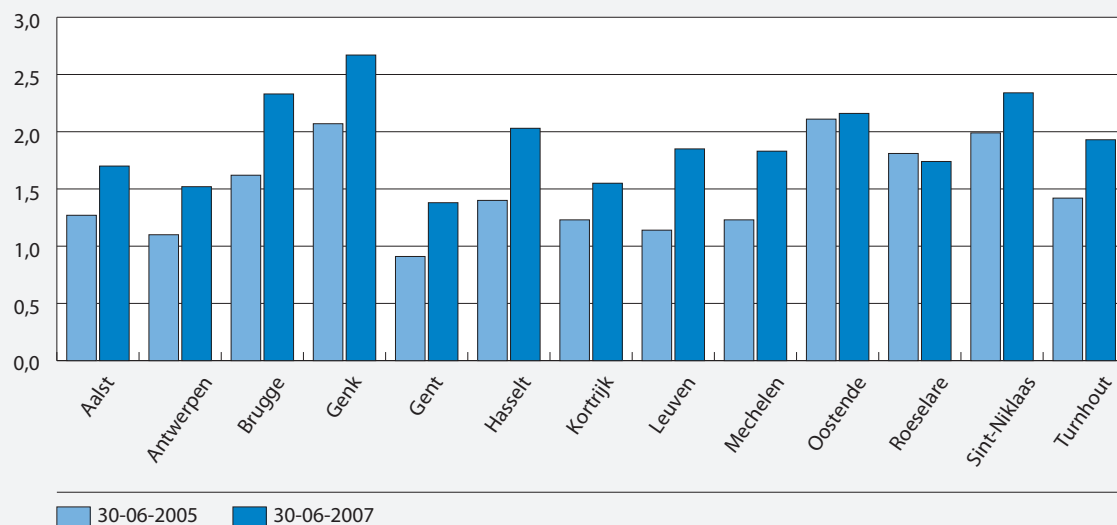
De indicator heeft enkel betrekking op de sociale huurwoningen in het beheer van sociale huisvestingsmaatschappijen. Dit is bij benadering 90% van het 'sociaal verhuurd' patrimonium. De resterende 10% zijn huurwoningen van de gemeente, het OCMW en de sociale verhuurkantoren.

De wachttijd slaat op de tijd dat het dossier bij de SHM 'actief' is. Het is dus de tijd tussen de opening van het (actieve) dossier en een momentopname. De mediaan van de wachttijd is de middelste van de wachttijden van de actieve dossiers van alle kandidaat-huurders op de wachtlijst op een momentopname. De mediaan betekent dus dat er 50% kandidaten op de wachtlijst staan die langer wachten en 50% die minder lang wachten.

Een kandidaat-huurder kan een wachttijd hebben in meerdere gemeenten. Dit is het geval als hij meerdere gemeenten als voorkeur heeft opgenomen of als hij geen voorkeur heeft aangegeven waardoor hij of zij kandidaat is voor alle gemeenten van het werkgebied van een SHM.

Een lange wachttijd van actieve dossiers wijst niet noodzakelijk op een groot aandeel wachtenden. Het betekent vooral dat voor een aantal huishoudens er een langdurige problematische situatie is: er is een tekort aan sociale huurwoningen of een te kleine doorstroming in de sociale huurwoningen.

Wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen (mediaan)

Bron: Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen (VMSW)

Woningkwaliteit

Definitie

Aandeel (%) van de bewoonde woningen dat voldoet aan enkele basiskwaliteitsnormen.

De woningkwaliteit is bepaald op basis van zes criteria: (1) de woning biedt minimum klein comfort, (2) ze heeft een geïnstalleerde keuken, (3) ze voldoet aan een minimale grootte volgens de gezinsgrootte, (4) ze beschikt over dubbel glas, (5) er zijn geen grote herstellingen nodig, (6) ze beschikt over een tuin. Het totaal aantal woningen is het aantal woningen geteld volgens de Socio-Economische Enquête 2001.

Vaststellingen

Meer dan 90% van de woningen in alle centrumsteden beschikt in 2001 over klein comfort. Ongeveer 60% beschikt over klein comfort, een geïnstalleerde keuken en is voldoende ruim voor het aantal personen dat er in woont. Tussen 30 en 42% van de woningen in de steden zijn geheel of gedeeltelijk voorzien van dubbel glas en hebben geen grote herstellingen nodig.

De verschillen tussen de steden zijn het grootst als men kijkt naar het aandeel van de woningen dat voldoet aan alle criteria, dus met inbegrip van een tuin. Roeselare kent het hoogste aandeel woningen dat voldoet aan alle voorwaarden, nl. 32%. Ook in Brugge, Genk en Hasselt ligt dit aandeel rond de 30%. In Antwerpen, Gent en Oostende ligt dit aandeel het laagst (minder dan 20%).

Aandachtspunten

Deze indicator informeert over de woningkwaliteit en het wooncomfort in Vlaamse steden. In een leefbare en duurzame stad zijn de bestaande woningen kwalitatief op het vlak van grootte, comfort en bouwtechnische toestand. Bovendien zijn ze betaalbaar, aangepast of aanpasbaar en veilig.

Woningkwaliteit, 2001 (in %)

	woningen met klein comfort (=1)	(1) + geïnstalleerde keuken en voldoende ruim (=2)	(2) + geen grote herstellingen nodig, met (gedeeltelijk) dubbele beglazing (=3)	(3) + een tuin
Aalst	91,3	55,1	35,6	27,3
Antwerpen	92,6	58,8	32,7	15,3
Brugge	92,3	58,6	37,4	29,0
Genk	93,3	56,6	39,3	30,1
Gent	91,1	57,2	32,3	20,3
Hasselt	94,5	63,1	41,4	30,0
Kortrijk	91,4	54,7	36,0	28,8
Leuven	93,6	63,2	38,5	25,4
Mechelen	92,9	59,8	37,0	26,2
Oostende	91,3	56,9	37,0	16,9
Roeselare	90,3	55,1	38,6	32,1
Sint-Niklaas	91,8	57,3	36,9	28,4
Turnhout	94,0	59,9	37,4	24,7

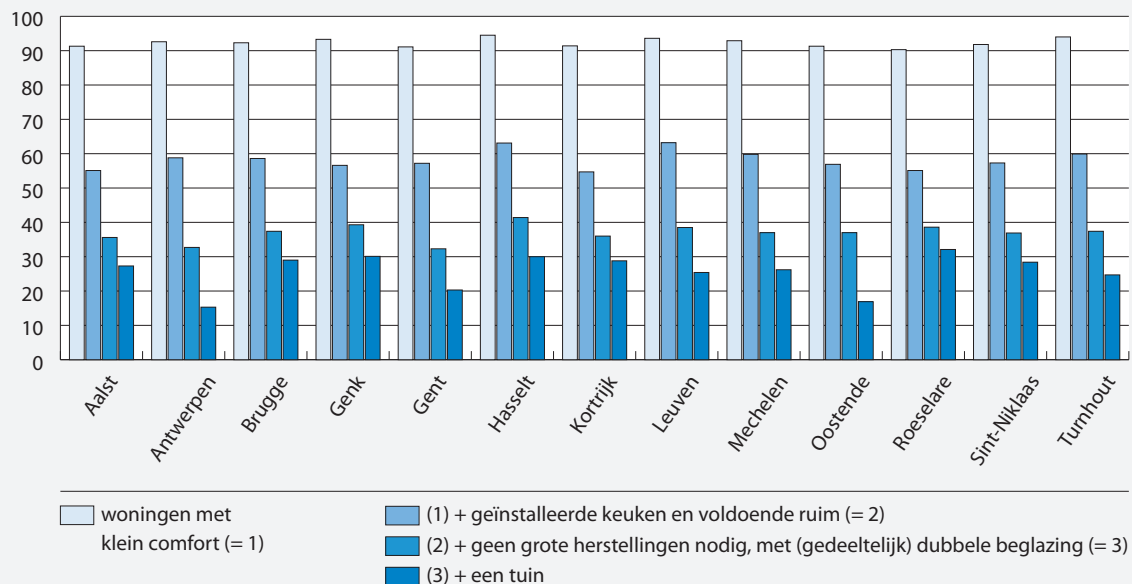
Bron: Socio-Economische Enquête 2001

Gegeven bovenstaande bekommernis kan deze indicator best samen gelezen worden met de indicatoren 'Betalingsemoelijkheden bij huisvesting', 'Betaalbaarheid van het wonen voor eigenaars', 'Spreiding van sociale huurwoningen', 'Kandidaten uit de stad voor sociale huurwoningen' en 'Wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen'.

Deze indicator schetst een beeld voor 2001 en brengt de woningkwaliteit slechts gedeeltelijk in beeld. Om de kwaliteit van het woningbestand grondig te meten moeten woningen gescreend worden op meer gedifferentieerde criteria.

De betrouwbaarheid van de socio-economische enquête (SEE of de vroegere VWT) is groot als men rekening houdt met enkele beperkingen, zoals de kwaliteit van de ingevulde bevragingen, de non-respons en de afbakening tot enkel die woningen die als domicilie zijn opgegeven. De data zijn het resultaat van een survey bij alle huishoudens en niet van een screening van woningen door experts. De definitie van klein comfort is licht gewijzigd ten opzichte van de woningtellingen 1981/1991, maar de eerste focus blijft het minimale sanitaire comfort. Het criterium 'woninggrootte' bouwt verder op normen voor de VHM-woningen. Een gezonde en veilige woonsituatie wordt door bewoners soms onderschat gezien dit niet altijd gemakkelijk te detecteren is. De isolatie van de woning is enkel beperkt benaderd (via volledig/gedeeltelijk dubbel glas). Dit geeft dus slechts een eerste beperkte indicatie op het vlak van wooncomfort en energieverbruik. Het element tuin zegt op zich niet zoveel. Zo kan de grootte sterk verschillen en kan het gebrek aan een tuin gecompenseerd door een terras, openbaar groen in de buurt enzovoort.

Woningkwaliteit, 2001 (in %)

Bron: Socio-Economische Enquête 2001

Betaalbaarheid van het wonen voor eigenaars

Definitie

Aantal jaarinkomens nodig om (1) een appartement/flat/studio of (2) een kleine/middelgrote woning aan te kopen.

Het aantal mediaaninkomens dat nodig is om (1) een appartement/flat/studio of (2) een kleine/middelgrote woning aan te kopen, waarbij:

(1) de gemiddelde prijs van de appartementen/flats/studio's in dat jaar gebruikt wordt als teller;

(2) de gemiddelde prijs van de kleine/middelgrote woningen in dat jaar gebruikt wordt als teller.

De noemer, het mediaaninkomen, is namelijk de middelste waarde wanneer men alle inkomens (fiscale gegevens) rangschikt van laag naar hoog.

Vaststellingen

De betaalbaarheid van het wonen voor eigenaars wordt in deze indicator enerzijds beïnvloed door de hoogte van het inkomen en anderzijds door de prijzen van de woningen. De betaalbaarheid doorheen de jaren neemt sterk af, omdat het mediaaninkomen nauwelijks stijgt, terwijl de prijzen van de appartementen/woningen tussen 2000 en 2005 ieder jaar stijgen. De verhouding tussen de prijzen van de woningen en het mediaaninkomen is in 2005 het slechtst in Leuven, Antwerpen, Oostende en Brugge. In deze steden heeft men meer dan 8 mediaaninkomens nodig om een kleine tot middelgrote woning aan te kopen. De betaalbaarheid van een appartement/flat/studio is het minst gunstig in Oostende en Brugge. Opvallend is dat de betaalbaarheid van een appartement in Leuven groter is dan in bijna alle andere steden. In enkele steden zoals Kortrijk, Roeselare, Oostende, Aalst en Genk is de betaalbaarheid van een kleine tot middelgrote woning gunstiger dan die van een appartement.

Jaarinkomens nodig om een woning aan te kopen

	2000		2003		2005	
	Flat	Woning	Flat	Woning	Flat	Woning
Aalst	4,7	3,8	4,5	4,2	6,5	6,2
Antwerpen	4,3	4,6	5,2	5,7	6,4	8,7
Brugge	5,3	4,9	6,4	5,6	8,4	8,1
Genk	5,3	5,2	6,6	6,5	7,7	7,6
Gent	4,7	4,2	5,9	5,3	7,2	7,4
Hasselt	4,6	4,8	5,9	5,9	7,3	7,7
Kortrijk	5,8	3,6	5,6	4,8	6,7	5,8
Leuven	3,8	4,9	5,1	6,1	6,2	9,5
Mechelen	3,7	3,9	5,4	4,9	6,2	6,7
Oostende	4,7	4,6	7,0	6,1	8,6	8,3
Roeselare	5,1	4,0	6,4	5,0	6,8	5,7
Sint-Niklaas	4,4	3,8	5,0	4,9	6,6	6,6
Turnhout	4,6	4,4	6,8	5,7	7,2	7,7

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad wordt de woonzekerheid verhoogd. Bestaande en nieuwe woningen, zowel op de koop- als op de huurmarkt, zijn betaalbaar, comfortabel, aangepast of aanpasbaar en veilig. Het stedelijk aanbod aan woningen en gronden voldoet aan verschillende woonbehoeften al naargelang de middelen, de levensfasen en de samenstelling van de huishoudens. De betaalbaarheid van het wonen is belangrijk in de strijd tegen de materiële armoede en de inkomensonzekerheid.

Deze bekommernissen linken de indicator met andere zoals *'Betalingsmoeilijkheden bij huisvesting'*, *'Kandidaten uit de stad voor sociale huurwoningen'*, *'Wachttijden bij toekenning sociale huurwoningen'*, *'Wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen'*, *'Woningkwaliteit'*, *'Personen met overmatige schuldenlast'* en *'Fiscale inkomens beneden de kritische grens'*.

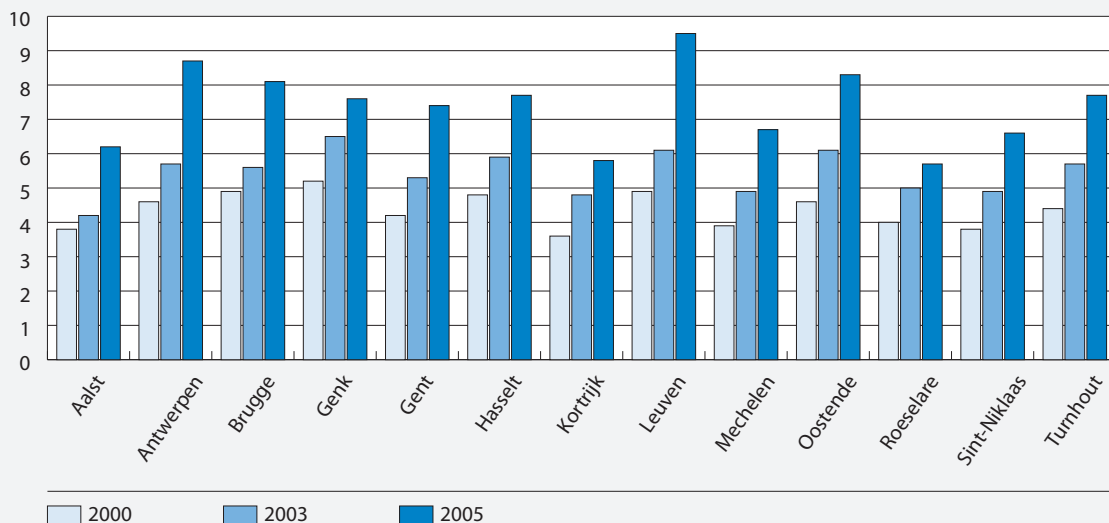
Evoluties in het kunnen betalen van een woning kan verschillende oorzaken hebben: een inkrimping van het inkomen, minder kostwinners per huishouden door toenemende echtscheidingen, evolutie in de woningprijzen of in de rentevoeten. Deze indicator houdt enkel rekening met de woningprijzen, niet met de rentevoeten.

Het gaat enkel over de aankoop van een bestaande woning via een lening, niet over nieuwbouwwoningen.

Personen met de laagste vervangingsinkomens moeten geen belastingaangifte doen. De indicator *'Betaalbaarheid van het wonen voor eigenaars'* houdt met deze groep geen rekening. Hierdoor ligt het werkelijke mediaaninkomen per stad lager dan het mediaaninkomen dat in deze indicator is opgenomen. Daartegenover staat dat doorgaans de fiscale aangifte een onderschatting is van het werkelijke huishoudinkomen (bijvoorbeeld bij zelfstandigen) en van potentiële inkomens (spaargelden, erfenisgelden, steun van ouders, ...).

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen belastingaangiftes van alleenstaanden en gezinnen.

Jaarinkomens nodig om een woning aan te kopen

Bron: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)

Algemeen migratiesaldo

Definitie

Verschil tussen de totale inwijking en uitwijking per 1.000 inwoners.

Het absolute migratiesaldo is de som van de binnenlandse inwijking, de buitenlandse inwijking, de herinschrijving (na schrapping) en onbekende inwijking; verminderd met de som van de binnenlandse uitwijking, de buitenlandse uitwijking, de schrapping (vertrek door het gemeentebestuur vastgesteld, maar door de persoon niet aangegeven) en onbekende uitwijking.

Het migratiesaldo is het absolute migratiesaldo gedeeld door het aantal inwoners, en vermenigvuldigd met 1.000. De migratiecijfers zijn driejaarlijkse gemiddelden.

Vaststellingen

De stad met het hoogste migratiesaldo per 1.000 inwoners tussen 2005 en 2007 is Hasselt (6‰). Dit wil zeggen dat er 6 mensen per 1.000 inwoners meer zijn die zich in de stad hebben gevestigd (zowel uit andere Belgische gemeenten als uit het buitenland) dan er de stad hebben verlaten (naar een andere gemeente in België of naar het buitenland). Steden met een negatief migratiesaldo tussen 2005 en 2007 zijn Brugge (-1,3‰), Genk (-0,6‰) en Kortrijk (-0,5‰). In deze steden is de stadsvlucht nog niet gekeerd. Andere steden met een duidelijk positief migratiesaldo naast Hasselt zijn (in afnemende volgorde): Oostende (3,6‰), Aalst (3,0‰), Sint-Niklaas (2,4‰), Roeselare (2,2‰), Antwerpen (2,1‰), Gent (2,1‰), Leuven (1,9‰) en Mechelen (1,6‰). Turnhout kent in deze periode een zeer klein positief migratiesaldo (0,2‰).

De migratiecijfers variëren sterk per jaar. Vaak zit er een weinig stabiele lijn in, maar toch tekenen zich enkele tendensen af. In de periode 1996-1998 was er nog een sterke stadsvlucht in de 13 Vlaamse centrumsteden. De negatieve scores wijzen op een verlies aan bevolking. Deze negatieve trend werd in de meeste steden omgebogen vanaf 1999-2001, met enkele uitzonderingen (bijvoorbeeld Antwerpen, Genk, Kortrijk, Leuven en Mechelen). In het algemeen winnen de steden vanaf die periode aan aantrekkingskracht. Vanaf 2002

Algemeen migratiesaldo, driejaarlijkse gemiddelden (in ‰)

	1996-1998	1999-2001	2002-2004	2005-2007
Aalst	0,8	0,9	2,7	3,0
Antwerpen	-6,6	-0,7	2,9	2,1
Brugge	0,1	2,6	1,7	-1,3
Genk	-2,7	-1,9	-0,6	-0,6
Gent	-4,7	1,4	3,8	2,1
Hasselt	-0,0	3,0	3,1	6,4
Kortrijk	-4,3	-2,2	-3,8	-0,5
Leuven	-0,1	-0,6	-1,9	1,9
Mechelen	-1,9	-0,1	3,6	1,6
Oostende	-2,4	5,9	8,4	3,2
Roeselare	0,6	2,8	2,2	2,2
Sint-Niklaas	-0,9	1,6	1,3	2,4
Turnhout	-1,3	1,6	2,6	0,2

Bron: ADSEI (bewerking SVR)

kunnen ook Antwerpen en Mechelen uitpakken met positieve cijfers. Brugge, Genk en Kortrijk kennen geen positieve trend. In 2005-2007 hebben een eerste maal meer inwoners de stad verlaten, dan er mensen zich zijn komen vestigen.

Aandachtspunten

Het migratiesaldo geeft een indruk van de aantrekkingskracht van een stad om er te gaan wonen of te blijven. Gegeven deze bekommernis kan men deze indicator best samen lezen met *'Migratiesaldo van jonge gezinnen'*.

Een gezonde en aangename leefomgeving, een verscheidenheid aan aantrekkelijke woningen, een divers cultureel en recreatief aanbod, een kwalitatief aanbod aan onderwijs op maat van elke jongere, hoger gekwalificeerde banen en diversiteit op de arbeidsmarkt, een breed sociaal leven en een open en communicaief bestuur: al deze factoren spelen een rol in de leefbaarheid van een stad of regio en creëren een goed gevoel bij haar inwoners.

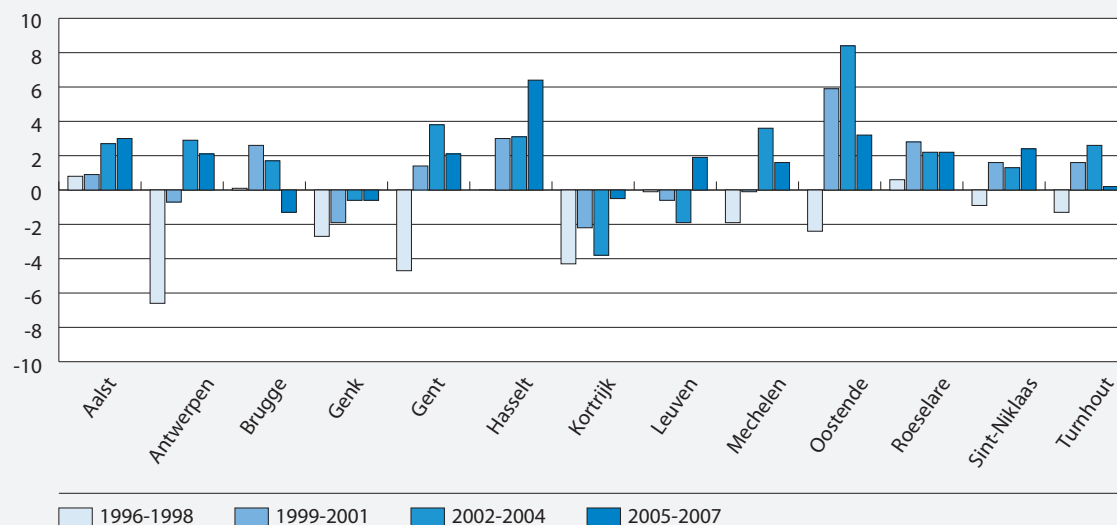
Bij de beoordeling van de gegevens dient men rekening te houden met een aantal beperkingen.

Het migratiesaldo is de resultante van in- en uitschrijvingen in het gemeentelijk register, maar vertelt niets over de intensiteit van verhuizing en migraties.

Het migratiesaldo staat rechtstreeks in verband met de 'domiciliëring' van personen en geeft een beeld van alle 'geregistreerde' inwijking en uitwijking. Dit betekent dat een groep bewoners, nieuwkomers en vertrekkers niet in beeld komen. Zo komen illegalen en hogeschool- en universiteitsstudenten die op het ouderlijke adres ingeschreven staan, niet in de statistieken voor.

Tenslotte dient men er rekening mee te houden dat in België dagelijks ongeveer 1.500 inschrijvingen en schrappingen worden verricht, waarvan circa 150 verhuizingen vanuit of naar het buitenland, wat impliceert dat de stad een deel van de migratie met vertraging 'registreert'.

Algemeen migratiesaldo, driejaarlijkse gemiddelden (in %)

Bron: ADSEI (bewerking SVR)

Migratiesaldo van jonge gezinnen

Definitie

Verskil tussen de inwijking en de uitwijking per 1.000 inwoners met de leeftijd van 30-39 jaar en 0-9 jaar.

Het absolute migratiesaldo is de som van de binnenlandse inwijking, de buitenlandse inwijking, de herinschrijving (na schrapping) en onbekende inwijking, verminderd met de som van de binnenlandse uitwijking, de buitenlandse uitwijking, de schrapping (vertrek door het gemeentebestuur vastgesteld, maar door de persoon niet aangegeven) en onbekende uitwijking.

Men bekomt het migratiesaldo door het absolute migratiesaldo voor alle 30-39 en 0-9 jarigen te delen door het aantal inwoners in dezelfde leeftijdscategorie, en te vermenigvuldigen met 1.000. Het aandeel 30-39 en 0-9 jarigen is een gangbare benadering voor jonge gezinnen.

Vaststellingen

In de periode 2004-2006 zijn er slechts drie steden met een positief migratiesaldo voor jonge gezinnen (30-39 en 0-9 jarigen). Deze steden zijn Sint-Niklaas (2,8‰), Roeselare (2,2‰) en Aalst (1,3‰). Een positief migratiesaldo wil zeggen dat er meer jonge gezinnen zich zijn komen vestigen in de stad, dan de stad hebben verlaten. In Sint-Niklaas is de eindbalans van het aantal inwijkingen min het aantal uitwijkingen 2,8 per 1.000 inwoners.

Het meest negatieve migratiesaldo voor jonge gezinnen geldt in Leuven (-37,3‰) en in mindere mate in de grootsteden Antwerpen (-10,6‰) en Gent (-14,7‰). In deze steden is de uitstroom van jonge gezinnen veel groter dan de instroom. Daarnaast kennen ook Brugge, Kortrijk, Mechelen, Oostende en Turnhout een relatief grote stadsvlucht van jonge gezinnen (meer dan 4‰).

Algemeen kennen Aalst, Genk, Hasselt een positieve evolutie voor de migratie van jonge gezinnen tussen 1998-2000 en 2004-2006. Een negatieve trend is er in Brugge. In de periode 1998-2000 kende Brugge nog een positief migratiesaldo voor jonge gezinnen, maar daarna zien we de uitstroom van jonge gezinnen

Migratiesaldo van jonge gezinnen (30-39 en 0-9 jaar), driejaarlijkse gemiddelden (in ‰)

	1998-2000	2001-2003	2004-2006
Aalst	-2,8	-0,8	1,3
Antwerpen	-16,4	-5,0	-11,2
Brugge	2,2	-1,6	-4,7
Genk	-2,4	-0,6	-0,3
Gent	-16,3	-13,7	-15,5
Hasselt	-6,5	-3,2	-0,9
Kortrijk	-7,7	-5,8	-6,4
Leuven	-40,1	-37,1	-39,3
Mechelen	-9,8	-2,2	-5,1
Oostende	-4,9	1,7	-4,4
Roeselare	2,0	2,3	2,3
Sint-Niklaas	0,0	-2,5	2,9
Turnhout	-6,0	-2,5	-9,8

Bron: ADSEI (bewerking SVR)

toemenen. De overige steden kennen een verbetering van het migratiesaldo voor jonge gezinnen in de periode 2001-2003 maar laten daarna terug een groter verlies aan jonge gezinnen zien.

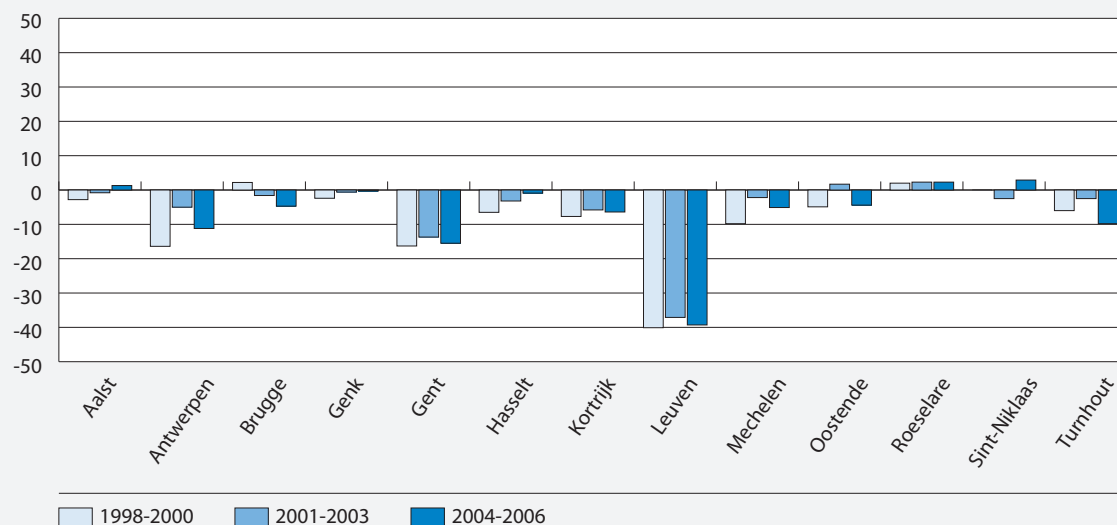
■ Aandachtspunten

Het migratiesaldo geeft een indruk van de aantrekkingskracht van een stad op jonge gezinnen om er te gaan wonen of te blijven. Gegeven deze bekommernis leest men deze indicator het best samen met '*Algemeen migratiesaldo*'.

Deze indicator overstijgt in feite de context van 'aantrekkelijke woonomgeving'. Een gezonde en aangename leefomgeving met ruimte voor kinderen, een verscheidenheid aan aantrekkelijke woningen, een divers cultureel en recreatief aanbod, een kwalitatief aanbod aan onderwijs op maat van elke jongere, hoger gekwalificeerde banen en diversiteit op de arbeidsmarkt, een breed sociaal leven en een open en communicatief bestuur: al deze factoren spelen een rol in de leefbaarheid van een stad of regio en bevorderen een goed gevoel bij haar inwoners in het algemeen en bij de jonge gezinnen in het bijzonder. Het aandeel 30-39 en 0-9 jarigen is een gangbare benadering voor jonge gezinnen. Niet alle 30-39 jarigen hebben immers kinderen van 0-9 jaar. Zo woont in het Vlaams Gewest ruim 10% van de 30-39 jarigen alleen. Daarnaast is er ook een redelijk percentage dat reeds voor zijn of haar 30ste kinderen heeft. De omschrijving mag m.a.w. niet strikt worden geïnterpreteerd.

Het migratiesaldo is de resultante van in- en uitschrijvingen in het gemeentelijke register, maar vertelt niets over de intensiteit van verhuizing en migraties. Het migratiesaldo staat rechtstreeks in verband met de 'domiciliëring' van personen en geeft een beeld van alle 'geregistreeerde' inwijking en uitwijking. Dit betekent dat een groep bewoners, nieuwkomers en vertrekkers niet in beeld komen. Zo komen illegalen en hogeschool- en universiteitsstudenten die op het ouderlijke adres ingeschreven zijn, niet in de statistieken voor. Tenslotte dient men er rekening mee te houden dat in België dagelijks ongeveer 1.500 inschrijvingen en schrappingen worden verricht, waarvan circa 150 verhuizingen vanuit of naar het buitenland, wat impliceert dat de stad een deel van de migratie met vertraging 'registreert'.

Migratiesaldo van jonge gezinnen (30-39 en 0-9 jaar), driejaarlijkse gemiddelden (in ‰)

Bron: ADSEI (bewerking SVR)

Tevredenheid over de buurt

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat tevreden is over zijn buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over de buurt waar je woont?'. De respondent kon antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden' en 'zeer ontevreden'.

Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

Het totale tevredenheidspercentage bestaat aldus uit het percentage eerder tevreden en het percentage helemaal tevreden.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Gemiddeld drie kwart van de inwoners van de centrumsteden is globaal tevreden over zijn/haar buurt. Hierin is iets meer dan een kwart uitgesproken tevreden over de buurt; de meerderheid is eerder tevreden. Tussen de steden onderling zijn er grote verschillen.

Opvallend is de hoge tevredenheid in Leuven, Brugge, Hasselt, Roeselare en Sint-Niklaas, waar minstens vier op vijf inwoners tevreden zijn over hun buurt. In Aalst, Mechelen en Antwerpen ligt dit percentage iets lager.

Leuven, Brugge, Hasselt en Roeselare bezetten zowel in de edities van 2004, 2006 als 2008 een plaats in de top-5. Mechelen en Antwerpen nemen over de edities heen de staartposities in.

Tevredenheid over de buurt

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)			Relatieve posities		
	Eerder tevreden	Zeet tevreden	(Zeet) tevreden	2008	2006	2004
Aalst	51,1	22,5	73,6	11	11	8
Antwerpen	48,8	23,9	72,7	13	13	12
Brugge	46,9	39,2	86,1	2	2	1
Genk	43,6	34,9	78,5	8	8	9
Gent	47,1	28,1	75,2	10	10	10
Hasselt	46,5	36	82,5	3	3	2
Kortrijk	50,6	28,6	79,3	6	6	6
Leuven	51,8	34,5	86,3	1	1	5
Mechelen	50,5	22,7	73,2	12	12	13
Oostende	47,7	30,6	78,3	9	9	3
Roeselare	53,6	26,9	80,5	4	4	4
Sint-Niklaas	52,1	28,1	80,2	5	5	11
Turnhout	51,4	27,5	78,9	7	7	7

Bron: survey Stadsmonitor

Een hoog globaal tevredenheidspercentage betekent echter niet dat de bevolking unaniem tevreden is over zijn/haar buurt: voor sommige steden is het percentage (zeer) ontevreden respondenten 1 op 10. In Gent, Oostende, Antwerpen, Mechelen, Kortrijk en Aalst is de algemene ontevredenheid het hoogst. Mannen en vrouwen tonen eenzelfde tevredenheid over hun buurt. Er is ook geen verschil tussen jongeren en ouderen. In de meeste centrumsteden zijn hoger opgeleiden meer tevreden over hun buurt dan lager opgeleiden. Ook eigenaars blijken iets positiever dan huurders.

■ Aandachtspunten

De tevredenheid van inwoners over hun buurt zegt veel over de wijze waarop zij de kwaliteit van hun directe woonomgeving zien. Tevredenheid kan verband houden met heel diverse factoren: de voorzieningen, het sociaal contact, het onderhoud, de overlast, de veiligheid, aanzien van de buurt, enzovoort.

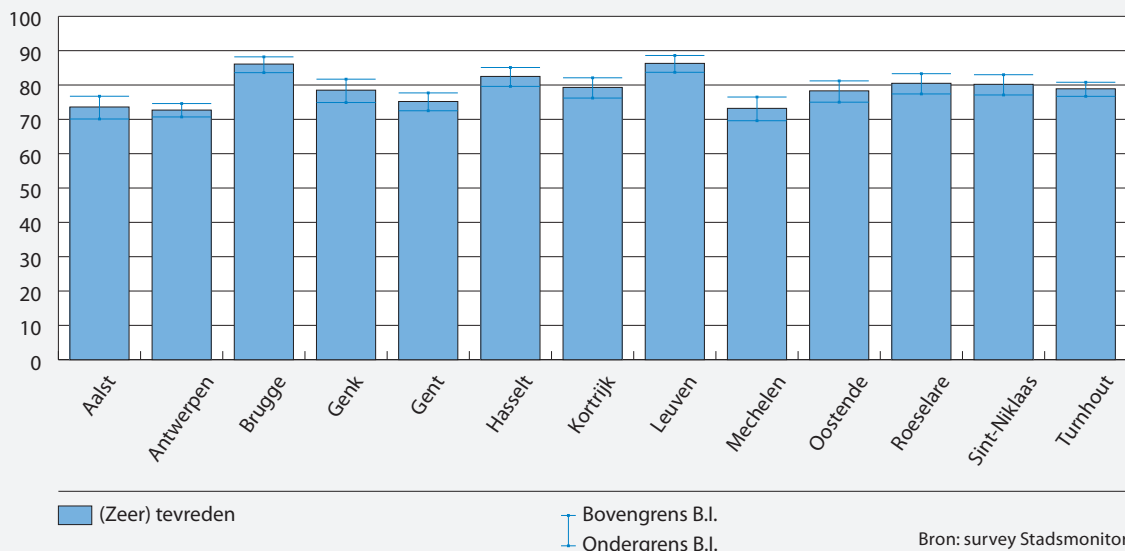
Een (on)tevredenheid over de buurt kan heel diverse oorzaken hebben: ontevredenheid kan veroorzaakt worden door het aanzien van de buurt, het onderhoud, de overlast, de veiligheid, de voorzieningen, het sociaal contact enzovoort. De oorzaken die de score van deze indicator beïnvloeden, zijn zowel van economische, sociale, fysiek-ecologische als van institutionele aard.

Men kan deze indicator ook samen lezen met de indicator '*Tevredenheid over de stad*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over de buurt, 2008 (in %)

Tevredenheid over de stad

Definitie

Aandeel (%) van de bevolking dat tevreden is over zijn/haar stad.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate ben je tevreden over de stad waar je woont?'

De respondent kon antwoorden met 'zeer tevreden', 'eerder tevreden', 'noch tevreden, noch ontevreden', 'eerder ontevreden' en 'zeer ontevreden'.

Wie met 'eerder tevreden' of 'zeer tevreden' antwoordde werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Gemiddeld drie kwart van de inwoners van de centrumsteden is globaal tevreden over zijn/haar stad. Hierin is iets meer dan een kwart uitgesproken tevreden over de stad; de meerderheid is eerder tevreden. Tussen de steden onderling zijn er grote verschillen.

Opvallend is de hoge tevredenheid in Leuven, Brugge, Hasselt en Gent, waar meer dan vier op vijf inwoners tevreden zijn over hun stad. In Aalst ligt de tevredenheid het laagst (63,4%).

Een hoog globaal tevredenheidspercentage betekent echter niet dat de bevolking unaniem tevreden is over zijn/haar stad; in Aalst is meer dan 15% (zeer) ontevreden over de stad. In Antwerpen en Kortrijk is het percentage (zeer) ontevreden respondenten meer dan 1 op 10.

Tevredenheid over de stad

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)			Relatieve posities		
	Eerder tevreden	Zeet tevreden	(Zeet) tevreden	2008	2006	2004
Aalst	44,7	18,7	63,4	13	11	9
Antwerpen	52,3	16,7	69,1	12	13	12
Brugge	48,1	38,8	86,9	2	1	2
Genk	49,0	26,3	75,3	7	8	6
Gent	51,4	33,6	85,1	4	4	4
Hasselt	41,6	44,9	86,5	3	5	1
Kortrijk	56,3	14,7	71,0	11	7	11
Leuven	56,7	33,4	90,1	1	3	5
Mechelen	55,4	17,0	72,4	9	12	13
Oostende	51,8	28,2	80,0	5	6	7
Roeselare	57,5	18,2	75,7	6	2	3
Sint-Niklaas	56,7	17,1	73,7	8	10	10
Turnhout	55,6	16,7	72,2	10	9	8

Bron: survey Stadsmonitor

Vrouwen in Aalst, Antwerpen, Roeselare, Sint-Niklaas en Turnhout zijn iets positiever ingesteld dan mannen. In Aalst, Antwerpen, Gent, Genk en Roeselare tonen jongeren een iets grotere tevredenheid over de stad dan ouderen.

In Antwerpen, Brugge, Gent, Leuven en Mechelen zijn hoger opgeleiden meer tevreden over hun buurt dan lager opgeleiden.

Leuven, Brugge, Hasselt en Gent bezetten zowel in de edities van 2004, 2006 en 2008 een plaats in de top-5. Aalst en Antwerpen nemen over de edities heen de staartposities in. Mechelen weet zijn relatieve positie te versterken en kent aldus een relatieve vooruitgang.

Aandachtspunten

De tevredenheid van inwoners over hun stad zegt veel over hoe zij de kwaliteit van hun ruime woonomgeving zien. Tevredenheid kan verband houden met heel diverse factoren: de voorzieningen, het sociaal contact, het onderhoud, de overlast, de veiligheid, de uitstraling van de stad, de culturele rijkdom enzovoort. Een stad die op dit soort factoren goed scoort, zal tevreden bewoners hebben.

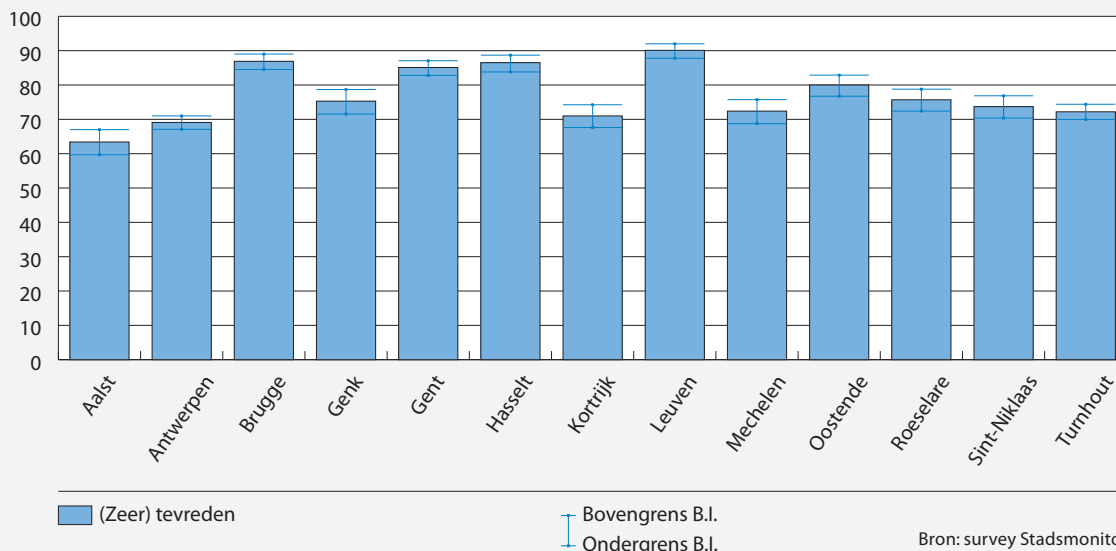
Een (on)tevredenheid over de stad kan heel diverse oorzaken hebben: ontevredenheid kan veroorzaakt worden door het aanzien van de stad, het onderhoud, de overlast, de veiligheid, de voorzieningen, het sociaal contact, enzovoort. De oorzaken die de score van deze indicator beïnvloeden zijn zowel van economische, sociale, fysiek-ecologische als van institutionele aard.

Men kan deze indicator ook samen lezen met de indicator '*Tevredenheid over de buurt*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over de stad, 2008 (in %)

Betalingsmoeilijkheden bij huisvesting

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat het afgelopen jaar problemen heeft gehad om de woonkosten te betalen.

Woonkosten staan voor de 'naakte' woonkosten, namelijk de huur of de afbetaling op de lening (dus geen energie- of andere vaste woonkosten).

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Heb jij of een andere persoon van het gezin het afgelopen jaar al eens de huur/afbetaling van de woning niet kunnen betalen?'

De respondenten konden antwoorden met 'ja', 'neen' en 'weet niet'.

Wie antwoordde met 'ja' werd in de teller opgenomen.

Vaststellingen

6% van de respondenten heeft het afgelopen jaar de huur of afbetaling van de woning al eens niet kunnen betalen. In Antwerpen loopt dit percentage op tot 7,2%. In Oostende zegt 7% van de respondenten het afgelopen jaar betaalbaarheid voor het wonen ondervonden te hebben. In Brugge en Roeselare is dit aandeel het kleinst met 4%.

Betalingsmoeilijkheden voor het wonen doen zich eerder voor bij huurders dan bij eigenaars. 10% van de huurders ervaart betalingsmoeilijkheden, tegenover 3% voor eigenaars.

In Aalst stelt 15% van de respondenten de huur afgelopen jaar al eens niet te kunnen betaald hebben.

Turnhout volgt met een aandeel van 12%. In Oostende, Genk en Antwerpen bedraagt dit aandeel meer dan 10%. Kortrijk, Brugge, Leuven en Hasselt kennen minder huurders met betalingsmoeilijkheden voor het wonen met een aandeel van ongeveer 8%.

Er werd in de meeste centrumsteden een verband vastgesteld tussen betaalbaarheid van wonen en leeftijd en opleiding. Lager opgeleiden en jongeren stellen vaker betalingsmoeilijkheden bij huisvesting (in %)

Betalingsmoeilijkheden bij huisvesting, 2008 (in %)

	Betalingsmoeilijkheden eigenaar	Betalingsmoeilijkheden huurders	Betalingsmoeilijkheden voor het wonen
Aalst	2,4	14,6	6,5
Antwerpen	3,7	10,8	7,2
Brugge	1,6	7,3	3,6
Genk	3,0	11,0	5,5
Gent	2,6	9,4	6,0
Hasselt	2,5	7,8	4,3
Kortrijk	5,0	7,0	5,6
Leuven	2,9	7,7	4,9
Mechelen	2,8	9,5	5,3
Oostende	2,9	11,1	7,0
Roeselare	1,9	8,8	4,0
Sint-Niklaas	1,5	9,2	4,4
Turnhout	3,0	12,1	6,7

Bron: survey Stadsmonitor 2008

te ervaren dan hoger opgeleiden. Ook alleenstaanden hebben over het algemeen meer problemen met de betaalbaarheid van wonen.

Aandachtspunten

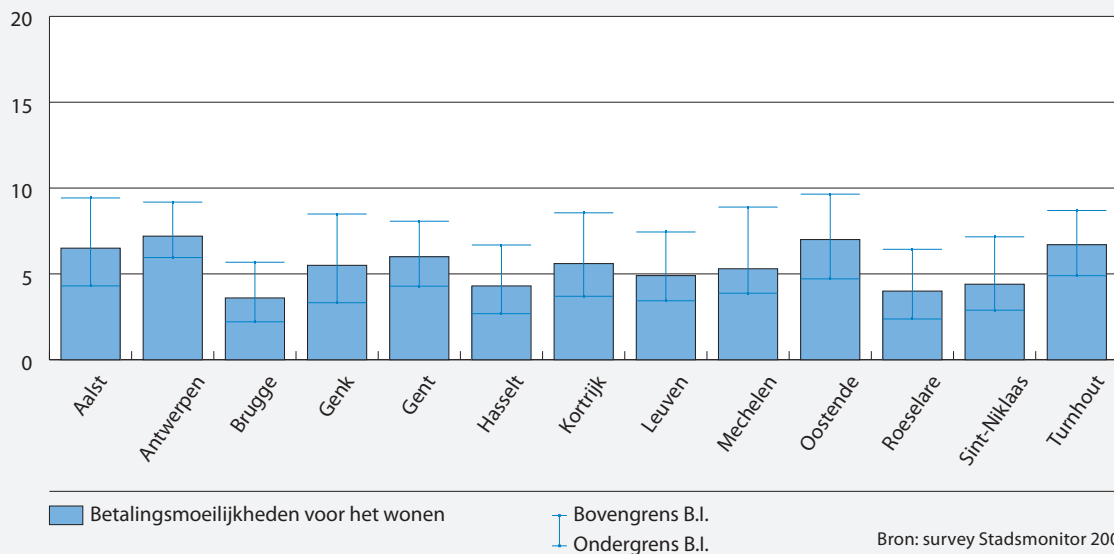
Betaalbare woningen zijn belangrijk om de woonzekerheid in de stad te verhogen. In een leefbare en duurzame stad zijn bestaande en nieuwe woningen, zowel op de koop- als op de huurmarkt, betaalbaar, comfortabel, aangepast of aanpasbaar, en veilig. Wanneer inwoners regelmatig problemen hebben om de woonkosten te betalen (huur, lening), bedreigt dat hun woonzekerheid.

Gegeven deze bekommernis kan men deze indicator samen lezen met '*Kandidaten uit de stad voor sociale huurwoningen*', '*Wachttijden bij toekenning sociale huurwoning*', '*Wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen*', '*Personen met een overmatige schuldenlast*' en '*Fiscale inkomens beneden de kritische grens*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Betalingsmoeilijkheden bij huisvesting, 2008 (in %)

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Zich verplaatsen / mobiliteit' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Zich verplaatsen / mobiliteit' samengeballd in 7 clusters:

- 📁 BEHEERSEN MOBILITEITSVRAAG DOOR VERWEVEN VAN FUNCTIES
- 📁 EFFICIËNTE EN EVENWICHTIGE INZET VAN VERVOERSMODI EN -INFRASTRUCTUUR
- 📁 WAARBORGEN VAN BEREIKBAARHEID
- 📁 VERHOGEN VAN TOEGANKELIJKHEID VAN VERVOERSMODI EN -INFRASTRUCTUUR
- 📁 TOENAME VERKEERSVEILIGHEID
- 📁 MINDER VERKEERSHINDER EN MINDER VERKEERSDRUK OP NATUUR EN MILIEU
- 📁 VERSTERKEN VAN BURGERPARTICIPATIE ROND MOBILITEIT

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 6 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op verplaatsingen, parkeergelegenheid, niet-milieuvriendelijke voertuigen en tevredenheid over aanwezigheid openbaar vervoer. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 7 clusters. Dit is mogelijk via www.thuisindestad.be.

📄 Verplaatsingen in de vrije tijd	172
📄 Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school	175
📄 Parkeergelegenheid voor bewoners	178
📄 Niet-milieuvriendelijke voertuigen	180
📄 Tevredenheid over aanwezigheid haltes openbaar vervoer in de buurt	182

Verplaatsingen in de vrije tijd

Definitie

Aandeel (%) van de verplaatsingen per vervoermiddel in de vrije tijd.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe verplaatst u zich meestal in de vrije tijd?'

Volgende antwoordcategorieën waren mogelijk: 'te voet', 'met de fiets', 'met de moto of bromfiets', 'met het openbaar vervoer', 'met de auto als passagier', 'met de auto als autobestuurder', en 'ander'.

De respondent werd gevraagd enkel het belangrijkste vervoermiddel aan te geven. Omdat de meerderheid van de respondenten meer dan één vervoermiddel aankruiste, werden alle aangeduide vervoermiddelen per respondent in rekening gebracht (multiple-respons).

De indicator verplaatsingen in de vrije tijd geeft het aandeel van de verplaatsingen per vervoermiddel in de vrije tijd weer. Omdat de meerderheid van de respondenten meer dan één vervoermiddel aankruiste, werden de verschillende vervoermiddelen in rekening gebracht. Aangezien de samenstelling van deze indicator verschillend is van voorgaande edities, is vergelijken met voorgaande edities niet mogelijk.

Vaststellingen

Koning auto regeert. 40% van de respondenten gebruikt de wagen voor verplaatsingen in de vrije tijd. In Genk loopt dit aandeel op tot 55%. In Oostende is dit aandeel minder groot, namelijk 31%.

13% van de inwoners uit de centrumsteden is mede autopassagier. In Genk en Aalst loopt dit percentage op tot 17%. In Oostende bedraagt dit percentage ongeveer 10%.

Het aandeel motorrijders voor de verplaatsingen in de vrije tijd is miniem. Dit aandeel bedraagt gemiddeld 3%.

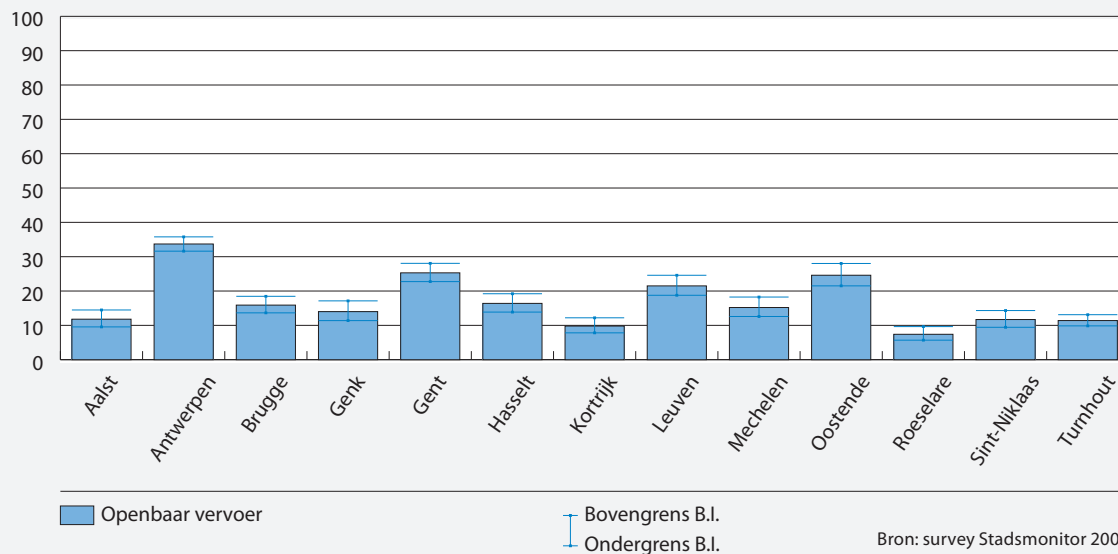
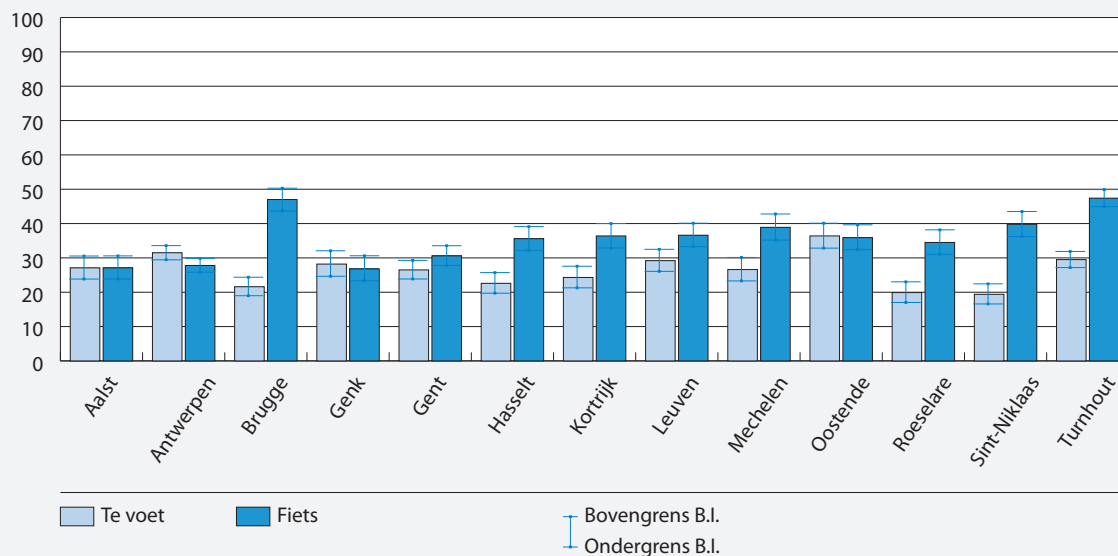
Verplaatsingen in de vrije tijd, 2008 (in %)

	Te voet	Fiets	Openbaar vervoer	Motor	Auto-bestuurder	Auto-passagier
Aalst	27,1	27,1	11,8	3,6	46,6	17,1
Antwerpen	31,5	27,8	33,7	2,3	36,0	12,9
Brugge	21,6	47,0	15,9	3,3	38,3	12,5
Genk	28,2	26,8	14,0	2,9	55,1	17,7
Gent	26,5	30,6	25,3	3,2	38,6	12,7
Hasselt	22,6	35,6	16,4	2,8	49,0	14,3
Kortrijk	24,3	36,4	9,8	3,0	47,6	16,2
Leuven	29,2	36,6	21,5	2,8	33,6	12,1
Mechelen	26,6	38,9	15,2	1,7	42,3	13,2
Oostende	36,4	35,9	24,6	4,8	31,3	10,4
Roeselare	19,9	34,5	7,4	2,5	51,9	14,4
Sint-Niklaas	19,4	39,8	11,7	2,9	44,9	15,1
Turnhout	29,5	47,4	11,4	2,4	37,9	12,8

Bron: survey Stadsmonitor 2008

Eén op vijf inwoners maakt gebruik van het openbaar vervoer in de vrije tijd. De verschillen tussen de steden zijn hier groot. De grootsteden Antwerpen en Gent en de steden Oostende en Leuven scoren hier het best: in Antwerpen bedraagt dit aandeel 34%, Gent en Oostende volgen met 25% en in Leuven gebruikt 22% van de inwoners het openbaar vervoer in de vrije tijd. Kortrijk en Roeselare scoren minder goed inzake openbaar vervoer in de vrije tijd met een aandeel van 10% en 7%. 33% van de inwoners uit de centrumsteden gebruikt de fiets in de vrije tijd. In Turnhout gebruikt zelfs bijna één op twee inwoners de fiets in de vrije tijd. Brugge volgt met een aandeel van 47%. Antwerpen, Aalst en Gent scoren minder goed met een aandeel onder 30%.

Verplaatsingen in de vrije tijd, 2008 (in %)

Bron: survey Stadsmonitor 2008

In de centrumsteden ligt het aandeel verplaatsingen te voet gemiddeld op 30%. Oostende scoort met een aandeel van 36% het best. Ook Antwerpen en Turnhout hebben een aandeel van ongeveer 30%. Roeselare en Sint-Niklaas scoren minder goed met een aandeel van 20%.

Vooral de leeftijdsgroep 35-54 jaar gebruikt de wagen om zich te verplaatsen in de vrije tijd. Ook meer mannen dan vrouwen opteren voor de auto. Het zijn ook vaker hoger opgeleiden die de wagen besturen dan lager opgeleiden. De jongeren (<35 jaar) en de ouderen (55+) maken meer gebruik van het openbaar vervoer om zich te verplaatsen in de vrije tijd. Ook lager opgeleiden en vrouwen kiezen vaker het openbaar vervoer. Het zijn vaker lager opgeleiden, 35+ en vrouwen, die zich in de vrije tijd te voet of met de fiets verplaatsen.

Aandachtspunten

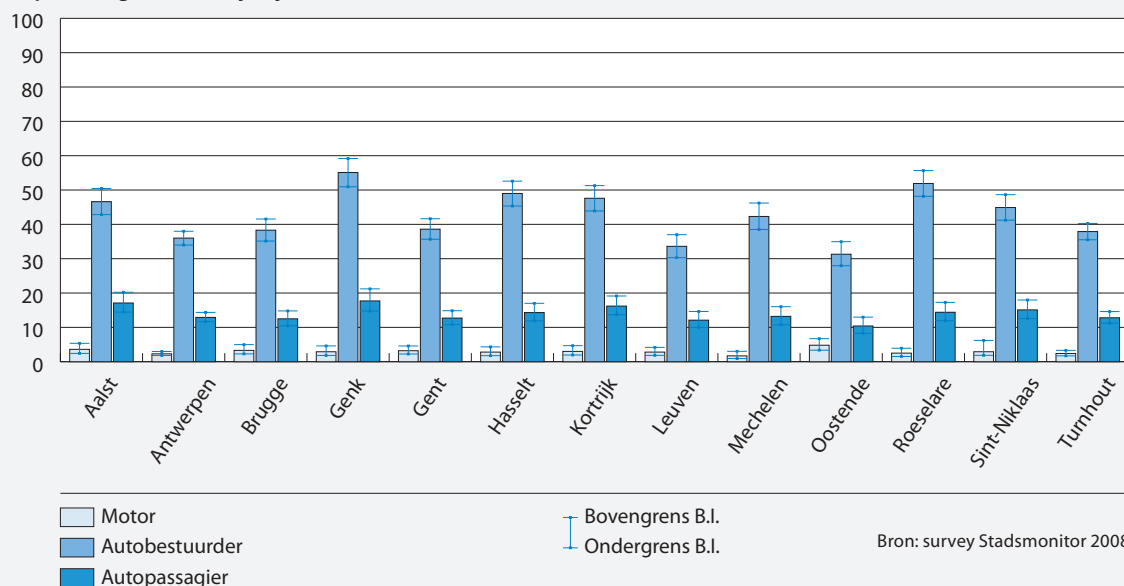
De leefbaarheid en duurzaamheid van de stad worden sterk medebepaald door de manier waarop inwoners en stadsgebruikers zich verplaatsen, onder andere voor hun verplaatsingen in de vrije tijd. Een efficiëntere en evenwichtige inzet van vervoersmodi en -infrastructuur moeten er toe bijdragen dat in de stad pas in laatste instantie beroep gedaan wordt op de auto om zich te verplaatsen.

Gegeven de bekommernissen omtrent de evenwichtige inzet van vervoermiddelen moet men deze indicator samen zien met andere mobiliteitsindicatoren over het verplaatsingsgedrag.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Verplaatsingen in de vrije tijd, 2008 (in %)

Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school

Definitie

Aandeel (%) van de verplaatsingen per vervoermiddel tussen woonplaats en werk/school.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Hoe verplaatst u zich meestal naar en van het werk of de school?'.
Volgende antwoordcategorieën waren mogelijk: 'te voet', 'met de fiets', 'met de moto of bromfiets', 'met het openbaar vervoer', 'met de auto als passagier', 'met de auto als autobestuurder', 'ander' en 'niet van toepassing'.

De respondent werd gevraagd enkel het belangrijkste vervoermiddel aan te geven. Omdat de meerderheid van de respondenten meer dan één vervoermiddel aankruiste, werden alle aangeduide vervoermiddelen per respondent in rekening gebracht (multiple-respons). Voor één op drie respondenten was deze vraag niet van toepassing; deze respondenten worden niet in rekening gebracht.

De indicator verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school geeft het aandeel van de verplaatsingen per vervoermiddel tussen woonplaats en werk/school weer. Omdat de meerderheid van de respondenten meer dan één vervoermiddel aankruiste, werden de verschillende vervoermiddelen allen in rekening gebracht. Voor één op drie respondenten was deze vraag niet van toepassing, deze respondenten worden niet in rekening gebracht. Aangezien de samenstelling van deze indicator verschillend is van voorgaande edities, is vergelijken met voorgaande edities niet mogelijk.

Vaststellingen

Bijna 1 op twee respondenten gebruikt de auto voor de woon-werk/school-verplaatsingen. In Genk, Hasselt, Roeselare ligt dit percentage relatief hoog: rond 60%. Ook in Kortrijk, Sint-Niklaas en Aalst gebruikt meer dan de helft van de inwoners de auto voor de woon-werk(school) verplaatsingen.

Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school, 2008 (in %)

	Te voet	Fiets	Openbaar vervoer	Motor	Auto-bestuurder	Auto-passagier
Aalst	8,9	16,4	21,2	4,0	51,3	6,5
Antwerpen	12,8	21,8	29,4	2,5	40,3	4,2
Brugge	7,9	36,6	15,2	2,6	43,7	4,0
Genk	7,7	14,4	14,4	2,3	62,8	7,7
Gent	10,2	23,3	26,1	4,7	44,0	3,0
Hasselt	6,8	22,7	12,2	2,3	59,3	5,8
Kortrijk	10,6	26,0	9,1	3,8	54,2	5,6
Leuven	9,9	30,3	24,9	4,0	37,9	2,8
Mechelen	9,7	25,3	20,9	1,5	47,5	9,0
Oostende	13,2	27,3	17,3	6,1	46,3	4,0
Roeselare	7,2	25,6	7,3	2,6	58,6	4,3
Sint-Niklaas	7,3	31,5	11,6	3,7	52,1	3,1
Turnhout	11,0	39,6	12,0	1,9	43,2	4,5

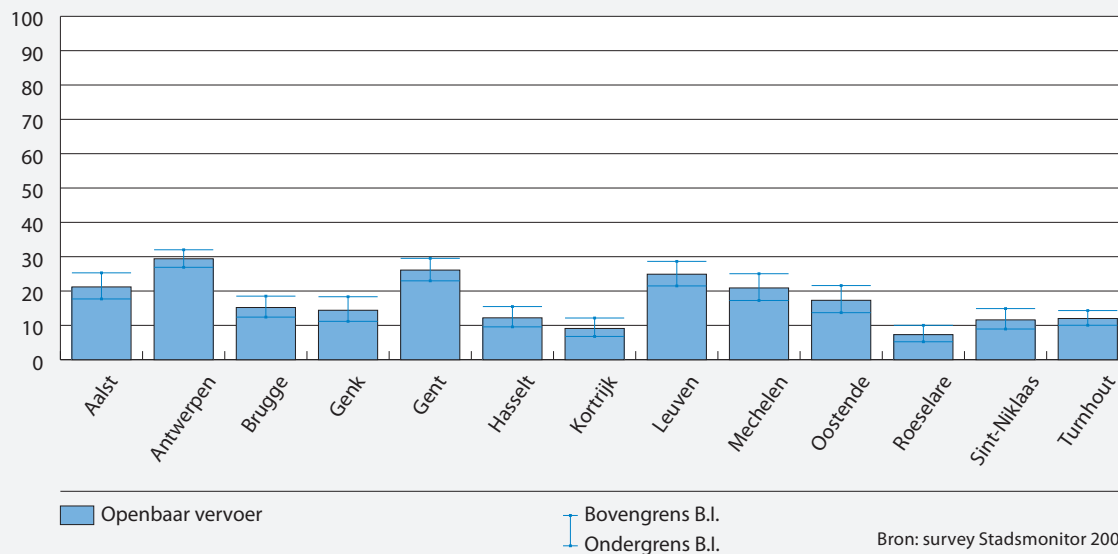
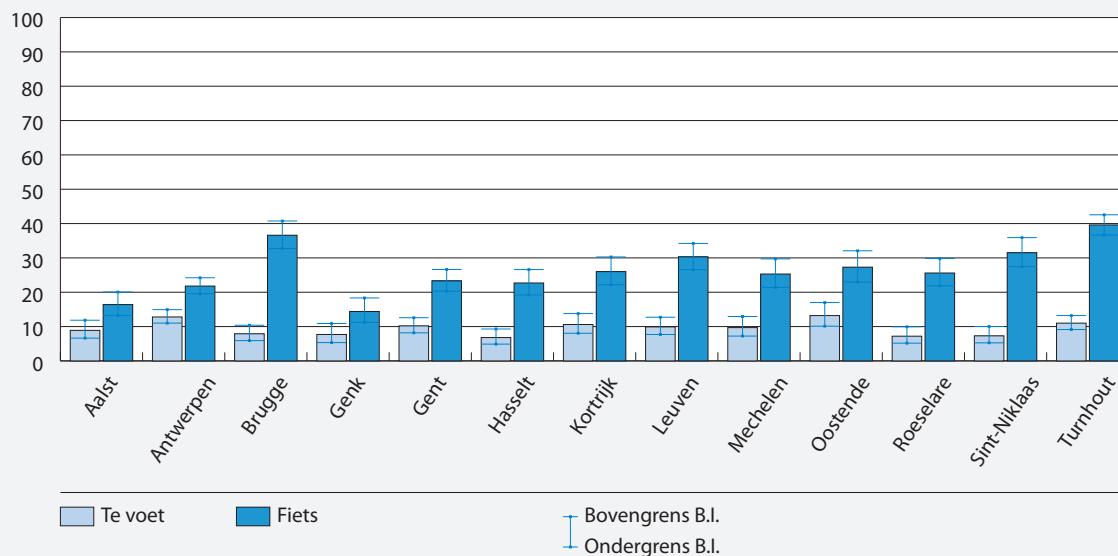
Bron: survey Stadsmonitor 2008

In Leuven ligt het aandeel autobestuurders het laagst met 38%. In Antwerpen bedraagt het aandeel autobestuurders 40%. Bijna 5% van de inwoners uit de centrumsteden is mede autopassagier. In Mechelen loopt dit percentage op tot 9%. In Leuven bedraagt dit percentage slechts 3%.

Het aandeel motorrijders voor de woon-werk/school-verplaatsingen is miniem. Dit aandeel bedraagt gemiddeld 3,2%.

Eén op vijf inwoners maakt gebruik van het openbaar vervoer voor woon-werk/school-verkeer. De verschillen tussen de steden zijn hier groot. De grootsteden Antwerpen en Gent en de stad Leuven scoren hier het best: in Antwerpen bedraagt dit aandeel 29%, Gent volgt met 26% en in Leuven gebruikt een kwart van de

Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school, 2008 (in %)

Bron: survey Stadsmonitor 2008

inwoners het openbaar vervoer voor woon-werk/school-verkeer. In Aalst en Mechelen ligt dit aandeel op 21%. Kortrijk en Roeselare scoren minder goed inzake openbaar vervoer, met een aandeel van 9% en 7%. Een kwart van de inwoners uit de centrumsteden gebruikt de fiets voor de woon-werk/school-verplaatsingen. In Turnhout ligt dit percentage op bijna 40%. Brugge volgt met een aandeel van 37%. De grootsteden en Hasselt duiken onder 25%. In Aalst en Genk gebruikt ongeveer 15% van de respondenten de fiets. In de centrumsteden ligt het aandeel verplaatsingen te voet gemiddeld op 10%. Vooral de leeftijdsgroep 35-54 jaar gebruikt de wagen om zich te verplaatsen. Ook meer mannen dan vrouwen opteren voor de auto. Het zijn ook vaker hoger opgeleiden die de wagen besturen dan lager opgeleiden. De leeftijdsgroepen -35 jaar en 55+ gebruiken dan weer vaker het openbaar vervoer om zich te verplaatsen. Ook lager opgeleiden kiezen vaker het openbaar vervoer dan hoger opgeleiden. Ook vrouwen kiezen eerder het openbaar vervoer dan mannen.

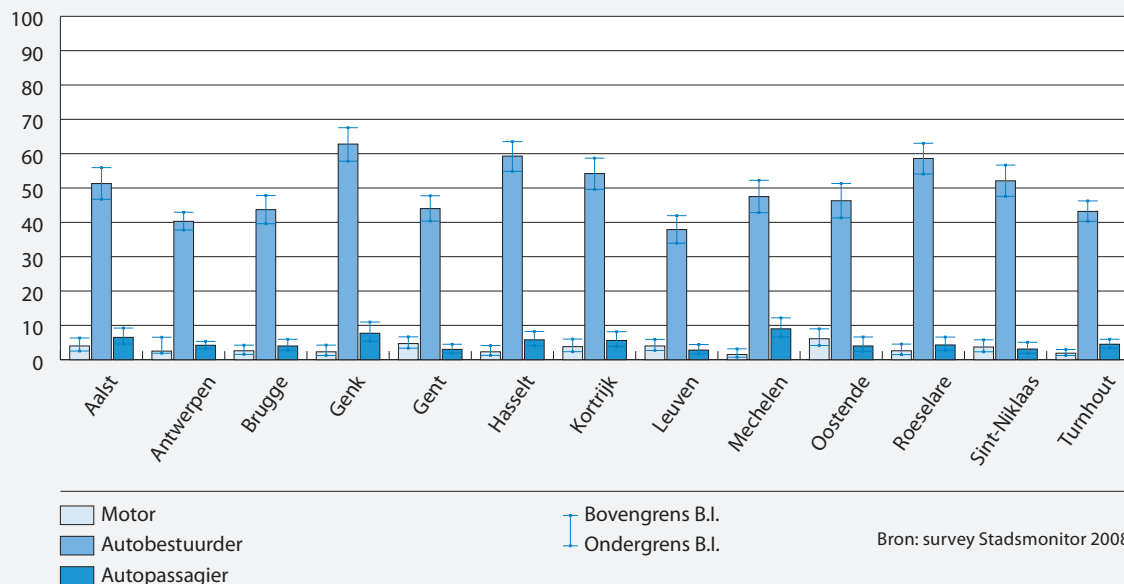
■ Aandachtspunten

De leefbaarheid en duurzaamheid van de stad wordt sterk medebepaald door de manier waarop inwoners en stadsgebruikers zich verplaatsen, onder andere voor hun verplaatsingen tussen de woonplaats en het werk of de school. Een efficiëntere en evenwichtige inzet van vervoersmodi en -infrastructuur moet er toe bijdragen dat in de stad pas in laatste instantie beroep gedaan wordt op de auto om zich te verplaatsen. Gegeven de bekommernissen omtrent de evenwichtige inzet van vervoermiddelen moet men deze indicator samen zien met andere mobiliteitsindicatoren over het verplaatsingsgedrag.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school, 2008 (in %)

Parkeergelegenheid voor bewoners

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat zijn auto makkelijk kan stallen in een straal van 200 meter rond de woning.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Ik kan mijn auto makkelijk parkeren binnen een straal van 200 meter rond de woning'. Wie antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens' werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Gemiddeld 63% van de inwoners van de centrumsteden vindt dat ze hun wagen gemakkelijk kunnen parkeren rond hun woning. Tussen de steden zijn er grote verschillen. Het minste parkeerproblemen zijn er in Genk en Roeselare. Ook de inwoners van Kortrijk, Hasselt en Brugge vinden doorgaans nog gemakkelijk een parkeergelegenheid. Dit is duidelijk moeilijker in Antwerpen waar minder dan de helft van de bevolking vindt dat ze hun wagen gemakkelijk in de omgeving van hun woning kunnen parkeren. Ook in Leuven, Mechelen en Oostende is men iets minder tevreden.

Genk, Roeselare, Kortrijk, Hasselt, Brugge en Sint-Niklaas behoren over de edities van 2004, 2006 en 2008 heen tot de kopposities. Leuven en Antwerpen nemen over de edities heen de staartposities in.

In de meeste centrumsteden vinden vrouwen net iets vaker dan mannen dat het moeilijk is om parkeergelegenheid rond de woning te vinden. Ook ouderen en huurders zijn relatief meer ontevreden over

Parkeergelegenheid voor bewoners

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)			Relatieve posities		
	Eerder eens	Helemaal eens	(Helemaal) eens	2008	2006	2004
Aalst	17,6	45,6	63,3	7	8	7
Antwerpen	18,7	26,8	45,4	13	13	13
Brugge	17,1	53,4	70,5	5	3	6
Genk	16,9	59,3	76,1	1	1	1
Gent	17,3	41,8	59,2	9	7	11
Hasselt	13,8	58,1	71,9	4	4	3
Kortrijk	19,3	53,4	72,6	3	5	4
Leuven	17,7	38,2	55,9	12	11	12
Mechelen	15,2	41,3	56,4	11	10	10
Oostende	20,2	36,8	57,0	10	12	9
Roeselare	15,9	58,5	74,4	2	2	2
Sint-Niklaas	19,6	45,8	65,4	6	6	5
Turnhout	19,4	43,0	62,4	8	9	8

Bron: survey Stadsmonitor

de parkeermogelijkheden in de eigen buurt. Ook lager opgeleiden vinden vaker dan hoger opgeleiden dat het moeilijk is om de auto te parkeren rond de eigen woning.

Aandachtspunten

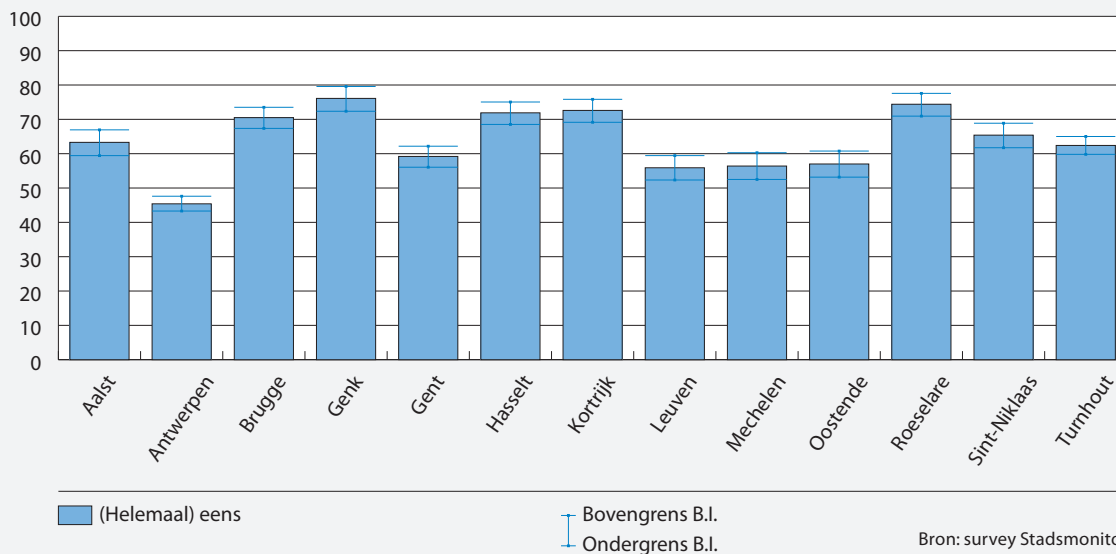
De auto al dan niet makkelijk kunnen parkeren in de nabijheid van de woning is voor veel inwoners medebepalend voor de kwaliteit van hun woonomgeving. In een leefbare en duurzame stad wordt een gedifferentieerd parkeerbeleid gevoerd waarbij bewoners hun auto makkelijk kunnen stallen.

Bij de beoordeling van de gegevens dient men rekening te houden met volgende beperkingen. Aangezien de administratieve grenzen van de stad het schaalniveau uitmaken, wordt hier geen onderscheid gemaakt tussen buurten of wijken. Vermoedelijk zullen de parkeerproblemen bij inwoners uit de binnenstad veel groter zijn dan bij diegenen die bijvoorbeeld aan de rand van de stad wonen. Het wel of niet kunnen parkeren rond de woning hangt bovendien sterk af van het tijdstip (kantooruren, avond, nacht, weekend) en het bezit van een garage.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Parkeergelegenheid voor bewoners, 2008 (in %)

Niet-milieuvriendelijke voertuigen

Definitie

Aandeel (%) voertuigen dat niet voldoet aan de milieutest van de autokeuringsdienst.

Dit is het aantal voertuigen dat niet voldoet aan de criteria van de milieutest tegenover het totale aantal gekeurde voertuigen voor de milieutest (exclusief aanhangwagens). De milieutest, voorzien in het KB van maart 1968, wordt uitgevoerd door de autokeuringsdienst en omvat een meting van de dieselrook bij dieselmotoren en van uitlaatgassen bij benzinemotoren.

Vaststellingen

In 2007 zijn er in de Vlaamse stadsgewesten tussen de 9 en 16 procent 'vervuilende' auto's. Dit zijn auto's die niet voldoen aan de milieutest van de autokeuringsdienst. Het kleinste aandeel vervuilende auto's is er in de regio's Brugge en Roeselare. Tussen 9 en 11% van de auto's die er werden gecontroleerd, slaagden in 2007 niet voor de milieutest en ontvingen dus geen 'groene kaart'. Mechelen kent in 2007 het grootste percentage milieuvervuilende wagens. Ongeveer 16% van de voertuigen slaagden er niet voor de milieutest.

Door de verschillen in de kwaliteit van de aangeboden voertuigen schommelen de data van jaar tot jaar. Desondanks kennen de arrondissementen Aalst, Genk, Gent, Hasselt, Leuven, Roeselare en Sint-Niklaas de voorbije zeven jaar een afname van het aandeel niet-milieuvriendelijke voertuigen. De grootste toename van het percentage niet-milieuvriendelijke voertuigen is er in Mechelen (+ 5 procentpunten) en Oostende (+ 4,4 procentpunten). Oostende kende in het verleden wel steeds een erg laag percentage niet-milieuvriendelijke voertuigen.

Niet-milieuvriendelijke voertuigen (in %)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aalst	17,7	16,0	15,2	12,1	12,8	12,9	12,9
Antwerpen	11,1	16,5	14,1	10,6	12,6	12,9	12,2
Brugge	10,3	10,5	13,3	11,1	11,1	10,9	10,7
Genk	16,1	14,9	15,4	14,0	13,9	12,9	14,0
Gent	14,7	14,2	14,3	13,2	12,9	12,6	12,5
Hasselt	15,1	12,1	10,2	8,7	11,0	11,8	12,1
Kortrijk	10,4	9,9	10,8	10,7	11,8	12,0	11,8
Leuven	13,6	16,1	18,2	17,7	15,9	14,1	13,1
Mechelen	11,1	13,7	13,9	11,2	13,4	12,8	16,1
Oostende	8,5	8,4	8,4	7,2	10,7	12,0	12,9
Roeselare	9,9	10,2	11,3	11,7	11,8	9,8	9,1
Sint-Niklaas	16,8	16,7	14,0	11,6	12,9	12,9	11,3
Turnhout	11,4	12,4	12,1	9,3	10,5	10,4	12,3

Bron: Groepering van Erkende Ondernemingen voor Autokeuring en rijbewijs v.z.w. (GOCA)

■ Aandachtspunten

De indicator over het aandeel niet-milieuvriendelijke voertuigen is relevant voor het bestrijden van milieuhinder afkomstig van het autoverkeer. In een leefbare en duurzame stad wordt het milieuvriendelijke transport aangemoedigd. Dit komt de kwaliteit van het stedelijke leefmilieu en de gezondheid van de inwoners en stadsgebruikers ten goede.

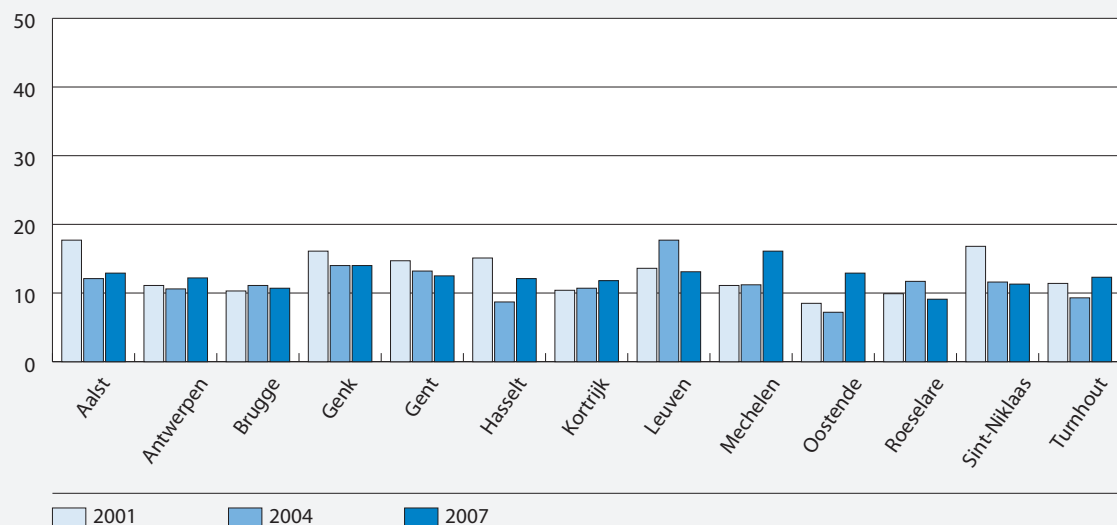
Het gaat om data verkregen van de keuringsstations. Deze kunnen een grotere bevoegdheidszone hebben dan de vermelde arrondissementen.

Bij de interpretatie dient tevens rekening gehouden te worden met het feit dat de voertuigen die zich in de stad bevinden niet noodzakelijk behoren tot inwoners van de stad of het arrondissement.

Bij de cijfers zitten ook de wagens die zich na afkeuren opnieuw hebben aangeboden bij de autokeuring (tweede keuring). Dit geldt zeker voor de noemer (het totale aantal gekeurde voertuigen), maar soms ook voor de teller (het aantal voertuigen dat niet voldoet aan de criteria van de milieutest).

Mogelijk kunnen vervuilende voertuigen alvorens zich aan te melden bij de controle, zich eerst hebben aangemeld bij een garage om de wagen 'in orde' te stellen. Deze wagens slaagden mogelijk in de milieutest maar reden tevoren als vervuilende wagen rond.

Niet-milieuvriendelijke voertuigen (in %)

Bron: Groepering van Erkende Ondernemingen voor Autokeuring en rijbewijs v.z.w. (GOCA)

Tevredenheid over aanwezigheid haltes openbaar vervoer in de buurt

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat tevreden is over de aanwezigheid haltes openbaar vervoer in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er zijn voldoende haltes voor openbaar vervoer in mijn buurt.'. Wie op de stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

Eerste meting. Geen vergelijkbare resultaten voor 2004 en 2006.

Vaststellingen

Gemiddeld drie kwart van de inwoners van de centrumsteden is globaal tevreden over de aanwezigheid van haltes voor openbaar vervoer in de buurt. Hierin is iets meer dan 50% uitgesproken positief. Tussen de steden onderling zijn er kleine verschillen.

In Leuven, Oostende en de grootsteden Antwerpen en Gent is de tevredenheid het grootst. Bijna negen op tien inwoners zijn tevreden over de voorzieningen aan openbaar vervoer in de buurt. In Roeselare ligt de tevredenheid het laagst (70,5%). In dezelfde stad vindt men ook het hoogste aantal respondenten dat zegt niet tevreden te zijn (15%). Zowel in Sint-Niklaas, Aalst als Turnhout is er nog één op tien ontevredenen.

Naar leeftijd worden kleine verschillen vastgesteld. Hoe ouder, hoe minder tevreden men is over de aanwezigheid van haltes voor openbaar vervoer in de buurt. Andere verbanden werden niet vastgesteld.

Aandachtspunten

Tevredenheid over het aanbod aan haltes voor openbaar vervoer in de buurt geeft een eerste indicatie over hoe kwalitatief de dagelijkse leef- en woonomgeving wordt ervaren. In een leefbare en duurzame stad

Tevredenheid over aanwezigheid haltes in de buurt, 2008 (in %)

	Eerder eens	Helemaal eens	(Helemaal) eens
Aalst	31,5	44,7	76,2
Antwerpen	28,8	59,8	88,6
Brugge	30,8	54,7	85,5
Genk	29,7	51,5	81,3
Gent	28,8	58,7	87,4
Hasselt	25,0	60,1	85,1
Kortrijk	34,2	42,7	76,9
Leuven	30,2	59,2	89,4
Mechelen	32,5	48,8	81,3
Oostende	29,5	58,5	88,0
Roeselare	34,1	36,4	70,5
Sint-Niklaas	33,1	45,2	78,3
Turnhout	33,1	42,5	75,6

Bron: survey Stadsmonitor 2008

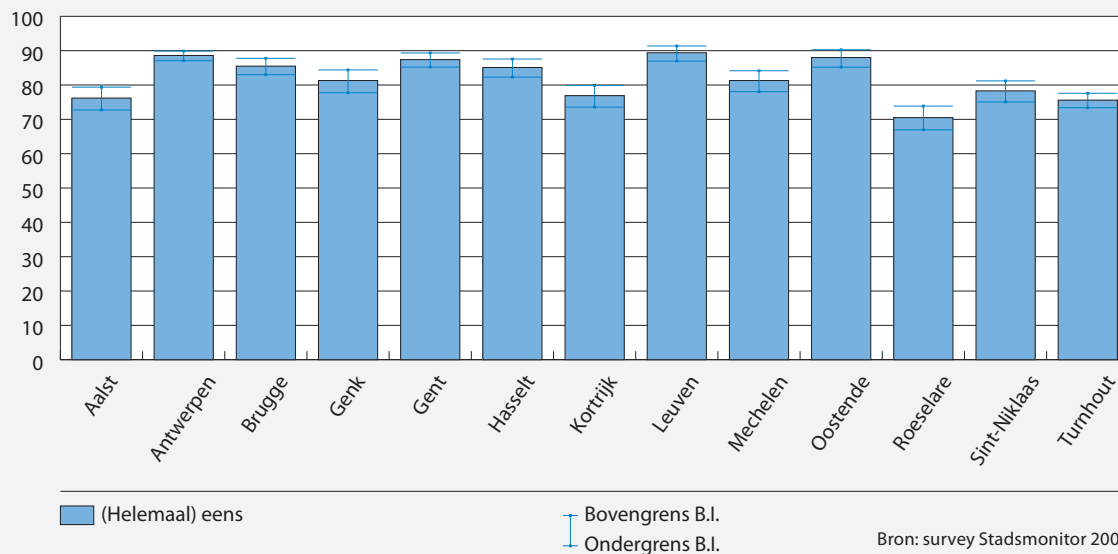
wordt deze woon- en leefomgeving uitgebouwd rekening houdend met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers.

Deze indicator dient samen gezien te worden met de andere indicatoren in de cluster 'KWALITEIT VAN DE WOONOMGEVING'. In tegenstelling tot de andere indicatoren binnen de cluster, gaat deze indicator uit van een subjectieve waarneming en beoordeling door de bewoners. De indicator '*Basismobiliteit in de wijk*' is de objectieve tegenhanger.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over aanwezigheid haltes in de buurt, 2008 (in %)

Zorg en opvang

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Zorg en opvang' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor het beleidsdomein 'Zorg en opvang' samengebond in 4 clusters:

- ZORG OP MAAT VOOR IEDEREEN
- ZELFREDZAAMHEID BEVORDEREN
- GEEN DREMPELS IN DE ZORG VOOR DOELGROEPEN
- SAMENWERKING EN PARTICIPATIE

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 7 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op wachtlijsten, aanbod en spreiding van het zorgaanbod, tevredenheid over aanbod, zorguitstel en mate waarin men met zorgnoden terecht kan. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 4 clusters. Dit is mogelijk via www.thuisindestad.be.

 Wachtlijst bijzondere zorg voor personen met een handicap	186
 Wachttijden in Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg	188
 Residentiële ouderenzorg	190
 Gezinszorg	192
 Voorschoolse kinderopvang	194
 Huisartsen in de wijk	196
 Apothekers in de wijk	198
 Lokale dienstencentra in de wijk	200
 Afdelingen van het Sociaal Huis in de wijk	202
 Voorschoolse kinderopvang in de wijk	204
 Rusthuizen in de wijk	206
 Serviceflats in de wijk	208
 Regionale spreiding van huisartsen	210
 Regionale spreiding van apothekers	212
 Regionale spreiding van lokale dienstencentra	214
 Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang	216
 Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg	218
 Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt	220
 Tevredenheid over kinderopvang in de buurt	222
 Betaalbaarheid van zorg en opvang	224
 Formeel netwerk zorg en opvang	226
 Informeel netwerk zorg en opvang	228

Wachtlĳst bijzondere zorg voor personen met een handicap

Definitie

Aantal personen met een handicap die als urgente kandidaten staan ingeschreven op de Centrale Registratie van Zorgvragen (CRZ) voor de toekenning van een bijzondere zorgvorm.

Aan elke geregistreerde aanvraag bij de (provinciale) Centrale Wachtlĳstwerking voor opvang, behandeling of begeleiding van personen met een handicap wordt een urgentiecode (UC) toegekend. Urgente kandidaten hebben een (hoogst) dringende aanvraag voor een zorgopname binnen één tot maximum zes maanden (UC 1 en 2).

Vaststellingen

Antwerpen telt eind 2007 816 wachtenden met een handicap met hoge urgentie: dit betekent dat er voor deze personen een acute nood is binnen de 6 maanden. Gent telt er 430, Leuven 223 en Brugge 184. De overige steden tellen ongeveer 130 of minder personen met hoge urgentie op de wachtlĳst. Roeselare en Oostende kennen het laagste aantal personen met een handicap die als urgente kandidaten staan ingeschreven op de Centrale Registratie van Zorgvragen voor de toekenning van een bijzondere zorgvorm. Voor Roeselare gaat het over 68 wachtenden en voor Oostende over 97 wachtenden.

Gemiddeld is het aantal urgente kandidaten met een handicap voor de toekenning van een bijzondere zorgvorm tussen 2003 en 2007 met 73% toegenomen. De grootste stijging is er in Mechelen (+176%), Sint-Niklaas (+149%), Turnhout (+110%) en Leuven (+101%). Ook Aalst (+96%), Antwerpen (+77%) en Gent (+75%) kennen een sterke stijging. Slechts in twee steden is er een kleine daling tegenover 2003. Dit zijn Brugge (-5%) en Roeselare (-7%).

Aandachtspunten

De indicator over de wachtlĳst voor bijzondere zorg van personen met een handicap informeert over de afstemming van de zorgvoorzieningen op de maatschappelijke noden. Een leefbare en duurzame stad biedt

Wachtlĳst bijzondere zorg voor personen met een handicap (aantal op 31/12)

	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Aalst	52	53	54	74	79	104
Antwerpen	390	461	493	689	801	816
Brugge	134	194	189	184	187	184
Genk	66	84	81	104	115	128
Gent	234	246	253	279	341	430
Hasselt	85	89	93	105	115	130
Kortrijk	85	99	118	104	121	126
Leuven	78	111	112	156	174	223
Mechelen	43	45	79	106	117	124
Oostende	59	63	70	81	89	97
Roeselare	56	73	72	69	82	68
Sint-Niklaas	55	55	95	96	102	137
Turnhout	50	48	60	82	81	101

Bron: Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH)

zorg op maat van de zorgbehoevende. Voor personen met een handicap die nood hebben aan bijzondere zorgvorm is het van belang dat zij zo snel mogelijk en op de juiste manier geholpen worden, en dat de wachttijd dus zo kort mogelijk is.

De indicator leest men best samen met andere indicatoren zoals *'Wachttijden in Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg'*, *'Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt'*, *'Betaalbaarheid van zorg en opvang'* en *'(In)formeel netwerk zorg en opvang'*.

Bij de beoordeling van de gegevens van deze indicator dient men rekening te houden met een aantal aandachtspunten.

De personen worden geteld volgens hun woonplaats. De wachtlijst voor minderjarigen is niet operationeel. De data rond zorgvormen, internaat, semi-internaat en observatiecentrum blijven hier buiten beschouwing.

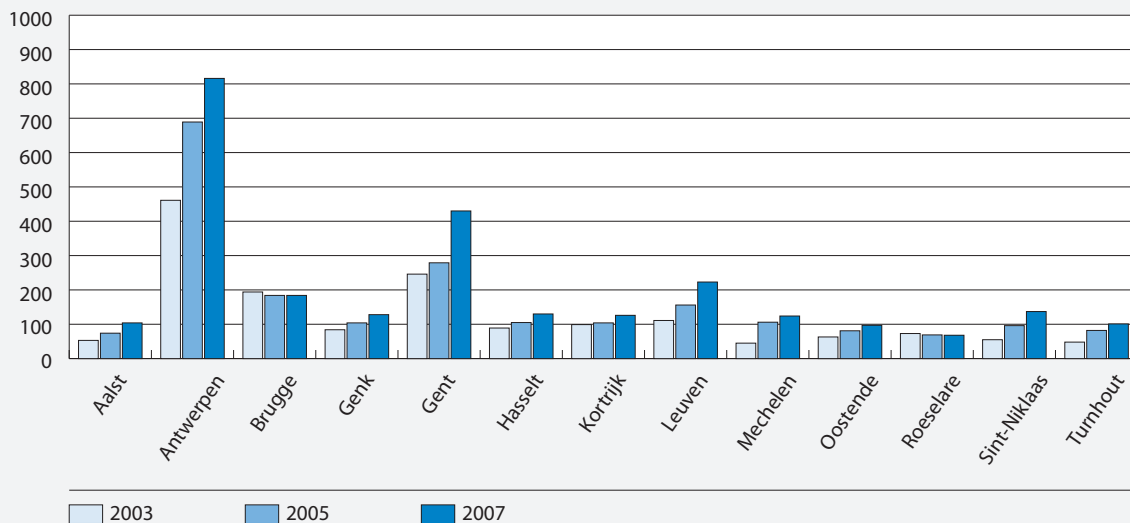
De werkgebieden in de zorgsector verschillen van deze van bijvoorbeeld het OCMW, het CAW of de stad. Hier is voor de afbakening van de stad gekozen, wat niet noodzakelijk de gemeente is waar men voor een bepaalde zorg terecht kan. Ook de nabijheid van het sociale netwerk speelt een rol in de keuze van de zorgplaats.

Heel wat personen voor wie een zorgvraag is geregistreerd, krijgen al opvang en/of ondersteuning van het Vlaams Agentschap. Sommige personen hebben echter nood aan intensievere zorg of willen verhuizen naar een andere voorziening.

Met de aandacht voor de wachtlijsten in de media groeit ook het aantal inschrijvingen. Betrokkenen beseffen – meer dan vroeger – de noodzaak om op de Centrale Registratie van Zorgvragen te staan.

De aandacht van het beleid voor de wachtlijsten kan een invloed hebben op de groei van het aantal geregistreerde inschrijvingen. De Centrale Registratie van Zorgvragen heeft bekendgemaakt dat de verdeling van de middelen voor de uitbouw van de zorgvoorzieningen mee gebeurt op basis van de gegevens van de 'centrale wachtlijsten'.

Wachtlijst bijzondere zorg voor personen met een handicap (aantal op 31/12)

Bron: Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap (VAPH)

Wachttijden in Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg

Definitie

Mediaan van de wachttijd tot het eerste intakegesprek in een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg.

De wachttijd is de tijd tussen de aanmelding van een patiënt bij een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg en het moment van het eerste intakegesprek. De mediaan van de wachttijd is de middelste van alle wachttijden gedurende het afgelopen jaar.

Vaststellingen

Antwerpen kent de laagste mediaan wachttijd tot het eerste intakegesprek in een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg, namelijk 8 dagen in 2006. Ook Sint-Niklaas, Roeselare en Hasselt kennen een lage wachttijd van om en bij de 10 dagen. In Mechelen en Kortrijk ligt de mediaan wachttijd het hoogst. Daar bedraagt de wachttijd meer dan 3 weken. De overige steden liggen hiertussen en kennen een wachttijd van ongeveer 2 weken.

De mediaan wachttijd blijft relatief constant over de jaren heen. Kortrijk en Mechelen kennen de grootste stijging tussen 2004 en 2006, maar ook Aalst, Leuven en Turnhout kennen een heel lichte toename.

Aandachtspunten

Een leefbare en duurzame stad biedt zorg op maat van de zorgbehoevende. Voor personen die nood hebben aan geestelijke gezondheidszorg is het van belang dat zij zo snel mogelijk en op de juiste manier geholpen worden en dat de wachttijd voor geestelijke gezondheidszorg dus zo kort mogelijk is.

In een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg (CGG) kunnen mensen met psychische problemen hulp krijgen. Deze hulp is medisch-psychiatrisch en psychotherapeutisch van aard. In het eerste geval stelt een

Wachttijden in Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (aantal dagen)

	2004	2005	2006
Aalst	9	13	13
Antwerpen	7	4	8
Brugge	15	16	14
Genk	17	15	15
Gent	17	16	15
Hasselt	11	14	12
Kortrijk	21	27	30
Leuven	14	19	18
Mechelen	13	28	23
Oostende	13	13	13
Roeselare	13	14	11
Sint-Niklaas	8	12	9,5
Turnhout	11	14	16

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

geneesheer-psychiater een diagnose en schrijft hij meestal medicatie voor. In het tweede geval bieden psychologen of andere gekwalificeerde medewerkers hulp in een reeks gesprekken. De hulpverlening in een CGG gebeurt enkel tijdens een consultatie. Er is dus geen opname of verblijf.

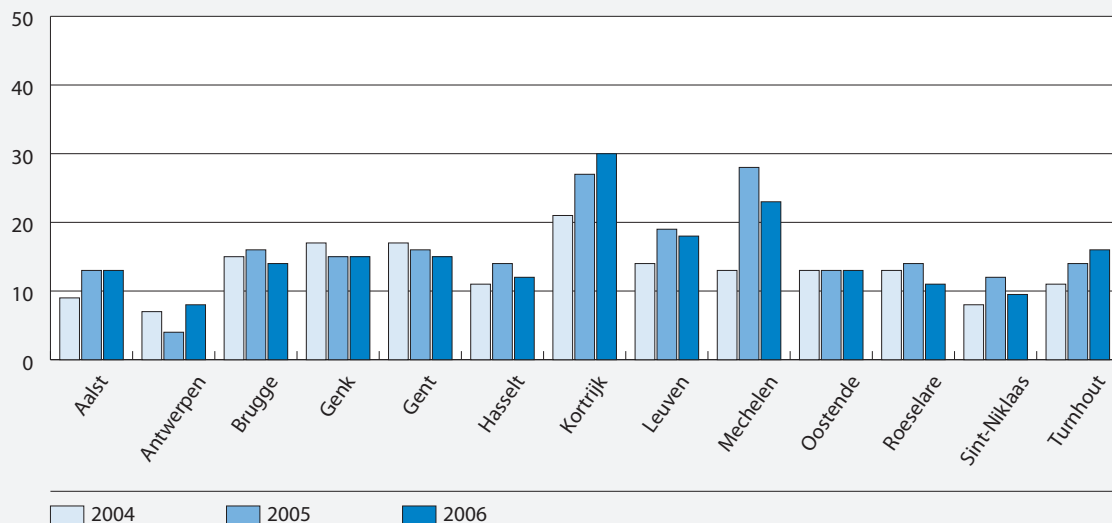
De Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg vormen slechts een onderdeel van het aanbod aan geestelijke gezondheidszorg in de stad. Het is echter de enige vorm van ambulante hulpverlening.

In Vlaanderen zijn er 21 CGG's met 87 vestigingsplaatsen erkend door de Vlaamse overheid. Eén CGG heeft dus verschillende vestigingsplaatsen. Per stad werden enkel de vestigingsplaatsen geselecteerd die binnen de administratieve grenzen van de stad lagen. Het werkingsgebied van een Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg strekt zich echter over de grenzen van de centrumstad uit. Vaak wordt voor een bepaalde regio gewerkt of zijn er vestigingen in de randgemeenten.

Deze indicator brengt enkel de erkende CGG's in beeld. Er bestaan ook niet-erkende CGG's. Die worden hier niet in rekening genomen.

In deze indicator brengen we de wachttijd tussen aanmelding en het eerste intakegesprek in beeld. Er is echter ook nog een 2e wachtperiode bij CGG's, namelijk die tussen het eerste intakegesprek en de feitelijke start van de behandeling. De wachttijd tot het eerste intakegesprek is het meest relevant. Het is belangrijk dat de wachttijd tot het eerste intakegesprek beperkt is omdat de cliënt dan snel gehoord wordt. Het is immers goed mogelijk dat dit intakegesprek al volstaat om het probleem scherp te stellen en de cliënt advies te geven of gericht door te verwijzen zodat geen verdere behandeling nodig is in het CGG.

Wachttijden in Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg (aantal dagen)

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

Residentiële ouderenzorg

Definitie

Aantal ROB-bedden, RVT-bedden en wooneenheden in serviceflats per 100 75-plussers.

Deze indicator bestaat uit 3 onderdelen namelijk het aantal ROB-bedden, het aantal RVT-bedden en het aantal wooneenheden in serviceflats. Deze 3 onderdelen worden samengeteld.

In een rusthuis wordt huisvesting aan bejaarden gegeven en ook gehele of gedeeltelijke verzorging.

In een rusthuis vind je 'rustoord voor bejaarden'-bedden (voor laag zorgbehoevenden) en/of 'rust-en verzorgingstehuis'-bedden (voor zwaar zorgbehoevenden).

Een serviceflatgebouw bestaat uit individuele wooneenheden waar bejaarden zelfstandig wonen. Er zijn gemeenschappelijke voorzieningen voor dienstverlening aanwezig, waarop zij facultatief een beroep kunnen doen.

Vaststellingen

In 2007 kennen Kortrijk en Sint-Niklaas het grootste aanbod aan residentiële ouderenzorg met respectievelijk 33 en 37 plaatsen per 100 75-plussers. Aalst, Genk en Roeselare hebben het kleinste aanbod aan residentiële ouderenzorg met 15 à 18 plaatsen per 100 75-plussers. In alle andere steden zijn er rond de 20 à 30 plaatsen residentiële ouderenzorg per 100 75-plussers in 2007.

Tussen 2001 en 2007 stijgt het aantal plaatsen residentiële ouderenzorg per 100 75-plussers licht in Antwerpen en Leuven. In alle andere steden zien we tussen 2001 en 2007 een lichte daling.

Residentiële ouderenzorg (per 100 75-plussers)

	2001	2003	2005	2006	2007
Aalst	23,6	20,6	20,7	19,5	18,5
Antwerpen	24,8	23,8	24,1	23,6	29,4
Brugge	25,4	23,9	23,9	24,1	23,2
Genk	17,1	17,5	16,7	15,6	15,0
Gent	26,5	25,4	26,7	23,9	22,3
Hasselt	29,8	27,2	24,7	23,4	22,1
Kortrijk	35,2	32,9	35,5	35,0	33,4
Leuven	19,0	18,3	24,4	24,2	23,5
Mechelen	25,6	24,0	23,1	22,4	22,5
Oostende	24,8	23,3	22,2	21,7	20,2
Roeselare	21,1	22,7	21,1	19,6	18,3
Sint-Niklaas	39,8	40,9	40,5	38,7	37,1
Turnhout	27,9	26,3	23,2	22,3	26,8

Bron: Vlaams Agentschap Zorg & Gezondheid

Aandachtspunten

Deze indicator is een tweedekeusindicator voor de indicator *'Wachtlijst residentiële ouderenzorg'*. Men gaat ervan uit dat hoe minder serviceflats en bedden er in rusthuizen zijn, hoe groter de discrepantie is tussen het aanbod en de behoefte aan plaatsen in rusthuizen en serviceflats.

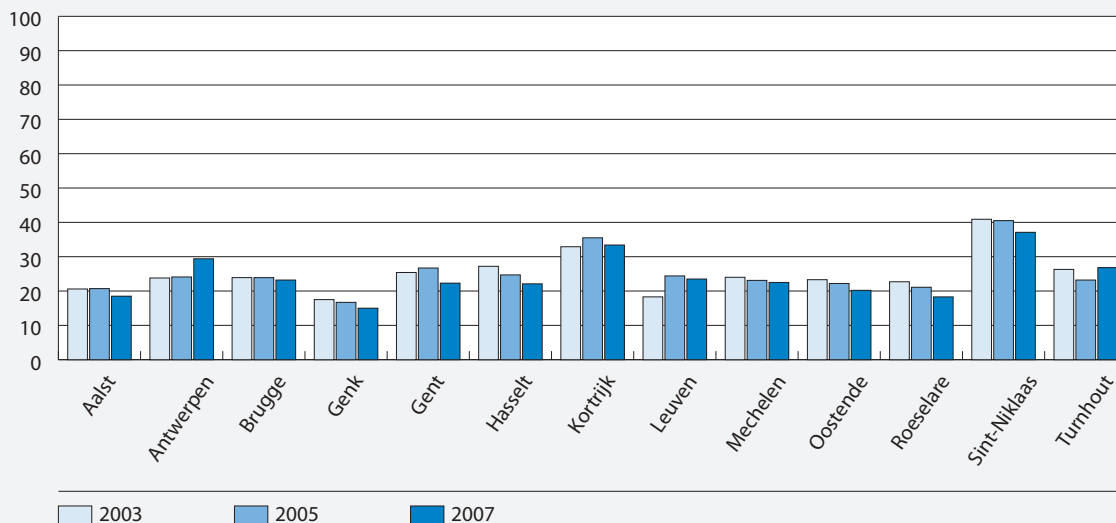
In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan residentiële ouderenzorg zoveel mogelijk aan op de vraag. Alle ouderen met een nood aan residentiële zorg kunnen beroep doen op voorzieningen op maat, die zoveel mogelijk aansluiten bij de vertrouwde leefomgeving. De residentiële ouderenzorg is toegankelijk, makkelijk bereikbaar en voor iedereen financieel haalbaar. Ze is ook ingebed in de stad en het stadsleven en voldoende aangepast aan de diversiteit in de stad.

Deze bekommernissen linken de indicator met volgende indicatoren: *'Gezinszorg'*, *'Rusthuizen in de wijk'*, *'Serviceflats in de wijk'*, *'Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg'*, *'Betaalbaarheid van zorg en opvang'*, *'Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt'*, *'Formeel netwerk zorg en opvang'* en *'Informeel netwerk zorg en opvang'*.

De meeste RVT-bedden bevinden zich in rusthuizen, maar ook sommige ziekenhuizen beschikken over een aantal RVT-bedden. Een wooneenheid in een serviceflat is meestal bestemd voor 1 persoon. Er bestaan ook wooneenheden waarin 2 ouderen (een koppel) kunnen wonen.

Naast rusthuizen en serviceflats zijn er nog een aantal andere woongelegenhedenvormen voor ouderen in de stad. Zo zijn er aanleunwoningen, flats voor bejaarden, luxe-residenties, sociale huisvesting aangepast voor ouderen, ... Het aanbod aan aangepaste woningen voor ouderen in de stad is dus groter dan wat hier in beeld gebracht wordt.

Residentiële ouderenzorg (per 100 75-plussers)

Bron: Vlaams Agentschap Zorg & Gezondheid

Gezinszorg

Definitie

Jaarlijks aantal gesubsidieerde uren gezinszorg per inwoner.

Deze indicator geeft de som van het aantal gesubsidieerde uren dat de private en de openbare diensten voor gezinszorg gepresteerd hebben. Het aantal uren van een jaar wordt gedeeld door het aantal inwoners op 31 december van datzelfde jaar.

Gezinszorg omvat de hulp- en dienstverlening in het thuismilieu dat bestaat uit persoonsverzorging, huishoudelijke hulp en (in mindere mate) schoonmaakhulp, en de algemene psychosociale en pedagogische ondersteuning en begeleiding die daarmee verband houden. De gezinszorg kan zowel een preventief als een herstellend, verzorgend of palliatief karakter hebben. Ze kan ondersteunend, aanvullend of vervangend zijn.

De termen gezinszorg en thuiszorg worden door elkaar gebruikt en betekenen hetzelfde.

Vaststellingen

Roeselare heeft in 2007 het grootste aanbod aan gesubsidieerde gezinszorg, namelijk meer dan 3,4 gepresteerde uren per inwoner per jaar. Ook Kortrijk, Leuven, Brugge en Aalst scoren hoog. In het merendeel van de steden is er 2 tot 3 uren gezinszorg per inwoner per jaar. Mechelen en Genk kennen het laagste aantal uren gezinszorg per 100 inwoners.

Het aantal gesubsidieerde uren gezinszorg blijft erg constant tussen 2006 en 2007. Aalst, Genk, Hasselt, Mechelen, Oostende, Sint-Niklaas en Turnhout kennen een heel kleine stijging, terwijl Gent een minimale daling kent. In Antwerpen, Brugge, Kortrijk en Roeselare blijft het aantal gepresteerde uren gezinszorg ongeveer gelijk.

Gezinszorg (uren)

	2006	2007
Aalst	2,58	2,62
Antwerpen	2,49	2,48
Brugge	2,67	2,68
Genk	1,20	1,27
Gent	2,50	2,41
Hasselt	2,20	2,27
Kortrijk	2,76	2,76
Leuven	2,82	2,83
Mechelen	1,71	1,80
Oostende	2,38	2,41
Roeselare	3,40	3,39
Sint-Niklaas	2,18	2,21
Turnhout	2,31	2,36

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad kan iedereen een beroep doen op gezinszorg die afgestemd is op haar behoeften (zorg op maat). Die zorg grijpt zo weinig mogelijk in op het dagelijkse leven en sluit daarom zoveel mogelijk aan op de vertrouwde leefomgeving. Gegeven deze bekommernis leest men deze indicator best samen met '*Residentiële ouderenzorg*', '*Betaalbaarheid van zorg en opvang*', '*Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt*', '*(In)formeel netwerk zorg en opvang*'.

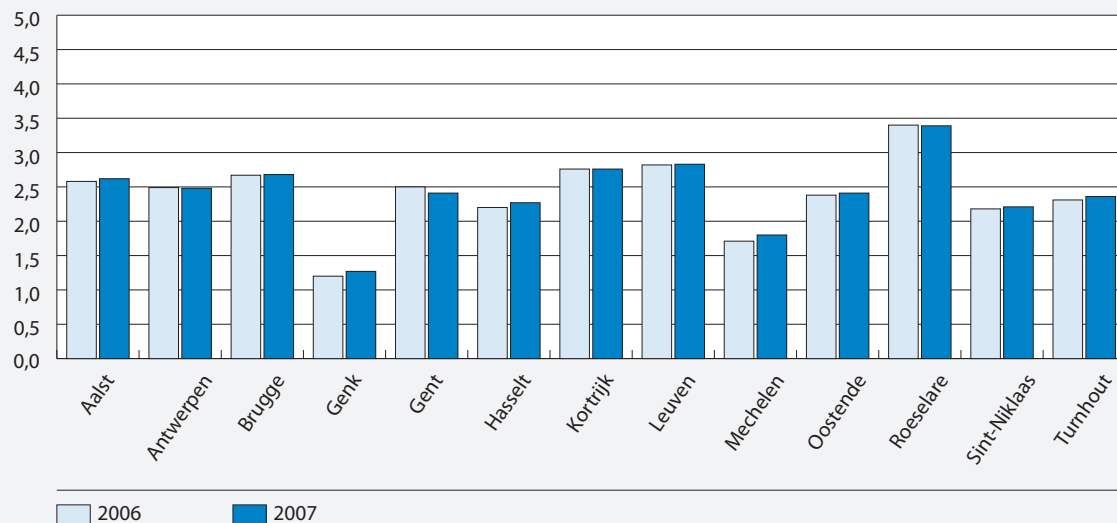
Deze cijfers schetsen een beeld van het aanbod, maar dit is niet per definitie een afspiegeling van de feitelijke vraag. Men biedt gezinszorg aan gebruikers die hierom verzoeken. Men beoordeelt de nood op basis van een sociaal onderzoek en biedt gezinszorg als blijkt dat de draagkracht van de gebruiker of zijn omgeving, hetzij wegens geestelijke of lichamelijke ongeschiktheid, hetzij wegens bijzondere sociale omstandigheden, niet voldoende is om de lasten op het gebied van persoonsverzorging en huishoudelijke taken te dragen.

Deze indicator schetst enkel een beeld van het aantal gesubsidieerde uren gezinszorg. Naast het reguliere aanbod zijn er nog andere diensten die, buiten de reguliere subsidie om, gezinshulp aanbieden, meestal via tewerkstellingsinitiatieven.

Het zijn vooral ouderen, jonge gezinnen, mensen met lichamelijke beperkingen, ... die gebruik maken van de diensten gezinszorg. 65+-ers gebruiken ongeveer 80% van de diensten gezinszorg.

Deze indicator is een tweedekesindicator voor de indicator '*Wachlijst in de thuiszorg*'. Men kan er van uit gaan dat hoe minder uren gezinszorg men presteert, hoe hoger de nood aan gezinszorg is. Dit is echter niet eenduidig interpreteerbaar. Men moet dit van stad tot stad bekijken.

Gezinszorg (uren)

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

Voorschoolse kinderopvang

Definitie

Aantal plaatsen voor voorschoolse opvang per 100 kinderen van 0 tot 3 jaar.

De voorschoolse kinderopvang is de opvang van baby's en peuters van 0 tot 3 jaar. Het aantal plaatsen voor voorschoolse opvang is de som van: (1) het aantal plaatsen in erkende en gesubsidieerde voorschoolse opvang: erkende kinderdagverblijven, diensten voor onthaalouders en minicrèches en (2) het aantal plaatsen in voorschoolse opvang met attest van toezicht: zelfstandige kinderdagverblijven en zelfstandige onthaalouders.

Vaststellingen

Leuven kent in 2008 het hoogste aanbod aan voorschoolse kinderopvang, namelijk 55 plaatsen per 100 kinderen. Ook Brugge, Hasselt, Kortrijk en Roeselare scoren hoog met meer dan 40 plaatsen per 100 kinderen. Genk, Antwerpen en Oostende kennen het laagste aantal plaatsen kinderopvang per 100 kinderen. In Genk bedraagt dit 20, in Antwerpen 22 en in Oostende 25 plaatsen per 100 kinderen.

Tussen 2005 en 2008 zijn er geen al te grote wijzigingen in het aantal plaatsen voorschoolse kinderopvang. Aalst, Genk, Gent, Kortrijk en Roeselare kennen tussen 2005 en 2008 een lichte stijging van het aanbod, terwijl Antwerpen, Brugge, Mechelen en Turnhout een lichte daling ervaren. Een iets grotere afname is er in Hasselt, Leuven, Oostende en Sint-Niklaas. In deze steden is er een daling van het aantal plaatsen voorschoolse kinderopvang per 100 kinderen van ongeveer 5 procentpunten.

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan kinderopvang zoveel mogelijk aan op de vraag. Alle ouders met noden voor kinderopvang moeten een beroep kunnen doen op voorzieningen op hun maat die zoveel mogelijk aansluiten bij de vertrouwde leefomgeving. Het systeem voor kinderopvang moet

Voorschoolse kinderopvang (per 100 kinderen)

	2005	2006	2007	2008
Aalst	27,7	28,0	29,0	31,9
Antwerpen	25,0	24,1	22,3	22,4
Brugge	46,6	47,9	44,6	46,3
Genk	18,3	20,5	19,1	20,4
Gent	38,3	37,1	37,9	39,6
Hasselt	50,0	48,1	45,9	42,7
Kortrijk	43,8	46,5	45,6	47,0
Leuven	60,1	59,4	57,4	54,7
Mechelen	32,3	30,3	29,6	30,5
Oostende	31,5	28,8	26,8	24,7
Roeselare	43,6	43,3	46,7	45,0
Sint-Niklaas	40,3	37,5	31,2	35,3
Turnhout	32,5	33,4	30,4	30,8

Bron: Kind en Gezin

betaalbaar, bereikbaar, en ook voldoende aangepast zijn om met de diversiteit aan doelgroepen in de stad om te gaan.

Daarnaast heeft de voorschoolse kinderopvang ook een belangrijke rol te spelen om de relatie tussen het onderwijs en de stad, een gunstig ondernemingsklimaat, de vlotte werking van de arbeidsmarkt, de kwaliteit van de woonomgeving (of de uitrustingsgraad van de wijk) te versterken en gelijke kansen te stimuleren.

Deze indicator is een tweedekeusindicator voor de indicator '*Wachtlijst kinderopvang*'. Men gaat ervan uit dat hoe minder plaatsen er zijn voor kinderopvang, hoe hoger de nood aan plaatsen voor kinderopvang is.

De Europese Barcelona-norm, die zegt dat er tegen 2010 33 plaatsen voorschoolse kinderopvang per 100 kinderen moeten zijn, kan als leidraad voor de interpretatie dienen.

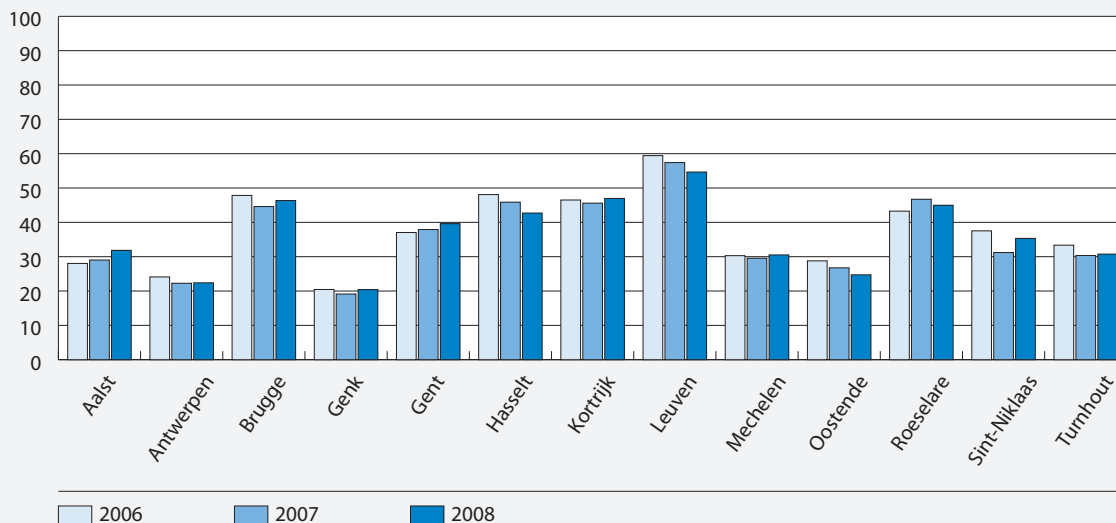
Deze cijfers schetsen een beeld van het aanbod, maar dit is niet per definitie een afspiegeling van de feitelijke vraag. Grootouders, familie, vrienden, babysit, huishoudhulp of au pair die ter beschikking staan voor opvang kunnen een (tussen)oplossing bieden. Steden met een hoge werkgelegenheidsgraad zullen een hogere capaciteit nodig hebben voor de opvang van kinderen nabij het werk.

De gegevens van Kind en Gezin brengen een partieel zicht op alle circuits van voorschoolse kinderopvang. Het informele circuit wordt niet meegerekend (grootouders, andere familieleden, vrienden, kennissen...). Naast de erkende voorschoolse kinderopvang en de voorschoolse kinderopvang met een attest van toezicht bestaat er ook nog een (klein) aanbod aan niet-erkende kinderopvang, bijvoorbeeld kortstondige urgentie-opvang waar ouders terecht kunnen voor tijdelijke kinderopvang zonder dat ze daarvoor ingeschreven moeten zijn.

De diensten voor onthaalouders worden geteld in de gemeente van het secretariaat van de dienst. Dit wil niet zeggen dat deze plaatsen allemaal voorhanden zijn in die gemeente. Het werkingsgebied van een dienst kan ruimer zijn dan de gemeente van het secretariaat van de dienst.

Het aantal opgevangen ('aanwezige') kinderen is groter dan de effectieve capaciteit van de voorzieningen. Een aanwezig kind is een kind dat in de week, waarin 1 februari valt, minstens één keer effectief aanwezig was in de opvang. Het cijfer van de aanwezige kinderen toont aan hoeveel kinderen er kunnen worden opgevangen binnen de beschikbare capaciteit.

Voorschoolse kinderopvang (per 100 kinderen)

Bron: Kind en Gezin

Huisartsen in de wijk

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen loopafstand van een huisartsenpraktijk.

Deze indicator is gebaseerd op de adressen van huisartspraktijken in de stad. Een huisarts werkt alleen of samen met andere huisartsen in een praktijk. In sommige gezondheidscentra werkt de huisarts samen met bijvoorbeeld een maatschappelijk werkster. Specialisten en artsen die werken voor een bedrijf, een instelling of een ziekenhuis worden niet opgenomen.

De loopafstand van de woning naar een huisartsenpraktijk werd vastgelegd op 1.000 meter.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat in 2007 woont binnen 1.000 meter loopafstand van een huisarts is in alle steden hoog. In Antwerpen en Leuven woont meer dan 95% van de inwoners binnen 1.000 meter loopafstand van een huisarts. In Brugge, Gent, Mechelen, Oostende en Turnhout is dit aandeel telkens meer dan 90%. In Genk en Kortrijk wonen ongeveer 87% van de inwoners op 1.000 meter afstand van een huisarts.

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad zijn de zorgvoorzieningen toegankelijk, gemakkelijk bereikbaar en voor iedereen financieel haalbaar. Iedereen kan ook beroep doen op de meest volwaardige zorg die afgestemd is op zijn/haar behoeften. Door een actieve communicatie- en informatieverstrekking kennen burgers het aanbod zodat ze hun rechten kunnen benutten en hun eigen zorg kunnen sturen.

Huisartsen zijn een deelfacet van de gewenste basisvoorzieningen voor (dagelijkse) activiteiten in een aantrekkelijke woonomgeving. Daarom leest men de indicator over de aanwezigheid van huisartsen in de

Huisartsen op 1.000 m loopafstand, 2007 (in %)

	absoluut aantal	%
Aalst	n.b.	n.b.
Antwerpen	454.718	97,7
Brugge	110.978	94,4
Genk	52.255	87,3
Gent	217.732	93,0
Hasselt	n.b.	n.b.
Kortrijk	63.944	87,1
Leuven	88.444	95,3
Mechelen	69.868	90,8
Oostende	63.254	90,6
Roeselare	44.358	78,7
Sint-Niklaas	55.030	78,6
Turnhout	37.343	93,0

Bron: Orde der Geneesheren en stedelijke GIS-diensten

wijk best samen met de indicatoren 'Regionale spreiding van huisartsen', '(In)formeel netwerk zorg en opvang' en 'Betaalbaarheid van zorg en opvang'.

Om de gegevens van deze indicator te beoordelen moet men rekening houden met een aantal beperkingen.

Deze indicator brengt enkel de adressen van huisartspraktijken in beeld en houdt dus geen rekening met het aantal huisartsen dat actief is in deze praktijk. Het onderscheid tussen solopraktijken, groepspraktijken en gezondheidscentra komt niet in beeld.

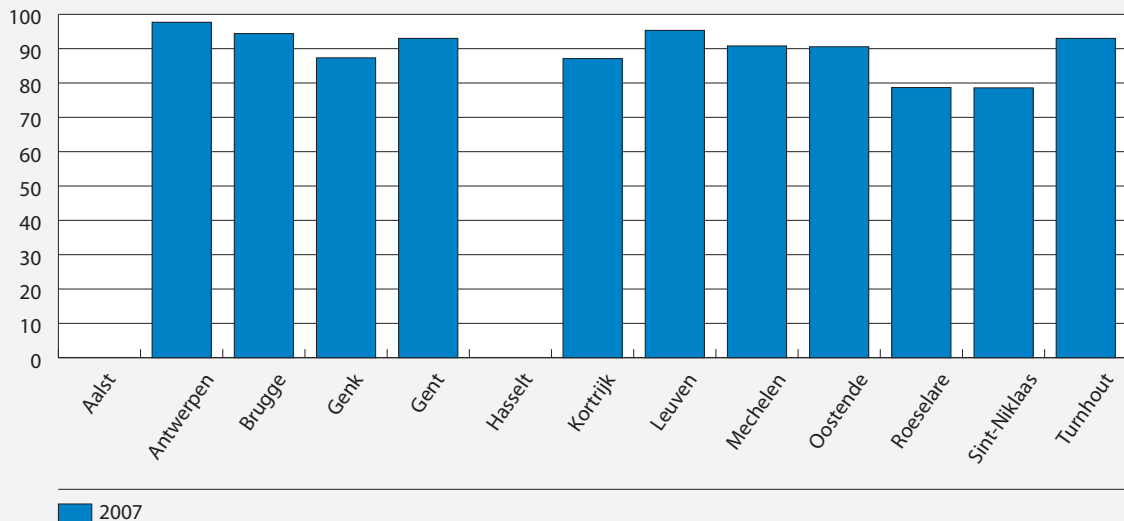
Deze indicator brengt ook niet in beeld welke inwoners van deze huisartsen gebruik maken. Het is onduidelijk of het de inwoners uit de buurt betreft of niet.

Een beperkt aandeel van de huisartspraktijken in de stad wordt deeltijds gerund of is uitdovend (bijvoorbeeld een huisarts op leeftijd die enkel nog een paar vaste patiënten ziet). Dit wordt niet in rekening gebracht in deze indicator.

Deze indicatoren werden ontwikkeld met behulp van een geografische informaticatoepassing (GIS). Verschillen tussen de steden kunnen (beperkt) verklaard worden door verschillende telmethodes. Meer technische gegevens over de koppeling tussen bevolkingscijfers en de GIS-kaarten vindt men op www.thuisindestad.be.

Aalst en Hasselt beschikken niet over een geografische informatiecel. Hierdoor zijn er voor deze steden geen cijfers voorhanden.

Huisartsen op 1.000 m loopafstand (in %)

Bron: Orde der Geneesheren en stedelijke GIS-diensten

Apothekers in de wijk

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen loopafstand van een apotheek.

Deze indicator is gebaseerd op de adressen van apotheken in de stad. Een apotheek wordt gedefinieerd als de plek waar men medicijnen verkoopt (al dan niet op voorschrift). Het gaat hierbij om publieke apotheken en dus niet om ziekenhuisapotheken.

De loopafstand van de woning naar de apotheek werd vastgelegd op 1.000 meter.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat in 2008 binnen 1.000 meter van een apotheek woont, is in alle steden erg hoog. In Antwerpen, Brugge, Gent, Oostende en Turnhout woont ongeveer 90% van de inwoners of meer, in de nabijheid van een apotheek. In Kortrijk, Leuven en Mechelen ligt dit rond de 80 à 85%. Genk (67%) en Sint-Niklaas (68%) kennen het laagste aandeel inwoners dat op minder dan 1.000 meter van een apotheek woont.

Aandachtspunten

De indicator over de apothekers in de wijk geeft een element weer van de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt bij het uitbouwen van deze woon- en leefomgeving rekening gehouden met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. Zorgvoorzieningen zijn toegankelijk, makkelijk bereikbaar en voor iedereen financieel haalbaar. Ze zijn ook ingebed in de stad en het stadsleven.

Apothekers op 1.000 m loopafstand

	2007		2008	
	Absoluut aantal	%	Absoluut aantal	%
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Antwerpen	445.769	95,7	450.623	95,7
Brugge	107.220	91,2	107.398	91,4
Genk	33.806	63,2	42.463	66,5
Gent	208.446	89,0	216.694	91,0
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Kortrijk	59.516	81,1	57.312	79,1
Leuven	78.722	84,9	79.926	85,6
Mechelen	63.041	81,9	64.980	80,7
Oostende	61.269	87,7	62.656	90,5
Roeselare	41.058	72,3	n.b.	n.b.
Sint-Niklaas	49.199	70,3	48.064	68,2
Turnhout	35.775	89,1	35.772	88,7

Bron: Rijksdienst voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (Bewerking: GIS-diensten steden)

In het kader van bovenstaande bekommernissen voor zorgvoorzieningen in een leefbare en duurzame stad kan deze indicator best samen gelezen worden met de indicatoren '*Regionale spreiding van apothekers*', '*(In)formeel netwerk zorg en opvang*', en '*Betaalbaarheid van zorg en opvang*'.

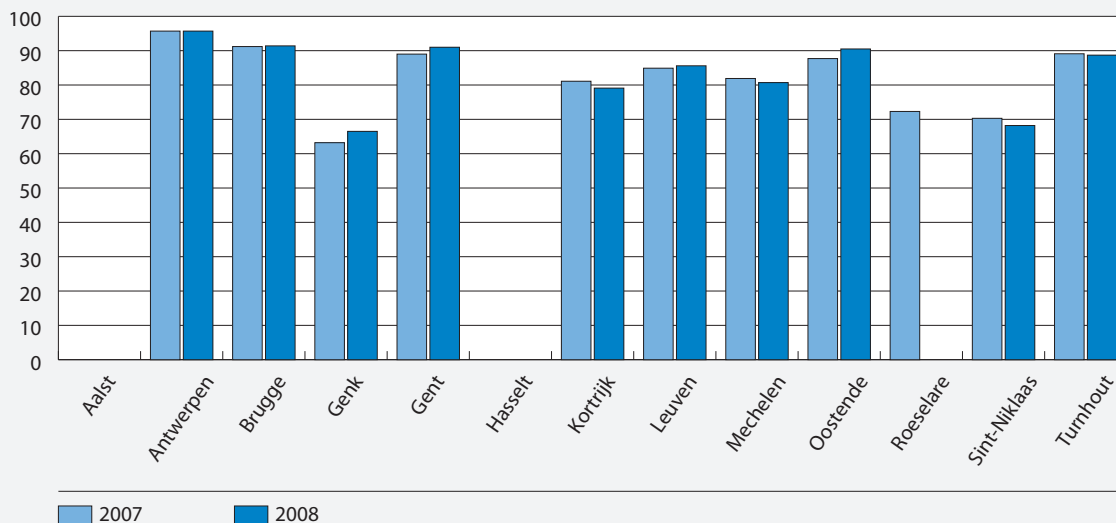
Deze indicator is ontwikkeld met behulp van een geografische informaticatoepassing (GIS). Verschillen tussen 2007 en 2008 kunnen verklaard worden door een toename of afname van het aantal apotheken, evoluties in de bevolking of een gewijzigde telmethode. Hierdoor zijn er geen duidelijke uitspraken over de evolutie mogelijk. Aalst en Hasselt beschikken niet over een geografische informatiecel. Hierdoor zijn er voor deze steden geen cijfers voorhanden. Roeselare beschikte in 2008 niet over een geografische informatiecel, waardoor er voor dat jaar geen cijfers voorhanden zijn.

Deze indicator brengt enkel de adressen van apotheken in beeld en dus niet het aantal apothekers in de stad. De beschikbare gegevens zijn aangemaakt op basis van de ingang van het gebouw.

De indicator zegt ook niets over het gebruik van deze apotheken door inwoners.

Het aantal apotheken in een stad of gemeente wordt mee bepaald door de Vestigingswet. Sinds 1974 wordt aan de hand van een mathematische formule het maximum aantal apotheken in een gemeente of stad bepaald naargelang het bevolkingscijfer van een gemeente. Naargelang de totale bevolking meer dan 30.000, tussen 7.500 en 30.000 inwoners of minder dan 7.500 inwoners bedraagt, moet men dit inwonersaantal delen door respectievelijk 3.000, 2.500 en 2.000 om het maximale aantal toegelaten apotheken te berekenen. Er werden echter nog uitzonderingsbepalingen op deze regel vastgelegd. Daarin wordt de vestiging van een nieuwe apotheek toch toegestaan als de dichtstbijzijnde apotheek zich respectievelijk op 1 km, 3 km of 5 km van de geplande apotheek bevindt en de geplande apotheek de behoeften dekt van respectievelijk 2.500, 2.000 of 1.500 inwoners.

Apothekers op 1.000 m loopafstand (in %)

Bron: Rijksdienst voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (Bewerking: GIS-diensten steden)

Lokale dienstencentra in de wijk

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen loopafstand van een lokaal dienstencentrum.

Deze indicator is gebaseerd op de adressen van lokale dienstencentra in de stad. Een lokaal dienstencentrum is een centrum dat diensten van materiële, hygiënische en sociale aard verleent aan bejaarden om hen te helpen zo lang mogelijk hun zelfstandigheid en geïntegreerdheid in de gemeenschap te behouden. Het wordt uitgebaat door het OCMW, een vzw of het gemeentebestuur.

De loopafstand van de woning naar de lokale dienstencentra werd vastgelegd op 1.500 meter.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat in 2008 binnen 1.500 meter van een lokaal dienstencentrum woont, is het hoogst in Antwerpen en Oostende. In die steden woont meer dan 80% van de inwoners op anderhalve kilometer van een lokaal dienstencentrum. Voor Brugge, Gent, Kortrijk en Mechelen ligt dit rond 60% van de bevolking. Voor de overige steden is dit iets minder dan 50%, behalve voor Sint-Niklaas, waar slechts 22,9% van de inwoners op minder dan 1.500 meter van een lokaal dienstencentrum woont.

Aandachtspunten

De indicator voor de lokale dienstencentra in de wijk geeft een element weer van de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt bij het uitbouwen van deze woon- en leefomgeving rekening gehouden met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. Zorgvoorzieningen zijn toegankelijk, makkelijk bereikbaar en voor iedereen financieel haalbaar. Ze zijn ingebed in de stad en het stadsleven. Iedereen kan beroep doen op een volwaardige zorg die afgestemd

Lokale dienstencentra op 1.500 m loopafstand (in %)

	2007		2008	
	Absoluut aantal	%	Absoluut aantal	%
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Antwerpen	404.027	86,8	410.494	87,1
Brugge	69.702	59,3	76.688	65,3
Genk	17.267	28,9	28.954	45,3
Gent	133.963	57,0	147.544	62,0
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Kortrijk	41.168	56,1	47.344	65,3
Leuven	43.487	46,9	47.814	51,2
Mechelen	48.914	63,6	50.885	63,2
Oostende	55.328	79,2	58.584	84,7
Roeselare	16.504	29,1	n.b.	n.b.
Sint-Niklaas	17.920	25,6	16.099	22,9
Turnhout	15.832	39,4	15.962	39,6

Bron: GIS-diensten steden

is op zijn/haar behoeften. Door een actieve communicatie en informatieverstrekking kennen burgers het aanbod zodat ze hun rechten kunnen benutten en hun eigen zorg kunnen sturen.

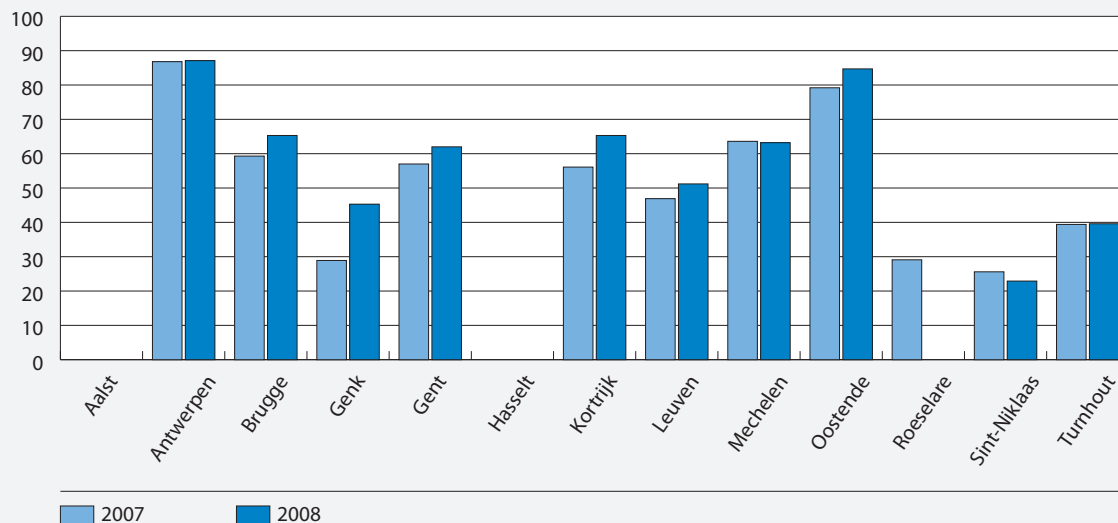
In het kader van bovenstaande bekommernissen voor zorgvoorzieningen in een leefbare en duurzame stad kan deze indicator best samen gelezen worden met de indicatoren *'Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt'*, *'(In)formeel netwerk zorg en opvang'*, *'Betaalbaarheid van zorg en opvang'*, en *'Regionale spreiding van lokale dienstencentra'*.

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van een geografische informatietoepassing (GIS). Verschillen tussen 2007 en 2008 kunnen verklaard worden door een toename of afname van het aantal dienstencentra, evoluties in de bevolking of een gewijzigde telmethode. Hierdoor zijn er geen duidelijke uitspraken over de evolutie mogelijk. Aalst en Hasselt beschikken niet over een geografische informatiecel. Hierdoor zijn er voor deze steden geen cijfers voorhanden. Roeselare beschikte in 2008 niet over een geografische informatiecel, waardoor er voor dat jaar geen cijfers voorhanden zijn.

Deze indicator brengt niet in beeld welke inwoners van de lokale dienstencentra gebruik maken. Ze biedt dus geen zicht op het gebruik in de buurt.

Een stad of gemeente kan per 15.000 inwoners subsidies krijgen voor een lokaal dienstencentrum. Als een stad dit onvoldoende vindt, dan kan men ervoor kiezen om het aanbod uit te breiden met niet-erkende (en dus niet-gesubsidieerde) lokale dienstencentra. In deze indicator zijn zowel de erkende alsook de niet-erkende lokale dienstencentra opgenomen. Naast de lokale dienstencentra bestaan er ook regionale dienstencentra. Deze hebben echter vooral een toeleidingsfunctie en een veel ruimer gedefinieerd werkgebied.

Lokale dienstencentra op 1.500 m loopafstand (in %)

Bron: GIS-diensten steden

Afdelingen van het Sociaal Huis in de wijk

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen loopafstand van een 'afdeling van het Sociaal Huis'.

Deze indicator is gebaseerd op de adressen van 'afdelingen van het Sociaal Huis' in de stad. Een 'afdeling' van het Sociaal Huis is een plaats waar inwoners terecht kunnen voor informatie over sociale dienstverlening en waar zij, indien nodig, kunnen doorverwezen worden naar een geschikte instantie. Het decreet Lokaal Sociaal Beleid, dat sinds 2004 van kracht is, legt vast dat elke stad moet uitgerust zijn met een of meerdere 'zorg'-infopunten die voor iedereen bereikbaar zijn. Elke stad vult dit op haar eigen manier in. De invulling van deze afdelingen van het Sociaal Huis is in meeste steden nog volop in ontwikkeling.

De loopafstand van de woning naar 'afdelingen van het Sociaal Huis' werd vastgelegd op 1.500 meter.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat in 2008 binnen 1.500 meter woont van een afdeling van het Sociaal Huis varieert sterk tussen de verschillende steden. In Leuven, Gent en Antwerpen woont meer dan 70% van de inwoners binnen anderhalve kilometer van een afdeling van het Sociaal Huis. Ook in Brugge woont bijna 70% in de nabijheid van een afdeling van het Sociaal Huis. In Oostende en Turnhout ligt dit tussen 40% en 50% en in Genk, Kortrijk, Mechelen, Roeselare (2007) en Sint-Niklaas tussen 25% en 40%. Mechelen en Sint-Niklaas kennen slechts één afdeling van het Sociaal Huis.

Aandachtspunten

De indicator over de afdelingen van het Sociaal Huis in de wijk geeft een element weer van de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt bij het uitbouwen van deze woon- en leefomgeving rekening gehouden met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers.

Afdelingen van het Sociaal Huis op 1.500 m loopafstand

	2007		2008	
	Absoluut aantal	%	Absoluut aantal	%
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Antwerpen	328.970	70,7	341.557	72,5
Brugge	78.997	67,2	80.340	68,4
Genk	21.927	36,7	23.276	36,4
Gent	161.517	69,0	174.146	73,0
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Kortrijk	23.216	31,6	25.190	34,7
Leuven	71.520	77,1	71.665	76,8
Mechelen	23.340	30,3	24.560	30,5
Oostende	29.538	42,3	30.104	43,5
Roeselare	21.300	37,5	n.b.	n.b.
Sint-Niklaas	27.836	39,8	18.952	26,9
Turnhout	17.742	44,2	17.877	44,3

Bron: GIS-diensten steden

Zorgvoorzieningen zijn toegankelijk, makkelijk bereikbaar en voor iedereen financieel haalbaar. Ze zijn ingebed in de stad en het stadsleven. Iedereen kan beroep doen op een volwaardige zorg die afgestemd is op zijn/haar behoeften. Door een actieve communicatie en informatieverstrekking kennen burgers het aanbod zodat ze hun rechten kunnen benutten en hun eigen zorg kunnen sturen.

In het kader van bovenstaande bekommernissen kan deze indicator best samen gelezen worden met de indicatoren *'Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt'*, *'(In)formeel netwerk zorg en opvang'* en *'Betaalbaarheid van zorg en opvang'*.

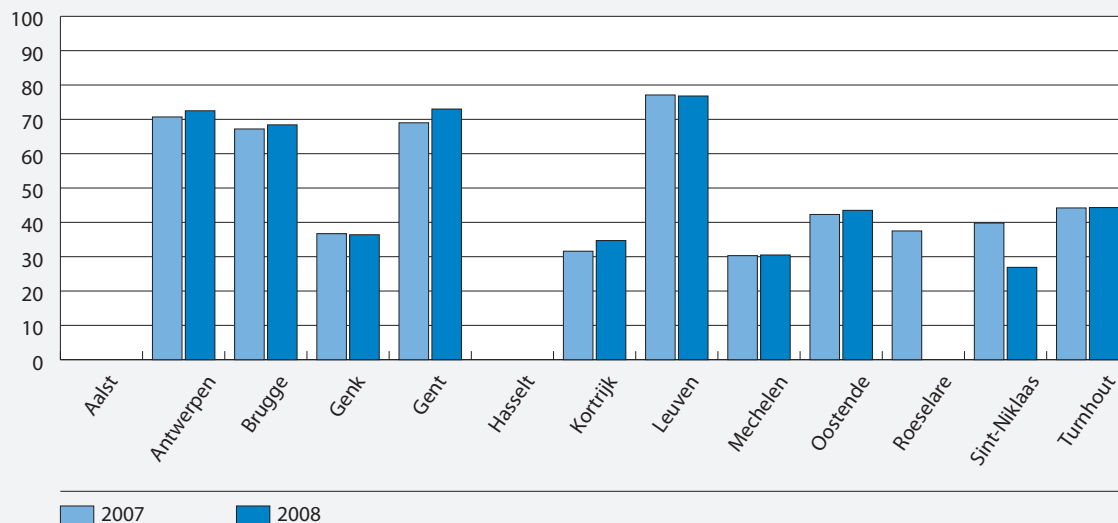
Deze indicator is ontwikkeld met behulp van een geografische informatietoepassing (GIS). Verschillen tussen 2007 en 2008 kunnen verklaard worden door een toename of afname van het aantal afdelingen van het Sociaal Huis in de wijk, door inspanningen van het stadsbestuur, door evoluties in de bevolking of door een gewijzigde telmethode of een completere inventarisatie van de afdelingen van het Sociaal Huis. Hierdoor kunnen er geen duidelijke uitspraken over de evolutie worden gedaan. Aalst en Hasselt beschikken niet over een geografische informatiecel. Hierdoor zijn er voor deze steden geen cijfers voorhanden. Roeselare beschikte in 2008 niet over een geografische informatiecel, waardoor er voor dat jaar geen cijfers voorhanden zijn.

Deze indicator brengt enkel de adressen van afdelingen van het Sociaal Huis in beeld. Inwoners kunnen ook informatie bekomen per telefoon of via een website. Dit wordt hier niet in beeld gebracht.

Deze indicator brengt ook niet in beeld welke inwoners gebruik maken van deze afdelingen van het Sociaal Huis. Men weet dus niet of het om inwoners uit de buurt gaat of niet.

De betrouwbaarheid hangt in hoge mate af van de volledigheid van de inventarisatie van afdelingen van het Sociaal Huis. De afdelingen van het Sociaal Huis werden door iedere stad zelf geselecteerd aan de hand van criteria. Hierop werd geen externe controle verricht.

Afdelingen van het Sociaal Huis op 1.500 m loopafstand (in %)

Bron: GIS-diensten steden

Voorschoolse kinderopvang in de wijk

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen 1.000 meter loopafstand van een voorziening voor voorschoolse kinderopvang.

De voorschoolse kinderopvang is de opvang van baby's en peuters van 0 tot 3 jaar in:

- (1) erkende en gesubsidieerde voorschoolse opvang: bij erkende kinderdagverblijven en onthaalouders aangesloten bij een dienst voor onthaalouders en minicrèches;
- (2) voorschoolse opvang met attest van toezicht: bij zelfstandige onthaalouders en zelfstandige kinderdagverblijven.

De loopafstand van de woning naar een voorziening waar voorschoolse kinderopvang wordt aangeboden, is vastgelegd op 1.000 meter.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat in 2008 binnen 1.000 meter van een voorziening voor voorschoolse kinderopvang woont, ligt in alle steden ruim boven 80%. In Antwerpen, Brugge, Gent (2007) en Turnhout zelfs boven de 95%. In Kortrijk, Leuven, Mechelen en Oostende wonen tussen 90 en 95% van de inwoners op minder dan 1 kilometer van een voorziening voor kinderopvang. In Sint-Niklaas, Genk en Roeselare (2007) ligt het aandeel bewoners dat in de nabijheid van een voorziening voor voorschoolse opvang woont, tussen 80 en 90%.

Aandachtspunten

De indicator over de voorschoolse kinderopvang in de wijk geeft een element weer van de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt bij het uitbouwen van

Voorschoolse kinderopvang op 1.000 m loopafstand

	2007		2008	
	Absoluut aantal	%	Absoluut aantal	%
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Antwerpen	452.901	97,3	459.448	97,5
Brugge	114.870	97,7	114.872	97,8
Genk	51.160	85,5	54.235	84,9
Gent	224.658	96,0	n.b.	n.b.
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Kortrijk	67.258	91,6	67.271	92,8
Leuven	87.902	94,8	88.175	94,4
Mechelen	74.212	96,4	75.623	94,0
Oostende	61.606	88,2	62.504	90,3
Roeselare	50.053	88,2	n.b.	n.b.
Sint-Niklaas	61.796	88,3	58.789	83,5
Turnhout	38.950	97,0	38.940	96,5

Bron: GIS-diensten steden

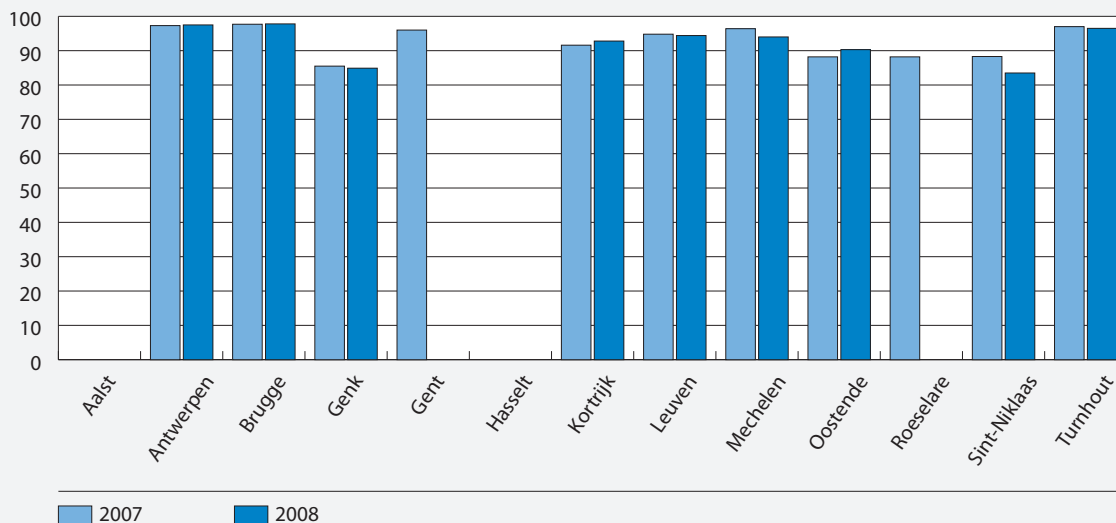
deze woon- en leefomgeving rekening gehouden met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. De zorgvoorzieningen zijn toegankelijk, makkelijk bereikbaar en voor iedereen financieel haalbaar. Ze zijn ingebed in de stad en het stadsleven. Iedereen kan beroep doen op een volwaardige zorg die afgestemd is op zijn/haar behoeften.

In het kader van bovenstaande bekommernissen kan deze indicator best samen gelezen worden met de indicatoren *'Tevredenheid over kinderopvang in de buurt'*, *'Betaalbaarheid van zorg en opvang'*, *'(In)formeel netwerk zorg en opvang'* en *'Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang'*.

Deze indicator over de voorschoolse kinderopvang in de wijk geeft enkel een beeld van de spreiding van de voorschoolse kinderopvang binnen de stad, maar zegt niets over het totaal aanbod aan voorschoolse kinderopvang in de stad. Daarom wordt deze indicator best samen gelezen met de indicator *'Voorschoolse kinderopvang'*. Deze indicator houdt ook geen rekening met het aantal plaatsen in de voorziening en brengt niet in beeld welke kinderen naar welke opvangplaats gaan. Deze indicator levert dus geen info over het buurtgebruik.

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van een geografische informaticatoepassing (GIS). Verschillen tussen 2007 en 2008 kunnen verklaard worden door een toename of afname van de kinderopvang, door inspanningen van het stadsbestuur, door evoluties in de bevolking of door een gewijzigde telmethode of een completere inventarisatie van de voorschoolse kinderopvang. Hierdoor kunnen er geen duidelijke uitspraken over de evolutie worden gedaan. Aalst en Hasselt beschikken niet over een geografische informatiecel. Hierdoor zijn er voor deze steden geen cijfers voorhanden. Roeselare beschikte in 2008 niet over een geografische informatiecel, waardoor er voor dat jaar geen cijfers voorhanden zijn.

Voorschoolse kinderopvang op 1.000 m loopafstand (in %)

Bron: GIS-diensten steden

Rusthuizen in de wijk

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen een afstand van 1.500 meter van een rusthuis.

Een rusthuis geeft huisvesting aan bejaarden en gehele of gedeeltelijke verzorging. Een rusthuis telt 'rustoord voor bejaarden'-bedden (voor laag zorgbehoevenden) en/of 'rust-en verzorgingstehuis'-bedden (voor zwaar zorgbehoevenden).

De afstandsmaat naar een rusthuis werd vastgelegd op 1.500 meter.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat in 2008 binnen 1.500 meter van een rusthuis woont, varieert vrij sterk tussen de verschillende steden. In Antwerpen en Oostende ligt dit aantal het hoogst, namelijk meer dan 85%. In Gent, Mechelen en Turnhout bedraagt dit iets meer dan 70% en in Brugge, Kortrijk en Sint-Niklaas tussen 65% en 70%. In Leuven en Roeselare (2007) woont iets meer dan de helft van de inwoners in de nabijheid van een rusthuis. Genk kent het laagste aandeel inwoners dat op minder dan 1.500 meter van een rusthuis woont, namelijk 36%.

Aandachtspunten

De indicator over de rusthuizen in de wijk geeft een element weer van de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt bij het uitbouwen van deze woon- en leefomgeving rekening gehouden met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. Zorgvoorzieningen zijn toegankelijk, makkelijk bereikbaar en voor iedereen financieel haalbaar. Ze zijn ingebed in de stad en het stadsleven. Iedereen kan beroep doen op een volwaardige zorg die afgestemd is op zijn/haar behoeften.

Rusthuizen op 1.500 m loopafstand

	2007		2008	
	Absoluut aantal	%	Absoluut aantal	%
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Antwerpen	405.583	87,1	411.892	87,4
Brugge	78.304	66,6	78.286	66,7
Genk	21.682	36,2	23.231	36,4
Gent	144.384	65,0	176.734	74,0
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Kortrijk	50.345	68,6	50.244	69,3
Leuven	53.174	57,3	53.487	57,3
Mechelen	54.517	70,8	56.518	70,2
Oostende	58.715	84,1	60.039	86,8
Roeselare	31.434	55,4	n.b.	n.b.
Sint-Niklaas	47.762	68,2	46.577	66,1
Turnhout	30.933	77,0	30.934	76,7

Bron: GIS-diensten steden

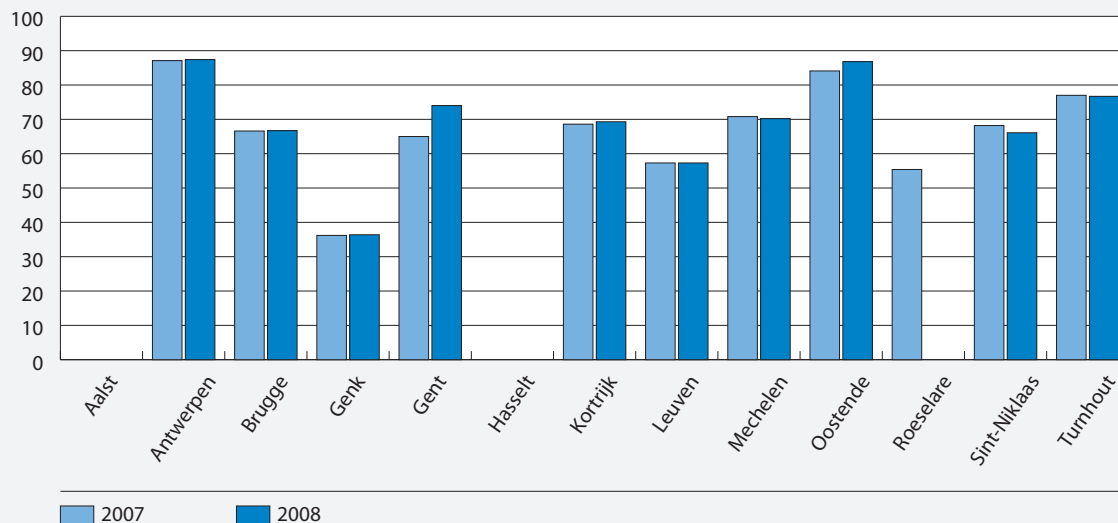
In het kader van bovenstaande bekommernissen kan deze indicator best samen gelezen worden met de indicatoren *'Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg'*, *'Tevredenheid over de zorgvoorziening in de buurt'*, *'Betaalbaarheid van zorg en opvang'* en *'(In)formeel netwerk zorg en opvang'*.

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van een geografische informaticatoepassing (GIS). Verschillen tussen 2007 en 2008 kunnen verklaard worden door evoluties in de rusthuizen, de bevolking of een licht gewijzigde telmethode. Hierdoor zijn er geen duidelijke uitspraken over de evolutie mogelijk. Aalst en Hasselt beschikken niet over een geografische informatiecel. Hierdoor zijn er voor deze steden geen cijfers voorhanden. Roeselare beschikte in 2008 niet over een geografische informatiecel, waardoor er voor dat jaar geen cijfers voorhanden zijn.

Deze indicator is enkel gebaseerd op de adressen van de rusthuizen. Ze focust dus op de spreiding van rusthuizen binnen een stad, maar houdt geen rekening met het aantal wooneenheden en bedden in deze rusthuizen. Deze indicator brengt ook niet in beeld welke ouderen van deze rusthuizen gebruik maken. Men weet dus niet of het om ouderen uit de buurt gaat of niet.

De betrouwbaarheid hangt in hoge mate af van de volledigheid van de inventarisatie van rusthuizen. De rusthuizen werden door iedere stad zelf geselecteerd aan de hand van criteria.

Rusthuizen op 1.500 m loopafstand (in %)

Bron: GIS-diensten steden

Serviceflats in de wijk

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen een afstand van 1.500 meter van een serviceflat.

Een serviceflatgebouw bestaat uit individuele wooneenheden waar bejaarden zelfstandig wonen. Er zijn gemeenschappelijke voorzieningen voor dienstverlening aanwezig waarop zij facultatief een beroep kunnen doen. Genk kent geen serviceflats maar wel seniorenwoningen die een gelijkaardige functie vervullen.

De afstandsmaat naar een serviceflat werd vastgelegd op 1.500 meter.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat in 2008 binnen 1.500 meter van een serviceflat woont, varieert vrij sterk tussen de verschillende steden. In Antwerpen en Oostende ligt het aandeel inwoners dat op minder dan 1.500 meter van een serviceflat woont het hoogst, namelijk meer dan 80%. In Leuven bedraagt dit 65% van de inwoners. In Brugge, Genk, Gent, Kortrijk, Mechelen, Sint-Niklaas en Turnhout woont ongeveer de helft van de bevolking in de nabijheid van een serviceflat. Roeselare kent in 2007 het laagste cijfer. Daar woont iets minder dan 40% van de inwoners op minder dan 1.500 meter van een serviceflat.

Aandachtspunten

De indicator over de serviceflats in de wijk geeft een element weer van de kwaliteit van de woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt bij het uitbouwen van deze woon- en leefomgeving rekening gehouden met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. Zorgvoorzieningen zijn toegankelijk, makkelijk bereikbaar en voor iedereen financieel haalbaar. Ze zijn ook ingebed in de stad en het stadsleven.

Serviceflats op 1.500 m loopafstand

	2007		2008	
	Absoluut aantal	%	Absoluut aantal	%
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Antwerpen	384.591	82,6	390.914	83,0
Brugge	61.600	52,4	61.400	52,3
Genk	n.b.	n.b.	35.118	55,0
Gent	97.917	42,0	112.926	48,0
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Kortrijk	39.432	53,7	39.539	54,5
Leuven	60.732	65,5	60.967	65,3
Mechelen	38.600	50,2	40.184	49,9
Oostende	53.490	76,6	55.422	80,1
Roeselare	21.142	37,3	n.b.	n.b.
Sint-Niklaas	36.069	51,5	39.261	55,7
Turnhout	23.988	59,7	23.965	59,4

Bron: GIS-diensten steden

In het kader van bovenstaande bekommernissen kan deze indicator best samen gelezen worden met volgende indicatoren: *'Tevredenheid over de zorgvoorziening in de buurt'*, *'Betaalbaarheid van zorg en opvang'*, *'(In)formeel netwerk zorg en opvang'* en *'Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg'*.

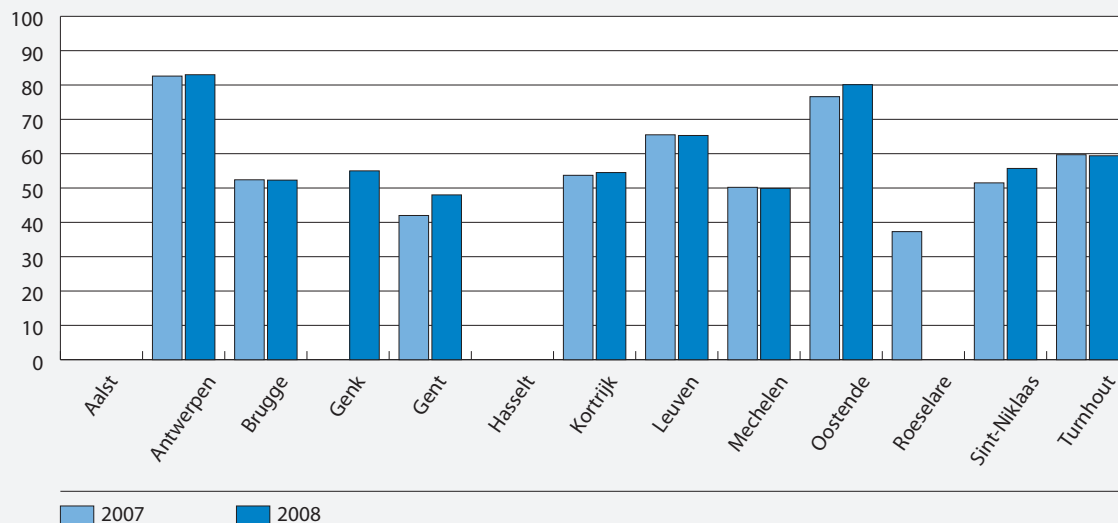
Deze indicator is ontwikkeld met behulp van een geografische informaticatoepassing (GIS). Verschillen tussen 2007 en 2008 kunnen verklaard worden door evoluties in de serviceflats, de bevolking of een licht gewijzigde telmethode. Hierdoor zijn er geen duidelijke uitspraken over de evolutie mogelijk. Aalst en Hasselt beschikken niet over een geografische informatiecel. Hierdoor zijn er voor deze steden geen cijfers voorhanden. Roeselare beschikte in 2008 niet over een geografische informatiecel, waardoor er voor dat jaar geen cijfers voorhanden zijn.

Deze indicator is enkel gebaseerd op de adressen van de serviceflats. Ze houdt dus geen rekening met het aantal wooneenheden in deze voorzieningen. Deze indicator brengt ook niet in beeld welke ouderen van deze voorzieningen gebruik maken. Men weet dus niet of het om ouderen uit de buurt gaat of niet.

Indien een stad ervan uitgaat dat het aanbod de vraag niet kan bijhouden, kan zij ervoor opteren om het aanbod uit te breiden met niet-erkende plaatsen. In Antwerpen werden niet-erkende seniorenflats gecreëerd die eigenlijk dezelfde functie vervullen als de erkende serviceflats. Genk kent enkel seniorenwoningen.

De betrouwbaarheid hangt in hoge mate af van de volledigheid van de inventarisatie van serviceflats. De serviceflats werden door iedere stad zelf geselecteerd aan de hand van criteria.

Serviceflats op 1.500 m loopafstand (in %)

Bron: GIS-diensten steden

Regionale spreiding van huisartsen

Definitie

Spreiding van de huisartsen in de stad ten opzichte van de spreiding van de huisartsen in de stadsrand.

De spreiding van de huisartsen in de stad is de verhouding van het aantal huisartsen in de stad, ten opzichte van het aantal inwoners in de stad. De spreiding van de huisartsen in de stadsrand is de verhouding van het aantal huisartsen in de stadsrand, ten opzichte van het aantal inwoners in de stadsrand. De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf.

Vaststellingen

Een verhouding van één op één wijst op een optimale spreiding van huisartsen in de stad ten opzichte van de stadsrand. In Aalst, Antwerpen, Brugge, Gent en Kortrijk is dit min of meer het geval. Is de verhouding kleiner dan 1, dan zijn er meer huisartsen in de stadsrand dan in de stad. Dit is enkel in Roeselare het geval. Dit heeft te maken met het feit dat er weinig huisartsen zijn in Roeselare. Is de verhouding groter dan 1, dan zijn er meer huisartsen in de stad dan in de stadsrand. Dit is in alle andere steden het geval. Vooral Leuven springt eruit. In Leuven zijn 1,7 keer meer huisartsen in de stad dan in de stadsrand.

Aandachtspunten

De indicator over de regionale spreiding van huisartsen informeert vooral over de kansen van de inwoners om in de directe woonomgeving van de stad en de stadsrand over een aanbod aan huisartsen te beschikken. Door een evenredige spreiding van huisartsen over stad en stadsrand worden zij niet uitgesloten van deze basisvoorziening.

Bij deze indicator komt enkel het evenwicht tussen de stad en de stadsrand in beeld. Om ook een beeld te krijgen van de spreiding van het aanbod aan huisartsen binnen de stad, leest men deze indicator best

Regionale spreiding van huisartsen (index)

	2007
Aalst	1,15
Antwerpen	1,07
Brugge	1,10
Genk	1,32
Gent	1,15
Hasselt	1,30
Kortrijk	1,14
Leuven	1,72
Mechelen	1,34
Oostende	1,24
Roeselare	0,80
Sint-Niklaas	1,36
Turnhout	1,33

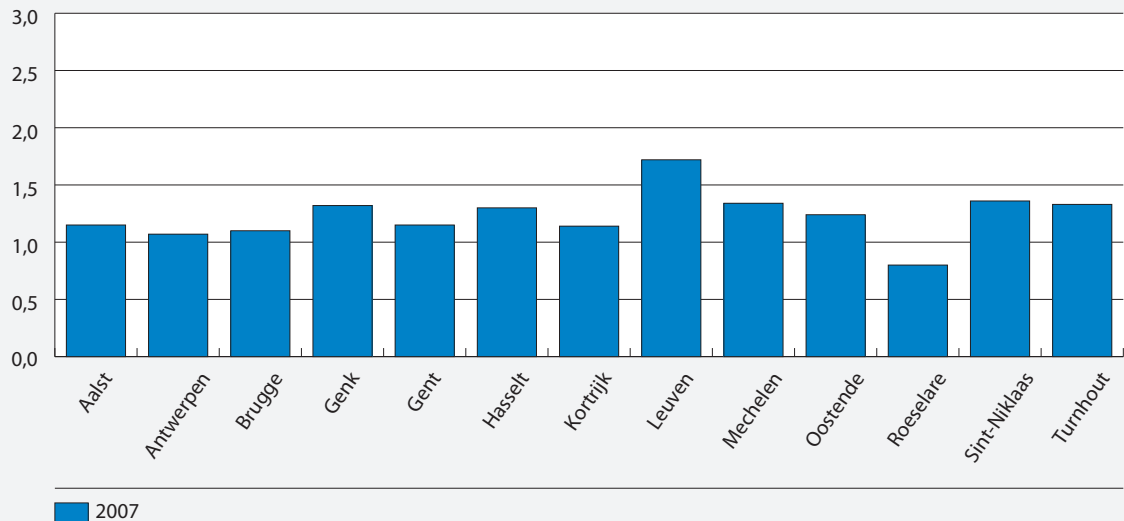
Bron: Orde der Geneesheren

samen met *'Huisartsen in de wijk'*. Daarnaast leest men deze indicator best samen met indicatoren zoals *'Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt'*, en *'Betaalbaarheid van zorg en opvang'*.

De administratieve grenzen van de centrumsteden en hun omliggende gemeenten vallen niet noodzakelijk samen met de morfologische stadsagglomeratie. In die zin is de keuze voor 'omliggende gemeenten' en dus de geldigheid van deze indicator beperkt.

Deze indicator betreft het totale aantal huisartsen en HIBO's (huisartsen in beroepsopleiding) en dus niet het aantal huisartspraktijken. Specialisten en artsen die werken voor een bedrijf of een instelling of een ziekenhuis, ... worden niet opgenomen.

Regionale spreiding van huisartsen (index)

Bron: Orde der Geneesheren

Regionale spreiding van apothekers

Definitie

Spreiding van de apotheken in de stad ten opzichte van de spreiding van de apotheken in de stadsrand.

Apotheek is de naam van de plek waar men medicijnen (al dan niet op voorschrift) verkoopt. Hiermee bedoelt men de publieke apotheek, en dus niet de ziekenhuisapotheek.

De spreiding van de apotheken in de stad is de verhouding van het aantal apotheken in de stad, tegenover het aantal inwoners in de stad. De spreiding van de apotheken in de stadsrand is de verhouding van het aantal apotheken in de stadsrand, ten opzichte van het aantal inwoners in de stadsrand. De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf.

Vaststellingen

Er zijn vrij grote onderlinge verschillen tussen de steden in de regionale spreiding van apotheken. De verhouding van één op één wijst op een gelijkmatige spreiding van apotheken in de stad ten opzichte van de stadsrand. In Brugge, Genk en Roeselare is dit min of meer het geval. Is de verhouding kleiner dan 1, dan zijn er relatief meer apotheken in de stadsrand dan in de stad. Dit was in 2007 enkel het geval in Genk. Is de verhouding groter dan 1, dan zijn er relatief meer apotheken in de stad dan in de stadsrand. Dit is in 2008 in alle betrokken steden het geval. Vooral het resultaat voor Gent, Leuven en Turnhout valt op. In die steden zijn er ongeveer 2 keer zoveel apotheken in de stad als in de stadsrand.

In Mechelen en Oostende is het aantal apotheken in de stad ten opzichte van de stadsrand tussen 2007 en 2008 sterk gestegen. In Aalst, Antwerpen, Gent, Kortrijk en Turnhout is deze verhouding licht gestegen. In Leuven is ze licht gedaald.

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad is de zorg volledig uitgebouwd (van 1e tot 3e lijn) en gemakkelijk bereikbaar. De indicator over de regionale spreiding van apotheken informeert vooral over de kansen van

Regionale spreiding van apothekers (index)

	2007	2008
Aalst	1,44	1,54
Antwerpen	1,58	1,65
Brugge	1,09	1,07
Genk	0,92	1,09
Gent	1,92	2,00
Hasselt	1,37	1,34
Kortrijk	1,41	1,51
Leuven	2,12	1,97
Mechelen	1,41	1,74
Oostende	1,31	1,75
Roeselare	1,07	1,10
Sint-Niklaas	1,43	1,43
Turnhout	1,93	2,00

Bron: RIZIV, bewerking Team Stedenbeleid

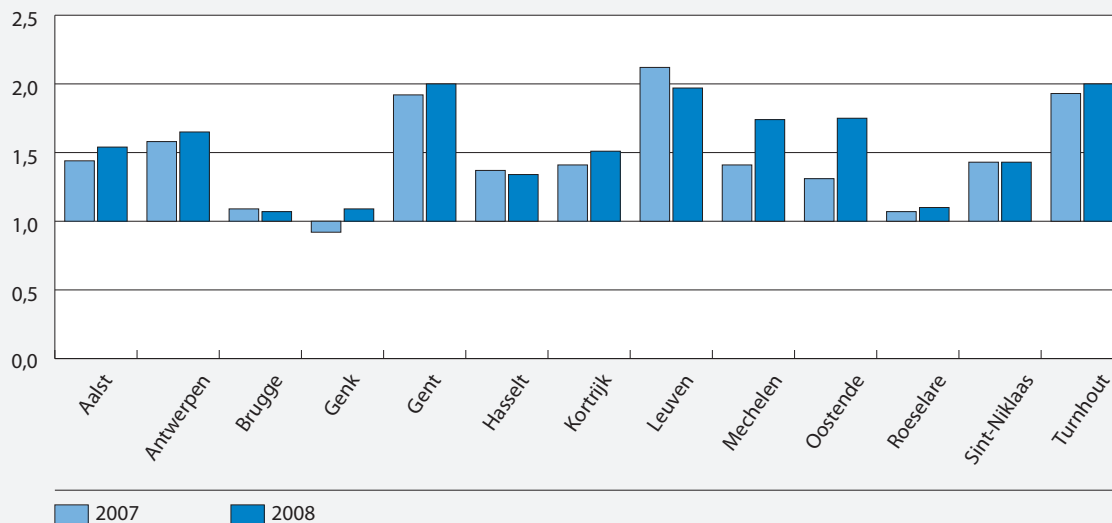
de inwoners om in de directe woonomgeving van de stad en de stadsrand over een aanbod aan apotheken te beschikken. Het evenwicht tussen de stad en de stadsrand komt in beeld. Door een evenredige spreiding van apotheken over stad en stadsrand worden inwoners niet uitgesloten van deze basisvoorziening. Om ook een beeld te krijgen van de spreiding van de apotheken binnen de stad, bevat de Stadsmonitor de indicator 'Apothekers in de wijk'.

Deze indicator leest men ook best samen met indicatoren zoals: 'Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt' en 'Betaalbaarheid van zorg en opvang'.

Deze indicator dekt de regionale spreiding van de apotheken voor zover men akkoord kan gaan met de verhouding tussen kernstad en stadsrand, in casu de gordel van aangrenzende gemeenten. De administratieve grenzen van de centrumsteden en hun omliggende gemeenten vallen niet noodzakelijk samen met de morfologische stadsagglomeratie. In die zin is de keuze voor 'omliggende gemeenten' en dus de geldigheid van deze indicator beperkt.

Het aantal apotheken in een stad of gemeente wordt mee bepaald door de Vestigingswet. Sinds 1974 wordt aan de hand van een mathematische formule het maximum aantal apotheken in een gemeente of stad bepaald naargelang het bevolkingscijfer van een gemeente. Naargelang de totale bevolking meer dan 30.000, tussen 7.500 en 30.000 inwoners of minder dan 7.500 inwoners bedraagt, moet men dit inwonersaantal delen door respectievelijk 3.000, 2.500 en 2.000 om het maximale aantal toegelaten apotheken te berekenen. Er werden echter nog uitzonderingsbepalingen op deze regel vastgelegd. Daarin wordt de vestiging van een nieuwe apotheek toch toegestaan als de dichtstbijzijnde apotheek zich respectievelijk op 1 km, 3 km of 5 km van de geplande apotheek bevindt en de geplande apotheek de behoeften dekt van respectievelijk 2.500, 2.000 of 1.500 inwoners.

Regionale spreiding van apothekers (index)

Bron: RIZIV, bewerking Team Stedenbeleid

Regionale spreiding van lokale dienstencentra

Definitie

Spreiding van de lokale dienstencentra in de stad tegenover de spreiding van de lokale dienstencentra in de stadsrand.

Een lokaal dienstencentrum is een centrum dat er voor zorgt dat diensten van materiële, hygiënische en sociale aard worden verleend aan bejaarden van een wijk om hen te helpen zo lang mogelijk zelfstandigheid en geïntegreerdheid in de gemeenschap te behouden. Het wordt uitgebaat door het OCMW, een vzw of het gemeentebestuur.

De spreiding van de lokale dienstencentra in de stad is de verhouding van het aantal voorzieningen in de stad tegenover het aantal inwoners in de stad.

De spreiding van de lokale dienstencentra in de stadsrand is de verhouding van het aantal voorzieningen eerstelijnszorg in de stadsrand, tegenover het aantal inwoners in de stadsrand.

De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf.

Vaststellingen

Er zijn grote verschillen tussen de steden in de regionale spreiding van lokale dienstencentra. Dat heeft ongetwijfeld te maken met het feit dat er relatief weinig lokale dienstencentra zijn, waardoor je snel grote verschillen bekomt. De verhouding van één op één wijst naar een optimale spreiding van lokale dienstencentra in de stad ten opzichte van de stadsrand. In Gent, Leuven, Oostende en Roeselare is dit ongeveer het geval. Is de verhouding kleiner dan 1, dan zijn er meer lokale dienstencentra in de stadsrand dan in de stad, zoals in Aalst en Hasselt. Is de verhouding groter dan 1, dan zijn er meer lokale dienstencentra in de stad dan in de stadsrand. Dit is vooral het geval in Genk waar er 10 keer meer lokale dienstencentra zijn in de stad dan in de stadsrand.

In Mechelen zijn er 8 keer meer lokale dienstencentra in de stad dan in de rand, in Kortrijk 4 keer zoveel. Enkel in Kortrijk is er een groot verschil in verhouding stad/rand tussen 2007 en 2008. In de rand van Kortrijk is het

Regionale spreiding van lokale dienstencentra (index)

	2007	2008
Aalst	0,00	0,00
Antwerpen	2,03	2,01
Brugge	3,55	3,56
Genk	10,70	10,73
Gent	1,21	1,34
Hasselt	0,60	0,60
Kortrijk	9,69	4,84
Leuven	1,64	1,10
Mechelen	8,25	8,27
Oostende	1,16	1,18
Roeselare	0,76	1,51
Sint-Niklaas	n.b.	n.b.
Turnhout	n.b.	n.b.

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

aantal lokale dienstencentra van 1 naar 2 gegaan. Dit toont nog eens aan hoe kleine verschillen meteen een grote invloed hebben op deze index.

Doordat er zowel in de stadsrand van Sint-Niklaas als in de stadsrand van Turnhout geen enkel lokaal dienstencentrum is, kon deze indicator voor deze 2 steden niet berekend worden.

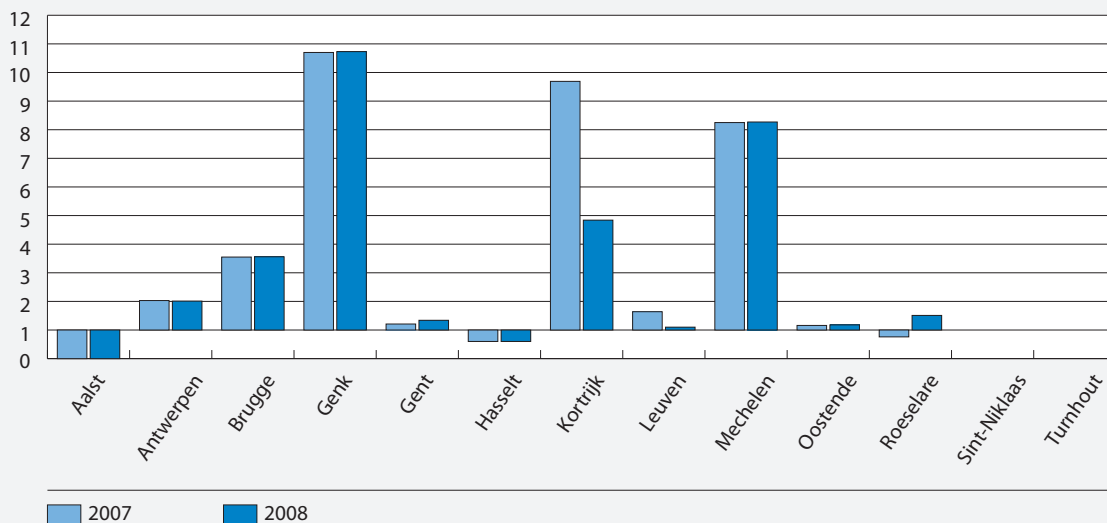
Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad is de zorg volledig uitgebouwd (van 1e tot 3e lijn) en gemakkelijk bereikbaar. De indicator over de regionale spreiding van lokale dienstencentra informeert vooral over de kansen van de inwoners om in de directe woonomgeving van de stad en de stadsrand over een lokaal dienstencentrum te beschikken. Het evenwicht tussen de stad en de stadsrand komt in beeld. Door een evenredige spreiding van lokale dienstencentra over stad en stadsrand worden inwoners niet uitgesloten van deze basisvoorziening. Om ook een beeld te krijgen van de spreiding van lokale dienstencentra binnen de stad, is in de Stadsmonitor de indicator '*Lokale dienstencentra in de wijk*' opgenomen. Deze indicator leest men ook best samen met indicatoren zoals '*Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt*', '*Betaalbaarheid van zorg en opvang*' en '*(In)formeel netwerk zorg en opvang*'.

Deze indicator dekt de regionale spreiding van de eerstelijnszorg voor zover men akkoord kan gaan met de verhouding tussen kernstad en stadsrand, in casu de gordel van aangrenzende gemeenten.

Een stad of gemeente kan per begonnen schijf van 15.000 inwoners subsidies krijgen voor een lokaal dienstencentrum. Als een stad ervan uitgaat dat dit aanbod niet volstaat, kunnen zij ervoor kiezen om het aanbod uit te breiden met niet-erkende (en dus niet-gesubsidieerde) lokale dienstencentra. In deze indicator nemen we enkel de erkende lokale dienstencentra op omdat we niet over een betrouwbare bron beschikken voor de niet-erkende.

Regionale spreiding van lokale dienstencentra (index)

Bron: Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid

Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang

Definitie

Spreiding van voorschoolse kinderopvang in de stad ten opzichte van de spreiding van voorschoolse kinderopvang in de stadsrand.

De voorschoolse kinderopvang is de opvang van baby's en peuters van 0 tot 3 jaar. Het aantal plaatsen voor voorschoolse opvang is de som van:

- (1) het aantal plaatsen in erkende en gesubsidieerde voorschoolse opvang: erkende kinderdagverblijven, diensten voor onthaalouders en minicrèches;
- (2) het aantal plaatsen in voorschoolse opvang met attest van toezicht: zelfstandige kinderdagverblijven en zelfstandige onthaalouders.

De spreiding van de voorschoolse kinderopvang in de stad is de verhouding van het aantal plaatsen voorschoolse kinderopvang in de stad ten opzichte van het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar (3 jaar niet inbegrepen) in de stad. De spreiding van de voorschoolse kinderopvang in de stadsrand is de verhouding van het aantal plaatsen voorschoolse kinderopvang in de stadsrand, ten opzichte van het aantal kinderen van 0 tot 3 jaar in de stadsrand. De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf.

Vaststellingen

De verhouding van één op één wijst op een optimale spreiding van aanwezige voorschoolse kinderopvang in de stad ten opzichte van deze in de stadsrand. In 2008 is dit in Aalst en Roeselare min of meer het geval. Is de verhouding kleiner dan 1, dan is de voorschoolse kinderopvang relatief meer te vinden in de stadsrand dan in de stad, zoals dit het geval is in Antwerpen en in mindere mate in Gent, Oostende, Genk en Mechelen. Is de verhouding groter dan 1, dan is de voorschoolse kinderopvang meer te vinden in de stad dan in de stadsrand zoals in Hasselt en Leuven, en in mindere mate in Kortrijk, Sint-Niklaas, Brugge en Turnhout. De verhouding tussen voorschoolse kinderopvang in stad en rand schommelt. Zo is het meeraanbod in de stad Hasselt, Brugge en Leuven gedaald en in Kortrijk gestegen. Het meeraanbod in de stad Oostende is tussen eind 2006 en eind 2007 overgegaan in een meeraanbod in de rand.

Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang (index)

	2007	2008
Aalst	0,93	0,97
Antwerpen	0,51	0,57
Brugge	1,27	1,11
Genk	0,79	0,74
Gent	0,85	0,92
Hasselt	1,64	1,37
Kortrijk	1,05	1,24
Leuven	1,55	1,41
Mechelen	0,86	0,90
Oostende	1,05	0,77
Roeselare	0,98	0,94
Sint-Niklaas	0,99	1,19
Turnhout	1,14	1,07

Bron: Gemeentelijke Kindrapporten van Kind & Gezin, bewerking team Stedenbeleid

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad is de zorg volledig uitgebouwd (van 1e tot 3e lijn) en gemakkelijk bereikbaar. De indicator over de regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang gaat over de kansen van de inwoners om in de directe woonomgeving van de stad en de stadsrand over een aanbod aan voorschoolse kinderopvang te beschikken. Het evenwicht tussen de stad en de stadsrand komt in beeld. Door een evenredige spreiding van voorschoolse kinderopvang over de stad en de stadsrand worden inwoners niet uitgesloten van deze basisvoorziening. Om ook een beeld te krijgen van de spreiding van voorschoolse kinderopvang in de stad, bevat de Stadsmonitor de indicator *'Voorschoolse kinderopvang'* en *'Voorschoolse kinderopvang in de wijk'*. Deze indicator leest men ook best samen met *'Tevredenheid over kinderopvang in de buurt'*, *'Betaalbaarheid van zorg en opvang'*, *'(In)formeel netwerk zorg en opvang'* en *'Speelruimte in de wijk'*.

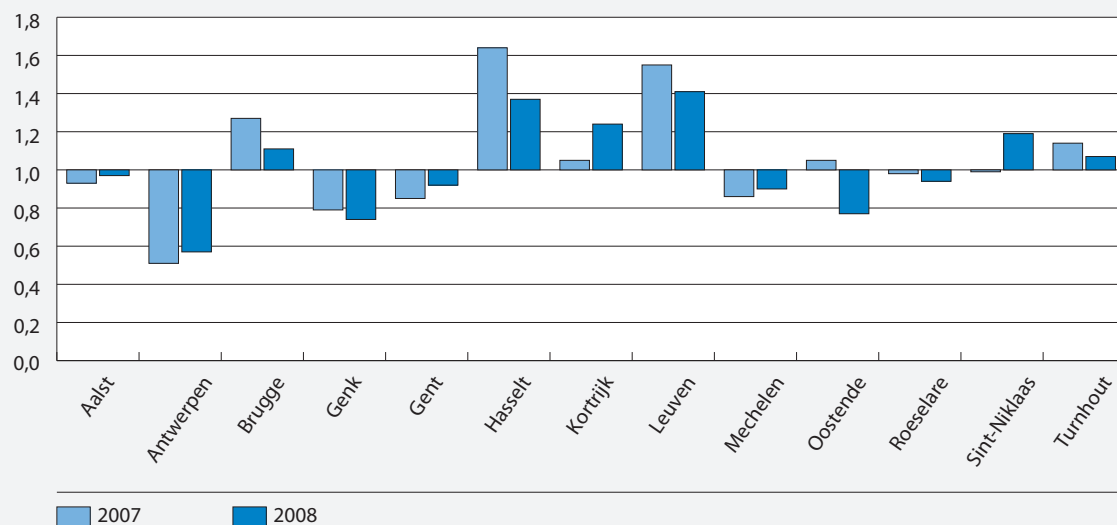
De indicator dekt de regionale spreiding van de voorschoolse kinderopvang voor zover men akkoord gaat met de verhouding tussen kernstad en stadsrand; hier de gordel van aangrenzende gemeenten. Het aantal opgevangen ('aanwezige') kinderen is groter dan de effectieve capaciteit van de voorzieningen. Een aanwezig kind is een kind dat in de week van 1 februari minstens één keer effectief aanwezig was in de opvang.

Deze cijfers schetsen een beeld van aanbod, maar dit is niet per definitie een afspiegeling van de feitelijke vraag: grootouders, familie, vrienden, babysit, huishoudhulp of au pair kunnen een (tussen)oplossing bieden. Steden met een hoge werkgelegenheidsgraad zullen een hogere capaciteit nodig hebben voor de opvang van kinderen nabij het werk.

Voor de diensten voor onthaalouders wordt er geteld in de gemeente waar het secretariaat van de dienst is gevestigd. Het werkingsgebied van een dienst kan ruimer zijn.

De gegevens van Kind en Gezin brengen een partieel zicht op alle circuits van voorschoolse kinderopvang. Zij rekenen het informele circuit niet mee (grootouders, andere familieleden, vrienden, kennissen, ...).

Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang (index)

Bron: Gemeentelijke Kindrapporten van Kind & Gezin, bewerking team Stedenbeleid

Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg

Definitie

Spreiding van residentiële ouderenzorg in de stad ten opzichte van de spreiding van residentiële ouderenzorg in de stadsrand.

Deze indicator bestaat uit 3 onderdelen, nl. de regionale spreiding van:

- ROB-bedden: rustoord voor bejaarden, voor laag zorgbehoevenden;
- RVT-bedden: rust- en verzorgingstehuis, voor zwaar zorgbehoevenden;
- wooneenheden in serviceflats.

Deze 3 onderdelen worden samengeteld.

De spreiding van residentiële ouderenzorg in de stad is de verhouding van het aantal plaatsen residentiële ouderenzorg in de stad ten opzichte van het aantal 75-plussers in de stad.

De spreiding van residentiële ouderenzorg in de stadsrand is de verhouding van het aantal plaatsen residentiële ouderenzorg in de stadsrand, ten opzichte van het aantal 75-plussers in de stadsrand.

De stadsrand is de som van alle gemeenten die grenzen aan het grondgebied van de centrumstad zelf.

Vaststellingen

De verhouding van één op één wijst op een optimale spreiding van de residentiële ouderenzorg in de stad ten opzichte van de stadsrand. In Leuven en Oostende is dit nagenoeg het geval. Is de verhouding groter dan 1, dan is er meer residentiële ouderenzorg in de stad dan in de stadsrand. Dit is vooral het geval in Sint-Niklaas en Turnhout, Hasselt en Kortrijk, en in mindere mate in Antwerpen, Brugge en Genk. Is de verhouding kleiner dan 1, dan is er meer residentiële ouderenzorg in de stadsrand dan in de stad. Dit is het geval in Gent, Mechelen, Aalst en Roeselare.

Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg (index)

	2007
Aalst	0,75
Antwerpen	1,15
Brugge	1,14
Genk	1,13
Gent	0,88
Hasselt	1,23
Kortrijk	1,25
Leuven	1,02
Mechelen	0,87
Oostende	1,04
Roeselare	0,79
Sint-Niklaas	1,40
Turnhout	1,35

Bron: Vlaams Agentschap Zorg&Gezondheid

Aandachtspunten

De indicator over de regionale spreiding van residentiële ouderenzorg zegt vooral iets over de kansen van de inwoners om in de directe woonomgeving van stad en stadsrand over een aanbod aan residentiële ouderenzorg te beschikken.

Bij deze indicator komt enkel het evenwicht tussen de stad en de stadsrand in beeld. Om ook een beeld te krijgen van de spreiding van het aanbod aan residentiële ouderenzorg binnen de stad, leest men de indicator '*Rusthuizen in de wijk*' en '*Serviceflats in de wijk*'. Om een beeld te krijgen van het totale aanbod aan residentiële ouderenzorg voor de stad leest men de indicator '*Residentiële ouderenzorg*'. De bekommernissen linken deze indicator ook aan andere indicatoren zoals '*Betaalbaarheid van zorg en opvang*', '*Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt*', '*Formeel netwerk zorg en opvang*' en '*Informeel netwerk zorg en opvang*'.

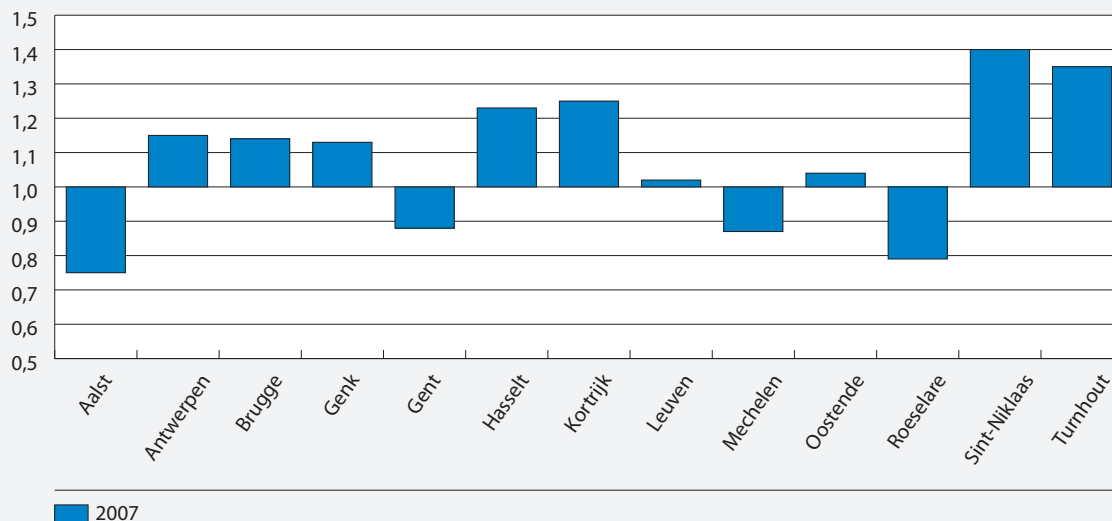
Deze indicator dekt de regionale spreiding van de residentiële ouderenzorg voor zover men akkoord kan gaan met de verhouding tussen kernstad en stadsrand, in casu de gordel van aangrenzende gemeenten. De administratieve grenzen van de centrumsteden en hun omliggende gemeenten vallen niet noodzakelijk samen met de morfologische stadsagglomeratie. In die zin is de keuze voor 'omliggende gemeenten' en dus de geldigheid van deze indicator beperkt.

De meeste RVT-bedden bevinden zich in rusthuizen, maar ook sommige ziekenhuizen beschikken over een aantal RVT-bedden.

Een wooneenheid in een serviceflat is meestal bestemd voor 1 persoon. Er bestaan ook wooneenheden waarin 2 ouderen (een koppel) kunnen wonen.

Naast rusthuizen en serviceflats zijn er nog een aantal andere woongelegenheidsvormen voor ouderen in de stad. Zo zijn er aanleunwoningen, flats voor bejaarden, luxe-residenties, sociale woningen aangepast voor ouderen, ... Het aanbod aan aangepaste woningen voor ouderen in de stad is dus groter dan wat hier in beeld gebracht wordt.

Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg (index)

Bron: Vlaams Agentschap Zorg&Gezondheid

Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende zorgvoorzieningen zijn in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden in 2008 volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- (1) er zijn voldoende huisartsen in mijn buurt;
- (2) er zijn voldoende apothekers in mijn buurt; en
- (3) er zijn voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen in mijn buurt.

De deelindicator 'Zorgvoorzieningen voor ouderen' is enkel gebaseerd op respondenten ouder dan 55 jaar. Wie op de stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

Eerste meting. Geen vergelijkbare resultaten voor 2004 en 2006.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat zich positief uitlaat over het aanbod huisartsen en apothekers in de buurt is in alle centrumsteden bijzonder groot. Gemiddeld 88% van de inwoners vindt dat er voldoende huisartsen in de buurt zijn. Maar liefst 94% vindt dat er voldoende apothekers in de buurt zijn.

Tussen de steden onderling zijn er kleine verschillen. Zo is de tevredenheid over het aanbod huisartsen in Aalst en Kortrijk het grootst. Antwerpen, Gent en Turnhout scoren iets minder goed. Oostende en Kortrijk scoren met 94% het best betreffende tevredenheid over het aanbod apothekers in de buurt.

De hoogste tevredenheid bij 55-plussers over zorgvoorzieningen in de buurt is terug te vinden in Oostende. Drie kwart van de inwoners is het eens met de stelling. Kortrijk en Genk volgen met 69%. In Mechelen zijn de 55-plussers een pak minder tevreden over het aanbod aan zorgvoorzieningen (42,3%). Ook Antwerpen en Gent scoren minder goed met respectievelijk 59,6% en 54,5%.

Opvallend is dat gemiddeld één op vijf 55-plussers het niet eens is met de stelling over zorgvoorzieningen voor ouderen. Het percentage dat het niet eens is met de stelling over het aanbod huisartsen en apothekers daarentegen ligt gemiddeld onder 5%.

Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt, 2008 (in %)

	Voldoende huisartsen in buurt	Voldoende apothekers in buurt	Voldoende zorgvoorzieningen voor ouderen in buurt (55+)
Aalst	91,7	95,4	56,4
Antwerpen	83,9	95,6	59,6
Brugge	89,3	96,3	58,3
Genk	90,7	95,2	68,5
Gent	84,3	94,8	54,5
Hasselt	89,6	95,0	54,0
Kortrijk	91,4	94,0	68,8
Leuven	89,6	95,1	51,5
Mechelen	86,8	92,4	42,3
Oostende	90,4	94,1	76,1
Roeselare	87,4	94,9	60,8
Sint-Niklaas	90,2	95,1	64,4
Turnhout	83,9	93,0	62,6

Bron: survey Stadsmonitor 2008

Er zijn geen noemenswaardige verschillen naar achtergrondkenmerken waar te nemen.

■ Aandachtspunten

Een leefbare en duurzame stad biedt zorg en opvang op maat van de zorgbehoevende. Om een hoge tevredenheid bij gebruikers te garanderen, betekent dit onder andere dat het zorgsysteem aangepast is aan de diversiteit van doelgroepen, dat het zo weinig mogelijk ingrijpt en zoveel mogelijk aansluit op de vertrouwde leefomgeving, dat de voorzieningen toegankelijk en gemakkelijk bereikbaar zijn, dat zorg en opvang voor iedereen financieel haalbaar zijn.

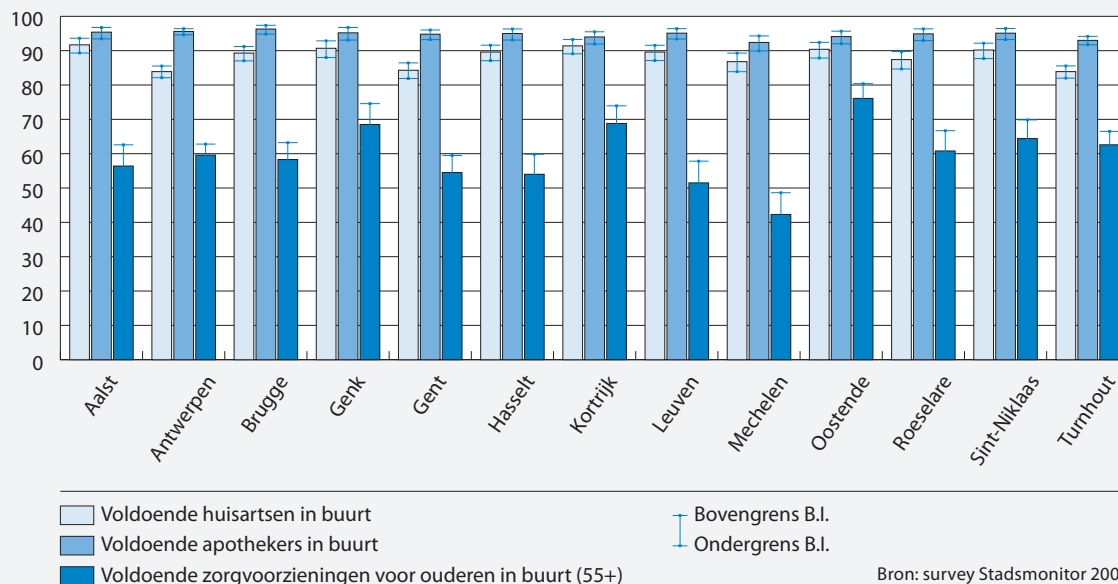
Deze indicator is vrij cruciaal voor zorg en opvang op maat vanuit het oogpunt van de zorggebruiker. Gelet op de bekommernissen leest men deze indicator samen met '*Betaalbaarheid van zorg en opvang*'.

Deze indicator is een aanvulling voor indicatoren met objectieve informatie over de aanwezigheid van zorgvoorzieningen in de buurt, namelijk het procentueel aantal inwoners van de stad die een huisarts/apotheker/dienstencentrum/kinderopvang/rusthuis/serviceflat binnen loopafstand hebben.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt, 2008 (in %)

Tevredenheid over kinderopvang in de buurt

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende kinderopvang is in de buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er is voldoende kinderopvang in mijn buurt.'

Wie op de stelling antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

Er werd aanvankelijk vooropgesteld dat alle respondenten uit de survey Stadsmonitor voor de indicator 'Tevredenheid over kinderopvang in de buurt' in rekening zouden worden gebracht. Een groot deel van de respondenten koos voor de antwoordcategorie 'geen mening'. Relevanter is daarom enkel de deelpopulatie waarvoor deze vraag wel van toepassing is, in aanmerking te nemen.

Nieuwe indicator, geen metingen voor 2004 en 2006.

Vaststellingen

Gemiddeld 54% van de inwoners uit de centrumsteden vindt dat er voldoende kinderopvang is in de buurt. De verschillen tussen de centrumsteden zijn bijzonder groot. Maar liefst 70% van de inwoners van Roeselare vindt dat er voldoende kinderopvang in de buurt is. Ook in Kortrijk, Brugge en Hasselt zijn de meerderheid van de betrokkenen tevreden over het aanbod aan kinderopvang.

In Oostende, Gent, Turnhout, Aalst en Leuven duikt dit aandeel onder 50%. Leuven en Aalst scoren met een aandeel van 45% en 43% minst goed.

Met een aandeel van 55% is de tevredenheid het hoogst in de leeftijdscategorie 35-54 jaar.

Gezinnen met kinderen tonen met een aandeel van 52% een nipte meerderheid inzake tevredenheid over kindervoorzieningen in de buurt. Lager opgeleiden tonen over het algemeen een hogere tevredenheid over het aanbod kindervoorzieningen dan hoger opgeleiden.

Tevredenheid over kinderopvang in de buurt, 2008 (in %)

	Eerder eens	Helemaal eens	(Helemaal) eens
Aalst	26,4	18,9	45,4
Antwerpen	30,6	22,7	53,3
Brugge	34,0	29,1	63,1
Genk	33,8	18,6	52,3
Gent	29,9	19,0	48,9
Hasselt	36,3	25,8	62,0
Kortrijk	36,5	28,4	64,9
Leuven	24,4	19,0	43,5
Mechelen	32,1	18,1	50,2
Oostende	29,4	19,6	49,0
Roeselare	39,7	30,5	70,2
Sint-Niklaas	31,3	23,6	54,9
Turnhout	30,7	17,6	48,3

Bron: survey Stadsmonitor 2008

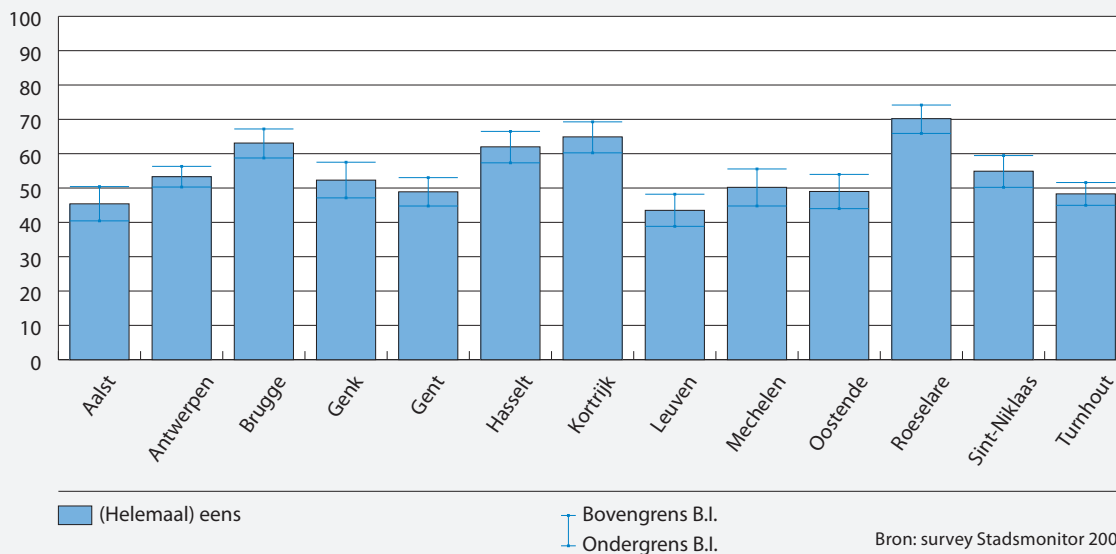
Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad sluit het aanbod aan kinderopvang zoveel mogelijk aan op de vraag. Alle ouders met noden inzake kinderopvang kunnen beroep doen op voorzieningen op hun maat, die zoveel mogelijk aansluiten op de vertrouwde leefomgeving. Het systeem voor kinderopvang is betaalbaar, bereikbaar, en ook voldoende aangepast om met de diversiteit aan doelgroepen in de stad om te gaan. Deze indicator is een aanvulling voor indicatoren met objectieve informatie over de aanwezigheid van zorgvoorzieningen en opvang in de buurt (namelijk het procentueel aantal inwoners van de stad die een huisarts/apotheker/dienstencentrum/kinderopvang/rusthuis/serviceflat binnen loopafstand hebben).

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over kinderopvang in de buurt, 2008 (in %)

Betaalbaarheid van zorg en opvang

Definitie

Aandeel inwoners (%) dat geen beroep doet op zorg en opvang omwille van de kostprijs.

In de survey van de Stadsmonitor werd volgende vraag voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Heb je de voorbije 12 maanden het gebruik van noodzakelijke gezondheidsdiensten en welzijnsvoorzieningen omwille van financiële redenen moeten uitstellen of stopzetten? Bijvoorbeeld bezoek arts, aankoop geneesmiddelen, tandverzorging, psychologische hulp, ...'

De respondenten konden antwoorden met:

(1) Neen, ik heb dit de voorbije 12 maanden niet moeten doen.

(2) Ja, ik heb het nodige gebruik stopgezet of uitgesteld.

Wie antwoordde met 'ja, ik heb het nodige gebruik stopgezet of uitgesteld' werd opgenomen in de teller.

Nieuwe indicator. Niet gemeten in 2004 en 2006.

Vaststellingen

Eén op tien inwoners uit de centrumsteden dient het gebruik van gezondheidsdiensten of voorzieningen omwille van financiële redenen uit te stellen of stop te zetten.

Tussen de steden onderling zijn er grote verschillen.

In Antwerpen loopt dit percentage op tot 16%. Oostende, Gent en Sint-Niklaas volgen met een aandeel van 12%. In Leuven en Brugge ligt dit aandeel een pak lager: ongeveer 8% van de inwoners beweert aan zorguitstel te moeten doen wegens financiële redenen.

Er werd in de meeste centrumsteden een verband vastgesteld tussen betaalbaarheid van zorg en opvang, leeftijd en opleiding. Lager opgeleiden stellen gezondheidsdiensten of welzijnsvoorzieningen vaker uit dan hoger opgeleiden. Ook alleenstaanden hebben over het algemeen meer problemen met de betaalbaarheid

Betaalbaarheid van zorg en opvang, 2008 (in %)

	Zorguitstel of stopzetting wegens financiële reden
Aalst	9,7
Antwerpen	15,9
Brugge	8,5
Genk	11,1
Gent	11,9
Hasselt	9,3
Kortrijk	9,2
Leuven	7,9
Mechelen	10,7
Oostende	12,4
Roeselare	10,9
Sint-Niklaas	11,6
Turnhout	9,9

Bron: survey Stadsmonitor 2008

van zorg en opvang. Opvallend is ook dat respondenten jonger dan 55 jaar vaker zorg moeten uitstellen of stopzetten dan 55 plussers.

▣ Aandachtspunten

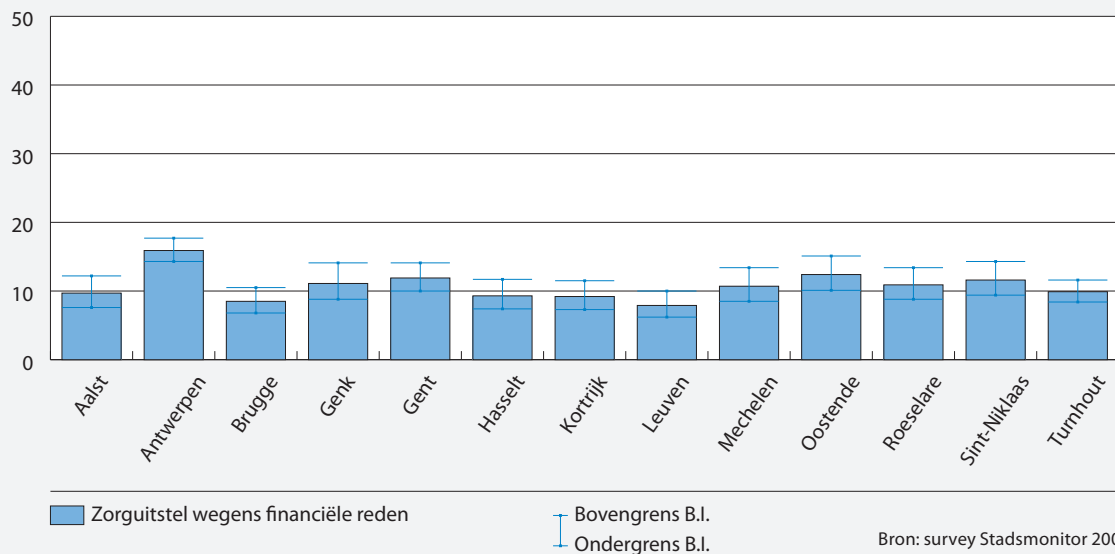
In een leefbare en duurzame stad zijn zorg en opvang voor iedereen financieel haalbaar. Gezinnen moeten niet afzien van het gebruik van gezondheidsdiensten en -voorzieningen omwille van financiële redenen. Dit geldt voor alle typen zorg: onder andere medische zorgen, geneesmiddelen, tandverzorging, een bril en mentale zorgen.

Gelet op de bekommernissen rond betaalbaarheid van zorg gaat deze indicator over de betaalbaarheid van gezondheidszorg, maar het is nuttig om dit te lezen samen met de indicatoren die armoede en betaalmoelijkheden in beeld brengen zoals: '[Voorkeursregeling in de ziekteverzekering](#)', '[Gerechtigden op leefloon](#)', '[Fiscale inkomens beneden de kritische grens](#)', '[Betaalmoelijkheden bij huisvesting](#)' en '[Personen met overmatige schuldenlast](#)'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (B.I.). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Betaalbaarheid van zorg en opvang, 2008 (in %)

Formeel netwerk zorg en opvang

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat bij ziekte, kinderopvang of opvang voor hulpbehoevende ouders beroep kan doen op professionele hulp.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

(1) Weet je hoe je professionele hulp en ondersteuning (huisarts, apotheker, ziekenfonds, ...) kan vinden wanneer je ziek bent?

(2) Weet je hoe je professionele hulp en ondersteuning kan vinden wanneer je kinderopvang nodig hebt?

(3) Weet je hoe je professionele hulp en ondersteuning kan vinden wanneer je hulpbehoevende ouders hebt?

De respondenten konden antwoorden met 'Ja', 'Neen' en 'Niet van toepassing'.

Wie antwoordde met 'Ja' werd in de teller opgenomen.

Er werd aanvankelijk vooropgesteld dat alle respondenten uit de survey Stadsmonitor voor de indicator 'Beschikbaarheid formeel netwerk zorg en opvang' in rekening zouden worden gebracht. Voor een groot deel van de respondenten waren deze vragen niet van toepassing.

Relevanter is daarom enkel de deelpopulatie waarvoor deze vragen wel van toepassing zijn in aanmerking te nemen.

Nieuwe indicator, geen metingen voor 2004 en 2006.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat zich positief uitlaat over het beroep kunnen doen op professionele hulp en ondersteuning bij ziekte, kinderopvang of opvang voor hulpbehoevende ouders is bijzonder groot.

Het aandeel inwoners dat zonder problemen professionele hulp en ondersteuning weet te vinden bij ziekte ligt een pak hoger dan het aandeel bij kinderopvang en ouderenzorg. Bovendien zijn de verschillen tussen de centrumsteden gering bij professionele hulp en ondersteuning bij ziekte.

Beschikbaarheid formeel netwerk zorg en opvang, 2008 (in %)

	Ziekenzorg	Kinderopvang	Ouderenzorg
Aalst	95,8	73,5	71,7
Antwerpen	95,3	70,5	66,2
Brugge	96,3	82,2	76,1
Genk	94,3	71,3	72,5
Gent	95,1	73,4	71,1
Hasselt	96,3	77,4	74,3
Kortrijk	95,2	82,8	74,0
Leuven	96,7	76,2	67,0
Mechelen	93,9	68,8	62,5
Oostende	96,1	74,6	74,2
Roeselare	96,1	77,7	70,5
Sint-Niklaas	95,1	77,5	79,4
Turnhout	97,2	79,3	73,3

Bron: survey Stadsmonitor 2008

Liefst 97% van de respondenten in Turnhout kan gemakkelijk terecht bij een huisarts, apotheker of ziekenfonds bij ziekte. In Mechelen ligt dit aandeel met 93% het laagst.

Voor kinderopvang ligt het gemiddelde percentage in de centrumsteden op 74%. De verschillen tussen de steden zijn hier groter. 83% van de respondenten in Kortrijk weet voor kinderopvang professionele hulp en ondersteuning te vinden. Mechelen en Antwerpen scoren met een aandeel van ongeveer 70% een pak minder goed. Ook inzake het vinden van professionele hulp voor hulpbehoevende ouders scoren Mechelen en Antwerpen minder goed. In Sint-Niklaas daarentegen weet 79% van de respondenten waar ze terecht kunnen voor professionele hulp en ondersteuning voor hulpbehoevende ouders. Lager opgeleiden staan in het algemeen iets minder positief tegenover de mate waarin men bij zorgnoden beroep kan doen op het formele netwerk.

Aandachtspunten

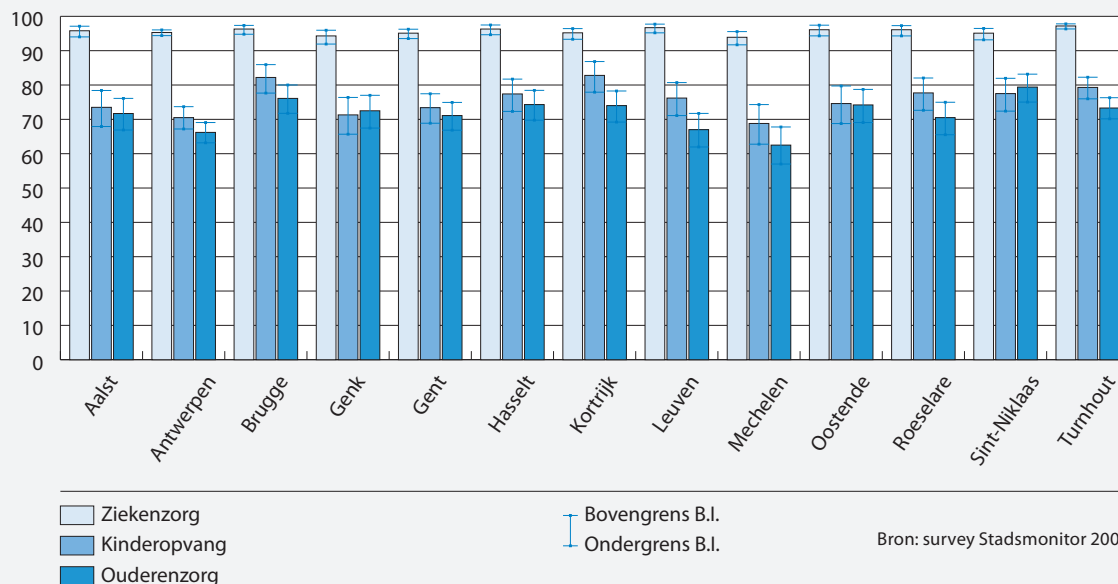
Een leefbare en duurzame stad biedt zorg en opvang op maat van de zorgbehoevenden. Het zorgsysteem is aangepast aan de diversiteit van doelgroepen, grijpt zo weinig mogelijk in en sluit zoveel mogelijk aan op de vertrouwde leefomgeving. In het geval men zorgen of hulp nodig zou hebben, is het belangrijk dat mensen kunnen terugvallen op een sociaal netwerk. De aanwezigheid van een sociaal netwerk waarop men kan terugvallen is immers een cruciale factor ter bevordering van de zelfredzaamheid.

Gelet op de bekommernissen dient deze indicator samen bekeken te worden met '*Tevredenheid over het zorgaanbod in de buurt*' en '*Betaalbaarheid van zorg en opvang*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Beschikbaarheid formeel netwerk zorg en opvang, 2008 (in %)

Informeel netwerk zorg en opvang

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat bij ziekte, kinderopvang of opvang voor hulpbehoevende ouders terecht kan bij familie, vrienden of kennissen.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

- (1) Kan je, wanneer je hulp en ondersteuning nodig hebt bij ziekte, terecht bij familie, vrienden of kennissen?
- (2) Kan je, wanneer je kinderopvang nodig hebt, beroep doen op familie, vrienden of kennissen?
- (3) Kan je, wanneer je voor je hulpbehoevende ouders zorgt, terecht voor hulp en ondersteuning bij familie, vrienden of kennissen?

De respondenten konden antwoorden met 'Helemaal niet', 'Eerder niet', 'Eerder wel', 'Zeker' en 'Niet van toepassing'. Wie antwoordde met 'Eerder wel' en 'Zeker' werd in de teller opgenomen.

Er werd aanvankelijk vooropgesteld dat alle respondenten uit de survey Stadsmonitor voor de indicator 'Informeel netwerk zorg en opvang' in rekening zouden worden gebracht. Voor een groot deel van de respondenten waren deze vragen niet van toepassing.

Relevanter is daarom enkel de deelpopulatie waarvoor deze vragen wel van toepassing zijn in aanmerking te nemen.

Nieuwe indicator, geen metingen voor 2004 en 2006.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat zich positief uitlaat over het beroep kunnen doen op familie, vrienden of kennissen bij ziekte, kinderopvang of opvang voor hulpbehoevende ouders is bijzonder groot.

Meer dan drie kwart van de inwoners uit de centrumsteden vindt in het algemeen dat ze in geval van zorg en opvang beroep kunnen doen op familie, vrienden of kennissen. Liefst 87% van de respondenten kan bij ziekte terecht bij familie, vrienden of kennissen. Voor kinderopvang ligt dit percentage in de centrumsteden

Beschikbaarheid informeel netwerk zorg en opvang, 2008 (in %)

	Ziekenzorg	Kinderopvang	Ouderenzorg
Aalst	86,2	82,7	75,2
Antwerpen	86,8	80,1	77,6
Brugge	87,3	81,7	76,9
Genk	88,6	85,2	80,8
Gent	85,9	78,3	75,6
Hasselt	89,1	83,9	80,5
Kortrijk	89,2	90,1	81,9
Leuven	86,2	77,4	75,5
Mechelen	87,3	81,9	76,3
Oostende	82,4	77,6	70,6
Roeselare	87,0	85,4	73,4
Sint-Niklaas	88,0	82,3	77,2
Turnhout	86,5	81,8	79,6

Bron: survey Stadsmonitor 2008

op 81%. 77% van de respondenten kan voor hulp en ondersteuning voor zorgbehoevende ouders rekenen op familie, vrienden en kennissen. Tussen de steden onderling zijn er wat ziekenzorg betreft slechts geringe verschillen. Kortrijk, Hasselt en Genk scoren met een percentage van 89% het hoogst. In Oostende daarentegen kan 82% van de respondenten terecht bij familie, vrienden of kennissen bij ziekte. Op het gebied van kinderopvang zijn de verschillen tussen de steden groter. Kortrijk scoort met een percentage van 90% het hoogst. Ook de meeste inwoners uit Roeselare, Genk, en Hasselt kunnen terecht bij familie, vrienden of kennissen voor kinderopvang. De grootsteden Antwerpen en Gent en de steden Oostende en Leuven scoren hier minder goed. In Kortrijk, Genk en Hasselt vindt ongeveer 81% van de inwoners dat men gemakkelijk terecht kan bij vrienden, familie of kennissen voor hulp en ondersteuning voor hulpbehoevende ouders. Oostende scoort hier minder goed met een percentage van 71%. Lager opgeleiden staan in het algemeen iets minder positief tegenover de mate waarin men bij zorgnoden beroep kan doen op het informele netwerk.

Aandachtspunten

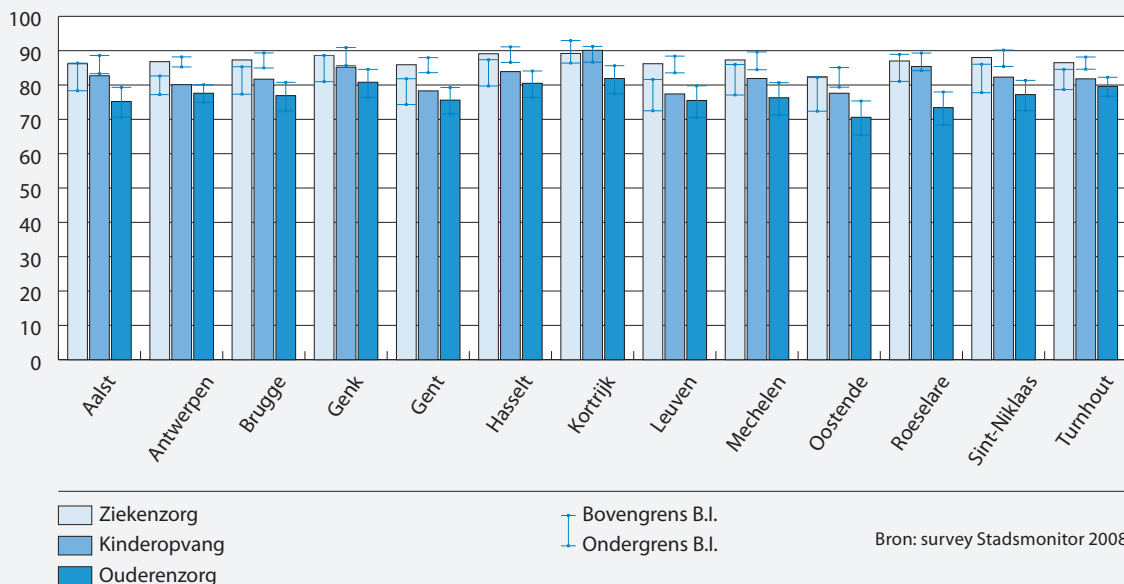
Een leefbare en duurzame stad biedt zorg en opvang op maat van de zorgbehoevenden. Het zorgsysteem is aangepast aan de diversiteit van doelgroepen, grijpt zo weinig mogelijk in en sluit zoveel mogelijk aan op de vertrouwde leefomgeving. Indien men zorgen of hulp nodig zou hebben, is het belangrijk dat mensen kunnen terugvallen op een sociaal netwerk. De aanwezigheid van een sociaal netwerk is immers een cruciale factor ter bevordering van de zelfredzaamheid.

Gelet op de bekommernissen dient deze indicator samen bekeken te worden met *'Tevredenheid over het zorgaanbod in de buurt'* en *'Betaalbaarheid van zorg en opvang'*.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Beschikbaarheid informeel netwerk zorg en opvang, 2008 (in %)

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Sociale principes' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor 'Sociale principes' samengebond in 2 clusters:

- STIMULEREN VAN GELIJKE KANSEN
- BESTRIJDEN VAN MATERIËLE ARMOEDE EN INKOMENSONGELIJKHEID

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 8 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op diversiteit in publieke functies en inkomensongelijkheid. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 2 clusters. Dit is mogelijk via www.thuisindestad.be.

 Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar etniciteit	232
 Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar gender	234
 Diversiteit in publieke kaderfuncties naar etniciteit	236
 Diversiteit in publieke kaderfuncties naar gender	238
 Gerechtigden op het leefloon	240
 Fiscale inkomens beneden de kritische grens	242
 Voorkeursregeling in de ziekteverzekering	244
 Personen met overmatige schuldenlast	246

Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar etniciteit

Definitie

Aandeel (%) allochtonen in de frontdeskfuncties van het stadsbestuur, de politie en het OCMW.

Het aandeel allochtonen wordt bekeken ten opzichte van alle werknemers in deze functies. Het begrip 'allochtoon' kent geen eenduidige definitie. Sommige verwijzen met het begrip naar alle personen van 'etnisch-vreemde afkomst' zonder daarbij het begrip 'etnische afkomst' duidelijk te definiëren. Anderen bedoelen er een specifieke nationaliteitsgroep mee afkomstig uit bepaalde landen. Hier wordt het begrip 'allochtoon' geoperationaliseerd met behulp van naamsherkenning: enkel die personen met een niet-Belgische familienaam (niet-Nederlandstalig, niet-Franstalig en niet-Duitstalig) worden geteld.

De publieke frontdeskfuncties zijn te vinden bij loketten, onthaalfuncties of zorg, waarbij het personeel rechtstreeks in contact komt met de klanten van openbare diensten. Een korf van publieke functies staat hier voor de diensten van het stadsbestuur, de politie en het OCMW.

Vaststellingen

In Genk heeft in 2008 18% van de frontdeskbedienden van stad, politie en OCMW een allochtone afkomst (op basis van naamsherkenning), in Antwerpen is dit 13%. In Mechelen en Gent liggen de percentages op 5 en 4%. In Sint-Niklaas en Kortrijk heeft 3% een allochtone afkomst. Turnhout, Oostende, Aalst, Roeselare, en Leuven hebben 2% allochtonen in hun frontdeskfuncties. Brugge eindigt de rij met 0,5%. Hoewel de cijfers van 2006 en 2008 niet helemaal vergelijkbaar zijn, is er weinig verschil in relatieve positie tussen de steden. Uit de gedetailleerde cijfers per stad (zie www.thuisindestad.be) kan men verder afleiden dat de allochtone vertegenwoordiging in frontdeskfuncties vaak het sterkst is bij de stad, vervolgens bij het OCMW, en vervolgens bij de politie. Men ziet ook dat het om kleine absolute aantallen of enkele personen met een allochtone afkomst gaat.

Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar etniciteit (in %)

	2006	2008*
Aalst	1,4	1,7
Antwerpen	n.b.	13,4
Brugge	0,2**	0,5
Genk	14,9	18,0
Gent	5,8	4,3**
Hasselt	3,0**	5,7***
Kortrijk	1,9	2,5
Leuven	1,0	1,6
Mechelen	5,4	4,6
Oostende	2,1	2,0
Roeselare	1,5	1,7
Sint Niklaas	0,9	2,5
Turnhout	1,7	2,3

Bron: betrokken diensten in de steden

*korf van functies is uitgebreid in 2008 t.o.v. 2006; **enkel stadsbestuur en politie; ***enkel stadsbestuur

■ Aandachtspunten

Het aandeel allochtonen in publieke frontdeskfuncties geeft een aanduiding van de mate waarin de stadsbesturen, OCMW's en de politiediensten gericht zijn op de gelijkwaardige behandeling van diverse bevolkingsgroepen in de stad. Allochtonen in frontdeskfuncties vormen een voorbeeld dat tot integratie aanzet. Ze leren die organisaties omgaan met diversiteit, zowel de klanten als het personeel.

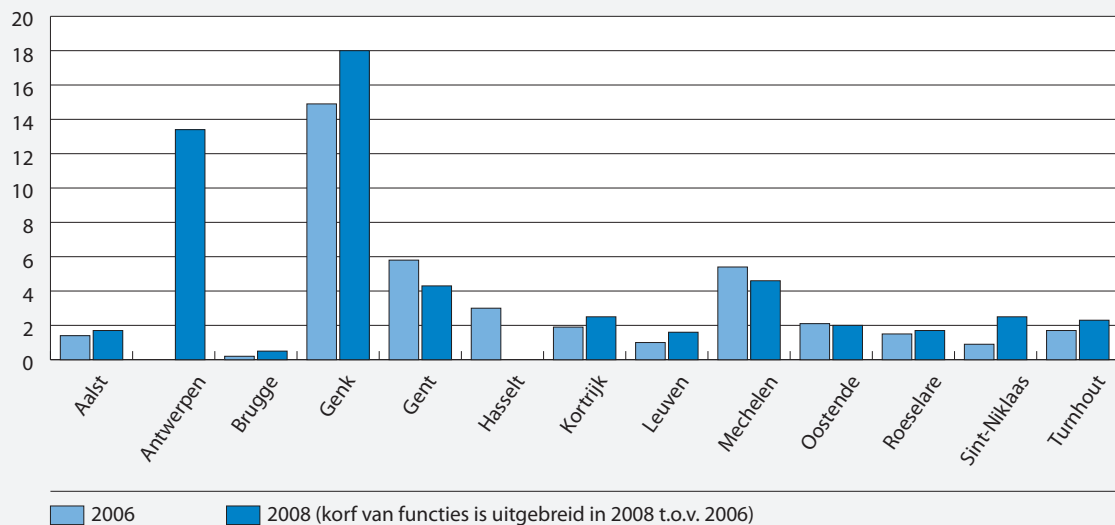
Deze indicator leest men het best samen met de indicatoren '*Diversiteit in publieke kaderfuncties naar etniciteit*', '*Participatie van niet-Belgen in het beroepsonderwijs*', '*Kansengroepen aan het werk – niet-Belgen*', '*Allochtone werklozen*'.

Aangezien men diversiteit niet kan onderzoeken op basis van afkomstgegevens in personeelsbestanden, koos men ervoor om te werken met naamsherkenning. De huidige methodiek heeft beperkingen. Kinderen die geboren zijn in een gemengd huwelijk met een buitenlandse moeder krijgen de familienaam van de vader en worden niet meegeteld. Nederlanders, Duitsers en Fransen worden niet meegeteld. Spaanse namen uit de 16e eeuw, vierde generatie-immigranten enzovoort worden wel geteld. Als echter de verschillende steden de naamsherkenning op dezelfde manier toepassen, zijn de cijfers wel vergelijkbaar.

Bij deze indicator vergelijkt men het aandeel allochtonen in frontdeskfuncties niet met hun aanwezigheid in de bevolking van die stad. Dit zou correcter zijn, maar is niet mogelijk met de methode van naamsherkenning.

In 2006 waren er geen cijfers voor Antwerpen en geen cijfers voor de OCMW's van Brugge en Hasselt. In 2008 zijn er geen cijfers voor het OCMW van Gent en geen cijfers voor de politie en het OCMW van Hasselt.

Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar etniciteit (in %)

Bron: betrokken diensten in de steden

Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar gender

Definitie

Aandeel (%) vrouwen in de frontdeskfuncties van het stadsbestuur, de politie en het OCMW.

De term 'gender' verwijst naar sociaal-cultureel geconstrueerde verschillen tussen vrouwen en mannen. Het aandeel vrouwen staat voor het aantal vrouwen ten opzichte van alle werknemers in deze functies.

De publieke frontdeskfuncties zijn te vinden bij loketten, onthaalfuncties of zorg, waarbij het personeel rechtstreeks in contact komt met de klanten van openbare diensten. Een korf van publieke functies staat hier voor de diensten van het stadsbestuur, de politie en het OCMW.

Vaststellingen

In bijna alle steden zijn vrouwen oververtegenwoordigd in de frontdeskfuncties. In Aalst (72%), Antwerpen (70%) en Leuven (64%) is dit het meest opvallend. Enkel Roeselare heeft minder dan 50% vrouwen in frontdeskfuncties. In Gent ontbreekt het cijfer voor het OCMW waar in andere steden het grootste aandeel vrouwen in frontdeskfuncties werkt. In de andere steden schommelt het aandeel vrouwen tussen 51 en 55%. Hoewel de cijfers van 2006 en 2008 door de uitbreiding van de korf van functies niet meer helemaal vergelijkbaar zijn, ziet men enkel grote verschillen in Turnhout (stijging aandeel vrouwen) en Genk (daling aandeel vrouwen). De verschillen in Brugge en Gent zijn te wijten aan het ontbreken van gegevens van het OCMW in 2006 (Brugge) of 2008 (Gent).

Bij de gedetailleerde cijfers per stad ziet men dat in alle steden vrouwen sterk oververtegenwoordigd zijn in frontdeskfuncties van het OCMW (gemiddeld 87%). Ook in het stadsbestuur werken zeer veel vrouwen in frontdeskfuncties (gemiddeld 67%). Bij de politie is er dan weer een sterke ondervertegenwoordiging van vrouwen (gemiddeld 22%).

Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar gender (in %)

	2006	2008*
Aalst	75,2	72,2
Antwerpen	n.b.	70,1
Brugge	26,3**	52,5
Genk	68,5	54,5
Gent	62,4	44,7**
Hasselt	54,0**	71,4***
Kortrijk	49,3	54,4
Leuven	64,4	64,8
Mechelen	52,8	51,1
Oostende	45,3	54,7
Roeselare	56,3	47,6
Sint Niklaas	58,9	54,1
Turnhout	38,2	51,8

Bron: betrokken diensten in de steden

*korf van functies is uitgebreid in 2008 t.o.v. 2006; **enkel stadsbestuur en politie; ***enkel stadsbestuur

Aandachtspunten

Deze indicator meet de zichtbaarheid van diversiteit naar gender in de frontdeskfuncties van drie belangrijke instellingen in de stad: het stadsbestuur, de politie en het OCMW. Het uitgangspunt is dat het personeel in de ogen van inwoners, ondernemers of bezoekers divers is samengesteld.

Deze indicator leest men het best samen met '*Diversiteit in publieke kaderfuncties naar gender*'.

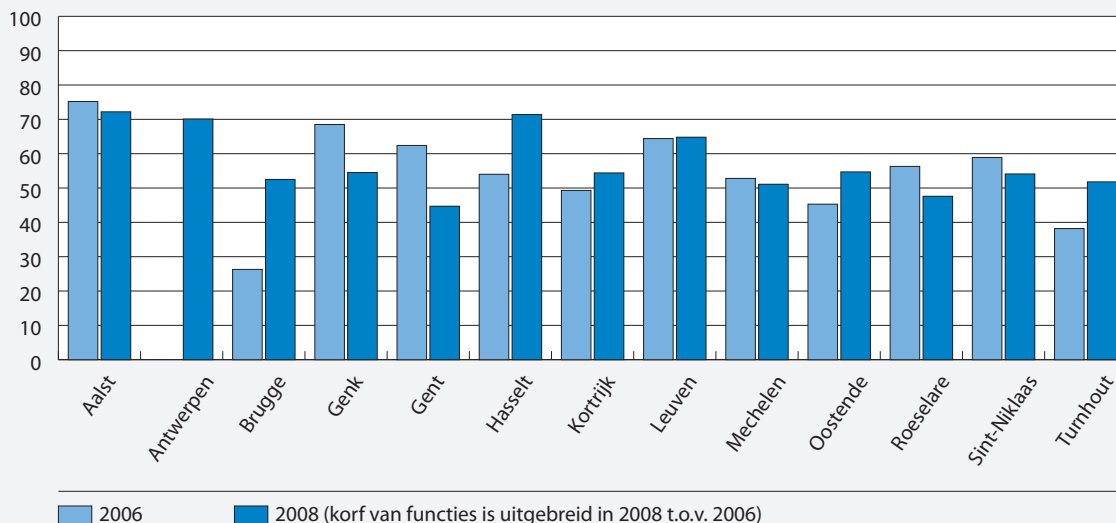
Het begrip 'gender' gaat niet over de biologische verschillen tussen vrouwen en mannen, maar vooral over de sociaal-culturele verschillen. Het gaat om verschillen die door de samenleving bepaald worden: het werk dat vrouwen en mannen doen, de verdeling van de taken, de rollen die ze opnemen, het gedrag dat van hen verwacht wordt enzovoort.

Bij de meeste diensten wordt het geslacht opgenomen als kenmerk in de personeelsbestanden. Waar dit niet zo is, moet men op basis van de voornaam het geslacht toewijzen, wat soms voor verwarring zorgt.

Voor de afbakening van de korf van frontdeskfuncties stelde het team stedenbeleid van de Vlaamse Overheid na overleg met de contactpersonen uit de steden een reeks richtlijnen op, om de dataverzameling te stroomlijnen. Niettemin is er nog steeds een zekere marge van interpretatie van de korf gewenst, omdat iedere stad en iedere stedelijke instelling een andere interne organisatie en andere personeelsstructuur hebben. Met andere woorden, in iedere stad moet men bepalen welke functies men meetelt.

In 2006 waren er geen cijfers voor Antwerpen en geen cijfers voor de OCMW's van Brugge en Hasselt. In 2008 zijn er geen cijfers voor het OCMW van Gent en geen cijfers voor de politie en het OCMW van Hasselt.

Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar gender (in %)

Bron: betrokken diensten in de steden

Diversiteit in publieke kaderfuncties naar etniciteit

Definitie

Aandeel (%) allochtonen in de kaderfuncties van het stadsbestuur, de politie en het OCMW.

Het aandeel allochtonen wordt bekeken ten opzichte van alle werknemers in deze functies. Het begrip 'allochtoon' kent geen eenduidige definitie. Sommige verwijzen met het begrip naar alle personen van 'etnisch-vreemde afkomst' zonder daarbij het begrip 'etnische afkomst' duidelijk te definiëren. Anderen bedoelen er een specifieke nationaliteitsgroep afkomstig uit bepaalde landen mee. Hier wordt het begrip 'allochtoon' geoperationaliseerd met behulp van naamsherkenning: enkel die personen met een niet-Belgische familienaam (niet-Nederlandstalig, niet-Franstalig en niet-Duitstalig) worden geteld.

De kaderfuncties staan voor functies tot op het hoogste niveau van publieke diensten of functies met een hoge publieke verantwoordelijkheid. Naast het politieke bestuur zijn alle topfuncties meegeteld namelijk de top van de administratie en subdirecties, hoofden van departementen, bestuurseenheden, administratieve directeurs en de diensthoofden.

Vaststellingen

Allochtonen (op basis van naamsherkenning) stoten amper door tot de bestuurs- of topfuncties in drie belangrijke publieke instellingen van de stad. Genk is in 2008 de enige stad waar allochtonen met 11% goed vertegenwoordigd zijn in kaderfuncties. Turnhout, Leuven en Mechelen volgen met 5 en 4%. Gent (3%), Antwerpen en Sint-Niklaas (2%) hebben meer dan één percent allochtonen in publieke kaderfuncties. De overige steden minder dan één percent.

Hoewel de cijfers van 2006 en 2008 niet helemaal vergelijkbaar zijn, zijn er toch indicaties dat het aandeel in Genk, Turnhout, Leuven en Mechelen gestegen is. Uit de gedetailleerde cijfers per stad (zie www.thuisindestad.be) kan men verder afleiden dat de allochtone vertegenwoordiging in kaderfuncties meestal voorkomt in het stadsbestuur, veel minder bij het OCMW en bijna nooit bij de politie.

Diversiteit in publieke kaderfuncties naar etniciteit (in %)

	2006	2008*
Aalst	1,5	0,0
Antwerpen	n.b.	1,7
Brugge	0,6**	0,5
Genk	5,8	10,9
Gent	2,1	3,3
Hasselt	0,7**	0,9***
Kortrijk	0,0	0,5
Leuven	1,1	4,3
Mechelen	2,4	3,9
Oostende	0,0	0,5
Roeselare	0,6	0,7
Sint Niklaas	0,0	1,5
Turnhout	2,2	5,2

Bron: betrokken diensten in de steden

*korf van functies is uitgebreid in 2008 t.o.v. 2006; **enkel stadsbestuur en politie; ***enkel stadsbestuur

Aandachtspunten

Het aandeel allochtonen in een korf van publieke kaderfuncties geeft een aanduiding van de mate waarin de stadsbesturen, de OCMW's en de politiediensten werken aan de gelijkwaardige behandeling van diverse bevolkingsgroepen in de stad. Allochtonen leren die organisaties omgaan met diversiteit, zowel de klanten als het personeel.

Deze indicator leest men het best samen met de indicatoren '*Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar etniciteit*', '*Participatie van niet-Belgen in het beroepsonderwijs*', '*Kansengroepen aan het werk – niet-Belgen*' en '*Allochtone werklozen*'.

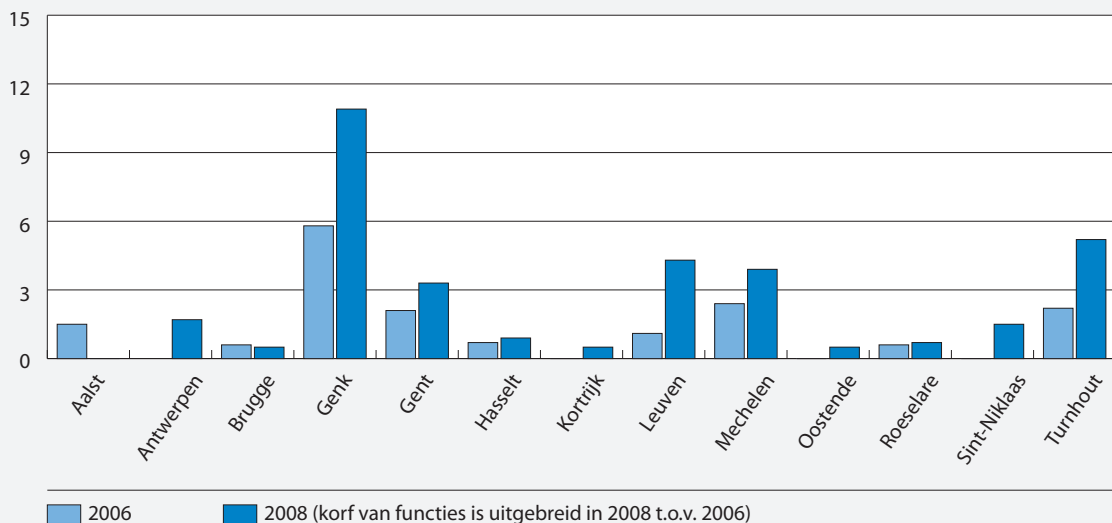
Aangezien men etniciteit niet kan onderzoeken op basis van afkomstgegevens in personeelsbestanden, koos men voor naamsherkenning.

De huidige methodiek heeft beperkingen. Kinderen die geboren zijn in een gemengd huwelijk met een buitenlandse moeder krijgen de familienaam van de vader en worden niet meegeteld. Nederlanders, Duitsers en Fransen worden niet meegeteld. Spaanse namen uit de 16de eeuw, vierde generatie-immigranten enzovoort worden wel geteld. Als echter de verschillende steden de naamsherkenning op dezelfde manier toepassen, zijn de cijfers wel vergelijkbaar.

Bij deze indicator wordt het aandeel allochtonen in kaderfuncties niet vergeleken met hun aanwezigheid in de bevolking van die stad. Dit zou correcter zijn, maar is niet mogelijk met de methode van naamsherkenning.

In 2006 waren er geen cijfers voor Antwerpen en geen cijfers voor de OCMW's van Brugge en Hasselt. In 2008 zijn er geen cijfers voor het OCMW van Gent, en geen cijfers voor de politie en het OCMW van Hasselt.

Diversiteit in publieke kaderfuncties naar etniciteit (in %)

Bron: betrokken diensten in de steden

Diversiteit in publieke kaderfuncties naar gender

Definitie

Aandeel (%) vrouwen in de kaderfuncties van het stadsbestuur, de politie en het OCMW.

De term 'gender' verwijst naar sociaal-cultureel geconstrueerde verschillen tussen vrouwen en mannen. Het aandeel vrouwen staat voor het aantal vrouwen ten opzichte van alle werknemers in deze functies.

De kaderfuncties zijn functies tot op het hoogste niveau van publieke diensten of functies met een hoge publieke verantwoordelijkheid. Als publieke instellingen is er gekozen voor het stadsbestuur, de politie en het OCMW. Naast het politieke bestuur zijn alle topfuncties meegenomen, nl. de top van de administratie en subdirecties, hoofden van departementen, bestuurseenheden, administratieve directeurs en de diensthooften ondergeschikt aan de directie.

Vaststellingen

In Turnhout, Kortrijk en Brugge zijn er in 2008 minder dan 30% vrouwelijke kaderleden. In Roeselare, Sint-Niklaas, Aalst, Genk en Gent zijn er tussen 30 en 40% vrouwen in publieke kaderfuncties. In Antwerpen en Oostende vullen de vrouwen 43 en 44% van de publieke kaderfuncties in. Leuven en Mechelen hebben 45% vrouwelijke kaderleden.

Uit de gedetailleerde cijfers per stad (zie www.thuisindestad.be) kan men afleiden dat het aandeel vrouwen in kaderfuncties meestal het hoogst is bij het OCMW (gemiddeld 47%), lager is bij de stedelijke diensten (gemiddeld 37%) en nog een heel stuk lager bij de politie (gemiddeld 17%). In Antwerpen en Turnhout is minder dan 7% van het kaderpersoneel van de politie vrouw.

Hoewel de cijfers van 2006 en 2008 niet helemaal vergelijkbaar zijn, zijn er toch indicaties dat het aandeel vrouwen in 4 steden er echt op vooruit is gegaan, namelijk in Leuven, Oostende, Aalst, Mechelen. In Brugge en Roeselare is de stijging beperkt. In Turnhout en Kortrijk zijn er indicaties van een daling.

Diversiteit in publieke kaderfuncties naar gender (in %)

	2006	2008*
Aalst	28,2	35,7
Antwerpen	n.b.	43,0
Brugge	26,0**	29,6
Genk	40,7	38,8
Gent	39,3	38,6**
Hasselt	32,6**	50,0***
Kortrijk	29,5	25,9
Leuven	34,6	44,7
Mechelen	38,8	44,9
Oostende	30,6	43,6
Roeselare	28,0	30,9
Sint Niklaas	37,6	35,5
Turnhout	29,2	20,9

Bron: betrokken diensten in de steden

*korf van functies is uitgebreid in 2008 t.o.v. 2006; **enkel stadsbestuur en politie; ***enkel stadsbestuur

Aandachtspunten

Het aandeel vrouwen in een korf van publieke kaderfuncties geeft een aanduiding van de mate waarin de stadsbesturen, de OCMW's en de politiediensten werken aan de gelijkwaardige behandeling van vrouwen in de stad.

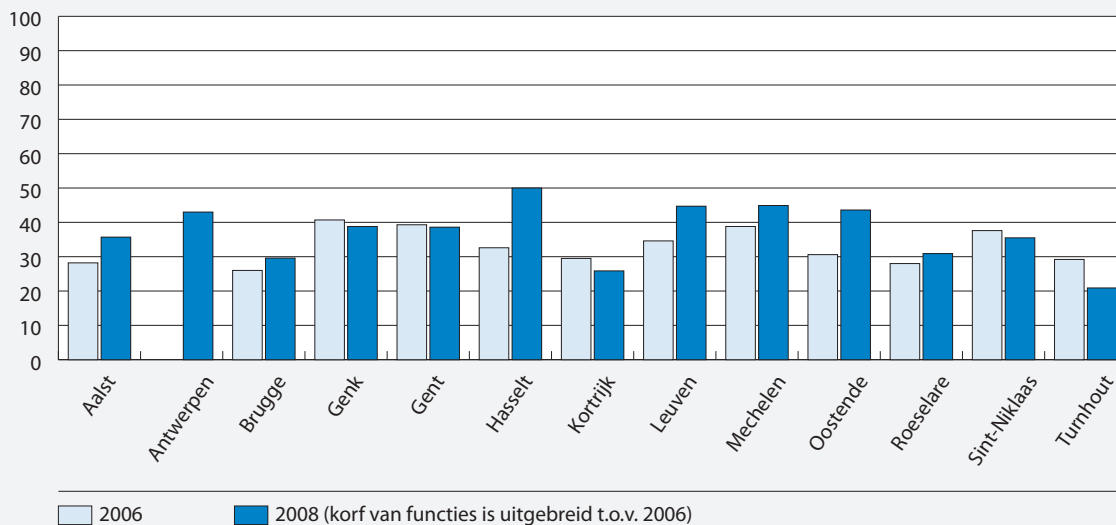
Deze indicator leest men het best samen met '*Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar gender*'.

Het begrip 'gender' gaat niet over de biologische verschillen tussen vrouwen en mannen, maar vooral over de sociaal-culturele verschillen. Deze verschillen worden door de samenleving bepaald: het werk dat vrouwen en mannen doen, de verdeling van de taken, de rollen die ze opnemen, het gedrag dat van hen verwacht wordt enzovoort. Zo bijvoorbeeld dringen vrouwen moeizaam door tot beleidsfuncties en zijn ze ondervertegenwoordigd in managementfuncties. Zij verdienen gemiddeld minder dan hun mannelijke collega's. Vrouwen treft men ook vooral aan in bepaalde sectoren van de economie zoals diensten, zorg, sociale sector. Vrouwen werken ook vaker deeltijds en in tijdelijke statuten om de zorg voor de kinderen en/of het huishouden op zich te nemen, iets wat ondermeer hun toekomstperspectieven in hun loopbaan afzwakt.

Bij de meeste diensten wordt het geslacht opgenomen als kenmerk in de personeelsbestanden. Waar dit niet zo is, moet men op basis van de voornaam het geslacht toewijzen, wat soms voor verwarring zorgt.

In 2006 waren er geen cijfers voor Antwerpen en geen cijfers voor de OCMW's van Brugge en Hasselt. In 2008 zijn er geen cijfers voor het OCMW van Gent, en geen cijfers voor politie en OCMW van Hasselt.

Diversiteit in publieke kaderfuncties naar gender (in %)

Bron: betrokken diensten in de steden

Gerechtigden op het leefloon

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat recht heeft op het leefloon vanuit het recht op maatschappelijke integratie.

Aandeel inwoners die recht hebben op het leefloon berekend op 1 januari van ieder jaar. Het leefloon is een minimuminkomen voor wie niet over toereikende bestaansmiddelen beschikt, noch er aanspraak op kan maken, noch in staat is deze te verwerven. Het bedrag is afhankelijk van de gezinssituatie. Sinds 1 januari 2005 zijn er drie categorieën: samenwonenden, alleenstaanden en personen met gezinslast. De wet van 26 mei 2002 voerde het recht op maatschappelijke integratie in ter vervanging van het bestaansminimum. Elk OCMW heeft de opdracht dit recht te waarborgen voor wie over onvoldoende bestaansmiddelen beschikt en de voorwaarden vervult. Hiervoor beschikt het OCMW over drie belangrijke instrumenten: tewerkstelling, een leefloon en een geïndividualiseerd project maatschappelijke integratie, al dan niet gecombineerd.

Vaststellingen

Dat de financiële armoede vooral een grootstedelijk fenomeen is, zien we in Gent en Antwerpen, waar het aandeel gerechtigden op een leefloon respectievelijk 1,5% en bijna 1% bedraagt. Gent heeft niet alleen het hoogste aandeel leefloontrekkers, dit aandeel is sinds 2003 ook ieder jaar lichtjes gestegen. In 2003 hadden ook Mechelen en Oostende een aandeel van 1%, maar net zoals in Antwerpen is dit aandeel sindsdien gedaald. Leuven, Sint-Niklaas en Kortrijk hebben in 2007 een aandeel van meer dan 0,6% gerechtigden op een leefloon. Roeselare en Turnhout hebben 0,5% gerechtigden, terwijl Brugge, Aalst en Hasselt rond de 0,4% zitten. Genk ten slotte heeft het laagste aandeel leefloontrekkers met 0,2%. Terwijl in Aalst, Gent, Roeselare en Sint-Niklaas het aandeel leefloontrekkers is gestegen sinds 2003, is dit in Mechelen en Turnhout gedaald. In de andere steden schommelen de cijfers.

Gerechtigden op het leefloon (in %)

	2003	2004	2005	2006	2007
Aalst	0,26	0,27	0,34	0,40	0,39
Antwerpen	1,25	1,25	0,90	1,03	0,96
Brugge	0,39	0,39	0,36	0,42	0,41
Genk	0,22	0,21	0,21	0,21	0,23
Gent	1,34	1,42	1,43	1,45	1,51
Hasselt	0,33	0,29	0,28	0,33	0,36
Kortrijk	0,61	0,65	0,57	0,66	0,62
Leuven	0,81	0,74	0,65	0,70	0,72
Mechelen	1,10	1,08	0,98	0,95	0,92
Oostende	1,05	0,91	0,75	0,88	0,80
Roeselare	0,35	0,38	0,37	0,42	0,54
Sint-Niklaas	0,57	0,64	0,65	0,66	0,68
Turnhout	0,62	0,55	0,56	0,58	0,53

Bron: POD Maatschappelijke integratie

Aandachtspunten

De indicator over het aandeel gerechtigden op het leefloon is relevant voor de strijd tegen materiële armoede en inkomensongelijkheid.

Deze indicator is een tweedekesindicator voor de indicator *'Huishoudens in financiële armoede'*. Hij toont enkel de groep financieel kansarmen die een beroep doen op financiële steun van het OCMW.

Deze indicator leest men het best samen met andere indicatoren over armoede en betaalbaarheid zoals *'Fiscale inkomens beneden de kritische grens'*, *'Voorkeursregeling in de ziekteverzekering'*, *'Personen met overmatige schuldenlast'*, *'Betalingsmoeilijkheden bij huisvesting'* en *'Wachttijden bij toekenning sociale huurwoningen'*.

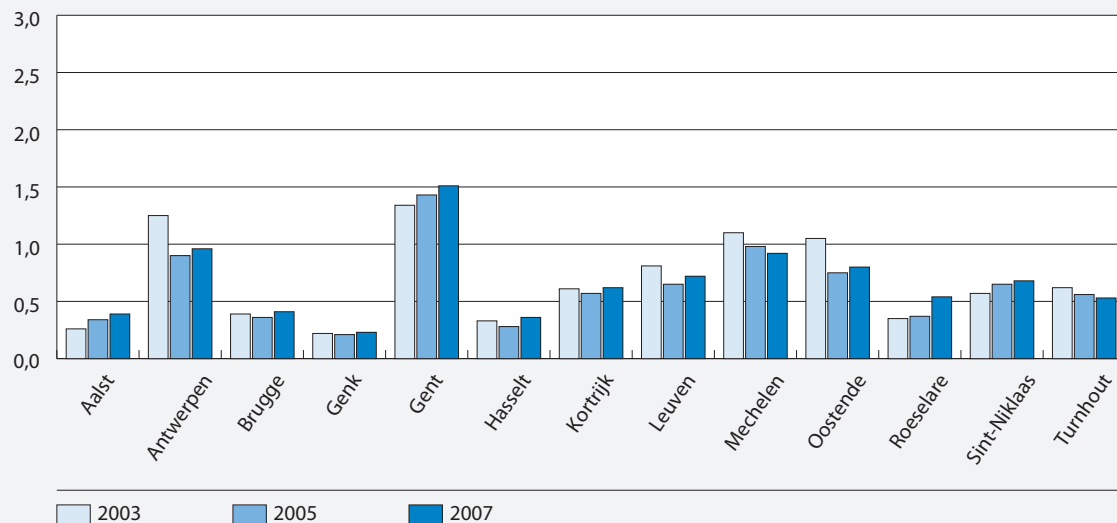
Bij de beoordeling van de gegevens van deze indicator dient men bovendien rekening te houden met een aantal beperkingen.

Deze indicator dekt enkel de steun die op het federale niveau gesubsidieerd wordt. De OCMW's financieren zelf de sociale bijstand in de ruime zin. Die bijstand is niet in deze indicator verrekend.

Het leefloon wordt uitgekeerd aan personen met een werkelijke verblijfplaats in België en die de Belgische nationaliteit hebben of binnen de categorieën 'vreemdelingen ingeschreven in het bevolkingsregister', 'erkende vluchtelingen' of 'staatlozen' vallen. Ze worden onderworpen aan een sociaal onderzoek waarbij het OCMW de inkomens en bestaansmiddelen van de persoon en huisgenoten en familieleden nagaat. Ze moeten bereid zijn te werken, tenzij dit om gezondheids- of billijkheidsredenen niet mogelijk is. Tenslotte moeten ze alle rechten laten gelden op uitkeringen die zij krachtens de Belgische of buitenlandse sociale wetgeving kunnen genieten. Het leefloon wordt beschouwd als het allerlaatste sociale vangnet.

Bij het equivalent leefloon kunnen er personen zonder vaste verblijfplaats voorkomen: illegalen, personen op doorreis, Belgen die niet in het bevolkingsregister voorkomen (= daklozen). Hierdoor is het aantal inwoners een onderschatting van de realiteit.

Gerechtigden op het leefloon (in %)

Bron: POD Maatschappelijke integratie

Fiscale inkomens beneden de kritische grens

Definitie

Aandeel (%) inkomens van alleenstaanden onder de 60% van het mediaaninkomen.

Het inkomen van een alleenstaande is het fiscaal inkomen. Dit is het totale netto belastbaar inkomen, onderworpen aan de personenbelasting. Het geheel van netto belastbare inkomsten is de som van alle netto inkomsten van onroerende goederen, van roerende goederen en kapitalen, bedrijfsinkomsten en diverse inkomsten min de aftrekbare uitgaven. De indicator houdt rekening met de door de fiscus gehanteerde definitie van alleenstaanden. Dit zijn alle personen die niet gehuwd zijn en een aangifte indienen, ongeacht of hij of zij personen ten laste heeft of ongehuwd samenwonend is. Het mediaan inkomen is het inkomen dat zich bevindt in het midden van de reeks wanneer de inkomens naar grootte gerangschikt worden. Hier geldt het mediaaninkomen van alleenstaanden per stad.

Deze indicator concentreert zich op de alleenstaanden omdat dit de potentieel meest kwetsbare groep is.

Vaststellingen

In het aanslagjaar 2006 ligt het aandeel aangiftes beneden de 60%-inkomensgrens tussen minimum 20% (Oostende) en maximaal 27% (Leuven). In deze steden ligt het mediaaninkomen ook het laagst (in Oostende) en het hoogst (in Leuven). Bij de andere steden is de link tussen de hoogte van de kritische grens en het aandeel alleenstaanden dat onder 60% van deze grens valt, niet zo rechtlijnig. Ook in Mechelen en Hasselt ligt het aandeel boven 23%. De andere steden schommelen tussen 21 en 23%.

Sinds 2000 zien we vooral een stijgende trend van het aandeel alleenstaanden met een fiscaal inkomen beneden de kritische grens. Tussen 2000 en 2003 zijn er een aantal steden waar het aandeel lichtjes daalt maar deze daling gaat volledig teniet door de stijging tussen 2003 en 2006. Opvallend is de stijging van het aantal alleenstaanden en de lichte daling van het aantal gezinnen doorheen de jaren in alle steden (zie detailtabel op www.thuisindestad.be).

Fiscale inkomens beneden de kritische grens (in %)

	2000	2002	2003	2004	2006
Aalst	18,5	17,1	17,8	17,8	21,4
Antwerpen	21,1	20,9	21,2	21,4	21,8
Brugge	19,8	19,5	21,2	21,2	22,7
Genk	21,8	21,5	20,4	20,4	22,4
Gent	22,1	21,5	20,7	19,9	22,4
Hasselt	20,3	23,3	23,4	23,0	23,5
Kortrijk	20,4	18,9	19,9	20,9	22,5
Leuven	21,2	21,3	22,1	24,1	26,9
Mechelen	22,8	21,9	23,1	21,8	24,1
Oostende	17,7	17,2	16,7	18,1	20,0
Roeselare	20,0	19,3	20,8	21,3	22,1
St.Niklaas	19,2	19,9	20,3	20,1	22,5
Turnhout	19,1	19,1	18,7	20,9	22,5

Bron: Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O, Middenstand en Energie

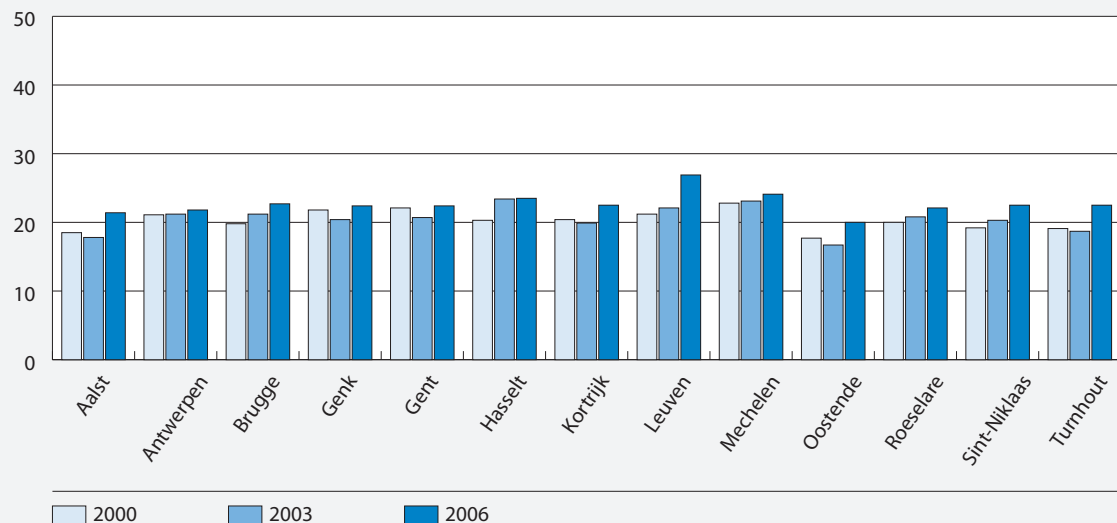
■ Aandachtspunten

De indicator over de fiscale inkomens beneden de kritische grens, is relevant voor het bestrijden van materiële armoede en inkomensongelijkheid. Om de financiële armoede in een stad te verminderen, moeten volwassenen kunnen beschikken over een menswaardig inkomen. De bekommernissen omtrent de inkomensongelijkheid en de materiële armoede, linken deze indicator met de indicatoren '*Gerechtigden op het leefloon*', '*Personen met overmatige schuldenlast*' en '*Betaalbaarheid van het wonen voor eigenaars*'.

De laagste inkomensgroepen vallen buiten deze cijfers omdat zij geen aangifte moeten doen. Daardoor is er dus een onderschatting. Men mag aannemen dat de belastingsaangifte niet steeds het feitelijke inkomen weergeeft. Waar het reële inkomen van bedienden en arbeiders nauwgezet gekend is, geldt dit niet voor de zelfstandigen.

Men moet hier uitgaan van de aangiften per 'fiscale alleenstaande' (zie definitie) wat daarom niet overeenstemt met de feitelijke huishoudsamenstelling. De aangiften van samenwonenden onder één dak, bijvoorbeeld een ongehuwd koppel met kinderen (of andere personen ten laste), die elk een aparte fiscale aangifte doen, zijn voor de fiscus twee fiscale 'alleenstaanden'. Maar men mag ervan uitgaan dat deze alleenstaande in het geval van samenwonende tweeverdieners feitelijk een ruimer inkomen heeft. Daarom, waar 'meer' tweeverdieners samen wonen (zonder te huwen), zal het aandeel dus een overschatting zijn.

Fiscale inkomens beneden de kritische grens (in %)

Bron: Federale Overheidsdienst Economie, K.M.O, Middenstand en Energie

Voorkeursregeling in de ziekteverzekering

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat recht heeft op de voorkeursregeling in de ziekteverzekering.

Personen die de voorkeursregeling in de ziekteverzekering genieten, krijgen een verhoogde tegemoetkoming voor geneesmiddelen en geneeskundige verzorging (consultaties, bezoeken, hospitalisaties, verpleegkundige verstrekkingen, ...). Er zijn tal van rechtgevendende categorieën, onder andere vroegere WIGW's, leefloners, residenten, ... Sinds midden 2007 hebben ook mensen met een inkomen onder een bepaalde inkomensgrens (omnio) er recht op. Zowel de titularis, dat is de persoon die de inkomstenbron is van het gezin (werknemer, zelfstandige, werkloze en andere), als de personen te zijnen laste worden vergeleken met de totale bevolking.

Vaststellingen

Voor het RIZIV behoort elke klant die in aanmerking komt voor de voorkeursregeling in de ziekenzorg, ook tot de laagste inkomensgroep die te weinig inkomen heeft om een belastingsaangifte te doen.

De verhouding van het aantal gerechtigden op een voorkeursregeling in de gezondheidszorg ten opzichte van het aantal inwoners bedraagt in 2008 in de 13 centrumsteden tussen de 12% en de 19%. De laagste waarden noteert men in Brugge, Aalst en Leuven (minder dan 13%), de hoogste waarde in Oostende (meer dan 18%).

In alle steden stijgt in de periode 2005-2008 de verhouding van het aantal gerechtigden met een voorkeursregeling in de gezondheidszorg tegenover het aantal inwoners. Het laatste jaar wordt de verhoging van de stijging grotendeels verklaard door de invoering van een nieuwe categorie rechthebbenden, namelijk de omnio's. Dit zijn mensen met een inkomen onder een bepaalde inkomensgrens.

Voorkeursregeling in de ziekteverzekering (in %)

	2005	2006	2007	2008
Aalst	11,6	11,9	11,7	12,4
Antwerpen	13,4	13,7	13,4	16,3
Brugge	11,4	11,5	11,5	12,3
Genk	13,1	13,0	13,2	15,4
Gent	12,9	12,8	13,6	15,2
Hasselt	10,9	11,2	11,6	13,1
Kortrijk	14,2	14,3	14,6	16,0
Leuven	9,4	9,7	10,3	12,7
Mechelen	13,4	13,8	13,8	16,5
Oostende	15,7	16,1	16,6	18,8
Roeselare	14,4	14,5	14,6	15,5
Sint-Niklaas	13,0	13,1	13,6	15,2
Turnhout	11,5	11,8	11,8	13,7

Bron: KSZ en RIZIV

Aandachtspunten

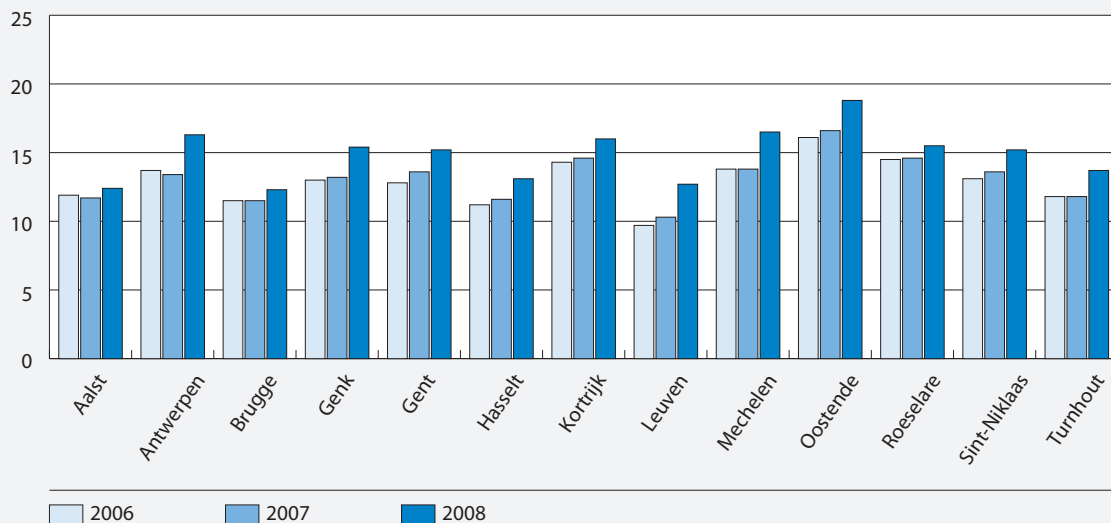
De indicator over de voorkeursregeling in de gezondheidszorg is relevant voor de strijd tegen materiële armoede en inkomensongelijkheid. Daartoe moeten volwassenen een menswaardig inkomen kunnen hebben.

Deze indicator vult de indicator over de fiscale inkomens beneden de kritische grens aan. De bekommernissen omtrent de inkomensongelijkheid en de materiële armoede, linken deze indicator met indicatoren als: '*Gerechtigden op het leefloon*', '*Personen met overmatige schuldenlast*', '*Betalingsmoeilijkheden bij huisvesting*', '*Wachttijden bij toekenning sociale huurwoningen*' en '*Betaalbaarheid van zorg en opvang*'.

Wanneer men de gegevens van deze indicator beoordeelt, moet men rekening houden met een aantal beperkingen.

Deze indicator is niet eenduidig te interpreteren, zeker in het kader van de bestrijding van financiële armoede en inkomensongelijkheid en van de betaalbaarheid van zorg en opvang. Het doel van de voorkeursregeling is om de medische kosten en zorg voor een ruimere groep betaalbaar te maken. Dus elke verhoging van de inkomensgrens of uitbreiding van de categorieën zoals in 2005 en 2007 zal het aantal gerechtigden op financiële steun doen stijgen. Omdat dit gegeven aanduidt welke groep het beleid als financieel kansarm beschouwt, is het toch opgenomen in de selectie van indicatoren. In 2007 ligt de inkomensgrens op 13.312,80 euro en wordt deze verhoogd met 2.464,56 euro per gezinslid buiten de aanvrager.

Voorkeursregeling in de ziekteverzekering (in %)

Bron: KSZ en RIZIV

Personen met overmatige schuldenlast

Definitie

Aandeel (%) personen met overmatige schuldenlast ten opzichte van de totale bevolking van 18 jaar en ouder.

Aandeel personen van 18 jaar en ouder die bij de Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank geregistreerd staan omdat ze een betalingsachterstand van minstens drie maanden voor een consumentenkrediet of een hypothecair krediet hebben. Voor de gedetailleerde criteria die aanleiding geven tot de registratie van wanbetalingen die voortvloeien uit kredietovereenkomsten, zie www.thuisindestad.be.

Vaststellingen

Het aandeel personen boven de 18 jaar met meer dan 3 maanden achterstand op hun afbetalingen (lening of krediet) ligt eind 2007 tussen de 2,3% in Leuven en de 4,6% in Oostende. In Leuven, Hasselt en Brugge ligt dit percentage onder de 3%. In Genk en Antwerpen boven de 4%. In de meeste centrumsteden is het aantal personen met overmatige schuldenlast lichtjes gedaald tussen 2005 en 2006. Voor de 13 steden is het gemiddelde gedaald van 3,7% naar 3,5%. In Mechelen en Oostende is deze daling iets sterker. Enkel in Roeselare en Sint-Niklaas is er geen verschil tussen 2005 en 2006. Tussen 2006 en 2007 is er nauwelijks verschil; ook het gemiddelde voor de 13 steden is hetzelfde gebleven. Enkel in Gent is er een aanzienlijke daling tussen 2006 en 2007. In de steden Aalst, Brugge, Kortrijk en Leuven duurt de licht dalende trend voort, in de andere steden is er geen verschil of stijgt het aantal personen met overmatige schuldenlast lichtjes tussen 2006 en 2007.

Personen met overmatige schuldenlast (in %)

	2005	2006	2007
Aalst	4,1	4,0	3,9
Antwerpen	4,4	4,3	4,3
Brugge	3,1	3,0	2,9
Genk	4,1	4,0	4,0
Gent	4,8	4,7	3,9
Hasselt	2,7	2,6	2,7
Kortrijk	3,4	3,3	3,2
Leuven	2,5	2,4	2,3
Mechelen	4,0	3,7	3,7
Oostende	4,9	4,5	4,6
Roeselare	3,1	3,1	3,2
Sint-Niklaas	3,0	3,0	3,2
Turnhout	3,5	3,3	3,4

Bron: Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank van België, ADSEI

Aandachtspunten

De indicator over de personen met overmatige schuldenlast is relevant voor de strijd tegen materiële armoede en inkomensongelijkheid. Huishoudelijke schulden moeten worden beperkt zodat de aankopen voor de dagelijkse behoeften van kinderen en volwassenen niet in het gedrang komen.

Deze bekommernissen linken de indicator met indicatoren als: *'Gerechtigden op het leefloon'*, *'Fiscale inkomens beneden de kritische grens'*, *'Voorkeursregeling in de ziekteverzekering'*, *'Betalingsmoeilijkheden bij huisvesting'* *'Wachttijden bij de toekenning sociale huurwoningen'* en de *'Betaalbaarheid van het wonen voor eigenaars'*.

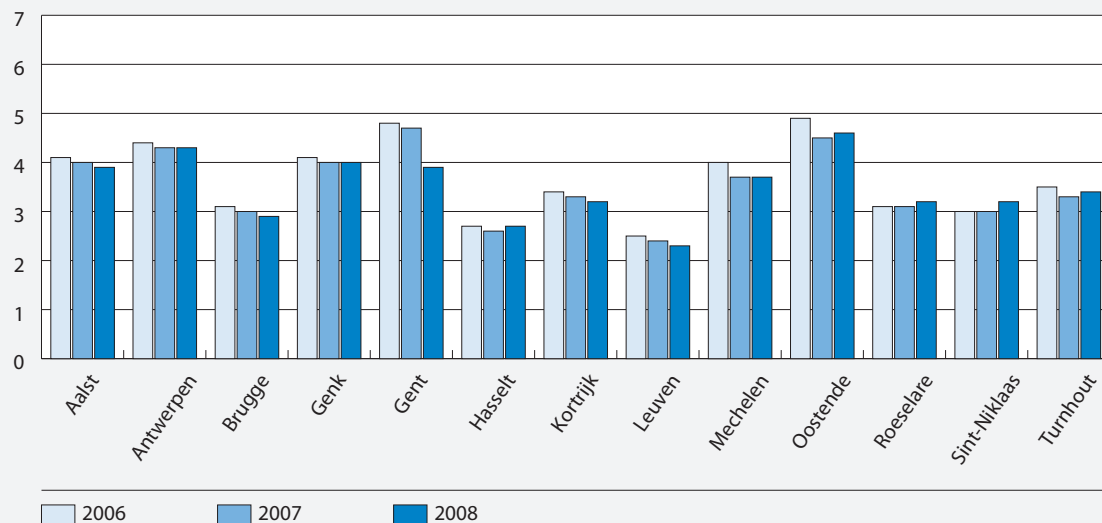
De term 'overmatige schuldenlast' gaat enkel om achterstallen van minstens drie maanden op hypothecaire leningen en consumentenkredieten. Of deze achterstallen al dan niet in wanverhouding staan tegenover het inkomen wordt bij deze indicator niet beoordeeld.

Er zijn verschillende mogelijke oorzaken van schuldenlast. De inkomsten om de schulden, die zich opstapelen, te betalen zijn te laag; onvoorziene tegenslagen (ziekte, scheiding, werkloosheid en andere); men zoekt toevlucht tot een krediet om een tekort aan inkomsten te compenseren; er is een wanverhouding tussen de levensstandaard en het inkomen.

De indicator brengt maar een deel van de personen met schuldenlast in beeld, namelijk diegenen die geregistreerd staan bij de NBB. Men houdt enkel rekening met achterstallen als gevolg van consumptie- en hypothecaire kredieten, maar niet met andere schulden, zoals schulden voor huur, nutsvoorzieningen of gezondheidskosten.

De Centrale voor Kredieten aan Particulieren (NBB) is een goede bron omdat het wettelijk verplicht is om de achterstallige betalingen te registreren in geval van consumentenkredieten en hypothecaire leningen die natuurlijke personen voor privé-doeleinden hebben afgesloten. Men moet de data zien in de hele context van de consumentenmarkt, waar de kredietverlening door niet-bancaire instellingen voor aankoop van courante verbruiksgoederen steeds meer ingang vindt.

Personen met overmatige schuldenlast (in %)

Bron: Centrale voor Kredieten aan Particulieren van de Nationale Bank van België, ADSEI

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Natuur- en milieubeheer' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor 'Natuur- en milieubeheer' samengebond in 4 clusters:

- 📁 VERSTERKEN VAN GROEN EN NATUUR
- 📁 RATIONEEL MILIEUGEBRUIK
- 📁 VERHOGEN MILIEUKWALITEIT
- 📁 VERSTERKEN VAN BURGERPARTICIPATIE ROND NATUUR- EN MILIEUBEHEER

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 9 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op aanbod, afval, milieuzorg, netheid en oppervlaktewaterkwaliteit. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 4 clusters. Dit is mogelijk via www.thuisindestad.be.

📄 Groenindruk van de eigen buurt	250
📄 Oppervlakte waardevolle natuur	252
📄 Bereikbaar openbaar buurtgroen.....	254
📄 Huishoudelijk afval	256
📄 Milieuzorg op school	258
📄 Indruk van de netheid in de buurt	260
📄 Indruk van de netheid in de stad	262
📄 Oppervlaktewaterkwaliteit.....	264

Groenindruk van de eigen buurt

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat er voldoende groen is in de eigen buurt.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er is voldoende groen in onze buurt.'. Wie antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens' werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Gemiddeld is bijna drie kwart van de inwoners van de centrumsteden tevreden over het aandeel groen in de buurt. Tussen de steden onderling zijn er echter grote verschillen. In Genk vindt bijna 90% van de inwoners dat er voldoende groen in de buurt is. Ook hoge tevredenheid in Brugge, Hasselt en Leuven. Minder tevreden is men in Antwerpen en Gent. De iets kleinere steden als Turnhout, Aalst en Roeselare scoren ook minder hoog. In deze steden en Mechelen is een vijfde van oordeel dat er te weinig groen in de buurt is.

In de grootsteden Antwerpen en Gent blijken vrouwen het vaker eens met de stelling over buurtgroen. Hoe jonger, hoe meer men van oordeel is dat er onvoldoende buurtgroen aanwezig is. Dit geldt voor alle centrumsteden met uitzondering van Hasselt, Mechelen en Oostende.

Ook huurders vinden vaker dan eigenaars dat er meer buurtgroen aanwezig mag zijn.

Genk, Brugge en Hasselt zijn de absolute koplopers over de drie edities heen.

Groenindruk van de eigen buurt

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)			Relatieve posities		
	Eerder eens	Helemaal eens	(Helemaal) eens	2008	2006	2004
Aalst	31,8	37,2	69,0	8	8	8
Antwerpen	33,1	30,5	63,6	12	12	13
Brugge	37,0	44,6	81,6	2	3	3
Genk	29,1	58,7	87,8	1	1	1
Gent	31,7	31,5	63,1	13	11	10
Hasselt	32,1	47,7	79,8	3	2	2
Kortrijk	35,5	35,7	71,3	6	4	6
Leuven	39,6	37,6	77,1	4	5	5
Mechelen	36,3	31,3	67,7	9	7	12
Oostende	36,5	35,8	72,3	5	6	9
Roeselare	34,0	29,7	63,7	11	13	11
Sint-Niklaas	35,2	35,4	70,6	7	10	4
Turnhout	35,3	32,2	67,5	10	9	7

Bron: survey Stadsmonitor

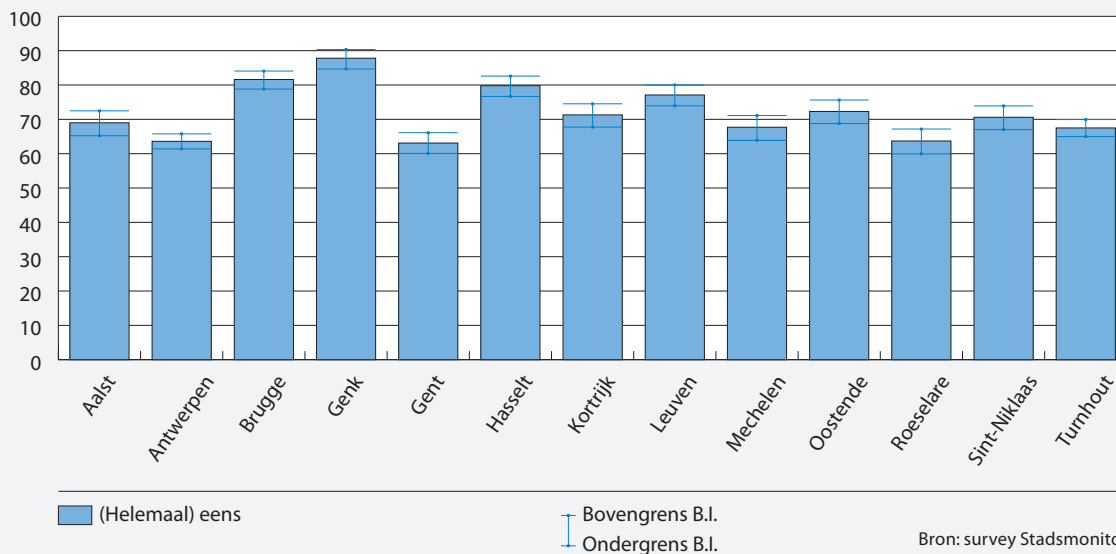
■ Aandachtspunten

Voldoende en kwalitatief groen dat bereikbaar en toegankelijk is, vervult diverse functies voor de inwoners: van ecologische over recreatieve tot cultuurhistorische, educatieve en zuiverende functies. Verondersteld kan worden dat de aanwezigheid van groen in de buurt een belangrijk deelaspect uitmaakt in de beoordeling van de kwaliteit van de woonomgeving. Daarnaast dient deze indicator eveneens samen gezien te worden met andere indicatoren uit het activiteitsdomein natuur- en milieubeheer, in het bijzonder met '*Oppervlakte waardevolle natuur*' en '*Bereikbaar openbaar buurtgroen*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Groenindruk van de eigen buurt, 2008 (in %)

Oppervlakte waardevolle natuur

Definitie

Aandeel (%) oppervlakte van gebieden met natuurwaarden tegenover de totale oppervlakte.

De indicator toont de verhouding van de oppervlakte aan gebieden die biologisch waardevol en zeer waardevol zijn ten opzichte van de totale oppervlakte van de stad op basis van de geactualiseerde biologische waarderingskaart (BWK). Volgend onderscheid kan gemaakt worden in de verschillende klassen in de biologische waarderingskaart:

- (1) gebieden met verspreide natuurwaarden: gebieden met naast minder waardevolle elementen ook waardevolle en/of zeer waardevolle elementen;
- (2) gebieden met waardevolle natuur;
- (3) gebieden met geheel of gedeeltelijk een zeer waardevolle natuur.

Vaststellingen

De technische informatie omtrent de indicator laat geen vergelijking tussen de steden toe.

Toch kan men in de Vlaamse context stellen dat Brugge, Genk, Hasselt, Leuven, Mechelen, Oostende en Turnhout redelijk groene steden zijn. Meer dan 30% van hun oppervlakte is ingenomen door waardevolle natuur.

De indicator laat ook een beoordeling van de kwaliteit van het groen in de steden toe. In Genk en Leuven bestaat meer dan 53% van de totale oppervlakte waardevolle natuur uit gebieden met geheel of gedeeltelijk zeer waardevolle natuur. In Hasselt, Mechelen en Turnhout is dit meer dan 30%. In Kortrijk, Roeselare en Sint-Niklaas ligt dit het laagst. In Kortrijk bestaat 9% van de totale oppervlakte waardevolle natuur uit gebieden met geheel of gedeeltelijk zeer waardevolle natuur, in Roeselare 6% en in Sint-Niklaas 11%. Het groene karakter van steden heeft ook te maken met hun oppervlakte.

Oppervlakte waardevolle natuur, 2008 (in %)

	Gebieden met verspreide natuurwaarden		Gebieden met waardevolle natuur		Gebieden met geheel/gedeeltelijk zeer waardevolle natuur		Totale oppervlakte aan waardevolle natuur	
	Opp. (ha)	Aandeel (%)	Opp. (ha)	Aandeel (%)	Opp. (ha)	Aandeel (%)	Opp. (ha)	Aandeel (%)
Aalst	975	9,4	1.160	11,2	788	7,6	2.923	28,1
Antwerpen	1.517	6,3	2.746	11,3	1.534	6,3	5.797	23,9
Brugge	2.092	12,0	2.176	12,5	1.582	9,1	5.851	34,1
Genk	830	7,6	2.124	19,4	3.357	30,7	6.310	57,6
Gent	2.007	9,9	2.043	10,1	1.218	6,0	5.268	26,0
Hasselt	1.436	10,9	2.280	17,3	1.857	14,1	5.573	42,4
Kortrijk	720	7,0	365	3,5	105	1,0	1.190	11,5
Leuven	588	7,0	668	7,9	1.525	18,1	2.781	33,0
Mechelen	737	8,1	1.253	13,8	907	10,0	2.896	31,9
Oostende	959	18,3	634	12,1	382	7,3	1.975	37,8
Roeselare	516	6,5	87	1,1	41	0,5	645	8,1
Sint-Niklaas	1.437	13,0	992	9,0	289	2,6	2.718	24,7
Turnhout	761	9,7	1.101	14,1	1.220	15,6	3.082	39,4

Bron: Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO)

Aandachtspunten

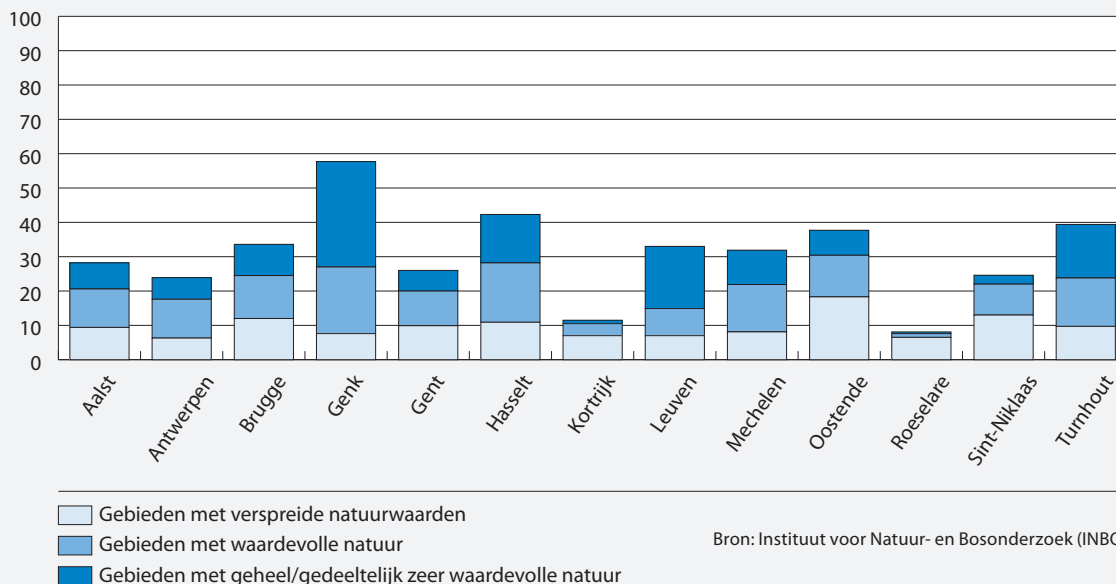
De indicator over de oppervlakte aan waardevolle natuur geeft een indruk van het groen en de natuur in de stedelijke omgeving. In een leefbare en duurzame stad is er voldoende kwalitatief groen zowel voor stadsbewoners als -bezoekers. Een goede biodiversiteit met een verscheidenheid aan fauna en flora staat hierbij centraal. Gegeven deze bekommernis moet men deze indicator samen lezen met enkele andere indicatoren over het groen en de natuur in de stad, zoals *'Groenindruk van de eigen buurt'* en *'Bereikbaar openbaar buurtgroen'*.

De biologische waarderingskaart (BWK) inventariseert het hele Vlaamse en Brusselse grondgebied en delen van Wallonië. De inventaris omvat het grondgebruik en de vegetatie. De kaart besteedt ook aandacht aan de kleine landschapselementen (drinkpoelen, bomenrijen, dijken, enzovoort). De evaluatie berust op biologische criteria (bijvoorbeeld biodiversiteit, zeldzaamheid van de vegetatie, aanwezigheid van belangrijke fauna-elementen). Deze evaluatie steunt slechts deels op kwantitatieve gegevens. Zij bestempelt een terrein als 'waardevol' of 'zeer waardevol' door middel van een zogenaamd 'best professional judgement', die gebaseerd is op bovenstaande elementen.

Het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) berekent de percentages 'gebieden met natuurwaarden', 'gebieden met waardevolle natuur' en 'gebieden met zeer waardevolle natuur' binnen de oppervlakte van een centrumstad. Bij de beoordeling van de gegevens moet men rekening houden met volgende beperkingen:

- Het gaat enkel over grotere en toegankelijke open ruimten (niet noodzakelijk openbaar domein) en zeker in stedelijk gebied betekent dit een onderschatting van het totale aandeel groen.
- Dit is een verbeterde versie van de nulmeting van juni 2006 (BWK2). Een beperkt deel van de informatie komt uit de periode 1978-1986, maar het overgrote deel van de gegevens komt uit de periode 1998-2008. Het is voornamelijk niet mogelijk deze twee periodes te scheiden omdat de tweede periode nog niet definitief afgelopen is.

Oppervlakte waardevolle natuur, 2008 (in %)

Bereikbaar openbaar buurtgroen

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen 400 meter loopafstand van openbaar buurtgroen.

Openbaar buurtgroen wordt hier gedefinieerd als groen dat een zekere belevingswaarde heeft, vrij toegankelijk is en minimum 2.000 m² groot is. Dit betekent dat het overdag op een vrij permanente basis wordt opengesteld voor het publiek, ongeacht of het nu een private of publieke eigendom is.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat op minder dan 400 meter wandelafstand woont van openbaar buurtgroen ligt in 2008 tussen de 45% (Mechelen) en 87% (Gent). Naast Gent woont ook in Antwerpen (71%), Genk (75%), Kortrijk (79%), Leuven (78%) en Oostende (80%) een erg hoog percentage van de bewoners op minder dan 400 meter van openbaar buurtgroen. In Brugge woont 60% van de bewoners op 400 meter van openbaar buurtgroen; in Turnhout is dit 64%.

Aandachtspunten

Het aandeel inwoners dat binnen 400 meter loopafstand van openbaar buurtgroen woont, informeert over de nabijheid en de beschikbaarheid van toegankelijk groen in de stad. In een leefbare en duurzame stad hebben alle stadsbewoners toegang tot natuur en groen. Gegeven deze bekommernis leest men deze indicator best samen met de indicatoren '*Groenindruk van de eigen buurt*', '*Oppervlakte waardevolle natuur*' en '*Tevredenheid over de buurt*'.

Buurtgroen is belangrijk voor een gezonde woon- en leefomgeving:

- het draagt bij aan de kwaliteit van de woon- en leefomgeving;
- het is een belangrijke voorziening voor de uitrusting van de buurt;

Openbaar buurtgroen op 400 m loopafstand

	2004		2006		2008	
	absoluut aantal	%	absoluut aantal	%	absoluut aantal	%
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Antwerpen	289.446	63,5	305.699	66,3	333.709	70,8
Brugge	55.664	47,6	60.215	51,2	70.477	60,0
Genk	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	63.874	75,5
Gent	171.987	75,0	201.525	87,0	205.852	87,0
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Kortrijk	52.056	70,6	52.110	71,0	57.312	79,1
Leuven	70.948	78,1	72.103	78,7	72.982	78,2
Mechelen	n.b.	n.b.	30.877	40,3	35.982	44,7
Oostende	59.889	86,2	60.319	86,5	55.262	79,9
Roeselare	n.b.	n.b.	27.881	50,0	n.b.	n.b.
Sint-Niklaas	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Turnhout	25.009	65,0	24.891	62,0	25.723	63,8

Bron: GIS-diensten steden

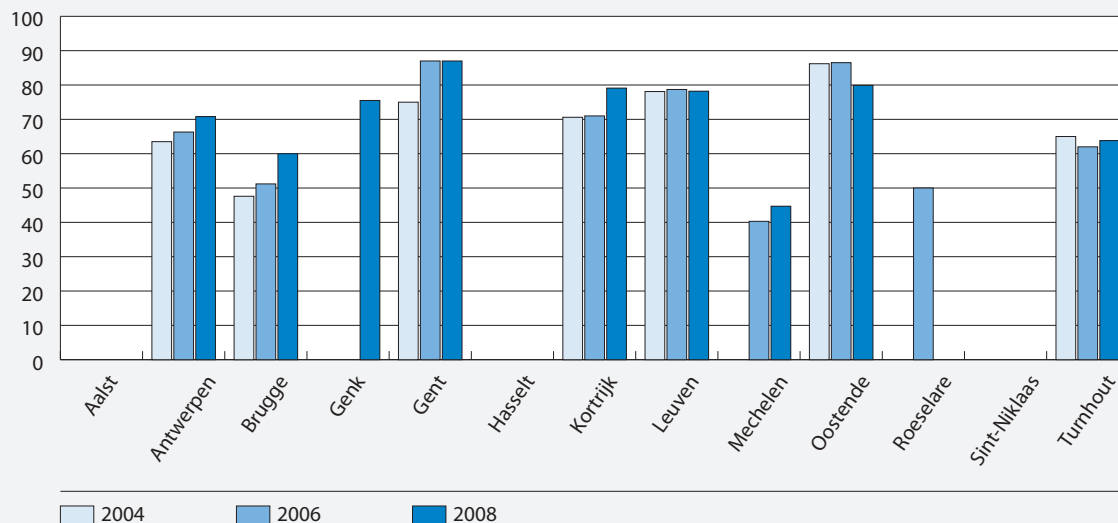
- het bevordert de verwevenheid van functies in de buurt;
- het kan ook recreatief gebruikt worden en ruimte bieden voor sport en spel in de buurt.

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van een geografische informaticatoepassing (GIS). Verschillen tussen 2004, 2006 en 2008 kunnen verklaard worden door inspanningen van het stadsbestuur, maar ook door een gewijzigde telmethode of een completere inventarisatie van het buurtgroen. Er wordt immers continu gestreefd naar een betere inventarisatie. Hierdoor kunnen er geen duidelijke uitspraken over de evolutie gedaan worden. Aalst en Hasselt kenden op het moment van de opmaak van deze indicator geen geografische informatiecel. Hierdoor zijn er voor deze steden geen cijfers voorhanden. In Sint-Niklaas is het buurtgroen momenteel nog niet op kaart gezet waardoor er geen gegevens zijn. Roeselare beschikte in 2008 niet over een geografische informatiecel, waardoor er geen gegevens voor 2008 voorhanden zijn.

De normale minimumnorm voor de oppervlakte van buurtgroen is 2.000 m². Deze norm is vastgelegd op basis van expertenrondes met Bos en Groen (AMINAL) en enkele groenambtenaren uit de centrumsteden. De internationale norm van minimum 10.000 m² voor buurtgroen werd immers als te ruim ervaren binnen de steden.

Deze indicator focust op recreatief groen van minimum 2.000 m² dat overdag op een vrij permanente basis toegankelijk is voor het publiek, ongeacht of het nu een private of publieke eigendom is. Straatgroen, voortuinen en wegbermen vallen hierbuiten. De selectie van het buurtgroen gebeurt door de steden zelf. Meestal gebeurt de selectie aan de hand van een gegevensbestand van de stedelijke groendienst. Van niet alle groenpercelen en groengebieden in de stad zijn per definitie alle selectiecriteria gekend (oppervlakte, toegankelijkheid, gebruiks- en belevingswaarde). Hierdoor kan het zijn dat bepaalde groenzones niet meegerekend worden.

Openbaar buurtgroen op 400 m loopafstand (in %)

Bron: GIS-diensten steden

Huishoudelijk afval

Definitie

Totale hoeveelheid huishoudelijk afval per inwoner.

Huishoudelijke afvalstoffen zijn de minimaal te verwijderen, niet-selectief ingezamelde fracties (restafval, grofvuil en gemeentevuil met inbegrip van straatvuil, veegvuil, marktafval, opruiming van sluisstorten, zwerfvuil), de selectief ingezamelde fracties (aan huis en via containerparken, met inbegrip van de herbruikbare producten ingezameld door kringloopcentra) en het gelijkgesteld bedrijfsafval.

Vaststellingen

De jaarlijkse afvalproductie per inwoner ligt in de steden tussen de 380 en de 646 kg. Aalst, Sint-Niklaas, Mechelen, Leuven en Kortrijk kennen de kleinste hoeveelheid huishoudelijk afval per inwoner; Hasselt, Genk en Roeselare de grootste.

In 6 van de 13 steden is er een daling van de totale hoeveelheid huishoudelijk afval per inwoner in 2006 tegenover 2000. Dit geldt voor Aalst, Brugge, Mechelen, Sint-Niklaas, Turnhout en Antwerpen, dat als enige stad een continue daling kent sinds 2000. Deze steden zijn bijgevolg goed op weg om de doelstelling in het Vlaamse milieubeleidsplan 3+ 'de totale hoeveelheid huishoudelijk afval blijft minstens gelijk of vermindert tegenover 2000' te halen.

Enkel Hasselt en Roeselare kennen een continue stijging tussen 2000 en 2006. In Genk is er in 2006 een lichte verbetering tegenover 2004, maar tot dan kende de stad een opmerkelijke toename.

Huishoudelijk afval (in kg)

	1998	2000	2002	2004	2006
Aalst	502	452	485	535	380
Antwerpen	561	625	549	522	528
Brugge	497	568	500	534	511
Genk	428	556	562	623	595
Gent	481	525	504	483	528
Hasselt	551	601	603	623	646
Kortrijk	593	446	465	482	472
Leuven	465	434	434	446	463
Mechelen	532	459	470	480	457
Oostende	521	517	508	525	555
Roeselare	528	516	552	565	589
Sint Niklaas	497	507	507	450	450
Turnhout	586	657	592	519	526

Bron: Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij (OVAM)

Aandachtspunten

De indicator over huishoudelijke afvalstoffen is relevant voor het rationeel gebruik van milieugoederen (onder andere grondstoffen). In een leefbare en duurzame stad wordt er zo weinig mogelijk afval geproduceerd, omdat dat een teken is van een zorgzame omgang met de milieugoederen in het algemeen en de grondstoffen in het bijzonder.

Het milieubeleidsplan 3+ vermeldt de volgende doelstellingen, te behalen tegen 2010:

- De totale hoeveelheid huishoudelijk afval blijft minstens gelijk of vermindert tegenover 2000.
- De hoeveelheid definitief verwijderde huishoudelijke afvalstoffen vermindert tot gemiddeld 150 kg/inwoner.
- De productie van huishoudelijk afval groeit minder dan de consumptie tegenover 2000.

Bij de interpretatie van de indicator moeten we rekening houden met een aantal beperkingen.

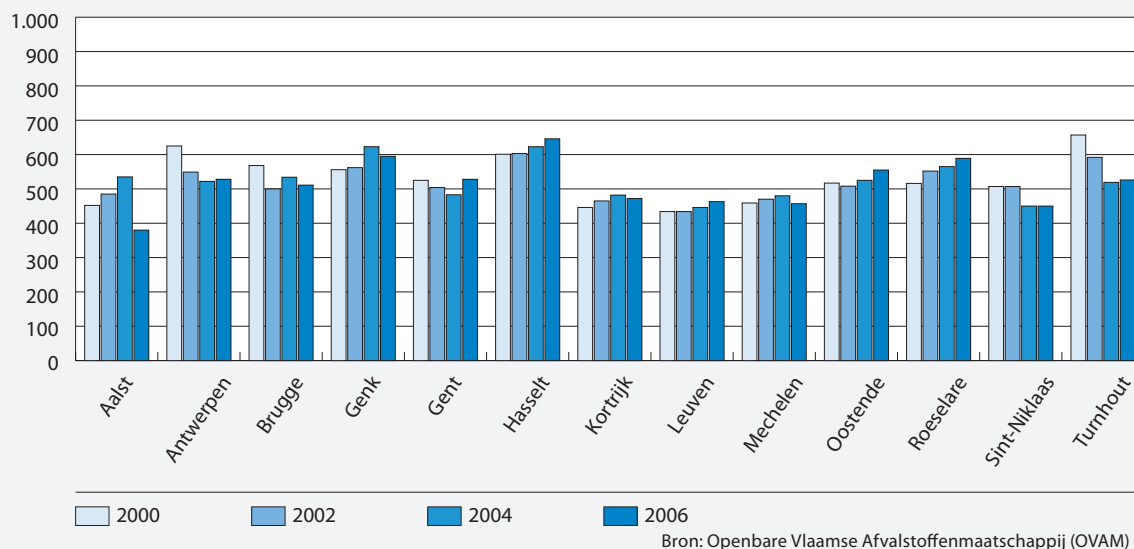
De indicator telt het aantal kilogram afval per ingeschreven inwoner, maar naast de ingeschreven inwoners dragen bijvoorbeeld ook studenten, kamerbewoners, toeristen en bezoekers van evenementen bij tot de huishoudelijke afvalberg.

Om de streefdoelen voor afvalhoeveelheden voor de steden te 'objectiveren' introduceerde OVAM daarom voor sommige steden een correctiefactor (grootstedelijke functie, een belangrijke toeristische sector enzovoort). Deze steden zijn Antwerpen, Brugge, Gent, Hasselt, Kortrijk, Leuven en Oostende. De gemiddelde correctiefactor bedraagt 1,08. Doordat deze factor enkel verrekend wordt op restafval, is ze in de cijfers voor de huidige indicator niet toegepast.

De totale hoeveelheid huishoudelijk afval is slechts een onderdeel van de totale hoeveelheid afval: afval geproduceerd door bedrijven, kantoren, vrije beroepen, industrie, ... wordt hier niet meegerekend.

Niet alleen de hoeveelheid afvalstof is van belang, maar ook de samenstelling (fysische en chemische eigenschappen) en het beheer (opslag, transport, verwerking) van die afvalstof. Grote hoeveelheden ongevaarlijk afval kunnen minder problemen veroorzaken dan kleine hoeveelheden gevaarlijk afval.

Huishoudelijk afval (in kg)

Milieuzorg op school

Definitie

Aandeel (%) basisscholen en secundaire scholen met een programma milieuzorg op school.

Het 'milieuzorg op school (MOS)'-programma voor de scholen is een geheel van maatregelen en acties waaraan iedereen meewerkt om de school milieuvriendelijker te maken.

Een school die in het MOS-project stapt, ondertekent de milieubeleidsverklaring. De school bevestigt hiermee schriftelijk dat ze op een educatieve manier aan milieuzorg wil werken.

Vaststellingen

In Sint-Niklaas, Hasselt Oostende en Leuven ligt het aandeel MOS-scholen boven de 80%. Gent zit bijna aan 80% terwijl in Brugge en Aalst het aandeel MOS-scholen 61% bedraagt. Enkel in Mechelen (42%) en in Antwerpen (39%) ligt het aandeel onder de 50%.

Het aantal scholen met een 'Milieuzorg Op School'-programma kan niet dalen omdat eenmaal een school deze verklaring ondertekend heeft, deze school een MOS-school blijft. Vraag is dus eerder hoe sterk het aandeel scholen in de verschillende steden stijgt. In Genk en Hasselt zijn de stijgingen sinds 2004 het hoogst. Ook in Antwerpen, Brugge, Gent en Leuven zijn er sterke stijgingen sinds 2004. In de andere steden is de stijging kleiner.

Aandachtspunten

Wanneer het aantal scholen met interne milieuzorg toeneemt, en dus ook het aantal leerlingen dat in contact komt met deze principes, kan men veronderstellen dat op termijn bij de bevolking, de attitude tegenover milieu en natuur zich positief zal ontwikkelen. In een leefbare en duurzame stad besteedt men aandacht aan besparing, efficiëntieverbeteringen en hernieuwbare milieugoederen.

Milieuzorg op school (in %)

	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2007-2008
Aalst	53,2	50,6	53,2	61,3
Antwerpen	20,1	20,9	29,0	38,8
Brugge	45,2	48,0	56,7	60,7
Genk	22,6	22,2	29,6	53,6
Gent	56,9	59,0	72,8	79,0
Hasselt	39,4	43,9	69,7	81,5
Kortrijk	55,6	54,9	53,4	55,2
Leuven	66,3	71,7	77,3	84,9
Mechelen	38,9	38,6	39,4	42,3
Oostende	76,6	76,6	80,9	83,3
Roeselare	41,9	46,8	49,2	55,6
Sint-Niklaas	66,7	65,6	65,2	80,3
Turnhout	42,6	41,7	50,0	55,1

Bron: Dienst Doelgroepenbeleid, Natuur- en Milieueducatie van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie

Deze indicator leest men het best samen met andere indicatoren in verband met natuur-en milieubeheer, zoals 'Oppervlakte waardevolle natuur', 'Oppervlaktewaterkwaliteit' en 'Bereikbaar openbaar buurtgroen'.

Teller en noemer bestaan uit vestigingsplaatsen en niet uit hoofdscholen. Het basisonderwijs omvat het gewoon en buitengewoon kleuteronderwijs en lager onderwijs. Het secundair onderwijs omvat het gewoon en buitengewoon secundair onderwijs, het deeltijds beroepssecundair onderwijs en het deeltijds zeevisserijonderwijs.

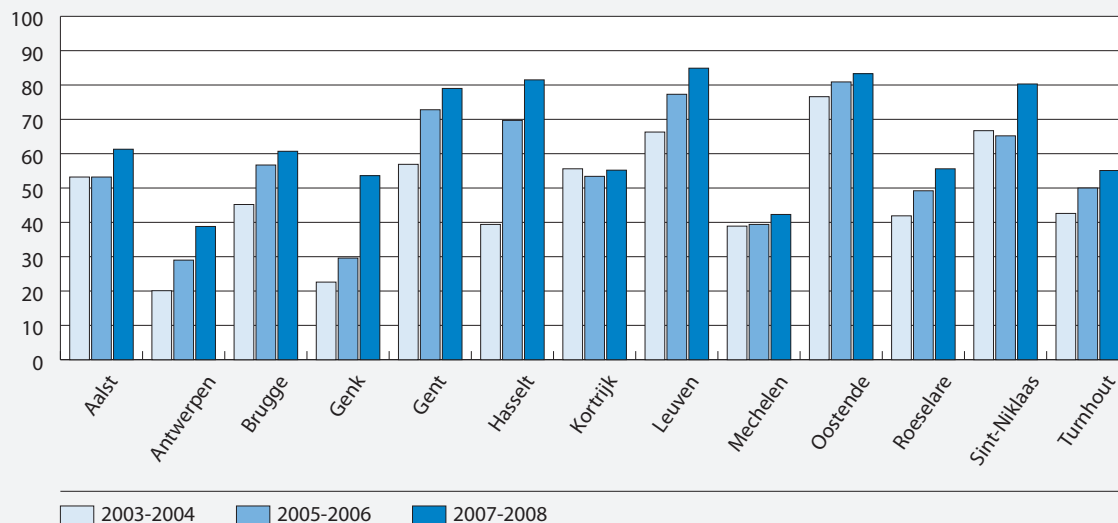
Bij de interpretatie moet men met enkele beperkingen rekening houden.

Sommige steden hebben ook een eigen initiatief genomen in verband met milieuzorg. Deze initiatieven werden niet opgenomen in deze indicator.

Idealiter zou de indicator rekening houden met het aandeel leerlingen in een MOS-school. Dit is vooralsnog niet mogelijk. Nu tellen een grote en een kleine school evenwaardig mee.

Het aandeel MOS-scholen kan stabiel blijven of stijgen, maar in principe niet dalen. Eenmaal een school de verklaring ondertekent om MOS-school te worden, blijft ze een MOS-school. De school kan wel bijkomend een traject afleggen waarbij een aantal logo's (3) moeten behaald worden om uiteindelijk een groene vlag te behalen en een eco-school te worden. Het aantal behaalde logo's per stad geeft dus beter de blijvende inspanningen weer dan het aantal MOS-scholen op zich. Als de verhouding toch daalt in de tabel, is dit omdat de noemer gestegen is. Hier gaat het meestal om de verbetering van fouten in het verleden.

Milieuzorg op school (in %)

Bron: Dienst Doelgroepenbeleid, Natuur- en Milieueducatie van het departement Leefmilieu, Natuur en Energie

Indruk van de netheid in de buurt

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat de straten en voetpaden in hun buurt over het algemeen netjes zijn.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'De straten en voetpaden in mijn buurt zijn over het algemeen netjes'. Respondenten konden antwoorden met 'helemaal oneens', 'oneens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder eens', 'helemaal eens'. Wie antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens' werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

De uitspraken over de netheid in de buurt lopen fel uit elkaar. In Turnhout vindt net geen 50% van de inwoners hun buurt netjes. In Hasselt en Genk vindt meer dan drie op vier inwoners hun buurt netjes. Hasselt en Genk zijn absolute koplopers zowel in de edities van 2004, 2006 en 2008.

Mannen en vrouwen oordelen gelijkaardig over de netheid in hun buurt. Er is ook geen verschil tussen eigenaars en huurders. Wel blijken lager opgeleiden in Mechelen en Brugge minder tevreden dan hoger opgeleiden. In Brugge, Hasselt en Leuven zijn de ouderen minder lovend over de netheid in hun buurt.

Terwijl Antwerpen en Mechelen hun relatieve positie over de jaren iets versterken, gaat Turnhout er op achteruit.

Indruk van de netheid in de buurt

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)			Relatieve posities		
	Eerder eens	Helemaal eens	(Helemaal) eens	2008	2006	2004
Aalst	35,0	17,6	52,5	12	11	10
Antwerpen	40,0	14,9	54,9	10	10	12
Brugge	46,1	23,4	69,5	3	6	3
Genk	44,5	30,1	74,6	2	2	1
Gent	38,4	15,2	53,6	11	12	11
Hasselt	43,7	32,7	76,4	1	1	2
Kortrijk	40,8	19,4	60,2	7	7	8
Leuven	46,6	20,9	67,5	4	4	6
Mechelen	40,6	16,7	57,3	8	13	13
Oostende	41,1	24,3	65,4	5	3	5
Roeselare	42,3	22,1	64,4	6	5	4
Sint-Niklaas	37,3	18,5	55,8	9	8	7
Turnhout	35,4	13,8	49,2	13	9	9

Bron: survey Stadsmonitor

■ Aandachtspunten

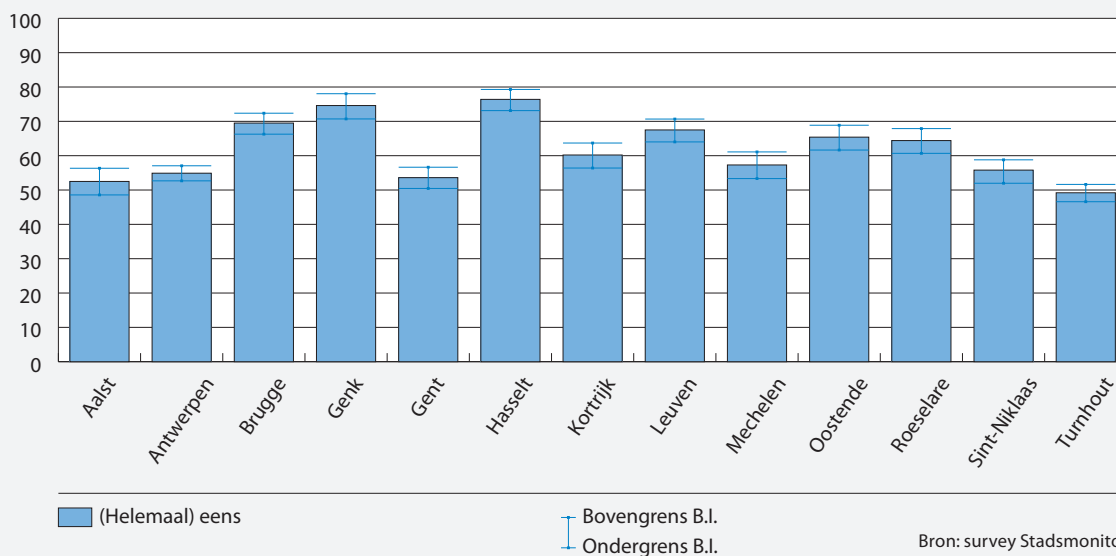
De indruk die bewoners hebben van de netheid van hun buurt bepaalt mee hoe ze de kwaliteit van hun woonomgeving inschatten. Bovendien blijken fysieke verwaarlozing en verloederding van de infrastructuur vaak een bron te vormen van onveiligheidsrisico's en onveiligheidsgevoelens. In een leefbare en duurzame stad komt de milieudienstverlening tegemoet aan de behoeften van stadsbewoners en -gebruikers op dit vlak.

Gelet op de bekommernissen omtrent een kwalitatieve woonomgeving en afvalbeheer dient deze indicator samen gezien te worden met volgende indicatoren: *'Indruk van de netheid in de stad'*, *'Tevredenheid over de buurt'* en *'Rommel in de buurt'*.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (B.I). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Indruk van de netheid in de buurt, 2008 (in %)

Indruk van de netheid in de stad

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners met een positieve indruk over de netheid in de stad (stadscentrum, pleinen en parken in de stad).

In de survey van de Stadsmonitor werden in 2008 volgende 2 stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

(1) De parken en pleinen in de stad zijn vuil en slecht onderhouden.

(2) Het centrum van de stad (winkelbuurt, stadhuis, station enzovoort) is over het algemeen netjes.

Wie antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens' op de eerste stelling én met 'helemaal eens' of 'eerder eens' op de tweede stelling, werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

De verschillen tussen de steden zijn hier zoals in vorige edities zeer groot.

In Antwerpen heeft minder dan een derde van de bevolking een positieve indruk over zowel de netheid in het stadscentrum als de netheid van de pleinen en parken. Aalst en Turnhout scoren niet veel hoger. In Genk, Hasselt, Leuven en Brugge is drie kwart van de inwoners tevreden.

Wanneer de stelling gerelateerd wordt aan enkele achtergrondkenmerken zijn er relatief weinig verbanden. Voor beide stellingen werden er geen verschillen gevonden tussen mannen en vrouwen. In de meeste centrumsteden zijn lager opgeleiden meer ontevreden over de netheid in de stad dan hoger opgeleiden.

Indruk van de netheid in de stad

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)	Relatieve posities		
	(Helemaal) eens	2008	2006	2004
Aalst	45,7	11	12	7
Antwerpen	31,4	13	13	13
Brugge	75,9	2	1	3
Genk	73,4	4	4	1
Gent	58,7	9	11	11
Hasselt	76,2	1	2	2
Kortrijk	52,2	10	6	5
Leuven	73,8	3	3	4
Mechelen	60,5	8	9	12
Oostende	61,2	7	8	9
Roeselare	61,4	6	7	6
Sint-Niklaas	64,7	5	5	8
Turnhout	44,3	12	10	10

Bron: survey Stadsmonitor

Verder blijkt ook dat ouderen – meer dan jongeren – een negatieve indruk hebben over de netheid van zowel pleinen en parken als het stadscentrum.

Hasselt, Brugge, Leuven en Genk zijn absolute koplopers over de drie edities heen. Mechelen en Gent gaan er op vooruit terwijl de relatieve positie van Turnhout en Kortrijk terugvalt.

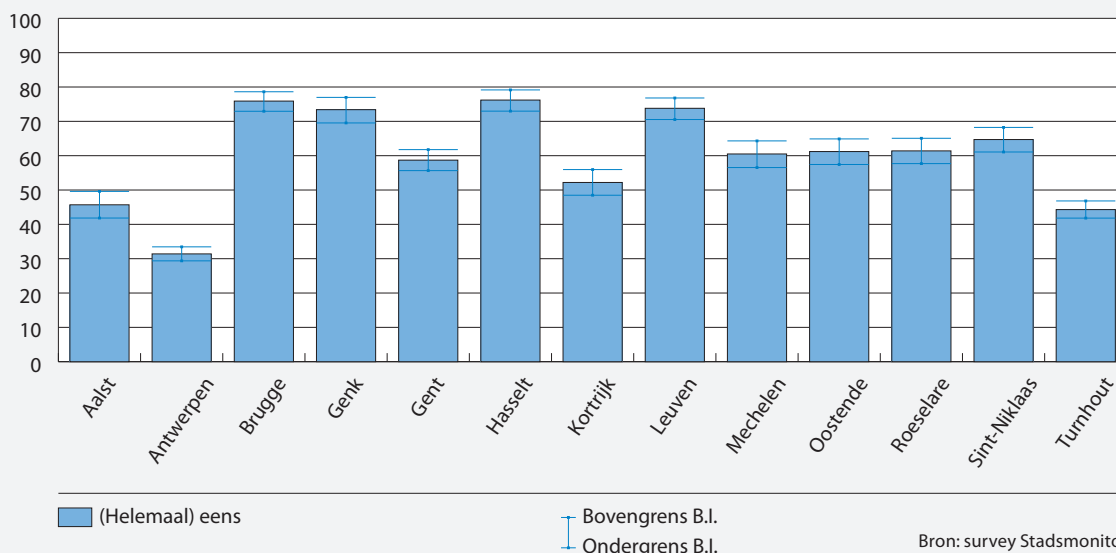
Aandachtspunten

De indruk die bewoners hebben van de netheid van de stad (onder andere onderhoud parken en pleinen, onderhoud centrum van de stad) bepaalt mee hoe ze de stad als leefomgeving waarderen. Bovendien blijken fysieke verwaarlozing en verloedering van de infrastructuur vaak een bron te vormen van onveiligheidsrisico's en onveiligheidsgevoelens. In een leefbare en duurzame stad komt de milieudienstverlening tegemoet aan de behoeften van stadsbewoners en -gebruikers op dit vlak. Gelet op de bekommernissen omtrent een kwalitatieve woonomgeving en afvalbeheer wordt deze indicator best samen gelezen met volgende andere indicatoren uit de Stadsmonitor: *'Indruk van de netheid in de buurt'*, *'Tevredenheid over de buurt'*, *'Tevredenheid over de stad'* en *'Rommel in de buurt'*.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Indruk van de netheid in de stad, 2008 (in %)

Oppervlaktewaterkwaliteit

Definitie

Aandeel metingen met hoge oppervlaktewaterkwaliteit tegenover het totale aantal metingen volgens de methodiek van de Belgische Biotische Index.

De Belgische Biotische Index (BBI) is een evaluatiemethode van de toestand van de oppervlaktewaterkwaliteit, waarbij de waterlopen als biotoop worden benaderd. Deze index is gebaseerd op de aanwezigheid van ongewervelde waterdiertjes (macro-invertebraten). Macro-invertebraten zijn grotere met het blote oog waarneembare ongewervelden als insecten, weekdieren, kreeftachtigen, wormen en dergelijke. Hierbij speelt hun gevoeligheid voor verontreiniging en de diversiteit van de levensgemeenschap een belangrijke rol. De BBI geeft een geïntegreerd beeld van de chemische, biotische en fysische karakteristieken van zowel het water zelf als de waterbodem, de oevers enzovoort.

Deze indicator zet het aantal metingen met scores groter dan 7 (goede tot zeer goede waterkwaliteit) af tegen het totale aantal metingen.

Vaststellingen

Brugge is in 2006 de enige stadsregio met een goede oppervlaktewaterkwaliteit. In acht van de twaalf metingen is de biotische index zeven of hoger. De stadsregio's Antwerpen, Genk, Leuven, Mechelen, Roeselare en Turnhout hebben bij geen enkele meetopname een goede oppervlaktewaterkwaliteit.

Een verbetering van de oppervlaktewaterkwaliteit tussen 1990 en 2006 is er vooral voor de stadsregio Brugge en in mindere mate ook voor de stadsregio Gent, Hasselt, Kortrijk, Oostende en Sint-Niklaas.

Oppervlaktewaterkwaliteit (index)

	1990	1994	1998	2002	2006
Aalst	0/2	0/8	0/7	1/13	1/8
Antwerpen	0/7	0/13	0/12	0/11	0/12
Brugge	0/4	0/11	2/6	0/6	8/12
Genk	0/2	3/7	3/4	0/1	0/3 (2005)
Gent	1/8	2/52	2/32	3/21	4/22
Hasselt	0/4	1/16	2/10	0/15	2/7
Kortrijk	1/2	0/7	0/3	1/3	1/4
Leuven	0/1	0/13	0/8	0/14	0/3
Mechelen	0/4	1/12	1/10	1/8	0/2
Oostende	n.b.	0/8	0/2	0/2	1/2
Roeselare	0/1	0/4	0/4	0/2	0/2
St-Niklaas	0/0	0/6	0/4	1/4	1/3
Turnhout	0/2	1/8	0/5	1/5	0/1

Bron: Vlaamse Milieumaatschappij

Aandachtspunten

De indicator over de kwaliteit van het oppervlaktewater geeft een element weer van de milieukwaliteit van de stedelijke omgeving. In een leefbare en duurzame stad is een verhoging van de milieukwaliteit wenselijk voor alle fauna en flora.

Deze indicator kan samen gelezen worden met de indicatoren '*Oppervlakte waardevolle natuur*', '*Groenindruk van de eigen buurt*' en '*Bereikbaar openbaar buurtgroen*'.

De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) verzamelt de primaire data over de biologische waterkwaliteit volgens een wetenschappelijk onderbouwde methode, waardoor de gegevens van elke monsternamen betrouwbaar zijn en vergelijking tussen de meetpunten in principe mogelijk is. De VMM past met terugwerkende kracht de databank aan waardoor de vergelijkbaarheid in de tijd toeneemt.

Toch moeten de gegevens voorzichtig geïnterpreteerd worden omwille van het beperkte aantal VMM-meetpunten per gemeente, die bovendien niet elk jaar worden bemonsterd. Ook kan de nabijheid van een lozingsbron een grote impact hebben. De verschillen in BBI-waarden tussen waterlopen die eenzelfde vuilvracht maar een verschillende waterkwaliteit kennen, kunnen veroorzaakt worden door het debiet.

De achterliggende redenering voor de indicator is dat hoe meer micro-organismen er zijn, hoe beter de waterkwaliteit is. Ondanks de vele inspanningen inzake waterzuivering stelt men vast dat de BBI van het oppervlaktewater slechts matig wijzigt. Dit wordt onder andere ook veroorzaakt door vervuilde bodems, versnipperde migratieroutes enzovoort. Kortom, het is mogelijk dat de waterkwaliteit chemisch in orde is, maar dat ze volgens de BBI niet zo goed is.

Tot slot dient opgemerkt te worden dat een stad de waterkwaliteit slechts in beperkte mate kan beïnvloeden. Zo moet er steeds rekening gehouden worden met de verontreiniging van het water dat van stroomopwaarts gelegen gemeenten komt.

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Fysieke principes' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor 'Fysieke principes' samengebond in 3 clusters:

- 📁 FUNCTIEVERWEVING
- 📁 ZORGVULDIG RUIMTEGEBRUIK VOOR WONEN EN ONDERNEMEN
- 📁 KWALITEIT VAN DE OMGEVING EN INFRASTRUCTUUR

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 10 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op de voorzieningen in de wijk, tevredenheid over de uitstraling en de woningdichtheid. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 3 clusters. Dit is mogelijk via www.thuisindestad.be.

📄 Basismobiliteit in de wijk	268
📄 Basisscholen in de wijk	270
📄 Speelruimte in de wijk	272
📄 Jeugdruimte in de wijk	274
📄 Tevredenheid over de uitstraling van de gebouwen in de buurt	276
📄 Tevredenheid over de uitstraling van de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad	278
📄 Woningdichtheid bij nieuwbouw	280

Basismobiliteit in de wijk

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen 500 meter vogelvlucht van openbaar vervoer met een minimumfrequentie.

De basisvoorziening 'openbaar vervoer' staat voor een halte van De Lijn met een minimum bedieningsfrequentie en maximale wachttijden conform het Vlaamse decreet op de basismobiliteit. De minimum vereiste frequentie geldt tijdens de week en het weekend.

De afstand in vogelvlucht van de woning naar een halte werd vastgelegd op 500 meter.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat op minder dan 500 meter van een halte voor openbaar vervoer woont, is in de meeste steden erg hoog. In Antwerpen woont bijna iedere inwoner in 2008 op minder dan 500 meter van een halte voor openbaar vervoer. In Genk, Leuven en Gent ligt dit rond de 90%. Mechelen (44,7%) en Kortrijk (52,9%) kennen het laagste aandeel inwoners in de nabijheid van een halte voor openbaar vervoer.

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad wordt bij het uitbouwen van de woon- en leefomgeving rekening gehouden met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. Gegeven deze bekommernis leest men deze indicator best samen met andere indicatoren over buurtvoorzieningen zoals '*Basisscholen in de wijk*', '*Bereikbaar openbaar buurtgroen*', '*Speelruimte in de wijk*' en '*Jeugdruimte in de wijk*'.

Basismobiliteit in de wijk vervult verschillende belangrijke functies in de stad:

- ze draagt bij tot een kwalitatieve woon- en leefomgeving;

Basismobiliteit op 500 m, 2008

	Absoluut aantal	%
Aalst	n.b.	n.b.
Antwerpen	456.199	96,8
Brugge	58.581	74,8
Genk	60.878	95,3
Gent	209.338	88,0
Hasselt	n.b.	n.b.
Kortrijk	38.350	52,9
Leuven	87.200	93,4
Mechelen	32.762	40,7
Oostende	56.227	81,3
Roeselare	42.476	75,3
Sint-Niklaas	60.847	86,4
Turnhout	31.054	77,0

Bron: De Lijn (bewerking GIS-diensten steden)

- ze bevordert de sociale verwevenheid in de wijk, wat de deelname aan het maatschappelijk leven van wijkbewoners kan versterken;
- ze bevordert de verwevenheid van functies in de buurt.

Gegeven deze functies leest men deze indicator ook best samen met de indicatoren *'Tevredenheid over aanwezigheid haltes openbaar vervoer in de buurt'*, *'Verplaatsingen in de vrije tijd'*, *'Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school'* en *'Parkeergelegenheid voor bewoners'*.

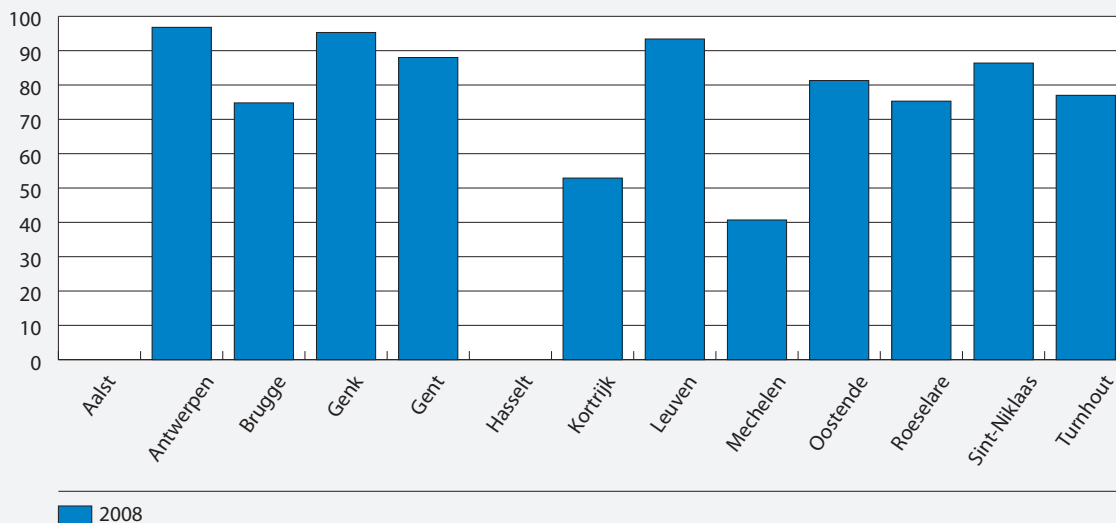
Deze indicator is ontwikkeld met behulp van een geografische informaticatoepassing (GIS). Door een grotere accuraatheid van de basisgegevens van de Lijn, zijn de cijfers van 2008 niet meer vergelijkbaar met deze van 2004 en 2006. Aalst en Hasselt beschikken niet over een geografische informatiecel. Hierdoor zijn er voor deze steden geen cijfers voorhanden.

De betrouwbaarheid van de gegevens van de Lijn is sinds 2005 sterk verhoogd. De gegevens over inwoners op een adres binnen 500 meter van een halte voor het openbaar vervoer zijn vrij betrouwbaar als men rekening houdt met een beperkte foutenmarge op de woonadressen. De statistiek van het aantal gedomicilieerde inwoners per adres is zeer betrouwbaar en is gebaseerd op het bevolkingsregister.

De minimale bedieningsfrequentie en daaraan gekoppeld de maximale wachttijd, varieert volgens het type gebied en naargelang het spitsuur, daluur en het weekend. Volgens het decreet basismobiliteit zijn er tot 15 verschillende klassen, oplopend van 15 minuten maximale wachttijd tijdens het spitsuur op een weekdag en in een grootstedelijk gebied, tot 140 minuten maximale wachttijd tijdens het weekend in het buitengebied. In principe moet de afstand gevarieerd worden afhankelijk van de verstedelijkingsgraad: 500 meter voor grootstedelijk en stedelijk gebied, 650 meter in het randstedelijk en kleinstedelijk gebied en 750 meter in het buitengebied (volgens de Vlaamse Regering). In deze indicator wordt hier geen rekening mee gehouden waardoor het criterium wat strenger is.

De beschikbaarheid over een halte van De Lijn zegt niets over de afstand die men moet afleggen (eventuele overstap en wachttijden tussendoor) en de tijd die men nodig heeft om vanuit de woonplaats een bepaalde bestemming binnen de stad te bereiken. Nabijheid van het openbaar vervoer betekent ook niet dat men effectief het openbaar vervoer gebruikt.

Basismobiliteit op 500 m (in %)

Bron: De Lijn (bewerking GIS-diensten steden)

Basisscholen in de wijk

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen 400 meter loopafstand van een basisschool.

Een basisschool wordt hier, rekening houdend met de leerplicht vanaf 6 jaar, gedefinieerd als een lagere school in het gewoon onderwijs. De loopafstand van de woning naar een basisschool werd vastgelegd op 400 meter.

Vaststellingen

Antwerpen kent het hoogste aandeel inwoners in de nabijheid van een basisschool. 66% van de bewoners woont er op minder dan 400 meter van een basisschool. In Brugge, Gent, Leuven en Oostende geldt dit voor ongeveer de helft van de inwoners. Genk, Kortrijk en Sint-Niklaas kennen het laagste percentage inwoners dat in de nabijheid van een basisschool woont. Voor Genk is dit 29% en voor Kortrijk en Sint-Niklaas is dit 27%.

Aandachtspunten

De spreiding van het basisonderwijs in de wijk is een element van een kwalitatieve woon- en leefomgeving in de stad. In een leefbare en duurzame stad wordt bij het uitbouwen van de woon- en leefomgeving rekening gehouden met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. Gegeven deze bekommernis leest men deze indicator best samen met andere indicatoren over buurtvoorzieningen zoals '*Speelruimte in de wijk*', '*Jeugdruimte in de wijk*' en '*Basismobiliteit in de wijk*'.

De basisscholen in de wijk vervullen verschillende belangrijke functies in de stad:

- ze dragen bij tot een kwalitatieve woon- en leefomgeving;

Basisscholen op 400 m loopafstand

	2004		2006		2008	
	Absoluut aantal	%	Absoluut aantal	%	Absoluut aantal	%
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Antwerpen	302.955	66,5	306.549	66,5	311.357	66,1
Brugge	41.950	35,9	52.984	45,0	52.990	45,1
Genk	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	18.280	28,6
Gent	93.058	41,0	116.586	50,0	113.750	48,0
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Kortrijk	19.609	27,0	19.623	26,7	19.323	26,7
Leuven	44.267	48,7	45.227	49,4	45.702	48,9
Mechelen	n.b.	n.b.	35.268	46,1	32.762	40,7
Oostende	34.497	49,7	38.151	54,7	35.796	51,7
Roeselare	n.b.	n.b.	15.667	28,1	20.539	36,4
Sint-Niklaas	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	19.051	27,1
Turnhout	12.686	33,0	13.482	33,6	12.639	31,3

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en vorming (bewerking GIS-diensten steden)

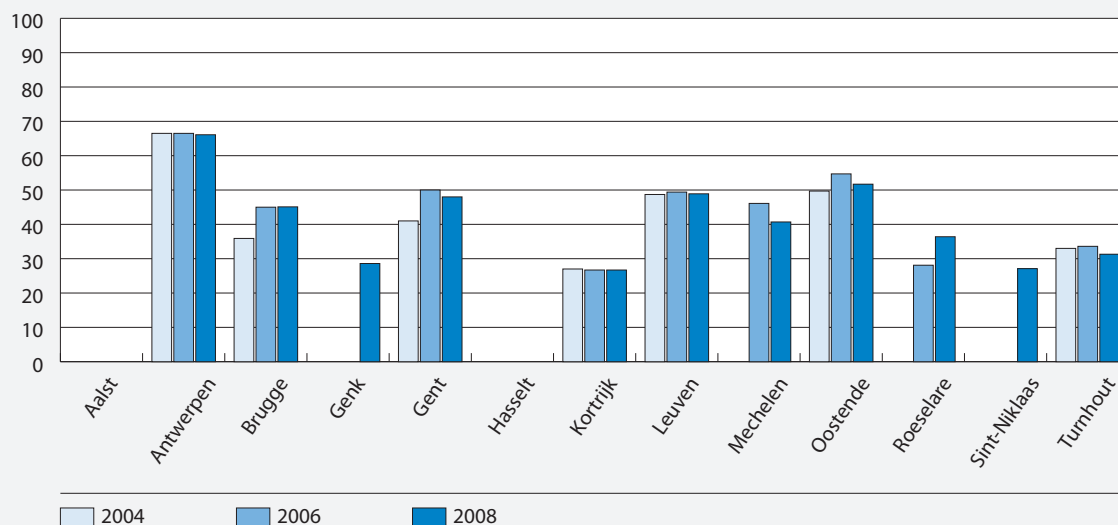
- ze bevorderen de sociale verwevenheid in de wijk, wat de deelname aan het maatschappelijk leven van wijkbewoners kan versterken;
- ze bevorderen de verwevenheid van functies in de buurt.

Deze indicator focust op alle scholen (op basis van vestigingsplaats) waar kinderen het gewoon lager onderwijs kunnen volgen ongeacht het onderwijsnet of het type pedagogisch onderwijs. Deze indicator houdt dus geen rekening met de voorkeur voor een type onderwijs of met het feit of de kinderen er effectief school lopen.

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van een geografische informatietoepassing (GIS). Verschillen tussen 2004, 2006 en 2008 kunnen verklaard worden door een licht gewijzigde telmethode, maar eventueel ook door een gewijzigd scholenaanbod. Hierdoor zijn geen duidelijke uitspraken mogelijk over de evolutie in de tijd. Aalst en Hasselt kenden op het moment van de opmaak van deze indicator geen geografische informatiecel. Hierdoor zijn er voor deze steden geen cijfers voorhanden.

Deze indicator is gebaseerd op de afstand van de woning tot de hoofdingang van de school. Het is mogelijk dat grote scholen en schoolcomplexen toegankelijk zijn via andere in- of uitgangen, waardoor het bereik voor inwoners wordt onderschat.

Basisscholen op 400 m loopafstand (in %)

Bron: Vlaams Ministerie van Onderwijs en vorming (bewerking GIS-diensten steden)

Speelruimte in de wijk

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen 400 meter loopafstand van speelruimte.

Speelruimte staat voor alle publieke toegankelijke open ruimtes waar een speel- of sporttoestel is opgesteld en die door de stad worden onderhouden.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners met een speelruimte op minder dan 400 meter is in 2008 het hoogst in Leuven (68%), Oostende (67%) en Turnhout (66%). Gent (44%), Sint-Niklaas (41,2%) en Roeselare (40,4% in 2007) kennen het laagste aandeel inwoners dat op minder dan 400 meter woont van speelruimte. In Kortrijk en Mechelen woont iets meer dan de helft van de inwoners in de nabijheid van een speelterrein. In Brugge, Antwerpen en Genk bedraagt dit ongeveer 60%.

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad wordt bij het uitbouwen van de woon- en leefomgeving rekening gehouden met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. Gegeven deze bekommernis leest men deze indicator best samen met andere indicatoren over buurtvoorzieningen zoals '*Basisscholen in de wijk*', '*Jeugdruimte in de wijk*', en '*Basismobiliteit in de wijk*'.

Speelruimte in de wijk vervult verschillende belangrijke functies in de stad:

- ze draagt bij tot een kwalitatieve woon- en leefomgeving;
- ze bevordert de sociale verwevenheid in de wijk, wat de deelname aan het maatschappelijk leven van wijkbewoners kan versterken;
- ze bevordert de verwevenheid van functies in de buurt.

Speelruimte op 400 m loopafstand

	2004		2006		2008	
	Absoluut aantal	%	Absoluut aantal	%	Absoluut aantal	%
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Antwerpen	220.590	48,4	247.781	53,7	282.790	60,0
Brugge	59.083	50,5	76.253	64,8	69.441	59,1
Genk	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	39.346	61,6
Gent	92.465	40,0	101.435	44,0	103.575	44,0
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Kortrijk	35.774	48,5	37.735	51,4	38.524	53,1
Leuven	55.379	60,9	59.368	64,8	63.212	67,7
Mechelen	n.b.	n.b.	38.957	50,9	41.136	51,1
Oostende	36.899	53,1	48.645	69,8	46.056	66,5
Roeselare	n.b.	n.b.	22.539	40,4	n.b.	n.b.
Sint-Niklaas	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	28.991	41,2
Turnhout	22.340	58,1	26.695	66,4	26.792	66,4

Bron: GIS-diensten steden

Gegeven deze functies leest men deze indicator ook best samen met de indicatoren *'Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd'*, *'Groenindruk van de eigen buurt'*, *'Bereikbaar openbaar buurtgroen'*, *'Tevredenheid over de buurt'* en *'Tevredenheid over contact in de buurt'*.

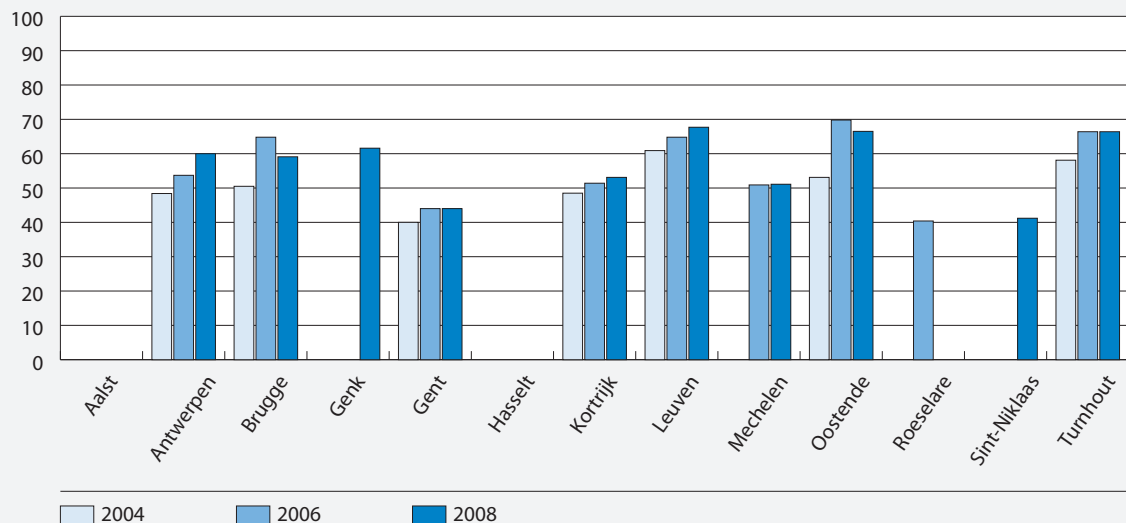
Deze indicator is ontwikkeld met behulp van een geografische informaticatoepassing (GIS). Verschillen tussen 2004, 2006 en 2008 kunnen verklaard worden door inspanningen van het stadsbestuur, maar ook door een licht gewijzigde telmethode of een completere inventarisatie van speelruimte. Hierdoor zijn er geen duidelijke uitspraken over de evolutie mogelijk. Aalst en Hasselt beschikken niet over een geografische informatiecel. Hierdoor zijn er voor deze steden geen cijfers voorhanden. Ook Roeselare beschikte in 2008 niet over een geografische informatiecel, waardoor er voor 2008 geen cijfers voorhanden zijn.

Alle speelpleinen zijn geïnventariseerd door de steden zelf. De stad selecteert hierbij alle terreinen die door hen worden onderhouden en die aan twee criteria voldoen: de speelplek is voor iedereen toegankelijk en er is materiaal of infrastructuur voor sport, spel en ontspanning in openlucht. Deze infrastructuur kan divers zijn: een schommel, een zandbak, een basketring, een voetbaldoel enzovoort. Braakliggende gronden of grasvelden waar kinderen spelen of voetballen, en die misschien ook een hoge gebruikswaarde hebben, blijven hier buiten beschouwing.

Deze indicator brengt de bereikbaarheid van speelruimte voor alle inwoners in kaart en niet enkel voor kinderen.

De indicator zegt niets over de kwaliteit van de speelruimte.

Speelruimte op 400 m loopafstand (in %)

Bron: GIS-diensten steden

Jeugdruimte in de wijk

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat woont binnen 1 kilometer loopafstand van jeugdruimtes.

Jeugdruimtes zijn alle publieke toegankelijke locaties met infrastructuur voor jongeren, zoals een jeugdcentrum, een jeugdhuis, een jeugdclub, een jeugdlokaal. Het gaat dus om alle vormen van overdekte ruimtes voor jeugdactiviteiten en -initiatieven, jeugdverenigingen en plekken van samenkomst, ongeacht de eigenaar van de infrastructuur.

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat op minder dan 1 kilometer van jeugdruimte woont, is in de meeste steden erg hoog. In Antwerpen woont meer dan 90% van de inwoners in 2008 op minder dan 1 kilometer van een jeugdruimte. In Brugge, Genk, Gent, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende en Turnhout ligt dit tussen 80% en 90%. Sint-Niklaas kent het laagste aandeel inwoners die nabij jeugdruimte wonen namelijk 64,5%.

De spreiding van de jeugdruimtes houdt sterk verband met de concentratie van de bevolking in steden.

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad wordt bij het uitbouwen van de woon- en leefomgeving rekening gehouden met de behoeften van wijkbewoners en wijkgebruikers. Gegeven deze bekommernis leest men deze indicator best samen met andere indicatoren over buurtvoorzieningen zoals '*Basischolen in de wijk*', '*Speelruimte in de wijk*' en '*Basismobiliteit in de wijk*'.

Jeugdruimte op 1 km loopafstand

	2004		2006		2008	
	Absoluut aantal	%	Absoluut aantal	%	Absoluut aantal	%
Aalst	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Antwerpen	423.829	93,0	426.437	92,3	441.677	93,8
Brugge	100.419	85,8	103.798	88,2	103.677	88,3
Genk	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	56.886	89,1
Gent	198.803	87,0	197.130	85,0	202.848	85,0
Hasselt	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.
Kortrijk	58.454	79,3	58.223	79,3	60.148	82,9
Leuven	75.867	83,5	77.800	85,0	78.803	84,4
Mechelen	n.b.	n.b.	66.967	87,5	69.954	86,9
Oostende	56.696	81,6	62.593	89,8	85.069	83,9
Roeselare	n.b.	n.b.	39.037	69,9	n.b.	n.b.
Sint-Niklaas	n.b.	n.b.	n.b.	n.b.	45.412	64,5
Turnhout	30.352	78,9	34.230	85,2	33.925	84,1

Bron: GIS-diensten steden

Jeugdruimte in de wijk vervult verschillende belangrijke functies in de stad:

- ze draagt bij tot een kwalitatieve woon- en leefomgeving;
- ze bevordert de sociale verwevenheid in de wijk, wat de deelname aan het maatschappelijk leven van wijkbewoners kan versterken;
- ze bevordert de verwevenheid van functies in de buurt.

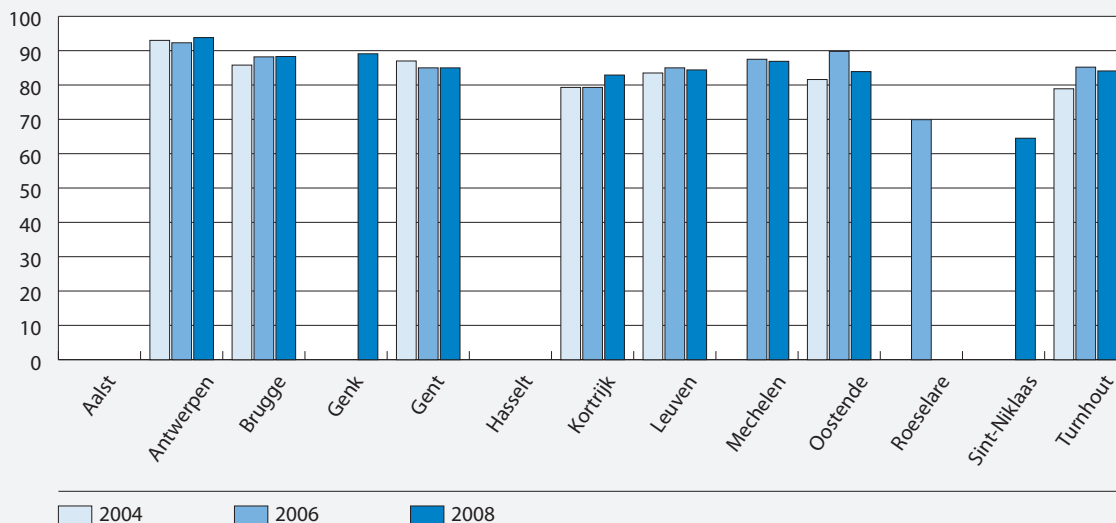
Gegeven deze functies leest men deze indicator ook best samen met de indicatoren *'Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd'*, *'Tevredenheid over de buurt'* en *'Tevredenheid over contact in de buurt'*.

Deze indicator is ontwikkeld met behulp van een geografische informaticatoepassing (GIS). Verschillen tussen 2004, 2006 en 2008 kunnen te verklaren zijn door inspanningen van het stadsbestuur, maar ook door een licht gewijzigde telmethode of een completere inventarisatie van jeugdruimte. Hierdoor zijn er geen duidelijke uitspraken over de evolutie mogelijk. Aalst en Hasselt beschikken niet over een geografische informatiecel. Hierdoor zijn er voor deze steden geen cijfers voorhanden. Ook Roeselare beschikte in 2008 niet over een geografische informatiecel, waardoor er voor 2008 geen cijfers voorhanden zijn.

Alle jeugdruimtes zijn geïnventariseerd door de steden zelf. Deze indicator focust op alle jeugdruimtes waar jongeren kunnen samenkomen, ongeacht de context, de openstelling, de openingsuren en de kwaliteit van jeugdruimtes.

Deze indicator brengt de bereikbaarheid van jeugdruimtes voor alle inwoners in kaart en niet enkel voor jongeren.

Jeugdruimte op 1 km loopafstand (in %)

Bron: GIS-diensten steden

Tevredenheid over de uitstraling van de gebouwen in de buurt

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat de gebouwen in zijn buurt mooi vindt.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende stelling voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'De gebouwen in mijn buurt zijn over het algemeen mooi.'. Wie op deze stelling antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen

Vaststellingen

Het aandeel inwoners dat zich positief uitlaat over de uitstraling van de gebouwen in de buurt ligt in Brugge met 80,4% het hoogst. In Hasselt en Genk vinden drie kwart van de inwoners de gebouwen in de buurt mooi, terwijl in de grootsteden Antwerpen en Gent dit percentage rond 60% schommelt. Dit is ook het geval voor Aalst, Mechelen en Turnhout.

Een hoog globaal tevredenheidspercentage betekent niet dat de bevolking unaniem tevreden is over de uitstraling van gebouwen in de buurt; in Aalst, Antwerpen en Gent is meer dan 15% (zeer) ontevreden over de uitstraling van de gebouwen in de buurt.

In alle steden met uitzondering van Brugge zijn ouderen meer tevreden over de uitstraling van de gebouwen in de buurt dan jongeren.

Tevredenheid over uitstraling van de gebouwen in de buurt

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)			Relatieve posities		
	Eerder tevreden	Helemaal tevreden	(Helemaal) tevreden	2008	2006	2004
Aalst	40,5	18,8	60,0	12	6	8
Antwerpen	48,1	32,3	59,3	13	11	10
Brugge	47,6	25,9	80,4	1	2	2
Genk	40,8	19,5	73,5	3	1	1
Gent	51,7	24,0	60,4	11	10	11
Hasselt	40,6	26,5	75,7	2	3	3
Kortrijk	45,9	18,7	67,1	6	4	6
Leuven	43,2	17,4	64,6	8	13	13
Mechelen	42,1	23,7	60,7	10	12	12
Oostende	43,6	25,3	65,8	7	8	7
Roeselare	42,1	25,3	68,9	4	5	5
Sint-Niklaas	41,9	19,0	67,4	5	7	4
Turnhout	42,7	21,7	60,9	9	9	9

Bron: survey Stadsmonitor

In Aalst, Gent en Sint-Niklaas vinden lager opgeleiden de gebouwen in de buurt mooier dan hoger opgeleiden. In de meeste centrumsteden vinden meer eigenaars dat de gebouwen in de buurt meer uitstraling hebben dan huurders.

Brugge, Genk en Hasselt bezetten zowel in de edities van 2004, 2006 en 2008 een plaats in de top-3. Antwerpen, Gent en Mechelen nemen over de edities heen de staartposities in. Mechelen heeft zijn positie lichtjes weten te verbeteren terwijl Aalst en Antwerpen juist plaatsen verliezen.

■ Aandachtspunten

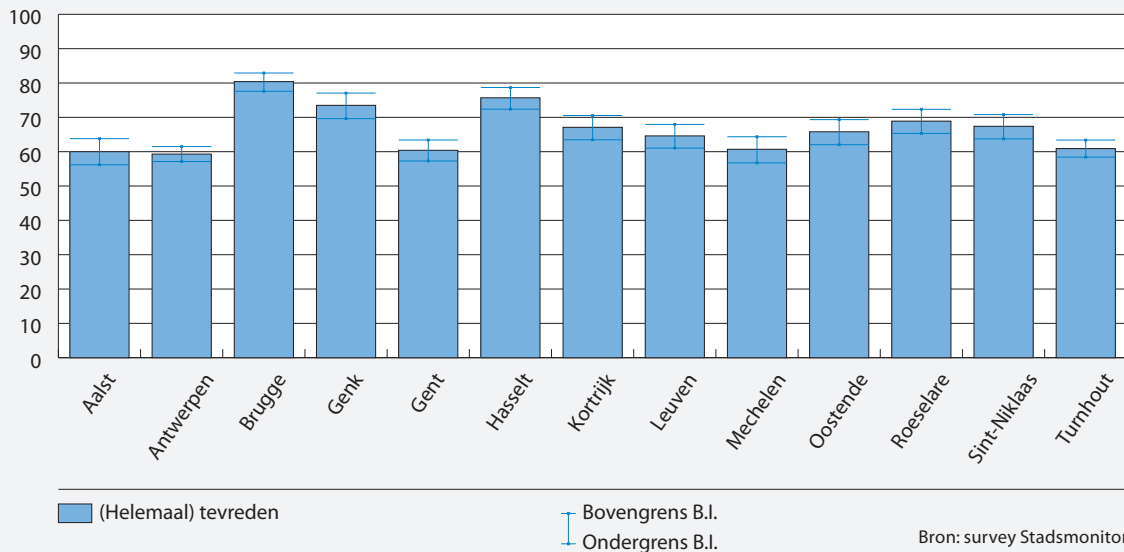
De tevredenheid over de uitstraling van de gebouwen in de buurt is voor bewoners medebepalend voor de wijze waarop zij de kwaliteit van hun woonomgeving zien. Een hoge tevredenheid schept verbondenheid bij bewoners en is een bron van aantrekkingskracht voor stadsbezoekers en -gebruikers.

Gegeven de bekommernissen kan deze indicator samen gezien worden met de indicatoren '*Indruk van netheid in de buurt*', '*Tevredenheid over de buurt*' en '*Rommel op straat*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over uitstraling van de gebouwen in de buurt, 2008 (in %)

Tevredenheid over de uitstraling van de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat de straten, pleinen, parken, monumenten én gebouwen mooi zijn (aangelegd).

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende 3 stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

(1) De straten en pleinen in de stad zijn mooi aangelegd;

(2) De parken in de stad zijn over het algemeen mooi aangelegd.

(3) De monumenten, historische gevels en gebouwen geven de binnenstad een mooie uitstraling.

Wie op alle drie de stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

De verschillen tussen de steden zijn hier bijzonder groot. Waar in Brugge 81% van de inwoners vindt dat én de straten én de pleinen, én de parken én monumenten, historische gevels en gebouwen mooi zijn, ligt dit percentage in Turnhout slechts op 35%.

In Aalst, Antwerpen en Genk ligt dit percentage rond 40%. Leuven en Hasselt volgen na Brugge, met een percentage rond 70%. De staartpositie van Turnhout is deels te verklaren door de lage score die de inwoners gaven aan het deelaspect van straten en pleinen. Slechts 48% van de inwoners was het eens met de stelling 'straten en pleinen in de stad zijn mooi aangelegd'. Ook hier is de range met de andere centrumsteden bijzonder groot.

Tevredenheid over de uitstraling van de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)	Relatieve posities		
	(Helemaal) eens	2008	2006	2004
Aalst	39,3	12	10	8
Antwerpen	40,5	11	13	13
Brugge	81,2	1	1	1
Genk	41,0	10	11	7
Gent	62,8	4	3	4
Hasselt	69,5	2	4	2
Kortrijk	48,9	9	6	5
Leuven	68,7	3	2	3
Mechelen	59,5	5	5	9
Oostende	53,1	7	9	11
Roeselare	53,9	6	7	6
Sint-Niklaas	50,1	8	8	10
Turnhout	34,6	13	12	12

Bron: survey Stadsmonitor

Brugge, Hasselt, Leuven en Gent zijn absolute koplopers over de drie edities heen. Wanneer de stelling gerelateerd wordt aan enkele achtergrondkenmerken zijn er relatief weinig verbanden. Enkel in Oostende, Roeselare en Antwerpen zijn vrouwen iets meer dan mannen tevreden over de architecturale uitstraling in hun stad. In Aalst, Brugge, Genk, Oostende en Sint-Niklaas zijn lager opgeleiden meer dan hoger opgeleiden tevreden over architecturale uitstraling. In Antwerpen, Brugge, Oostende, Roeselare en Sint-Niklaas stijgt de tevredenheid met de leeftijd.

■ Aandachtspunten

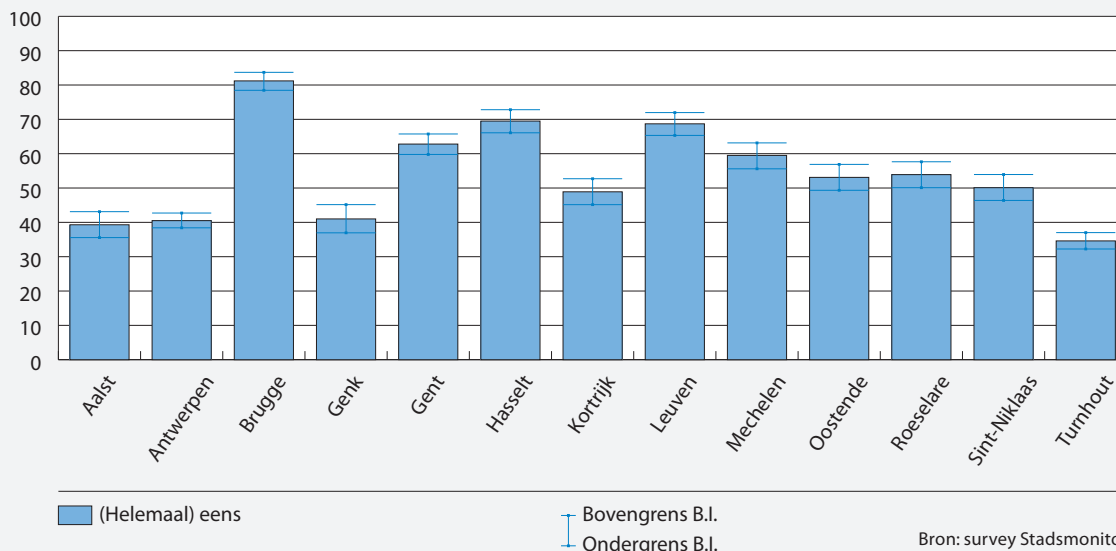
De architecturale uitstraling van de stad bepaalt mee de kwaliteit van de woonomgeving en de culturele identiteit van de stad. Een hoge tevredenheid over de uitstraling van straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen schept verbondenheid bij bewoners en is een bron van aantrekkingskracht voor stadsbezoekers en -gebruikers.

Deze indicator moet samen gezien worden met volgende andere indicatoren uit de Stadsmonitor: '*Indruk van netheid in de stad*', '*Fierheid over de stad*', '*Tevredenheid over de stad*' en '*Rommel in de straat*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Tevredenheid over de uitstraling van de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad, 2008 (in %)

Woningdichtheid bij nieuwbouw

Definitie

Aantal nieuwbouwwoningen per hectare nieuwe perceeloppervlakte.

Het aantal nieuwe woningen staat voor het aantal nieuwe woningen waarvoor een bouwvergunning werd toegekend in drie opeenvolgende jaren.

De nieuwe perceeloppervlakte is de aangroei (in dezelfde drie jaar) van de totale perceeloppervlakte die ingenomen wordt door appartementen en woningen in de stad.

Vaststellingen

Een hoge score wijst op veel nieuwbouw en vervangingsbouw zonder grote uitbreiding van het woonareaal (intensief ruimtegebruik). Een lage score wijst op een grote uitbreiding van het woonareaal zonder dat er veel nieuwbouwwoningen bijkomen (extensief ruimtegebruik).

In Oostende worden in de periode 2004-2006 72 nieuwe woningen gebouwd per nieuw hectare woongebied dat wordt aangesneden. Een intensief ruimtegebruik voor wonen is er ook in Turnhout, Gent en Aalst met telkens meer dan 56 nieuwbouwwoningen per hectare nieuwe perceeloppervlakte. Antwerpen, Brugge, Mechelen, Hasselt en Leuven hebben aantallen tussen 47 en 37. De overige steden tellen 25 tot 31 nieuwbouwwoningen per hectare woongebied dat bebouwd wordt.

Algemeen is een stijgende trend merkbaar; er wordt in de steden steeds intensiever gebruik gemaakt van de ruimte door dichte nieuwbouw en/of veel vervangingsbouw. Vooral in de steden waar de dichtheid laag was werd dit de laatste zes jaar opgedreven: Aalst, Turnhout, Gent, Hasselt, Brugge, Kortrijk, Leuven en Mechelen. Enkel in de stad met de hoogste dichtheid, Oostende, is het aantal in de periode 2004-2006 lager dan in de periode 2000-2002.

Woningdichtheid bij nieuwbouw (aantal per hectare)

	1996-1998	1998-2000	2000-2002	2002-2004	2004-2006
Aalst	16,3	13,6	22,5	30,4	56,8
Antwerpen	46,6	44,3	38,0	53,4	47,0
Brugge	21,9	15,6	20,6	34,6	39,5
Genk	25,4	16,6	21,8	23,6	27,9
Gent	36,6	42,7	34,1	55,6	59,8
Hasselt	14,4	17,6	21,0	29,6	37,4
Kortrijk	10,5	9,2	13,9	16,9	30,8
Leuven	15,5	20,4	33,1	38,9	36,7
Mechelen	21,5	17,1	22,0	25,5	39,6
Oostende	75,1	72,5	89,1	112,0	72,4
Roeselare	19,4	15,2	16,5	24,1	28,4
Sint Niklaas	13,6	19,6	24,1	15,8	24,8
Turnhout	21,0	26,1	44,6	42,0	63,2

Bron van de teller: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)

Bron van de noemer: ECODATA

Aandachtspunten

De indicator over de woningdichtheid bij nieuwbouw is relevant voor het zorgvuldige ruimtegebruik voor wonen in de stedelijke omgeving. De beperkte beschikbare ruimte dient zorgvuldig gebruikt te worden met het oog op een gedifferentieerde dichtheid van het stedelijk wonen.

De bekommernis omtrent een zorgvuldig ruimtegebruik voor het wonen linkt deze indicator met onder meer *'Speelruimte in de wijk'*, *'Jeugdruimte in de wijk'* en *'Oppervlakte waardevolle natuur'*.

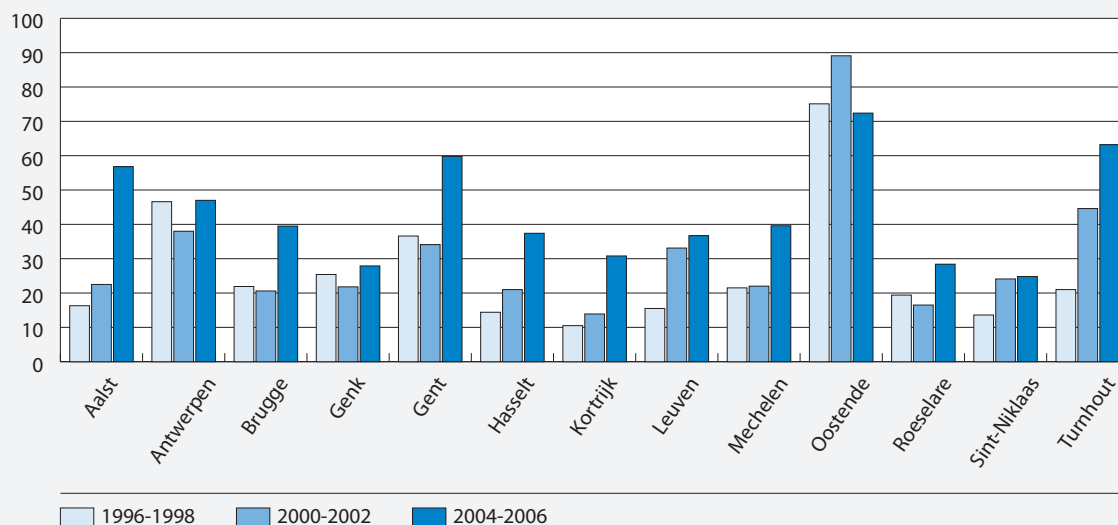
Bij de beoordeling van de gegevens dient men rekening te houden met een aantal beperkingen.

In de meeste gevallen zal er een verschil optreden tussen het jaar waarin de bouwvergunning werd verstrekt (teller) en het jaar waarin de woning in gebruik wordt genomen (noemer).

Niet alle bouwvergunningen in de stad slaan op nieuwbouwwoningen op nieuw ontgonnen kavels, maar ook op nieuwbouw die oude gebouwen vervangt (hergebruik van kavels). Een bebouwd perceel betekent niet dat het hele oppervlak van het perceel ingenomen wordt door een gebouw. Dit is het perceel van een gebouw met inbegrip van de onbebouwde ruimte (zoals de tuin). Als het in een bouwvergunning gaat om een gebouw met meerdere woningen, dan worden alle woningen meegeteld.

De densiteit heeft in deze indicator een andere invulling dan in de indicator over woondichtheid op buurtniveau (daar gaat het over de oppervlaktes van de buurt, dus inclusief wegen, parken, pleinen). Daarom zijn de densiteiten van beide indicatoren niet te vergelijken. Schommelingen op jaarlijkse cijfers zijn te verklaren door het geringe aantal meetresultaten en de (tijdelijke) impact van grote projecten op de cijfers. Om deze impact te neutraliseren worden de cijfers van drie jaar samengeteld (zowel in teller als in noemer).

Woningdichtheid bij nieuwbouw (aantal per hectare)

Bron van de teller: Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (ADSEI)
Bron van de noemer: ECODATA

Institutionele principes

Aan de basis van de keuze van de indicatoren 'Institutionele principes' ligt een visie over een wenselijke toekomst voor een Vlaamse centrumstad. Deze visie is voor 'Institutionele principes' samengebond in 5 clusters:

- MEER VERTROUWEN IN SAMENLEVING EN OVERHEID
- WAARDEN VOOR LEEFBAARHEID EN DUURZAAMHEID VERSTERKEN
- ADMINISTRatieve DIENSTVERLENING OP MAAT
- NETWERKING VERSTERKEN
- PARTICIPATIE EN BETROKKENHEID

Per cluster is een set van indicatoren samengesteld. Deze set houdt rekening met de vier principes van het duurzaamheidsconcept (economische, sociale, fysiek-ecologische en institutionele principe).

Hoofdstuk 11 bevat enkel de indicatoren die betrekking hebben op vertrouwen, informatiespreiding en burgerbetrokkenheid. Men leest deze indicatoren best samen met de andere indicatoren in de 5 clusters. Dit is mogelijk via www.thuisindestad.be.

 Vertrouwen in de medemens	284
 Vertrouwen in de federale overheid en de Vlaamse overheid	286
 Vertrouwen in de stedelijke overheid	288
 Vertrouwen in het gerecht, de politie en de pers	290
 Spreiding van informatie over en door de stad	292
 Consultatie van bewoners door het stadsbestuur	294
 Actieve betrokkenheid van de burger	296
 Politieke betrokkenheid van de burger	298

Vertrouwen in de medemens

Definitie

Gemiddelde score van de inwoners op een schaal van 0 tot 10, die vinden dat de meeste mensen te vertrouwen zijn.

Het vertrouwen in de medemens wordt in de survey van de Stadsmonitor gemeten door de respondenten drie tegenstellingen voor te leggen op een tienpuntenschaal.

De eerste tegenstelling zet de bewering dat men in de omgang met anderen niet voorzichtig genoeg kan zijn tegenover een compleet vertrouwen in zijn medemens.

De tweede tegenstelling zet het misbruik maken van medemens tegenover de stelling dat de meeste mensen proberen eerlijk te zijn.

De derde tegenstelling zet de bewering dat mensen meestal aan zichzelf denken tegenover de stelling dat mensen meestal behulpzaam zijn.

De indicator 'Vertrouwen in de medemens' is de gemiddelde score op elk van bovenstaande stellingen.

Wegens de nieuwe samenstelling van deze indicator is vergelijken met vorige edities niet mogelijk.

Vaststellingen

De eerste tegenstelling zet de bewering dat men in de omgang met anderen niet voorzichtig genoeg kan zijn tegenover een compleet vertrouwen in zijn medemens. De gemiddelde score voor de 13 centrumsteden ligt hierbij iets boven de helft wat aangeeft dat de meeste mensen vertrouwen hebben in hun omgang met anderen. De verschillen tussen de steden zijn gering. In Leuven ligt de gemiddelde score op 6,2. Oostende is met een gemiddelde score van 5,2 hekkensluiter voor deze stelling.

De tweede tegenstelling zet het misbruik maken van medemens tegenover de stelling dat de meeste mensen proberen eerlijk te zijn. Hier liggen de waarden eveneens iets boven de helft. Dit geeft aan dat men neigt om de eerlijkheid van de anderen iets hoger in te schatten dan het misbruik maken van anderen.

Vertrouwen in de medemens, 2008 (gemiddelde score op 10)

	Vertrouwen in de medemens	Wantrouwen (0)- Vertrouwen (10)	Misbruik (0)- Eerlijk (10)	Aan zichzelf denken (0)- Behulpzaam (10)
Aalst	5,1	5,4	5,5	4,4
Antwerpen	5,1	5,3	5,4	4,6
Brugge	5,6	5,8	5,9	5,1
Genk	5,1	5,3	5,5	4,6
Gent	5,3	5,6	5,7	4,7
Hasselt	5,7	5,9	5,9	5,2
Kortrijk	5,3	5,5	5,7	4,8
Leuven	5,9	6,2	6,2	5,2
Mechelen	5,2	5,3	5,5	4,7
Oostende	5,0	5,2	5,3	4,5
Roeselare	5,3	5,4	5,6	4,8
Sint-Niklaas	5,3	5,5	5,7	4,9
Turnhout	5,5	5,7	5,8	5,0

Bron: survey Stadsmonitor 2008

Ook hier scoort Leuven met een gemiddelde score van 6,2 het hoogst en is Oostende hekkensluiter met een gemiddelde score van 5,3.

De gemiddelde score voor de 13 centrumsteden ligt voor de derde tegenstelling, over de bewering dat mensen meestal aan zichzelf denken in plaats van behulpzaam te zijn, rond vijf op tien. Ook hier zijn de verschillen tussen de steden klein. Leuven scoort met een gemiddelde score van 5,2 het hoogst, Aalst scoort met een gemiddelde score van 4,4 iets lager.

De reacties op de stellingen maken duidelijk dat over het algemeen de meeste mensen nog steeds vertrouwen hebben in de medemens. Het zijn vooral hoger opgeleiden die over het algemeen meer vertrouwen hebben in de medemens.

Aandachtspunten

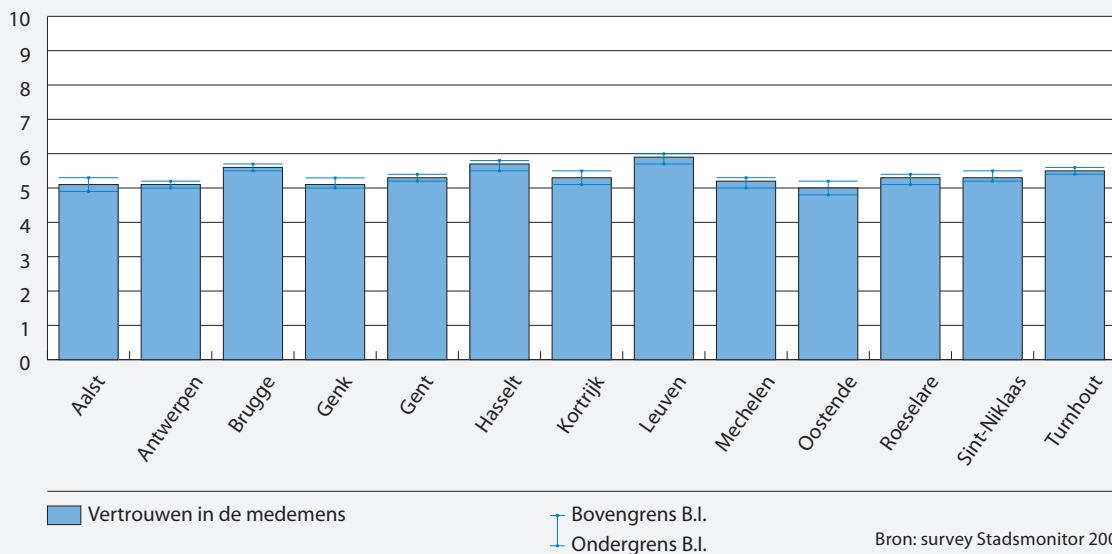
In een leefbare en duurzame stad hebben burgers en maatschappelijke actoren vertrouwen in elkaar. Naast het creëren van een aangener social-cultureel klimaat, werkt vertrouwen tussen burgers ook door in het functioneren van maatschappelijke instellingen

Gegeven de bekommernis dient deze indicator samen bekeken te worden met alle indicatoren inzake vertrouwen. Ook de andere 'institutionele' indicatoren uit de Stadsmonitor zijn hier interessant, evenals de indicator '*Participatie in het verenigingsleven*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Vertrouwen in de medemens, 2008 (gemiddelde score op 10)

Vertrouwen in de federale overheid en de Vlaamse overheid

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vertrouwen heeft in de federale overheid en de Vlaamse overheid.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate heeft u vertrouwen in de federale overheid (Belgische overheid)?'.

De respondenten konden antwoorden met 'zeer veel', 'veel', 'noch weinig, noch veel', 'weinig' en 'zeer weinig'. Eenzelfde vraag werd gesteld over de Vlaamse overheid. Wie antwoordde met 'zeer veel' en 'veel', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

In 2008 heeft gemiddeld 12% van de inwoners uit de centrumsteden veel of zeer veel vertrouwen in de federale overheid. Het vertrouwen in de Vlaamse overheid is meer dan dubbel zo hoog. Meer dan 40% van de respondenten spreekt zich in beide gevallen niet duidelijk uit. Twee op de tien reageert zeer negatief als hen naar het vertrouwen in de federale overheid wordt gevraagd. Voor de Vlaamse overheid bedraagt dit 10%.

In Antwerpen, Kortrijk, Oostende en Sint-Niklaas hebben mannen meer vertrouwen in de Vlaamse overheid dan vrouwen. Voor het vertrouwen in de federale overheid werd geen genderverschil vastgesteld.

In de meeste centrumsteden hebben de 35-54-jarigen het meeste vertrouwen in de Vlaamse overheid.

Jongeren oordelen dan weer positiever over de federale overheid. In Hasselt, Leuven, Mechelen en Turnhout

Vertrouwen in de federale en Vlaamse overheid

	Federale overheid				Vlaamse overheid			
	(Zeer) veel 2008 (in %)	Relatieve posities			(Zeer) veel 2008 (in %)	Relatieve posities		
		2008	2006	2004		2008	2006	2004
Aalst	11,3	8	5	7	25,2	8	8	4
Antwerpen	13,8	2	11	10	24,9	9	12	9
Brugge	12,9	4	6	8	29,7	2	3	8
Genk	10,9	10	9	3	21,7	13	7	6
Gent	12,8	5	1	2	25,3	7	6	2
Hasselt	11	9	7	11	25,9	6	11	12
Kortrijk	12,3	6	2	9	28,1	3	1	7
Leuven	12,2	7	4	4	31,3	1	2	1
Mechelen	14,2	1	13	12	26,8	5	13	10
Oostende	13,5	3	3	1	27,8	4	5	3
Roeselare	9,1	12	8	6	22,6	12	4	5
Sint-Niklaas	8,2	13	12	13	23,9	10	10	13
Turnhout	10,4	11	10	5	23,4	11	9	11

Bron: survey Stadsmonitor

zijn het hoger opgeleiden die veel vertrouwen hebben in de Vlaamse overheid. Voor het vertrouwen in de federale overheid valt Gent op met meer vertrouwen bij lager opgeleiden en Oostende waar juist het omgekeerde wordt vastgesteld.

De relatieve posities maken soms rare sprongen. Hoe dan ook springen Antwerpen en Mechelen er in positieve zin uit. Leuven, Kortrijk en Oostende scoren wat het vertrouwen in de Vlaamse overheid betreft, voor alle edities opvallend goed.

■ Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad hebben burgers en maatschappelijke actoren vertrouwen in de overheid en de samenleving. Naast het creëren van een aangenamer sociaal-cultureel klimaat, werkt vertrouwen tussen burgers ook door in het functioneren van maatschappelijke instellingen en heeft zo ook tastbare bestuurlijke en economische opbrengsten.

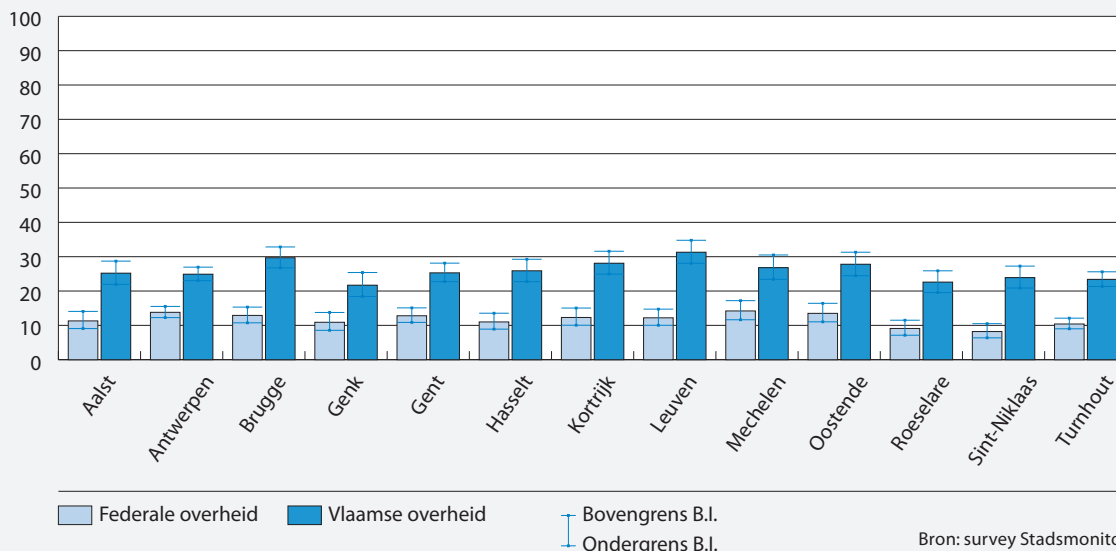
In de literatuur over 'civil society' en 'sociaal kapitaal' maakt men een onderscheid tussen het 'horizontale' sociale vertrouwen tussen burgers en het 'verticale' vertrouwen van burgers in instituties en in de politiek. Tussen beide zou een sterke wederzijdse relatie bestaan. Vandaar dat het zinvol is om alle indicatoren inzake het vertrouwen samen te bekijken. Ook de andere 'institutionele' indicatoren uit de Stadsmonitor zijn hier interessant, evenals de indicator '*Participatie in het verenigingsleven*'.

Wel is de vraag vrij algemeen gesteld en wordt geen onderscheid gemaakt tussen bijvoorbeeld de regering, de kamer, de senaat, de politieke partijen, de administratie enzovoort.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Vertrouwen in de federale en Vlaamse overheid, 2008 (in %)

Vertrouwen in de stedelijke overheid

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vertrouwen heeft in de stedelijke overheid.

In de survey van de Stadsmonitor werd in 2008 volgende vraag gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate heeft u vertrouwen in het stadsbestuur?'

De respondenten konden antwoorden met 'zeer veel', 'veel', 'noch weinig, noch veel', 'weinig' en 'zeer weinig'. Wie antwoordde met 'zeer veel' en 'veel', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen gebaseerd op enkel vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Het vertrouwen in de stedelijke overheid ligt in de meeste steden merkbaar hoger dan het vertrouwen in de andere overheden. Meer dan een derde van de stadsbewoners beweert veel tot zeer veel vertrouwen te hebben. Een vijfde blijft zeer kritisch terwijl ook voor het vertrouwen in de stedelijke overheid meer dan twee vijfde van de bevolking zich niet duidelijk uitsprekt.

Dit globale beeld maskeert grote verschillen tussen de steden. Zo spreekt in Aalst een vijfde van de respondenten zijn vertrouwen uit. Lage percentages ook in Roeselare, Turnhout en Antwerpen. In Hasselt loopt het vertrouwen dan weer op tot 55%. Gent, Leuven en Brugge scoren ook beter met percentages boven de 40%.

Genderversillen werden in geen enkele stad vastgesteld. In Antwerpen, Gent, Leuven en Mechelen is er wel een verband met opleiding: hoe hoger het diploma, hoe meer het vertrouwen in de stedelijke overheid stijgt. Opvallend is dat in Aalst net het omgekeerde verband wordt vastgesteld: hier zijn het eerder lager opgeleiden die meer vertrouwen lijken te hebben in hun stedelijke overheid.

Vertrouwen in de stedelijke overheid

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)			Relatieve posities		
	Veel	Zeer veel	(Zeer) veel	2008	2006	2004
Aalst	18,9	1,8	20,7	13	13	11
Antwerpen	24,6	3,1	27,7	10	11	12
Brugge	36,2	4,2	40,3	4	3	2
Genk	32,2	4,9	37,0	6	8	5
Gent	39,3	7,2	46,5	2	4	3
Hasselt	47,3	7,6	54,9	1	1	1
Kortrijk	25,0	4,1	29,1	9	7	10
Leuven	40,2	3,9	44,1	3	5	4
Mechelen	26,2	3,0	29,2	8	12	13
Oostende	31,8	6,1	37,9	5	2	6
Roeselare	21,6	2,0	23,6	12	6	7
Sint-Niklaas	27,9	3,1	31,1	7	9	8
Turnhout	23,5	3,2	26,7	11	10	9

Bron: survey Stadsmonitor

In Antwerpen, Gent en Turnhout hebben de inwoners uit de leeftijdsgroep 35-54 jaar het meest vertrouwen in hun stedelijke overheid. In Roeselare en Oostende zijn het eerder ouderen die meer vertrouwen hebben dan jongeren. In Brugge daarentegen zijn het eerder jongeren die meer vertrouwen hebben dan ouderen.

Hasselt scoort in de drie edities het hoogst. Gent, Leuven en Brugge zijn ook steeds in de top-5 terug te vinden. Mechelen en Antwerpen verbeteren hun relatieve positie. Roeselare en Turnhout gaan erop achteruit.

■ Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad hebben burgers en maatschappelijke actoren vertrouwen in de overheid en de samenleving. Naast het creëren van een aangenamer sociaal-cultureel klimaat, werkt vertrouwen tussen burgers ook door in het functioneren van maatschappelijke instellingen en heeft zo ook tastbare bestuurlijke en economische opbrengsten.

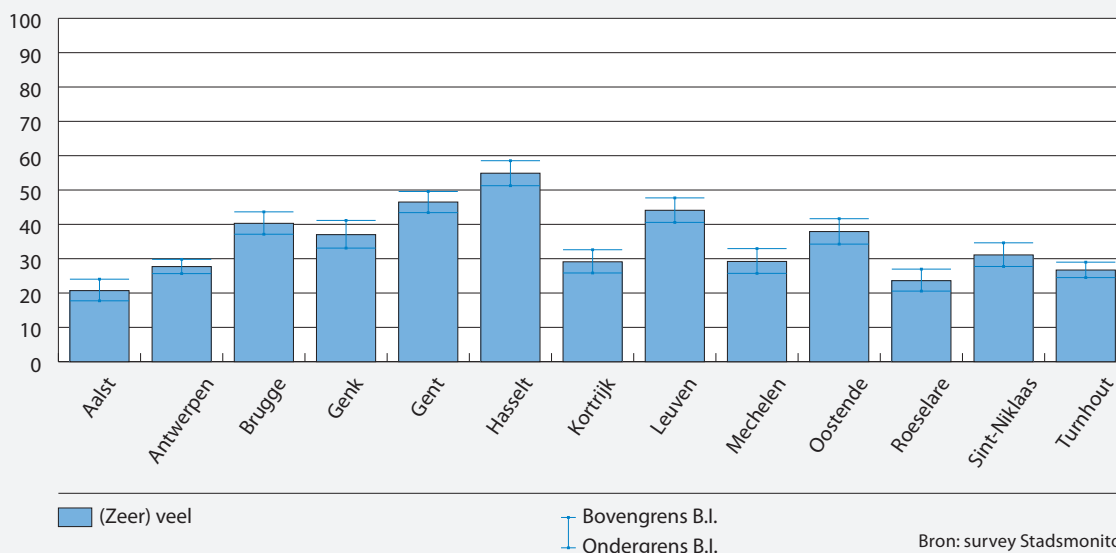
In de literatuur over 'civil society' en 'sociaal kapitaal' maakt men een onderscheid tussen het 'horizontale' sociale vertrouwen tussen burgers en het 'verticale' vertrouwen van burgers in instituties en in de politiek. Tussen beide zou een sterke wederzijdse relatie bestaan. Vandaar dat het zinvol is om alle indicatoren inzake vertrouwen samen te bekijken. Ook de andere 'institutionele' indicatoren uit de Stadsmonitor zijn hier interessant, evenals de indicator '*Participatie in het verenigingsleven*'.

Wel is de vraag vrij algemeen gesteld en wordt geen onderscheid gemaakt tussen bijvoorbeeld de burgemeester, het schepencollege, de gemeenteraad, de politieke partijen, de administratie, enzovoort.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (B.I.). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Vertrouwen in de stedelijke overheid, 2008 (in %)

Vertrouwen in het gerecht, de politie en de pers

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vertrouwen heeft in het gerecht, de politie en de pers.

In de survey van de Stadsmonitor werden in 2008 volgende vragen gesteld aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'In welke mate heeft u vertrouwen in: (a) het gerecht / de justitie; (b) de politie; (c) de pers.'

De respondenten konden telkens antwoorden met 'zeer veel', 'veel', 'noch weinig, noch veel', 'weinig' en 'zeer weinig'. Wie antwoordde met 'zeer veel' en 'veel', werd telkens in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen enkel gebaseerd op vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

Van de drie instellingen kan de politie op het meeste vertrouwen van de stedelingen rekenen. Het vertrouwen in de pers ligt in de steden bedroevend laag.

In alle centrumsteden spreekt minstens een derde van de bevolking zijn vertrouwen uit in de politie. In Leuven, Hasselt en Gent loopt dit op tot boven 40%.

In de steden heeft nog een kwart van de inwoners veel tot zeer veel vertrouwen in het gerecht en justitie. Roeselare doet het voor beide indicatoren minder goed. Slechts 18% van de inwoners van Roeselare heeft vertrouwen in gerecht en justitie. En één op drie inwoners heeft vertrouwen in de politie. Het wantrouwen is in Roeselare ook groter ten aanzien van de pers, die in alle steden lage percentages haalt.

In 2008 blijkt dat in Antwerpen en Kortrijk mannen iets meer dan vrouwen vertrouwen hebben in de pers. Er werden geen verschillen naar geslacht gevonden voor vertrouwen in het gerecht en de politie.

Vertrouwen in het gerecht, de politie en de pers

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)			Relatieve posities					
	(Zeer) veel vertrouwen			Het gerecht		De politie		De pers	
	Het gerecht	De politie	De pers	2008	2006	2008	2006	2008	2006
Aalst	20,2	33,3	16,6	9	6	12	7	3	2
Antwerpen	24,4	34,6	15,9	4	10	9	13	4	12
Brugge	25,1	35,8	15,6	3	7	6	5	7	13
Genk	20,9	37,4	14,8	7	8	4	3	9	5
Gent	26,6	40,6	16,7	1	2	2	6	2	9
Hasselt	22,8	40,3	16,8	5	5	3	2	1	4
Kortrijk	20,1	36,6	13,0	11	4	5	1	12	1
Leuven	25,5	42,2	15,7	2	1	1	9	5	3
Mechelen	20,5	33,0	15,5	8	11	13	12	8	7
Oostende	20,2	34,5	13,5	10	13	11	11	10	10
Roeselare	18,0	34,5	11,5	13	9	10	8	13	6
Sint-Niklaas	19,5	34,9	13,4	12	12	8	10	11	11
Turnhout	21,6	35,4	15,6	6	3	7	4	6	8

Bron: survey Stadsmonitor

In de meeste centrumsteden geldt dat hoe jonger, hoe meer vertrouwen er is in het gerecht.
 In Gent geldt dit verband ook voor de politie en de pers. In Antwerpen en Turnhout hebben jongeren ook meer vertrouwen in de pers dan elders.
 In Brugge, Leuven, Mechelen en Sint-Niklaas gaat een hogere opleiding samen met stijgend vertrouwen in het gerecht. In Leuven, Mechelen, Sint-Niklaas en Turnhout geldt dit verband ook voor de politie.

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad hebben burgers en maatschappelijke actoren vertrouwen in de overheid en de samenleving. Naast het creëren van een aangenamer sociaal-cultureel klimaat, werkt vertrouwen tussen burgers ook door in het functioneren van maatschappelijke instellingen en heeft zo ook tastbare bestuurlijke en economische opbrengsten.

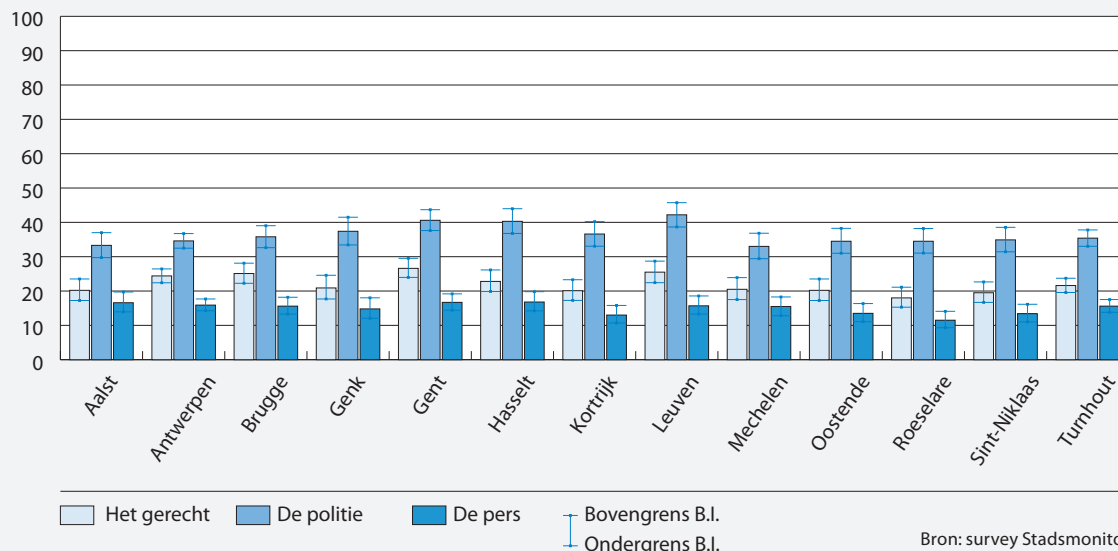
In de literatuur over 'civil society' en 'sociaal kapitaal' maakt men een onderscheid tussen het 'horizontale' sociale vertrouwen tussen burgers en het 'verticale' vertrouwen van burgers in instituties en in de politiek. Tussen beide zou een sterke wederzijdse relatie bestaan. Vandaar dat het zinvol is om alle indicatoren inzake vertrouwen samen te bekijken. Ook de andere 'institutionele' indicatoren uit de stadsmonitor zijn hier interessant, evenals de indicator '[Participatie in het verenigingsleven](#)'.

Wel worden de vragen vrij algemeen gesteld en wordt bij de pers bijvoorbeeld geen onderscheid gemaakt tussen kranten, TV, radio, tijdschriften, enzovoort.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Vertrouwen in het gerecht, de politie en de pers, 2008 (in %)

Spreiding van informatie over en door de stad

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat zich voldoende geïnformeerd voelt over de activiteiten, de dienstverlening, de initiatieven en de beslissingen over en door de stad.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vier stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Ik krijg voldoende informatie (1) over de activiteiten in de stad (bijvoorbeeld inzake cultuur, openbare werken enzovoort); (2) over de voorzieningen in de stad (bijvoorbeeld inzake zorg, opvang, onderwijs enzovoort); (3) over nieuwe ingrepen en plannen in de stad (bijvoorbeeld inzake nieuwe buurtinrichting, mobiliteitsplannen enzovoort); en (4) over de beslissingen van het stadsbestuur.

De respondenten konden telkens antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' en 'helemaal oneens'. Wie op minstens drie van de vier stellingen antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen gebaseerd op enkel vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

De tevredenheid over de verspreiding van informatie over en door de stad is niet bijster hoog. Wel zijn er grote verschillen tussen de steden onderling. Waar in Genk nog iets meer dan 60% zich goed geïnformeerd voelt, loopt dit in Antwerpen terug tot minder dan een derde. Ook in Aalst en Gent is niet de helft van de bevolking het er over eens dat men voldoende informatie krijgt.

Wanneer de stellingen afzonderlijk worden bekeken (zie www.thuisindestad.be) blijkt dat gemiddeld de helft van de inwoners zegt voldoende informatie te krijgen over de beslissingen van het stadsbestuur. Bij de

Spreiding van informatie over en door de stad

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)	Relatieve posities		
	(Helemaal) eens	2008	2006	2004
Aalst	44,6	12	13	12
Antwerpen	37,9	13	12	13
Brugge	58,2	5	8	8
Genk	62,1	1	3	3
Gent	46,9	11	11	10
Hasselt	59,7	2	2	2
Kortrijk	55,8	7	4	6
Leuven	52,6	8	9	11
Mechelen	50,7	10	10	7
Oostende	58,7	3	1	4
Roeselare	50,7	9	7	9
Sint-Niklaas	56,4	6	5	1
Turnhout	58,4	4	6	5

Bron: survey Stadsmonitor

andere stellingen over de spreiding van informatie over plannen en activiteiten in de stad ligt dit aandeel 25% tot 35% hoger. Gemiddeld vier op vijf inwoners vindt dat er voldoende informatie over de activiteiten in de stad wordt verspreid.

Genk, Hasselt en Oostende bezetten zowel in de edities van 2004, 2006 en 2008 een plaats in de top-3. Inwoners uit de grootsteden en Aalst voelen zich over de drie edities heen minst geïnformeerd.

Over het algemeen blijkt dat hoe ouder, hoe meer men vindt dat men voldoende informatie krijgt. Dit geldt in alle centrumsteden. In Gent en Roeselare voelen lager opgeleiden zich beter geïnformeerd dan hoger opgeleiden. Tussen mannen en vrouwen waren er geen noemenswaardige verschillen.

Hasselt, Genk en Oostende krijgen over de jaren hogere scores van hun inwoners dan de andere centrumsteden. Aalst en Antwerpen sluiten over de drie meetpunten het lijstje.

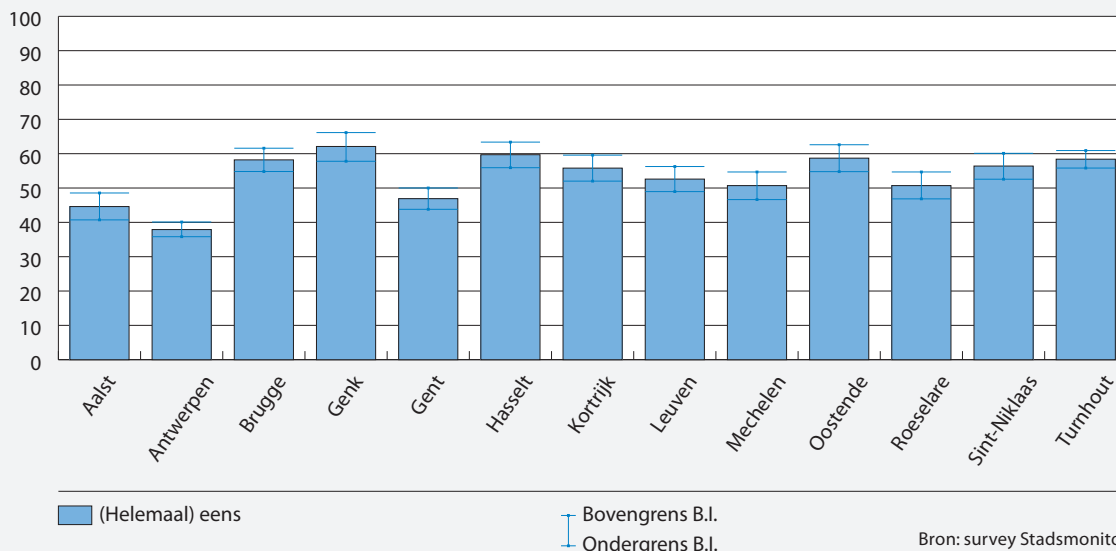
■ Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad zijn burgers en maatschappelijke actoren goed geïnformeerd over wat er in de stad gebeurt, wat mogelijk is, welke beslissingen (onder meer door het stadsbestuur) er worden genomen. Goede informatie vergroot de mogelijkheden van bewoners om deel te nemen aan het maatschappelijk leven. Meer participatie en burgerbetrokkenheid zijn ook noodzakelijk voor een sterke en levendige democratie. Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, dient deze indicator samen bekeken te worden met de indicatoren '*Consultatie van bewoners door het stadsbestuur*' en '*Actieve betrokkenheid van de burger*'. Deze indicator peilt ook eerder naar de kwantiteit dan naar de kwaliteit (bijvoorbeeld begrijpbaarheid) van de informatie.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Spreiding van informatie over en door de stad, 2008 (in %)

Consultatie van bewoners door het stadsbestuur

Definitie

Aandeel (%) van de inwoners dat vindt dat het stadsbestuur de inwoners voldoende raadpleegt

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende stellingen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

(1) Het stadsbestuur doet voldoende inspanningen om de wensen van de bevolking te kennen.

(2) Het stadsbestuur doet voldoende inspanningen om bewoners bij veranderingen te betrekken.

De respondenten konden telkens antwoorden met 'helemaal eens', 'eerder eens', 'niet eens, niet oneens', 'eerder oneens' en 'helemaal oneens'. Wie telkens antwoordde met 'helemaal eens' of 'eerder eens', werd in de teller opgenomen.

De resultaten van 2008 zijn niet vergelijkbaar met 2004 en 2006. Telefonische bevestigingen gebaseerd op enkel vaste telefoonlijnen, laten niet langer toe representatieve uitspraken te doen.

Vandaar de overstap naar een schriftelijke bevestiging of postenquête. Dit heeft een effect op de resultaten.

Respondenten reageren kritischer als ze anoniem kunnen antwoorden. Wat wel nog kan, zijn de relatieve posities of de rangordes van de steden onderling vergelijken over de verschillende metingen.

Vaststellingen

De verschillen tussen de steden zijn vrij groot. In Aalst en Antwerpen vindt minder dan 20% van de inwoners dat het stadsbestuur de inwoners voldoende consulteert. In Roeselare, Leuven en Turnhout ligt dit aandeel onder 30%. In Oostende en Hasselt schommelt dit percentage rond de 40%. Oostende, Hasselt, Brugge, Genk en Sint-Niklaas scoren over de drie edities heen het best.

Op beide stellingen blijkt in quasi alle steden dat hoe ouder men is, hoe meer men vindt dat het stadsbestuur voldoende inspanningen doet inzake raadpleging van de inwoners. Dit geldt in alle centrumsteden. In Aalst,

Consultatie van bewoners door het stadsbestuur

	Schriftelijke bevestiging 2008 (in %)	Relatieve posities		
	(Helemaal) eens	2008	2006	2004
Aalst	15,2	13	13	11
Antwerpen	18,6	12	12	12
Brugge	34,1	3	4	5
Genk	34	4	3	2
Gent	28,2	6	7	8
Hasselt	40,5	2	2	3
Kortrijk	27,4	7	6	9
Leuven	20,7	10	11	10
Mechelen	26,9	8	9	13
Oostende	41,8	1	1	1
Roeselare	20	11	8	7
Sint-Niklaas	29,2	5	5	4
Turnhout	26,2	9	10	6

Bron: survey Stadsmonitor

Oostende en Leuven zijn lager opgeleiden het vaker eens met de stellingen over consultatie van bewoners dan hoger opgeleiden Tussen mannen en vrouwen waren er geen noemenswaardige verschillen.

De relatieve posities wijzigen vrijwel niet over de jaren. Mechelen wint wel een aantal posities, terwijl Roeselare er verliest.

Aandachtspunten

In een leefbare en duurzame stad worden burgers en maatschappelijke actoren betrokken bij en geconsulteerd over het beleid in en van de stad. Een sterke en levendige democratie op stadsniveau veronderstelt meer participatie en burgerbetrokkenheid.

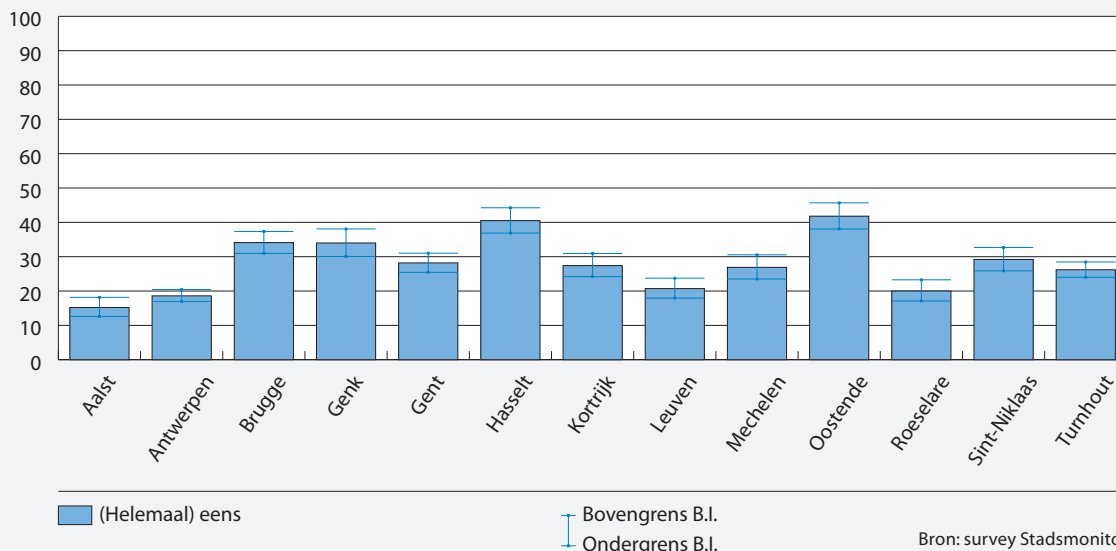
Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, dient deze indicator samen bekeken te worden met de indicatoren '*Spreiding van informatie over en door de stad*' en '*Actieve betrokkenheid van de burger*'.

Wel zijn de stellingen vrij algemeen gesteld, waardoor enkel op een algemeen niveau uitspraken kunnen worden gedaan over de consultatie. Deze indicator zegt ook weinig over de mate waarin het beleid rekening houdt met de voorstellen van de inwoners.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Consultatie van bewoners door het stadsbestuur, 2008 (in %)

Actieve betrokkenheid van de burger

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat het afgelopen jaar actief is geweest om iets in de buurt of stad te verbeteren.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad:

'Bent u de voorbije 12 maanden actief geweest om iets in uw buurt of stad te verbeteren (bijvoorbeeld een probleem onder de aandacht gebracht, bijdrage aan een discussie over de buurt, een wijkactie enzovoort)?'

'Bent u de voorbije 12 maanden actief geweest om iets in uw buurt of stad te doen (meegewerkt aan het organiseren van een straat-, buurt- of wijkfeest; deelgenomen aan een schoonmaakactie, buurtbewoners aangesproken voor het verfraaien van de buurt of straat)?'

Respondenten konden antwoorden met: 'ja', 'neen, maar misschien in de toekomst wel', en 'neen, en dat zal ik ook niet gaan doen'. Wie 'ja' antwoordde, werd in de teller opgenomen.

De indicator 'Actieve betrokkenheid van de burger' wordt in beeld gebracht aan de hand van twee deelindicatoren: het aandeel inwoners dat het afgelopen jaar actief is geweest om iets in de buurt of stad te verbeteren en het aandeel inwoners dat het afgelopen jaar actief is geweest om iets in de buurt of stad te doen. Het onderscheid tussen iets in de buurt of stad verbeteren of iets in de buurt of stad doen is nieuw voor deze editie. De nieuwe samenstelling van deze indicator levert meer informatie, maar vergelijkbaarheid met vorige edities is wegens deze nieuwe samenstelling niet meer mogelijk.

Vaststellingen

Ongeveer 15% van de bevolking is het laatste jaar actief geweest om iets in de stad of buurt te verbeteren of te doen. De verschillen in de steden tussen iets verbeteren of iets doen in de buurt of stad zijn klein. In Antwerpen is het aandeel inwoners dat het afgelopen jaar actief is geweest om iets in de buurt of stad te verbeteren of te doen het hoogst, respectievelijk 16% en 18%.

Actieve betrokkenheid van de burger, 2008 (in %)

	'iets onder de aandacht gebracht'	'iets gedaan'
Aalst	12,1	12,0
Antwerpen	15,6	17,6
Brugge	13,5	12,4
Genk	12,7	14,9
Gent	14,7	13,4
Hasselt	13,7	17,5
Kortrijk	16,3	14,2
Leuven	14,7	16,3
Mechelen	14,1	15,5
Oostende	12,3	8,8
Roeselare	16,3	12,3
Sint-Niklaas	14,9	12,5
Turnhout	13,7	13,2

Bron: survey Stadsmonitor 2008

In Oostende en Aalst ligt de actieve betrokkenheid heel wat lager.

Bijna de helft van de stadsbewoners zegt in de toekomst misschien een probleem onder de aandacht te brengen, bij te dragen aan een discussie in de buurt, deel te nemen aan een wijkactie of mee te willen werken aan het organiseren van een straat- of buurtfeest. In absolute getallen een immens potentieel voor de steden.

Over het algemeen wordt een hogere actieve betrokkenheid in bijna alle steden vastgesteld bij de leeftijdsgroep tussen 35-54 jaar. Hoger opgeleiden en leden van een vereniging zijn vaker actief in de buurt of de stad. Ook zeggen in de meeste centrumsteden mannen meer dan vrouwen dat ze actief geweest zijn om iets in de buurt of stad te verbeteren.

Aandachtspunten

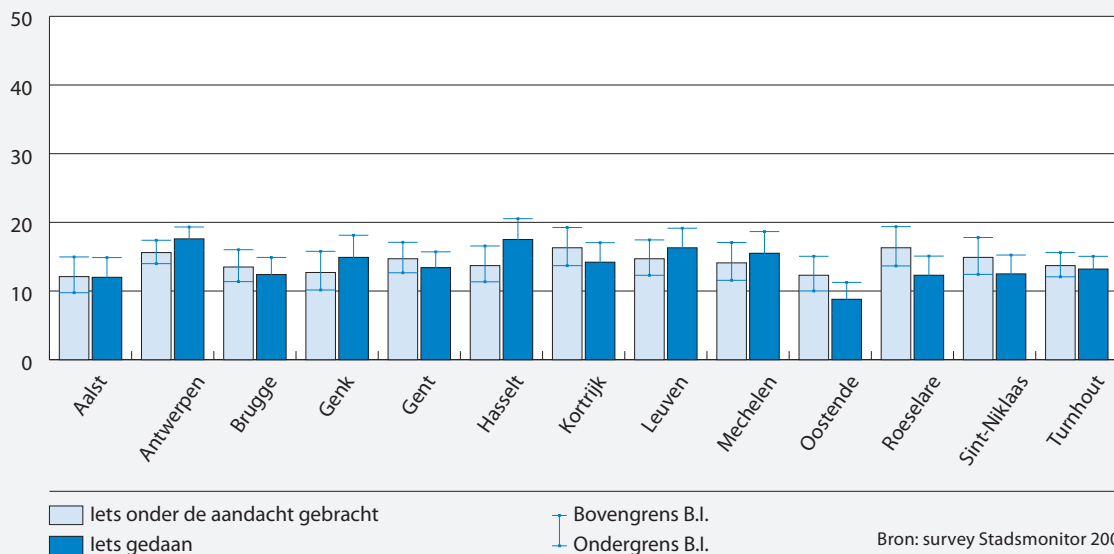
Wanneer burgers actief zijn in hun buurt of stad betekent dat meestal dat ze zich in zekere mate verbonden voelen met hun buurt of stad, bekommerd zijn om de goede gang van zaken in de stad en mee willen werken aan de oplossing van stedelijke problemen (onder andere op buurtniveau). Voor een levendige democratie is het bovendien belangrijk dat burgers en stedelijke actoren zich organiseren en macht opbouwen om structurele problemen aan te kaarten ('empowerment').

Gelet op de bekommernissen omtrent participatie en burgerbetrokkenheid, dient deze indicator samen bekeken te worden met de indicatoren '*Spreiding van informatie over en door de stad*' en '*Consultatie van bewoners door het stadsbestuur*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (B.I). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen.

Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Actieve betrokkenheid van de burger, 2008 (in %)

Politieke betrokkenheid van de burger

Definitie

Aandeel (%) inwoners dat politiek actief is, politieke interesse toont en bereid is om mee te praten over wat er in de stad gebeurt.

In de survey van de Stadsmonitor werden volgende vragen voorgelegd aan een representatief staal van inwoners uit elke Vlaamse centrumstad: 'Er bestaan verschillende manieren om maatschappelijk of politiek actief te zijn in de stad. Wat is voor jou van toepassing? (1) Vervul je een politieke functie op stedelijk niveau? (2) Heb je zitting in een advies-, overleg- of inspraakorgaan van jouw stad? (3) Maak je deel uit van een bewonersgroep die invloed tracht uit te oefenen op het stedelijke beleid? Bewonersgroepen zijn onder meer buurtcomités, milieugroepen, dekenijen, cultuurgroepen, ... (4) Heb je de voorbije twee jaar deelgenomen aan een overlegmoment/hoorzitting met ambtenaren en/of politici in jouw buurt of stad? (5) Ben je de voorbije twee jaar op een of andere wijze ingegaan op de vraag vanwege jouw stad naar je mening bijvoorbeeld via een schriftelijke rondvraag, antwoordstroken, via internet enzovoort. (6) Heb je de voorbije twee jaar actief informatie verzameld over plannen of beslissingen van je stad?', 'In welke mate ben je bereid om mee te praten over wat er gebeurt in jouw stad?' Respondenten konden antwoorden met: 'Helemaal niet bereid', 'Niet bereid', 'Noch bereid, noch niet bereid', 'Bereid', 'Heel bereid'.

Wie op minstens één van de drie eerste vragen (1-3) antwoordde met 'ja' werd in de teller opgenomen van de deelindicator 'politiek actief'. Wie op minstens één van de drie overige (4-6) vragen antwoordde met 'ja' werd in de teller opgenomen van de deelindicator 'politieke interesse'.

Wie 'bereid' of 'helemaal bereid' is om mee te praten over zijn stad, werd in de teller opgenomen van de deelindicator 'bereidheid'.

Nieuwe indicator. Niet gemeten in 2004 en 2006.

Vaststellingen

Volgens de gehanteerde criteria is bijna 1 op tien inwoners uit de centrumsteden politiek actief. In Roeselare ligt het aandeel inwoners dat politiek actief is het hoogst. In Mechelen en Brugge is de bevolking politiek het

Politieke betrokkenheid van de burger, 2008 (in %)

	Politiek actief	Politieke interesse	Bereidheid
Aalst	8,1	28,2	40,1
Antwerpen	8,8	32,1	44,7
Brugge	7,0	31,6	43,2
Genk	10,0	34,0	40,1
Gent	8,4	33,7	44,7
Hasselt	8,4	28,5	42,0
Kortrijk	8,2	32,4	41,9
Leuven	9,7	37,9	49,1
Mechelen	7,1	32,3	38,4
Oostende	8,6	29,5	40,6
Roeselare	11,5	32,7	42,2
Sint-Niklaas	8,6	29,6	37,8
Turnhout	7,9	28,6	38,6

Bron: survey Stadsmonitor 2008

minst actief. Bijna een derde van de stedelingen vertoont politieke interesse. Dit uit zich in het deelnemen aan een hoorzitting of overlegmoment of het meedelen van een mening op een vraag van de stad. Leuven scoort hier het hoogst. Iets lagere scores zijn er voor Turnhout, Hasselt en Aalst. De bereidheid om mee te praten over wat er gebeurt in de stad is over het algemeen nog groter dan de politieke interesse. Meer dan twee op vijf van de inwoners is bereid om mee te praten over wat er gebeurt in de stad. Ook hier scoort Leuven het hoogst met een aandeel van 49%. Hoge scores zijn er ook voor Antwerpen en Gent terwijl de bereidheid iets lager ligt in Sint-Niklaas, Mechelen en Turnhout.

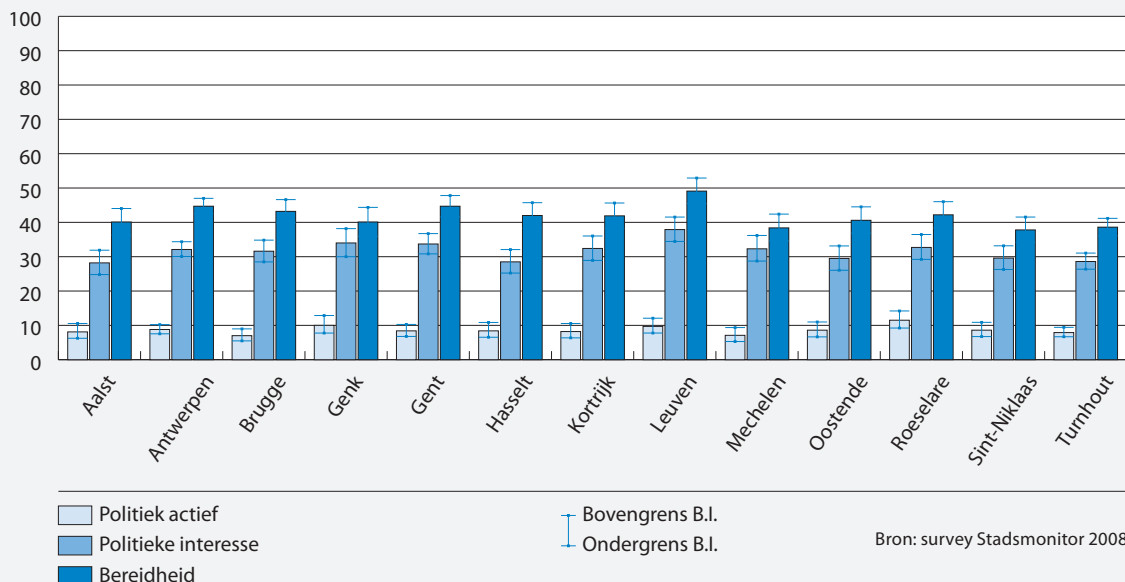
In de meeste centrumsteden wordt een hogere politieke betrokkenheid vastgesteld bij de leeftijdsgroep tussen 35-54 jaar. Ook hoger opgeleiden zijn vaker politiek actief, tonen een grotere politieke interesse en tonen vaker een grotere bereidheid om mee te praten over wat er in de stad gebeurt. Mannen zijn in de meeste centrumsteden politiek actiever dan vrouwen. Ze tonen ook meer politieke interesse en zeggen vaker bereid te zijn om mee te praten over wat er in hun stad gebeurt.

Aandachtspunten

Wanneer burgers politiek actief zijn in hun buurt of stad en/of politieke interesse tonen, betekent dit dat ze bekommerd zijn om de goede gang van zaken in de stad en mee willen werken aan de oplossing van stedelijke problemen. Een sterke en levendige democratie op stadsniveau veronderstelt meer participatie en burgerbetrokkenheid. Deze indicator dient samen bekeken te worden met de indicatoren '*Actieve betrokkenheid van de burger*', '*Spreiding van informatie over en door de stad*' en '*Consultatie van bewoners door het stadsbestuur*'.

Bij steekproefonderzoek kunnen verschillen in percentages (de resultaten) al dan niet veroorzaakt zijn door toeval. Om te bepalen of aan verschillen waarde kan worden gehecht (statistische significantie), wordt gebruik gemaakt van een 95% betrouwbaarheidsinterval (BI). Dit geeft aan dat bij veelvuldige herhaling van de steekproef de percentages ten minste 95 van de 100 keer binnen dit interval vallen. Als de percentages van twee steden binnen elkaars betrouwbaarheidsinterval vallen, is er een grote kans dat het verschil wordt veroorzaakt door toeval en is er geen sprake van een significant verschil.

Politieke betrokkenheid van de burger, 2008 (in %)

Afkortingen

ADSEI	Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie	NBB	Nationale Bank van België
AMINAL	Administratie Milieu-, Natuur, Land- en Waterbeheer. Op 1 april 2006 is AMINAL omgevormd tot het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie (LNE).	NIS	National Instituut voor de Statistiek (nu ADSEI)
ASO	Algemeen Secundair Onderwijs	NV	Naamloze Vennootschap
ARVASTAT	Arbeidsmarkt Vraag en Aanbod Statistieken	NWWZ	Niet-werkende werkzoekenden
BBI	Belgische Biotische Index	OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Werk
Belfirst	Financial Reports and Statistics on Belgian and Luxembourg Companies	OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
B.I.	Betrouwbaarheidsinterval	OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
BSO	Beroepssecundair Onderwijs	ppt	procentpunt
btw	Belasting op de toegevoegde waarde	RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
BVBA	Besloten Vennootschap met Beperkte Aansprakelijkheid	ROB	Rustoorden voor bejaarden
BWK	Biologische waarderingskaart	RSVZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid der Zelfstandigen
CAF	Common Assessment Framework	RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
CAW	Centrum Algemeen Welzijnswerk	RSZPPO	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten
CDO	Centrum voor Duurzame Ontwikkeling	RVT	Rust- en verzorgingstehuis
CGG	Centrum voor Geestelijke Gezondheidszorg	SHM	Sociale huisvestingsmaatschappij
CRZ	Centrale Registratie van Zorgvragen	SVR	Studiedienst van de Vlaamse Regering
ECODATA	(Macro-)economische databank van de FOD Economie	TSO	Technisch Secundair Onderwijs
EFQM	European Foundation of Quality Management	TW	Toegevoegde waarde
EU	Europese Unie	UC	Urgentiecode
Eurostat	Statistisch bureau van de Europese Unie	VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
FOD	Federale Overheidsdienst	VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsvoorziening en Beroepsopleiding
GIS	Geografisch informatiesysteem	Vlamo	Vlaamse amateurmuziekorganisatie vzw
GOCA	Groepering van erkende ondernemingen voor autokeuring en rijbewijs v.z.w.	VLAO	Vlaams Agentschap Ondernemen
GSM	Global System for Mobile Communications	VMM	Vlaamse Milieumaatschappij
HIBO	Huisarts in beroepsopleiding	VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
IBO	Individuele beroepsopleiding	vzw	Vereniging zonder winstoogmerk
INBO	Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek	WSE	Werk en Sociale Economie
KMO	Kleine en Middelgrote Onderneming	WZUA	Werkzoekenden met werkloosheidsuitkeringsaanvraag
KBO	Kruispuntbank van ondernemingen		
KSZ	Kruispuntbank van de Sociale Zekerheid		
KWB	Katholieke Werklieden Bond		
MOS	Milieuzorg op school		
n.b.	Niet beschikbaar		

Alfabetisch lijst van de indicatoren

A	
☒ Aantrekkingskracht van het secundair onderwijs	78
☒ Actieve betrokkenheid van de burger	296
☒ Afdelingen van het Sociaal Huis in de wijk	202
☒ Algemeen migratiesaldo	160
☒ Algemeen onveiligheidsgevoel	126
☒ Allochtone werklozen	120
☒ Amateurgezelschappen	20
☒ Apothekers in de wijk	198
B	
☒ Basismobiliteit in de wijk	268
☒ Basisscholen in de wijk	270
☒ Bereikbaar openbaar buurtgroen	254
☒ Betaalbaarheid van het wonen voor eigenaars	158
☒ Betaalbaarheid van zorg en opvang	224
☒ Betalingsmoeilijkheden bij huisvesting	168
☒ Bezoekers van musea, tentoonstellingen en historische plaatsen	36
☒ Bezoekers van podiumvoorstellingen	32
☒ Bezoekers van sportevenementen	30
☒ Bibliotheekbezoek	34
☒ Bioscoopbezoek	28
C	
☒ Consultatie van bewoners door het stadsbestuur	294
☒ Criminaliteitsgraad voor autodiefstal	132
☒ Criminaliteitsgraad voor handtasroof	134
☒ Criminaliteitsgraad voor woninginbraak	136
D	
☒ Deeltijdse arbeidsplaatsen	108
☒ Diversiteit in publieke kaderfuncties naar etniciteit	236
☒ Diversiteit in publieke kaderfuncties naar gender	238
E	
☒ Economische concentratie	96
☒ Economische groeikracht	90
☒ Economische specialisatie	88
F	
☒ Fierheid over de eigen stad	40
☒ Fiscale inkomens beneden de kritische grens	242
☒ Formeel netwerk zorg en opvang	226
G	
☒ Gerechtigden op het leefloon	240
☒ Gezinszorg	192
☒ Groenindruk van de eigen buurt	250
H	
☒ Huisartsen in de wijk	196
☒ Huishoudelijk afval	256

I	
Individuele beroepsopleiding	102
Indruk van de netheid in de buurt	260
Indruk van de netheid in de stad	262
Informeel netwerk zorg en opvang	228
J	
Jeugdruimte in de wijk	274
K	
Kandidaten uit de stad voor sociale huurwoningen	150
Kansengroepen aan het werk – 50-plussers	104
Kansengroepen aan het werk – niet-Belgen	106
Kennis en creativiteit – werknemers	92
Kennis en creativiteit – zelfstandigen	94
L	
Laaggeschoolde werklozen	122
Langdurige werkloosheid	118
Levenslang leren	76
Lokale dienstencentra in de wijk	200
Loopbaanonderbreking en tijdskrediet	110
M	
Migratiesaldo van jonge gezinnen	162
Mijdgedrag op bepaalde plekken in de stad	128
Milieuzorg op school	258
N	
Netto-aangroei ondernemingen	84
Netto-jobcreatie	98
Niet-milieuvriendelijke voertuigen	180
O	
Onaangepaste snelheid van het verkeer in de buurt	142
Oppervlakte waardevolle natuur	252
Oppervlaktewaterkwaliteit	264
Overlevingsgraad van ondernemingen	86
P	
Parkeergelegenheid voor bewoners	178
Participatie in het verenigingsleven	42
Participatie in sport	44
Participatie van laaggeschoolde werklozen in beroepsopleidingen	80
Participatie van niet-Belgen in het beroepsonderwijs	74
Personen met overmatige schuldenlast	246
Podiumvoorstellingen	22
Politieke betrokkenheid van de burger	298
R	
Regionale spreiding van apothekers	212
Regionale spreiding van huisartsen	210
Regionale spreiding van lokale dienstencentra	214
Regionale spreiding van residentiële ouderenzorg	218
Regionale spreiding van voorschoolse kinderopvang	216
Residentiële ouderenzorg	190
Rommel in de buurt	144
Ruimteproductiviteit	112
Ruimtevoorraad in de stedelijke regio	114
Rusthuizen in de wijk	206

S	
▣	Schoolse vertraging in het algemeen secundair onderwijs 68
▣	Schoolse vertraging in het beroepssecundair onderwijs 72
▣	Schoolse vertraging in het lager onderwijs 66
▣	Schoolse vertraging in het technisch secundair onderwijs 70
▣	Serviceflats in de wijk 208
▣	Slachtofferschapsgraad 130
▣	Speelruimte in de wijk 272
▣	Spijbelgedrag in het deeltijds secundair onderwijs 64
▣	Spijbelgedrag in het voltijds secundair onderwijs 62
▣	Spreiding van informatie over en door de stad 292
▣	Spreiding van sociale huurwoningen 148
T	
▣	Tentoonstellingen 24
▣	Tevredenheid over aanwezigheid haltes openbaar vervoer in de buurt 182
▣	Tevredenheid over activiteiten voor ouderen in de buurt 48
▣	Tevredenheid over contact in de buurt 50
▣	Tevredenheid over de buurt 164
▣	Tevredenheid over de stad 166
▣	Tevredenheid over de uitstraling van de gebouwen in de buurt 276
▣	Tevredenheid over de uitstraling van de straten, pleinen, parken, monumenten en gebouwen in de stad 278
▣	Tevredenheid over de zorgvoorzieningen in de buurt 220
▣	Tevredenheid over het aanbod aan shopping- en winkelveorzieningen 58
▣	Tevredenheid over het aanbod aan sport en recreatie 52
▣	Tevredenheid over het aanbod aan uitgaansgelegenheden, restaurants en eetcafés 56
▣	Tevredenheid over het culturele aanbod 54
▣	Tevredenheid over kinderopvang in de buurt 222
▣	Tevredenheid over speelvoorzieningen en geschikte plekken voor de jeugd 46
▣	Ticketverkoop bioscopen 26
V	
▣	Verblijfstoerisme 38
▣	Verkeersslachtoffers 138
▣	Verkeersslachtoffers bij fietsers 140
▣	Verplaatsingen in de vrije tijd 172
▣	Verplaatsingen tussen woonplaats en werk/school 175
▣	Vertrouwen in de federale overheid en de Vlaamse overheid 286
▣	Vertrouwen in de medemens 284
▣	Vertrouwen in de stedelijke overheid 288
▣	Vertrouwen in het gerecht, de politie en de pers 290
▣	Vervullingsgraad vacatures 100
▣	Voorkeursregeling in de ziekteverzekering 244
▣	Voorschoolse kinderopvang 194
▣	Voorschoolse kinderopvang in de wijk 204
W	
▣	Wachlijst bijzondere zorg voor personen met een handicap 186
▣	Wachttijden bij toekenning sociale huurwoningen 152
▣	Wachttijden in Centra voor Geestelijke Gezondheidszorg 188
▣	Wachttijden op wachtlijsten sociale huurwoningen 154
▣	Werkgelegenhedsgraad 116
▣	Woningdichtheid bij nieuwbouw 280
▣	Woningkwaliteit 156
Z	
▣	Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar gender 234
▣	Zichtbaarheid van de diversiteit in publieke functies naar etniciteit 232